This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

355
Alp RBS

302251961T

A. XII. a.

PROSPERI ALPINI,

Maroſticenſis Philoſophi, Medici &c.

HISTORIÆ NATURALIS ÆGYPTI

PARS SECUNDA,

SIVE, DE

PLANTIS ÆGYPTI

LIBER

Auctus & emendatus.

Accedunt Tabellæ Æneæ LXXVII. Plantis ſummo artificio inciſis; ut & Diſſertatio ejuſdem de LASERPITIO, & LOTOÆGYPTIA.

Cum Obſervationibus & Notis

JOANNIS VESLINGII,

Equitis,

In Patavino Gymnaſio Anatomiæ & Pharmaciæ Profeſſoris Primarii.

Accedunt Ejuſdem

JOANNIS VESLINGII

Paræneſes ad Rem Herbariam & Vindiciæ Opobalſami cum Indicibus Neceſſariis.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud GERARDUM POTVLIET,

MDCCXXXV.

ASHMOLEAN MUSEUM
EX LIBRIS
F. LL. GRIFFITH
ET
N.C.C. GRIFFITH
1937
OXFORD

PROSPERI ALPINI
ÆGYPTI
HISTORIÆ NATURALIS

TOMUS POSTERIOR.

JOANNI MAUROCENO,

ANTONII FILIO,

Patritio Veneto Clariſſimo,

PROSPER ALPINUS S. D.

Plantarum cognitionem, Joanne Maurocene Clariſſime, à magno illo Chirone Centauro, Saturni filio, vel ab Apolline, vel denique ab Æſculapio (quos pro Diis aliquando cæca mortalitas coluit) inventam, cum Pythagoras, Sapientia clarus tum alii prodiderunt. Poſteaque perſpectis ad corporum ſanitatem ipſarum apud omnes admirandis viribus, multi non

ſolum ſapientiſſimi Philoſophi, inter quos Democritus, clari nominis vir, iſtius ſcientiæ amore multas regiones peragravit, verum etiam maximi Reges (quorum nomina id ſignificantia hucusque in aliquibus plantis conſervantur) in earum ſtudio plurimum inſudarunt. Non eſt itaque, cur cuipiam mirum videatur, ſi & ipſe de Plantis, quas olim in locis Ægypti inſpexi ac obſervavi, Librum a me conſcriptum, nunc in lucem editurus, Tibi, Viro Generis Nobilitate, ac ſingularium virtutum claritate Illuſtri, dicare voluerim; cum præſertim omnium etiam diſciplinarum ſtudiis Te maxime delectari ſciam. Speravi enim ex hac nova Stirpium Hiſtoria Te non parum voluptatis ſuſcepturum. Accedit etiam, quod cum hic Plantarum Liber, quem una cum aliis Libris, de Medicina Ægyptiorum vocatis, Tuoque Illuſtriſſimo Patri dicatis, nuper conjunxeram, nunc Studioſorum commodo ſeparatim ſit edendus, Tibi, tanquam Patri, cui in primis una cum aliis fuerat deſtinatus, propriori offerendus erat. Quod eo libentius feci, ut plurimam in Te

quo-

quoque ac reliquos Fratres, quibus ſemper fui addictiſſimus, meam obſervantiam perſpectam redderem. Accipe itaque, Vir Clariſſime, hoc Munuſculum a me hilari vultu (etenim, ſi majus quid, vel præſtantius, quo Te dignum ſcio, nunc habuiſſem, Tibi libentius adhuc obtuliſſem) atque ipſum ut a detractorum linguis defendas, Te etiam atque etiam rogo, Vale diu felix meique memor. Venetiis, Anno Salutis humanæ MDXCII.

LECTORI OPTIMO.

POst Libros de Medicina Ægyptiorum, en Tibi, Optime Lector, Libellum exhibemus, qui eſt De Plantis Ægypti, quem primo cum illis Libris conjunxeramus, nunc vero tuis commodis conſulentes, ſeparatim imprimendum curavimus. Accipe igitur hilari animo Munuſculum hoc meum, in quo id ſaltem aſſequuti videmur, ut, ob rerum varietatem & Peregrinarum Stirpium Hiſtoriam, atque earundem Effigies, egregie, ut opinor, delineatas, non indigna penitus elegantioribus auribus ſcripſiſſe arbitremur. Vale.

INCLITÆ NATIONI GERMANÆ

Theologorum, Philoſophorum, ac Medicorum in Lyceo Patavino.

Quod boni viri ſemper habitum fuit, pluribus prodeſſe, ſi me pro viribus conatum fatear, nihil vel à meo munere, vel à modeſtia alienum fecero. Quum enim curæ in primis mihi eſſet, ut quam adieram ſtudio Spartam, ſi non locupletaſſem, aliquâ ſaltem ratione exornarem: meum de re literaria benè merendi ſtudium non minus probatum iri cenſui, ſi eorum Monumenta in lucem revocarem, qui eruditorum conſenſu poſteritatis famâ digni, quàm quì recens aliquam ſibi laudis opinionem pepererunt. Utrumque dum adnitor, operâ ſanè mihi digna ſunt viſa, quorum utilitatem etiam commendaret amœnitas. Inſtituto meo Icones Stirpium divitis Ægypti commodè obtigerunt, quarum Hiſtoriam Proſper Alpinus ingens ſui ordinis noſtrique Gymnaſii ornamentum olim in publicum dederat. Quo ingenio teſtatur ſatis Libri genius,

qui eâ aviditate exceptus; ut plurimis nunc annis ab eruditis, maximeque quos à nobis diviſerunt Alpes, quovis pretio expetitus fuerit. Horum itaque commodis ac voluntati ut porrò ſatisfieret, deſideratum diu Clariſſimi Viri Opus longè quàm antea emendatius, noviſque celeberrimi Doctoris & civis veſtri Joannis Veſlingii Obſervationibus auctius profero. Quod verò inter cæteras potiſſimùm Inclitæ Nationis Germanæ nomen præſcripſerim, ſummum ita ſuaſit ejus in Auctorem ſtudium, quod, nî fallor, earundem literarum ſimilitudo conciliavit. Quis enim orbis angulus ita remotus, quem gens illa magnis cœptis nata non perluſtrat? cui uberrimus improbi laboris fructus, quòd juxta divinam humanamque Sapientiam rei Medicæ, maximeque Herbariæ ſpatia cumulatiſſimè ampliaverit. Vos igitur, Generoſa pectora, quorum laudatiſſima indoles majorum exemplis lætè ſuccreſcit, certum hoc mei in veſtram virtutem obſequii & affectus argumentum habete. Deus nobilem conſeſſum veſtrum in Patriæ & Athenæi noſtri decus perennem conſervet. Patavii Cal. Januar. cIↄ Iↄcxxxx.

D. D. V V.

Devinctiſſimus

PAULUS FRAMBOTTUS.

PROSPERI ALPINI
DE
PLANTIS ÆGYPTI
LIBER.

Caput I.

Cur de Plantis in Ægypti locis provenientibus ſit agendum.

ALPINUS, GUILANDINUS.

Quinta nunc agitur dies, ex qua in viridarium nos colloquendi cauſa convenimus, in quo ubi medicinæ ejus, quæ penes Ægyptios habetur, hiſtoriam ad finem perduxerimus, nihil aliud de illorum medicina dicendum nobis ſuperfuiſſe, arbitror. Quare aliis nos ſermonibus hac die in ſolito hujus amœniſſimi viridarii receſſu, ſub harum arborum umbra ſedentes, animum recreabimus. GUILAND. Quid? an non etiam illorum locorum plantæ agnoſcendæ ſunt? de quibus quidem te ſermonem quoque facturum aliàs es pollicitus: cum ipſarum hiſtoria, ob varias in medendo utilitates, ad ſermones hactenus de Ægyptiorum medicina inter nos habitos

maximè pertinere videatur? nèc enim minus ex his utilitatis, atque voluptatis, quàm ex illis nos eſſe ſuſcepturos ſperamus; cum à nullo hactenus illæ rectè obſervatæ, ac traditæ ſint, maximeque quoad ipſarum veras icones, quas nemo profectò hucuſque rectè & accuratè cognovit. Quod quidem ex Caſſia Ægyptiaca, quam vulgus medicorum, fiſtulam, aut ſolutivam vocat, Paliuro Athenæi, quam ii Napeca appellant, ex alcanna Avicennæ ſcilicet liguſtro Ægyptio, Cypro à nonnullis dicto: ex balſamo, Acacia, Lycio, Tamariſco, Faba Ægyptia, Stratiote, atque aliis quamplurimis noſtri temporis plantarum ſtudioſis prorſus ignotis, plane eſt manifeſtum. Itaque Ægyptiarum plantarum ſic ab omnibus deſiderata Hiſtoria, non eſt à te nunc ſilentio prætereunda. ALPIN. Poſteaquam te has plantas, quas loca Ægyptia producunt, tantopere ex me audire delectat, cur ego tui obſervantiſſimus, tibi plane morem gerere non debeo? Illas igitur hac die, quoad potero, diligentiùs tibi omnes aperire tentabo, ac præterea quos hæ ad medendum uſus apud eas gentes habeant. GUILAND. Nunquam equidem de plurima tua erga me humanitate, & benevolentia dubitare potui. Quare nihil optatius, ac gratius mihi contingere poterat. Pluresque ideo nunc tibi gratias habeo: tuaque erga me hæc animi promptitudo eſſet nunc multis laudibus efferenda, quod minime faciam, ne ſummam tuam modeſtiam offendam. At hæc nunc omittamus; neque in his hodiernum tempus conteramus. Ubi itaque in viridarii hujus amico receſſu, quo Solis radii pertingere nequeunt, ſub iſtac umbra conſedimus, ut plantarum illarum hiſtoriæ principium facias tempus ſuadet; ac primum ab arborum narratione exordiens, de caſſia fiſtula agito.

CAPUT II.

De Caſſia fiſtula, Chaiarxambar vocata.

ALPIN. Caſſia fiſtula, quam Ægyptii Chaiarxambar appellant, eſt, arbor nuci, trunco, ramis, foliiſque pro-

CASSIA FISTULA CHAIARXAMBAR. p. 2.

Casse.

TA. I.

proxima, truncus corticem habet planum, mollem, atque cinericium, qualis omninò in creſcenti nuce ſpectatur. Folia multo plura quàm in nuce, alæ adligata pendent, in alis folia decem ſpectantur: totque ex qualibet ferè ala pendere obſervantur, utrinque ordinatim quinque poſita; ſunt etiam hujuſce arboris folia nucis foliis duplo longiora, & in extremo aculeata. Flores fert aureos, multos, leucoiis proximos, ſed multo majores, numeroſioresque, florum anagyridis inſtar, alæ adligatos, ac pendentes: alæ ſiquidem omnes innumeris fermè floribus onuſtæ ac graves deorſum vergere cernuntur, ſunt etiam hi valde odorati, præſertimque oriente Sole. Ægyptii diluculo per Caſſiarum loca deambulare ſæpius odoris cauſa conſueverunt: quippe aura à caſſiis, eximium ac gratiſſimum odorem ſpirantibus, ad ipſos delata, oblectantur. Apud illos enim florentes arbores aer matutinus perpetuò eximium, ac ſuaviorem odorem redolet. Flos quilibet in medium multa capillamenta, tenuiſſima, roſarum floſculis ſimilia habet, quæ paulatim creſcentia, in craſſiores fiſtulas poſtea mutantur. Spectantur primo ipſa tenuiſſima, obliqua, ac obtorta, deincepſque magis perauncta, craſſiora evadunt, ac magis recta, tandemque juſtam magnitudinem adepta, rectiſſima, ut Calami fiunt. Fiſtulæ majores cannæ craſſioris magnitudine ſpectantur, atque duorum ferè cubitorum longitudine. Arbor florere incipit menſe Junio, floret toto etiam menſe Julio Alexandriæ & Cairi. Peluſii verò, nunc Damiatæ, caſſias menſe etiam Septembri florere vidi. Cannæ vel fiſtulæ toto anni ſpacio maturantur, totoque anno ſemper hæ in arbore manent, quas Ægyptii Junio tantum menſe Cairi colligunt, quo tempore multæ, parvæ, recenter ex primis floribus productæ virides ſpectantur, phaſeolorum ſiliquis valde ſimiles: quæ paulo poſt crescentes, paulatim viridem colorem in nigrum commutant. Has recentes & parvas, virides aqua in primis ebullitas ſaccharo illi condiunt. Quarum ſic conditarum ingens copia in varias regiones aſportatur. Quæ Peluſii in arboribus leguntur, corticem habent craſſiorem, & parum intus ſubſtantiæ obtinent. Cairinæ verò, & Alexandrinæ cortice conſtant tenuiori, multa-

taque ſubſtantia intus plenæ, ex quo hæ cæteris omnibus bonitate præferuntur. Quæ, ut aliàs quoque dictum eſt, duplicis ſunt differentiæ: etenim aliquæ albæ ſubrubræ, quas Abes vocant, à colore illusce gentis, cernuntur: quæ ſunt omnium optimæ, & aliæ nigræ. Quod de caſſiis aliqui dixere, optimas cannas manibus concuſſas ſonum non edere, ibi planè falſum obſervatur, quandòquidem omnes recentes motæ ſonum edant, atque etiam in arboribus cannas à ventis motas, ſeminibus intus motis, multum ſonum edere quotidie propè eas habitantes, audiant. Quod etiam dulces ſiliquæ faciunt. Quæ verò ex caſſiis non ſonant, ab Ægyptiis vituperantur, opinantibus id ob aqueam humiditatem intus collectam, vitiata pulpa accidere. Neque immaturæ colliguntur, ut aliqui referunt. Emuntur verò ſæpeſæpiùs ab advenis mercatoribus ſenio confectæ, cum ingens copia ſæpè in ædibus ad eam rem paratis, annos ad usque quadraginta adſervetur. Collectas enim ex arbore continuo in opportuna loca ſic ii claudunt, ut nullus aër ingrediatur, cum ex minimo aëris contactu caſſiæ corrumpantur. Hincque ſæpiſſimè ad nos vetuſtate vitiatæ ac etiam acidæ mitti ſolent; quam ob rem rogatos eſſe velim omnes pharmacopolas, ac medicos, ne poſt hac ſe decipi ſinant, & ſemper ex illis ſeligant recentes, quarum ſubſtantia ſubdulcis eſt, antiquasque acidum, ponticumque ſaporem ſapientes effugiant. Ægyptii caſſiis non utuntur recentibus, ſed ſaltem poſt quartum menſem: quandoquidem juniores, recentioresque inutiles neque à noxa immunes obſervantur. Utuntur vero, atque noſtri quoque faciunt, fiſtularum pulpa vel in bolis, vel in potione, parata. Eſt hæc pulpa quoad calorem temperata, atque humida ſupra primum gradum, bilemque, ac etiam pituitam à ſtomacho, atque venis meſenterii educit, & ſanguinem calidiorem contemperat, atque puriorem reddit. Abiſſina vocata cœteris in urbe Cairi præfertur ad morbos bilioſos, ac melancholicos, præcipueque in affectibus pectoris, à diſtillatione acutorum humorum concitatis, quibus mire ſubvenit. Pulpa hac cum ſaccharo candido, & liquiritia pro ſecreto uti ſolent ad renum, veſicæque vitia: renum enim extin-

15.

Siliqua dulcis,

CARUB et CARNUB vocata.

Ceratonia Siliqua Lin.

tinguit immodicum calorem, humoresque ab his partibus abſtergit, atque per urinam expellit: proinde ipſius frequenti uſu homines ſe à calculis præcavent. Ea etiam utuntur ad tusſim antiquam, dispnæam, aſthma, & orthopnæam cum agarico. Pro calidis articulorum doloribus, maximeque in podagra, dolentibus partibus, emplaſtri modo ipſam adhibent, nec non ad calidas inflammationes eodem modo ejus uſum ſequuntur. Siliquas verò caſſiarum, proinde ac phaſeoli parvas virides in aqua prius parum ebullitas, & mox in umbra ab humiditate ſiccatas, ſaccharo, vel melle condiunt, atque ad uſum ſervant puerorum delicatarumque mulierum; exhibent verò ad ſummum eas usque ad uncias quatuor, & ad unciam in pueris, hiſque utuntur ad eosdem nuper dictos affectus. GUILAND. Placuit mihi hæc caſſiarum hiſtoria, ſed cupio ut tu mihi & caſſiæ, & aliarum, quas obſervaſti, plantarum figuram oſtendas, quandoquidem te probe omnes delineaſſe, ac pinxiſſe certò ſciam, quod nemo antea recte id nobis præſtiterit. Quamobrem prius viſa caſſiæ arboris icone, alias plantas narrare mihi pergito.

Caput III.

De ſiliquis dulcibus, Carub, ab Ægyptiis vocatis.

ALPIN. Caſſiæ proxima eſt arbor, Carub vel Carnub ab Ægyptiis dicta, quæ cum in Ægypto naſcatur, dicenda quoque à me erat. Arbor eſt nobis notiſsima, cum harum arborum in multis etiam Italiæ locis multa ſit copia, quales ſunt, quæ in Neapolitano agro, & Apulia cernuntur: in iis locis etenim copioſiſſimi aluntur. Ex hac arbore Ægyptii ſiliquarum tantum uſum cognoſcunt; Mel quidem ex ipſis extrahunt dulciſſimum, quo Arabes ſacchari loco, caſſias ſolutivas recentes ac parvas, zinzibere, mirabolanos, Tamarindos, atque alios multos fructus condiunt. Hujus quoque mellis uſus eſt frequentiſſimus vice veri mellis ad Clyſteres, & aliqui etiam per os ſumendum concedunt ad ſubducendum alvum: ipſo etenim alvus non minus quàm pulpa caſſiæ ibi ad excretionem

nem movetur. Utuntur etiam in renum inflammationibus eo, intus extraque appoſito. Ad tuſſientes, aſthmaticos ipſum non ſecus quàm caſſiam exhibent, valdeque ipſos juvat; non minus decoctum ex ſiliquis paratum eadem hæc præſtat. At modo de ſpina Ægyptia, acacia vocata, multis hactenus ignota loquamur. GUILAND. Nihil mihi carius eſſe nunc poterit, quàm te de hac planta dicentem audire, quem planè in illis locis ejus veritatem cognoviſſe ſcio.

Caput IV.

De Acacia.

ALPIN. Acacia, quam Sant Ægyptii appellant, in Ægypti locis à mare remotis naſcitur: hujuſque arbores copioſiſſimæ in montibus Synai, penes Rubrum mare poſitis proveniunt. Creſcuntque ad mori magnitudinem, ramoſque ſurſum latiùs expandentes; quod etiam Dioſcorides admonuit, dicens: arborem non in rectum ſe attollere. Caudex quanta eſt pruni magnitudo cernitur corticemque habet nigrum, aſperum, multis acutiſſimis ſpinis munitum. Arbores, quæ in prædictis montibus ſpectantur, ſpinis albis horridiſſimæ exiſtunt, aſperrimoque cortice truncus cernitur: Folia oblonga, parva minutiſſimè inciſa habet, tanaceti proxima, & Flores parvos, pallidos ſubflavos, atque etiam albos rotundos, parvos lanæ floccos imitantes, platani fructibus forma plane ſimiles, his tamen longe minores, & nihil aliud flos hujuſce arboris videtur, quàm mollis lanugo parvum rotundumque globulum efformans, non ingrati eſt odoris. Quæ Cayri aluntur, flores habent flavos vel pallidos, & quæ ſunt in montibus Arabiæ, albos. Ex floribus ſiliquæ lupinorum æmulæ proferuntur, ipſis veruntamen minores, inprimis virides, & mox nigræ apparent; quæ ſemina dulcium ſiliquarum ſeminibus ſunt ſimilia, & in ſiliquarum folliculis ſunt concluſa. Folia, flores, ac fructus guſtum aſperitate multa ac ſtipticitate feriunt. Ex immaturis ſiliquis, viridibus ſuccum exprimunt, quem coquunt, ut

Mimosa ægyptiaca. Lin.
Acacia.

ut indurent. Nonnulli etiam ex foliis, floribus imperfectis ſuccum parant, ſed eo eſt hic bonitate inferior. Cairi Coriarii ad denigrandas pelles multam copiam illiuſce ſucci adſumunt. Hujus arboris mas atque fœmina reperitur, Mas quidem ſpinis eſt horridus, fructus non edit. Fœmina ſpinis paucioribus, mollioribuſque referta eſt, eaque intra ramos non habet, ſed tantùm extra. Quæ arbor eſt fœcundiſſima, floreréque orientibus Pleiadibus, Novembri ſcilicet Menſe incipit, & rurſum iiſdem occidentibus: ſcilicet menſe Martio, biſque in anno fructus fert, atque maturat. Sine dubio hanc arborem eſſe veram antiquorum Acaciam, vel ſpinam Ægyptiam, ex notis affirmandum eſt: præcipueque quia nulla alia arbor ſpinoſa in Ægypto reperitur, quæ magis notis acaciæ tributis reſpondeat, atque multo magis quod illi Kachiam quoque nominant. GVILAND. Hinc ego multos non poſſum non vehementer admirari, qui neſciant acaciæ verum ſuccum hùc ex Ægypto quotidiè comportari. Nunc enim pauci pharmacopolæ exiſtunt Patavii, ac Venetiis, qui eum ſuccum ignorent, quem Orientalem acaciam appellant, ad illiuſce ſucci, quem multi pro acacia ſubſtituunt, differentiam, qui ex ſylveſtribus prunis à quibuſdam paratur. Neque minus etiam miror nonnullos, quod hanc plantam non à Clariſſimorum Venetorum Conſulum medicis, vel pharmacopolis in Ægypto multos annos verſatis acceperint potiùs, quàm ex Græcia, quam acaciæ feracem fuiſſe nemo antiquorum dixit, veluti multi, quòd in Ægypto hæc planta vivat, ſpinam Ægyptiam ipſam nominarunt. Hujuſmodi itaque plantæ genus non ex Græcia, ut Andreas Mattheolus Byzantio ſe habuiſſe ait, in quo tamen non parùm deceptus fuit, ſed ab Ægypto foret petendum, in qua omnes ſcriptores acaciam copioſiſsmè provenire affirmarunt. Tibique acaciæ illam imaginem, quam Mattheolus pinxit, planè falſam eſſe notiſſimum ex dictis puto. ALPIN. Aliud de acacia erit animadvertendum, quippè multos ſic etiam erraſſe, ut putarint gummam, quam arborem hanc ferre multi meminerunt, apud nos utique non reperiri, neque ex Ægypto veram comportari, quod ipſam forma vermiculari conſtare Dioſcori-

des

des prodiderit. Gummamque hanc, quam falſo Arabicam appellant, ajunt, eſſe ſimilem potiùs aliarum arborum quippè ceraſorum, prunorum, perſicorum, pomorum, pyrorumque gummis. Quare veram Arabicam, vel Ægyptiam, quæ in Caudice acaciæ arboris, ut ſcriptores herbarum prodiderunt, gignitur, nequaquam reperiri. GVILAND. Quid tu ea de re ſentis? ego vero horum eſſe nugas puto. ALPIN. Hoc certè ſcio, me ſæpiſsime hiſce manibus Cairi in Viridariis multis acaciæ arboribus refertis, ex ipſorum truncis multam collegiſſe: ac præſertim in Viridario propè ædem Veneti Conſulis poſito, in quo ſunt multæ arbores acaciæ; ex quibus Gumma manat, pace Dioſcoridis dixerim, non tota, ſed pauciſſima, quæ vermiculari forma ſpectetur, neque tota alba, ac clara. Uno etenim colore,ac una figura neutiquam omnes acaciæ arboris gummæ ſpectantur, talemque formam vel figuram accipit gumma, qualem motus ſucci è cortice manantis fit. Nam, interim ubi admodum eſt craſſus, non multum deorſum movetur, ſed ſtatim ferè excretus coaleſcit, granoſaque gumma tunc fit, tenuiore vero ſucco exeunte, multumque fluxili, aliquando oblongam gummam reddit, atque uno verbo dico, me vidiſſe gummas acaciarum, figura atque colore pleraſque ceraſorum prunorumve gummis haud diſſimiles. Præterea ſcies quoque, totam gummarum quantitatem, quæ ad nos ex Ægypto convehitur, eſſe acaciæ arborem: quandò nulla ibi arbor ſit, hac excepta, quæ gummas educat. Ægyptus ſiquidem ac Arabia, prunis, ceraſis, pomis, atque aliis gummoſis arboribus omninò caret. Ex quo non ex alia, quàm ex acacia gummas Arabes ac Ægyptii colligunt. GVILAND. Vera loqueris, ſed dic quæſo etiam ejus medicos uſus, quos tu apud eam gentem probè obſervaſti. ALPIN. Ægyptii acaciæ arboris utuntur ſucco ex ſiliquis immaturis expreſſo, vel etiam ex floribus, foliis, vel ex fructibus etiam. Succi hujus uſus apud eos frequentiſſimus eſt ad oculos roborandos, atque ab inflammationibus, quæ ibi ſunt frequentiſſimæ, tuendos: ad oris, auriumque omnia ulcera, nec non ad labiorum fiſſuras, ad dentes collabentes roborandos, atque firmandos, ſucco in pulve-

verem redacto, poſt ablutionem ex decocto ejuſdem ſucci, vel foliorum, vel florum, parato, factam, utuntur ſupra gingivas aſperſo, ac eo dentibus confricatis. Sanguinem ſpuentibus dragmam ſingulo mane aliquo liquore diſſolutam, potandam offerunt, mirasque ad quamcumque ſanguinis fluxionem firmandam ſemper vires habuiſſe apud eos cognitum eſt. Ego ſæpiſſimè hoç ſolo auxilio multas mulieres ab immodico uteri profluvio penè mortuas revixiſſe, atque ſanatas fuiſſe certo ſcio. In iis quidem, quæ has immodicas patiuntur vacuationes, clyſteribus ex acaciæ foliorum florumque decocto paratis, in uterum injectis utuntur, atque etiam ſucco pulveriſato, prædicto cum decocto diſſoluto, atque immiſſo. In alvi fluxionibus eodem modo tum clyſteres frequentant, tum per os ſuccum feliciter exhibent. Ad anum, uterumque foras procidentem ſucco diſſoluto cum foliorum, florumque decocto, nihil habent præſtantius ac frequentius quo utantur. Ad eos, qui ex quacumque cauſa articulos debiles habent, fomentum, ex iiſdem omnibus paratum pro præſentaneo auxilio habent; neque immerito; cum acacia prævalidiſſima adſtringendi vi prædita ſit. Omnes ejus fomento utuntur ad defendendos articulos ab humorum decurſu. atque non minus in iiſdem tumefactis; atque inflammatis, præſertim in principio dum humores adhuc in curſu exiſtunt. Hincque uſus ad podagricos dolores frequentiſſimus eſt, maximamque vim habet acacia, ut à podagricis incurſibus homines præſervet. Non deſunt, qui ad ea mala non modo foris fomenti, vel balnei modo acacia utuntur, verum etiam ſucci modicum per os ſumere ante fluxionis tempus per aliquot dies conſueſcunt, ut ipſæ internæ viæ anguſtiores factæ minùs curſui humorum pateant. Aliqui, etiam ex ſucco acaciæ, atque aceto linimentum parant, ad liniendos articulos debilitatos, quo ſanè mirifice eos roborant, ac firmant. Multos novi recenter à podagra tentatos, uſu aſſiduo acaciæ planè convaluiſſe; qui ſingulis diebus per horam ad minus, pedes in decoctum acaciæ calidum detinebant; eoque fomentabantur, pedesque abſterſos linimento ex ſucco acaciæ opobalſamo, acetoque parato etiam inungebant. Ad pudendorum, aliarum-

que debilium partium ulcera difficilia, ſucci aqua pluries loti pulverizati uſus eſt illis familiariſſimus, decocto etiam utuntur, ad exſiccandas puſtulas omnes, præſertimque Gallicas, ſed decoctum parant etiam cum modico ligni Guajaci. In pueris etiam ad achores in capite orientes, & decocto, & pulvere utuntur. Hicque acaciæ eſt uſus apud eam gentem nunc frequentatus.

CAPUT V.

De Paliuro Athenæi, Nabca appellato.

ALPIN. Arbor in Ægypto, quam illi Nabca dicunt, loti magnitudine ſpectatur, inſtar acaciæ ſpinoſa, folia ferens jujubæ proxima, veruntamen latiora, & flores jujubæ floribus quoque planè ſimiles, albos ac parvos, à quibus erumpunt pomula rotunda, odorata, dulcia, guſtuique valdè ſuavia, ceraſorum majorum Maroſticenſium appellatorum æmula, quæ apud primates Ægyptios, ac Turcas ſunt in magno pretio. Arbor bis in anno, ſcilicet vere, ac auctumno flores, fructuſque maturat, fæcundiſſimaque exiſtit, veruntamen vere fructus non perfecte maturant, nec ut in auctumno perficiuntur, plerique enim ipſorum prius putreſcunt, quàm matureſcant. Auctumno perfectiſſima ac optima evadunt. GUILAND. Sine dubio hanc arborem eſſe paliurum & connorum olim ab Alexandrinis appellatum, Athenæi ſcriptis conſtat. De qua arbore ſic in lib. 14. ſcripſit: „ Meminit de „ iis Agathocles Cyzicenus his verbis libro Hiſtoriarum Patriæ „ tertio: „ Cum in ſepulchrum fulmen irruiſſet, arbor ex tu„ mulo pullulavit, quam illi connorum nominant. Eſt autem „ planta ulmi piceæque magnitudine, nihilque minor. Trun„ cos habet frequentes, & oblongos, ſpinaſque paulum pro„ minentes: Folium eſt tenerum ac viride, phyæque ſimilli„ mum. Fructum bis quotannis producit, vere ſcilicet, ac „ auctumno, qui dulcis eſt omninò, & olivæ, oleaſtrique fru-

„ ctui

NABCA,

Paliurus Athenæi credita.

Rhamnus. Linn.
Nerprun.

TA. IV.

„ ſtui ſimilis. Carnem osque illi ſimile habet: at differt, ſuc„ ci voluptate, cujus fructus etiam viridis comeditur.” ALPIN. Sine dubio puto prædictam arborem eſſe cannorum, ſive paliurum eandem, quam Athenæus prodidit, etſi fructus osque non videatur omnino ſimilis Nabca fructui, ac oſſi, quando ii ſimiles pomis ſint, oſſaque rotunda, & non oblonga, qualia in olivis cernuntur exiſtant. Nusquam tamen in Ægypto ex ſiccatis illis fructibus farinam fieri apud eos animadverti. Sed præcipuus uſus ipſorum eſt recentium, ac viridium pro cibo; eis ſiquidem omnibus, atque noſtris, ceraſa mandere, conſuetudo eſt. Sed nunc ad ejus uſum in medicina explicandum tranſeamus. GUILAND. Fructuum uſus eſſe videtur, Arabibusque notiſſimus, de quo Serapio ſic ſcripſit: „ Sadar duæ ſunt ſpecies: una eſt Affri, & alia eſt Adhal: „ ſed Affri non habet ſpinas acutas: & folia ambarum ſpe„ cierum ſunt lata, & rotunda: & Nabuch ex Adhal ſunt par„ vi; & meliores ex eis ſunt illi, qui ſunt ex ea regione, & „ offeruntur Regibus: & ſunt dulciores omnibus aliis: & me„ lioris odoris, & aromatizant os comedentis, & indumenta, „ ſicut alia aromata.” Horum fructuum facultas eſt frigida & ſicca in primo gradu, perfectè maturi aliqualem habent humiditatem, ſunt omnes adſtringentes ante maturationem, quorum uſus frequens eſt ad ſtomachi alvique relaxationem firmandam: ad quæ mala ſuccum etiam ex ipſis immaturis expreſſum, familiariter tùm per os ſumptum, tùm Clyſteribus injectum ſequuntur. Utuntur etiam iiſdem fructibus ſiccatis, atque in aqua infuſis; aqua enim infuſionis ipſorum utuntur, ut dictum eſt, ad relaxationem inteſtinorum, atque etiam ad ulcera inteſtinorum. Sed maturorum ſiccatorum decoctum, vel infuſio familiariſſima eſt ad omnes peſtiferas febres: ajunt enim hos fructus miram adverſus venenoſas qualitates, & putredinem efficaciam habere, corque ſtrenuè roborare. Succus perfectè maturorum optimus eſt ad purgandam bilem à ſtomacho, atque à primis ductibus venarum. In omnibus putridis febribus infuſione ex ipſis parata libenter ad ſedandum calorem utuntur. Eſui ſum-

mè jucundi exiſtunt hi fructus, præcipueque maturi, tamen parum nutriunt, facileque, ut ceraſa, in ſtomacho corrumpuntur, ſi immoderatè ipſorum eſui indulgeatur, ſtomachusque offenditur. GUILAND. Non deſunt multi, qui (neque immeritò) inter jujubas hanc arborem recenſent, quo factum eſt, ut mirum non ſit, aliquos etiam viros doctiſſimos jujubam, paliurum eſſe voluiſſe. Sed arboris hujus nunc detegas figuram.

CAPUT VI.

De Sycomoro Gjumez vocata.

ALPIN. ARbor vaſtiſſima ab Ægyptiis Gjumez vocata, in Ægypto provenit, quam noſtri Sycomorum, ac ficum Ægyptiam appellant. Hanc proceram arborem in arenoſis, ſterilibusque Ægypti locis Natura ſagaciſſima produxit, ſub qua poſſent homines ab injuria radiorum ardentium Solis aliquandò ſe tueri. Maxima ſiquidem arbor eſt ramosque ſic latiſſimè ſpargit, ut magnam umbram viatoribus præbeat, quæ in hujusmodi calidis locis, arenoſis, ac ferè Solis calore inflammatis, libenter expeti ab omnibus ſoleat. GUILAND. In lib. II. de Alim Facul. Galenus ſcripſit, ſe Alexandriæ Sycomorum vidiſſe parvæ ficui ſimilem: quamobrem creſcentis adhùc, juvenisque Sycomori, & non adulti magnitudinem ſpectaſſe arbitror: quòd tàm grandem arborem, omnibus communem, ipſe non animadverterit. Dioscorides meliùs ipſam deſcribens, dixit. „ Sycomorum aliqui etiam ſycaminam, id eſt morum vocant, cujus fructus Sycomorum, „ propter inefficacem guſtum appellant. Arbor eſt magna, „ ficui ſimilis; frondoſa, multo lacte abundans, foliis mori, „ pomum ter aut quater anno fert, non ramis, ut ficus, ſed „ caudice ipſo caprifico non diſſimile, dulcius groſſis, ſine „ granis interioribus: quod non matureſcit, niſi ungue, aut „ ferro ſculpatur." ALPIN. Hæc deſcriptio veram utique Sycomori figuram exprimit, ſed ubi ait, foliis mori, adderem craſ-

Sycomorus GIVMEZ *appellata*.

ficus Sycomorus. Linn.

craſſioribus, candidioribus, atque aſperioribus, quod hæc folia non niſi magnitudine ac forma, à ficus foliis differant. GUILAND. Unde Ægyptii dicunt tantam hanc arborem habere cum fico & moro ſimilitudinem, in qua utriuſque figura ſpectatur? ALPIN. Inſitionem fici ſupra morum plures illorum affirmant, veluti Muſam inſitam quoque fuiſſe cannæ ſaccharum ferentis ſupra radicem colocaſſiæ aliquibus eſt ſuaſum: quod tamen nondum experientia verum eſſe didici. Sine dubio in hac arbore, truncus, rami, cortexque ipſorum, fructus, lac, foliorum aſperitas, colorque fici apparet; & foliorum figura, magnitudo moro reſpondet. Fructuſque tardè, neque perfectè matureſcere, atque ſaporem aqueum & injucundum habere: hinc ajunt mori frigiditatem impedire, quominus fructus perfectam maturationem conſequantur. Haec arbor, ut multi etiam meminerunt, ſic eſt fœcunda, ut nunquam multis fructibus careat, qui caudici adnaſcuntur, minimeque ramos, neque fructum hæc arbor producit, niſi prius multis verberibus ſæpè laceretur, ſic ut caudicis quoque cortex vulneretur, ex quibus vulneribus lac continuò exit, undè ramus parvus, ficus ferens interim ternos, interim quinos, interim ſeptenos, & plures etiam. Hæc arbor ex ſeminibus non naſcitur, cum ficus ſeminibus careant, ſed ramis inſertis propagatur, eſtque ex iis, quæ citò creſcunt diutiſſimeque, quod mirum videtur, vivunt. Quæpiam Sycomorus in Mattherea viſitur, quæ ſic ab habitatoribus credita eſt antiqua, ut omnes pro certo habeant in illius trunci cavitate quadam olim Virginem beatiſſimam, iram Herodis Hieroſolyma fugientem, illuc ſe recepiſſe, & Chriſtum puerulum Servatorem noſtrum per multos dies occultaſſe: ex quo ea arbor apud multos in multa eſt veneratione, maximèque ejus trunci meatus, qui Chriſtum occultavit, quem ipſi Dei magni Spiritum fuiſſe fatentur. Fabuloſum eſt quod dicit Matthæolus, truncos ramoſque hujusce arboris nunquam ſiccari, ni prius in aqua projiciantur, & morentur aliquantulum. Uſus ficuum in cibo eſt ſtomacho nocuus, ipſumque laxat, labefactat atque ſubvertit. Eas verò ficus utiliter comedunt, qui vel itinere, vel Sole in-

incaluerint, refrigerationeque opus habent, & humectatione: fructus ſiquidem hi frigidi temperatè exiſtunt, multumque humidi, alvum facilè lubricant, atque relaxant, tumores omnes calidos, atque duros ficubus, emplaſtri modo uſi, ſanant. Pauci ſunt, qui ſuccum, ut meminit Dioscorides, ex trunco vulnenerato colligant: affirmant tamen præſentaneum eſſe auxilium ad emolliendos ſcirrhoſos tumores, atque ad peſtem non ignobilem uſum habere.

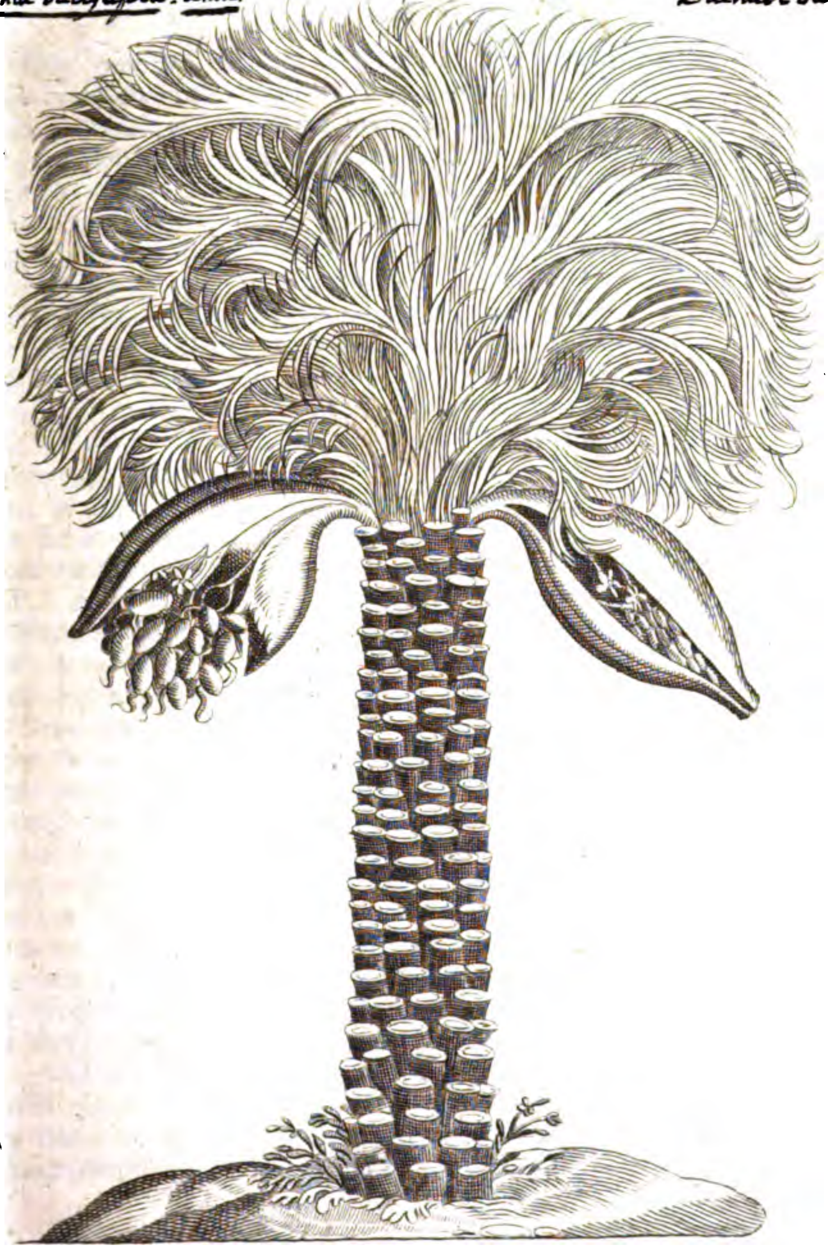
Caput VII.

De Palma Dachel.

ALPIN. PAlma notiſſima eſt arbor non modo Ægyptiis, Arabibus, Syris, aliiſque Orientalibus populis, ſed Italiæ quoque multis populis, de qua ob id paucis mihi agendum puto. Arbor eſt ſimplici caudice in rectum ſe attollens, viginti paſſuum & amplius altitudine. Folia enſibus ſimilia habet, deorsùm cannarum modo decidentia. Vere floret. Ramus enim quodam involucro oblongo, veſicæ modo, ad ver usque clauſo, & tunc aperto præditus, flores emittit parvos, albos, odoratos, racematim deorsùm ab involucro reſidentes, ac pendentes. Martio ſiquidem menſe involucra illa ſuis alis adligata aperiuntur, è quibus globus filorum inſitorum proſilit, floresque his filis, vel capillamentis appenſi cernuntur, a quibus dactili parvi virides, uvarum racemos imitantes producuntur, qui Auctumno maturantur. Varii hi fructus inter ſe obſervantur magnitudine, figura & colore. Alii etenim oblongi, magni, craſſi, perindè ac pruna alba (quæ Julio menſe in agro Baſſanenſi maturantur) ſpectantur. Alii ſunt parvi, longi, glandibus quercuum ſimiles, alii rotundi, craſſi. Alii virides, alii albi, alii flavi, aliique rubri, immaturi omnes ſapore aſpero ſtypticoque feriunt, maturi dulciſſimi; qui vero propè ſunt, ut perfecte maturentur, guſtum Caſtanearum, dulciorem, ſuavioremque repreſentant. Hæc arbor alternis tantum annis copioſiores fructus edit, neque (quod dictu valde

Palma DACHEL. *p. 14.*

Phœnix dactylifera. Linn. *Palmier dattier.*

TA. VI.

de mirabile videtur) fœminæ concipiunt, ac fructificant, ni in ramis maris fœminæ ramos aliquis permiſcuerit, ac ſe quaſi oſculari permiſerit. Plerique fœminas ut fœcundent, non ramos, ſed pulverem intra maris involucrum inventam ſupra fœminarum ramos, atque cor ſpargunt, vel alii flores maris pulveris loco ſpargere ſolent. Ni enim Ægyptii hoc fecerint, ſine dubio fœminæ vel nullos fructus ferent, vel quos ferent, non retinebunt, neque hi maturescent. GUILAND. Haud credendam iſtam palmarum conceptionem, quæ fit arte à te narrata, arguere videntur innumeri dactili, qui in Arabiæ deſertis feruntur; in quibus ſylveſtrium palmarum ſylvæ reperiuntur, quæ ſine hominum cultu optimos fructus ac copioſos producunt, retinent, ac maturant, ex quo judico fœminas ad fœcunditatem moveri non ramis, vel pulveribus, aut floribus marium, ut Plinius, atque alii quoque meminerunt, ſed magis non ſecus quàm aliæ arbores radicum marium, atque fœminarum contactu facere ſolent, ſe ad fœcunditatem parare. ALPIN. Arabes palmarum cultus periti reſpondebunt, palmarum fœcunditatem in Arabiæ deſertis, licet arte non fiat (quando in his locis hæ arbores, ut dictum eſt, ſine ulla cultura fructus producant) adjuvare ventos, marium è ramis pulveres, floresque ad ramos fœminarum aſportantes. Radicum utriusque ſexus palmarum mutuam conjunctionem eſſe conceptionis cauſam, dicendum non puto, quando ſic brevioribus radicibus palmæ omnes donatæ ſint, ut etſi ferè ſimul cohæreant, nullus tamen radicum contactus inter eas eſſe poſſit, mirabileque dictu, palmarum altiſſimos vaſtiſſimosque caudices ſeu truncos poſſe ſic brevibus, tenuioribus, paucioribusque radicibus in aëre ſubſiſtere, neque ſua multa gravitate, ventisque etiam vehementibus ſæpe ipſos quatientibus humi concidere. Accedit, quod caudicis poſtrema pars humi proxima, pondus totius arboris ſuſtinens multo gracilior, atque debilior reliquo caudice exiſtit. Hinc plures Ægyptiorum hoc miraculo ducti dixere, palmas non terra radicibus attracta, ſed aëre ex ſublimiori arboris parte ali, ac vivere; quod hac etiam conjectura ſibi ipſis perſuadent. Quia ſi palmæ ſublimior pars, quam

quam cor ipſi vocant, excidatur, univerſam plantam ilicò areſcere obſervarunt: quod non accidit inferiori radicum concïſa parte. Non eſt alia ulla arbor palma humano generi utilior, ſiquidem ex truncis domorum trabes faciunt, ex ramis, parietes, multaque alia lignea vaſa ad uſum, quæ Cuffaz nominant; ex foliis flabella & ſportas, è caudicis cortice funes pro navibus. Fructuum verò utilitas ſatis omnibus nota eſt. Sed quem ipſi ad medendum uſum habeant, nunc quoque dicam. Ex fructibus tria ſunt præcipuè, quibus ſanitatis gratia utuntur, quippè ſpartum, pulvis ſparto, vel involucro contenta, atque dactili. Sparti igitur membrana tùm pulvis facta utuntur, tùm ex ea parato decocto. Pulvis maximum uſum habet per os ſumpta ad Diarrheam, lienteriam atque dyſenteriam, non minusque ad omnes alias vel ſanguinis, vel alterius humoris innaturales vacuationes firmandas: præcipuè verò ad hepaticum fluxum, hæmorrhoidum, atque uteri cruentam vacuationem, atque ad ſputum ſanguinis. Hoc pulvere quoque utuntur ad firmanda ulcera depaſcentia, ad uvæ relaxationem, ad ad dentium commotionem. Decocto ad omnia prædicta quoque utuntur, ſed ſæpè cum eo miſto prædicto pulvere, articulos debiles aptosque fluxionibus mirum in modum ipſum juvat, eos firmando & roborando. Pulvere vero albo in involucro veris tempore inventa, quandò ſcilicet palmæ florere incipiunt, utuntur familiariſſimè, ad faucium raucedinem, tuſſim, & ophthalmias cum ſaccharo miſto, eſtque ipſe dulcis ſubadſtringens, mulieres eum habent familiariſſimum, ad firmandos menſes retinendumque fœtum. Eundem utique uſum habent dactili immaturi tùm in cibum uſitati, tùm ipſorum decoctum, ad ſputum ſanguinis, & quamcumque ſanguinis vacuationem cohibendam: & ad lienterias, diarrhæas, & dyſenterias: ad vomitum ſanguinis, hæmorrhoidas exſiccandas, atque ad ulcera vulneraque ſimplicia perſananda. In frequentiſſimo uſu ad nuper dictos affectus habent ſyrupum ex dactilis immaturis confectum. Iisdem dactilis utuntur probè maturis, qui tunc admodùm dulces exiſtunt, cum obſcura adſtrictione. Idcircò eos frequentant ad faucium rauci-

p. 17

SEBESTEN DOMESTICA.

Cordia mixa. Linn.

TA. VII.

p. 17.

SEBESTEN SYLVESTRIS.

Cordia domestica. Linn.

TA. VIII.

tatem, tuſſim, diſpnœam, pleuritim, ac peripneumoniam; non minusque ipſorum decoctum frequentatur ad adjuvandas variolarum in pueris excretiones. Vocant arborem Dachel, & ramum cui appenſi ſunt dactyli Samarrhich, dactylorumque involucrum, dux, ac dactylum recenter enixum prorſus immaturum talla, & grandiorem factum nin, & ramich perfectiorem ſive penè maturum, maturumque bellan. Siccos maturos tamar, & qui ferè putridi ſunt rotob, foliaque arboris Zaaf.

Caput VIII.

De Sebeſten.

ALPIN. Sebeſten arboris in Ægypto naſcentis duplex genus reperitur, alterum ſylveſtre pruno ſimile, atque domeſticum alterum, foliis latioribus, craſſioribus a ſilveſtri differens. Utraque arbor flores fert albos, parvos, geranii proximos, à quibus fructus creſcunt parvis prunis rotundisque ſimiles, quorum nuclei tricoſtati cernuntur. Illa arbor fert fructus minores, tardè matureſcentes, imperfectiores iis, quos domeſtica Sebeſten profert, qui ſunt majores, melioresque. toto autem anno in arbore fructus cernuntur. Vere florent, Autumnoque fructus maturant, ex pulpa ipſorum optimum viſcum conficiunt, quippe Sebeſten maturos contundentes, atque lavantes. Sunt aliqui, qui maſticando, pulpam ab oſſe lingua exſpuentes, viſcum parant; quantitatem horum fructuum in vaſe collectam, parum quoad aquea humiditas abſumatur, bullientes. Viſco utuntur omnes emplaſtri modo ad omnes ſcirrhoſos tumores. Ipſe quidem calidus eſt in primo gradu, atque humidus in ſecundo, vimque habet attractoriam, attenuatoriam, & reſolventem; reſolvit omnes tumores, & emollit omnem duritiem. Aliqui ad tuſſim ex eo paratos bolos cum ſaccharo candido, & radicis liquiritiæ pulvere multis diebus ſumunt. Fructuum uſus familiariſſimus eſt ad tuſſim, diſpnæam, orthopnæam, pleuritim, peripneumoniam;

& ad vocis raucedinem, parato ex ipſis decocto, quo etiam ad multas febres uti conſueſcunt, præſertim pectore aliquam noxam patiente. Sed nunc de Tamariſco loquamus.

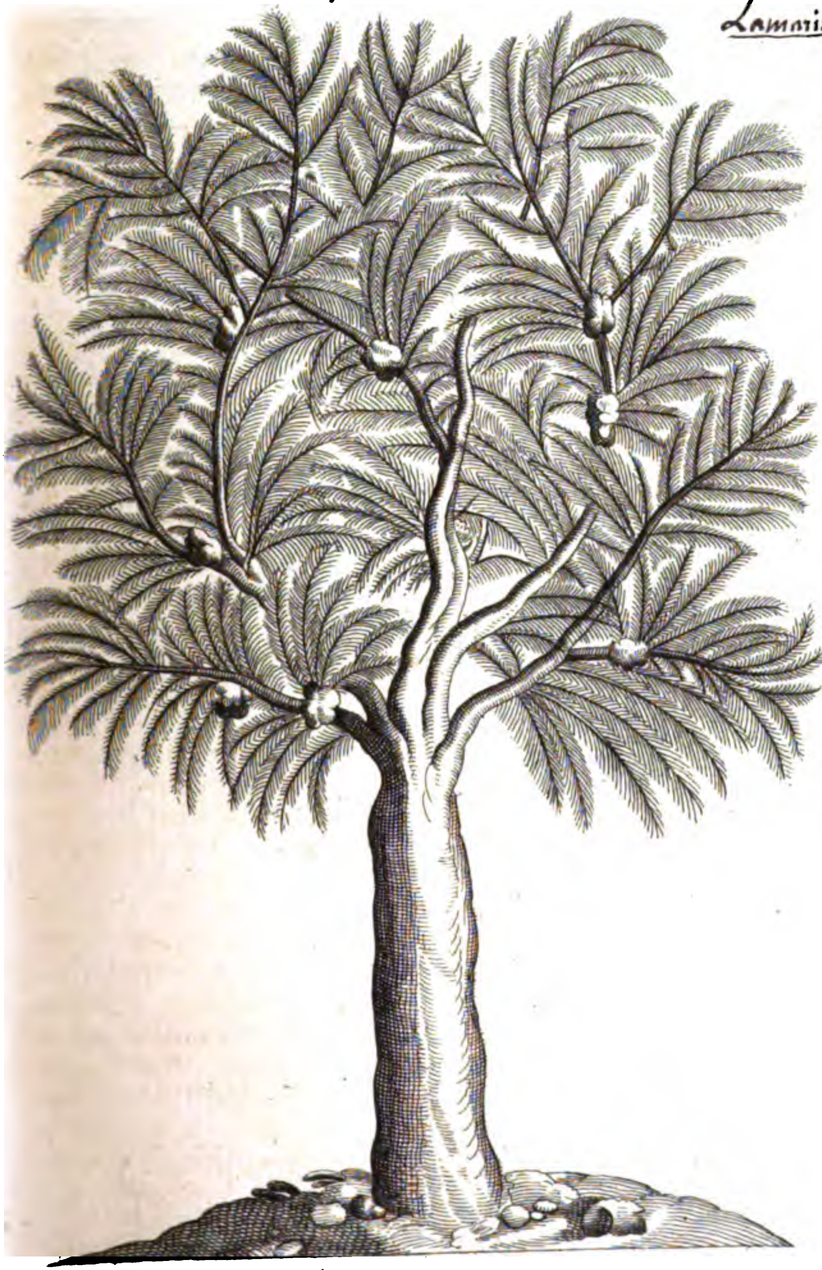
CAPUT IX.

De Tamariſco, atle vocata.

ALPIN. Tamarici, quem Miricam & Tamaricem Dioſcorides nuncupat, ſylveſtris genus, Italiæ eſt notiſſimum, naſciturque propè fluminum ripas, aridaque & ſaxosa vel arenoſa loca, potiusque apud ſtagnantes aquas, ut docuit Dioscorides. de hoc non loquimur, quandò ipſo Ægyptus plane careat. Alterum vero tamarici domeſticum genus in Ægypto ſpectatur, proceritate figuraque admodum à ſylveſtri diverſum, quòd ad magnæ olivæ magnitudinem creſcat. audioque etiam ſuprà Ægyptum in loco Sahit ab iis populis vocato, creſcere ad magnæ quercus magnitudinem, cujus ex lignis carbones faciunt, quibus tota Ægyptus, & Arabia utitur. ex eoque ligno multa vaſa conficiunt, ad multorum ægrotantium uſum. Folia fert ſylveſtris tamarici foliis proxima, tamen longiora, & graciliora, apparentque multa capillamenta viridia, qualia in aliquibus equiſetis viſuntur, ramo appenſa, ſemper virentia, fructus fert paucos, raros, virides, nucum magnitudine, duros, lignoſos, ſine nucleo, & videntur ejusdem ſubſtantiæ eſſe cum gallis: omnes verò figura inter ſe differunt, quamquam in omnibus aspera & inæqualis obſervetur, quando alii longi, alii breves, alii rotundi, alii lati, alii craſſi, aliique graciles exiſtant. Uſus Tamarici tùm in Ægypto, tùm magis ſupra Ægyptum, ubi harum arborum copioſus eſt proventus, eſt ad ignem major quando nulla ferè alia ligna ad comburendum habeant. Folia hujusce arboris uſum habent ad lienem induratam, obſtructam, & refrigeratam. Vaſaque ex ligno, ut dictum eſt, conficiuntur, quo lienoſi uti conſueſcunt: ob ejusque multam, quæ ex hoc ligno habetur, ad id morbi genus utilitatem, mirari non debemus,

TAMARISCUS ATLE. p. 28.

Tamarix orientalis. Linn.

TAMARINDUS DERELSIDE.

Tamarindus indica. Linn.

TA. X.

hemus, ſi Plinius (quod tamen fabuloſum eſt) dixerit, ſues aſſuetos cibum capere in vaſis è ligno tamarici confectis, liene carere. Mulieres decocto ex Cortice parato utuntur, per os ſumpto, ad ſiſtendas menſtruas purgationes, ex quo parant etiam inſeſſiones, & clyſteribus in uterum injiciunt decoctum. idem quoque fructus facere ajunt. iis ſiquidem utuntur in ſputo ſanguinis, in lienteriis, & in menſtruis plus juſto fluentibus, atque hæmorrhoidarum immodico fluxu. dentes etiam commotos, atque collabentes ipſorum decocto firmant: atque in iis concitatum dolorem demulcent. Utuntur etiam ad oculorum lippitudines incipientes, in collyriis atque ad oris ulcera. Cinis quoque corticum & fructuum ulcera curat. De ligno vero multi decoctum, non ſecus quam noſtri ex ligno Indo ad curandam luem Gallicam facere ſoleant, parant, quod exhibent leproſis, ſcabioſis, atque aliis multis, puſtulis & ulceribus affectis, feliciori cum ſucceſſu. Idemque faciunt in melancholicis, ictericis nigris, & hydropicis ex refrigerato obſtructo, ac indurato liene, concitatis. arborem illi vocant Atle.

CAPUT. X.

De Tamarindo Derelſide vocata.

ALPIN. TAmarindus, quem Derelſide appellant, arbor eſt pruni magnitudine, ramis denſis: myrti foliis Seſban proximis prædita: flores fert albos mali aurantii floribus perquam ſimiles, è quorum medio exeunt quatuor fila alba, & tenuiſſima, ex quibus ſiliquæ craſſæ producuntur primo virides, tandem maturæ cineritiæ, quæ intus nonnulla ſemina craſſa inæqualia, duraque, atque pulpam nigram guſtui acidam, continent. In Ægypto non ſunt admodum hæ arbores copioſæ, neque ſunt patriæ: ex fœlici etenim Arabia atque Æthiopia illuc convehuntur, in viridariisque ſervantur. Miraculi loco habetur, quod dicitur, unam arborem in deſerto Divi Macharii, propè monaſterium Aſſiriorum, vivere, in

quo ſolo nulla alia planta vivit. Hæc planta hoc mirabile habet, quod ejus folia Solem ſemper ſequuntur, Solisque ſequia dicuntur: nam ipſo occidente omnia in ſe clauduntur, eodemque oriente, aperiuntur, atque hæc motio tantam vim habere in iis obſervatur, ut ſiliquas dum habent, occidente Sole, easdem foliis in ſe arctiſſime claudant, & retinere ſpectentur. eodemque oriente, aperiantur, ſiliquasque relinquant. Hanc foliorum converſionem pluribus Ægyptiis aliis plantis communem animadverti, quippe Acaciæ, Abrus, Abſus, Sesban, atque Tamarindo. Utuntur foliis Tamarindi in pueris ad vermes necandos, atque etiam ipſorum vel infuſo, vel decocto ad ſolvendum alvum. acida ſunt folia atque guſtui non inſuavia. Arabes condiunt ſiliquas ſeu cannas hujus arboris parvas ac virides ſaccharo, vel mel Carub, tum etiam grandiores factas atque maturas, condiunt ipſarum pulpam ſaccharo, quam per itinera, quæ in deſertis Africæ locis conficiunt, ſecum viatores deferunt. Qua ſæpè, calefacti, ac ex calore itinereque inflammati valdè ſitientes refrigerantur, atque ſitim reſtinguunt, per alvum plurimum calidorum humorum ſubducentes atque vacuantes. In febribus verò peſtilentibus, atque omnibus aliis ex putridis, exurentibus, aquam, in qua multa copia Tamarindorum infuſa fuerit cum ſaccharo ebibunt: potus ſiquidem ſitientibus ex calore jucundiſſimus eſt, maximeque refrigerat, & ſitim exſtinguit. Ad omnes denique febres putridas à bilioſis, exuſtisque humoribus concitatas, ad hepatisque atque renum calefactiones ac inflammationes, præterea ad gonorrhæam uſum Tamarindorum frequentant; vocant Detelſide.

Caput. XI.

De Agibalid.

ARbor cernitur in medio cujusdam Eunuchi Turcæ viridario, quod parum ab æde Veneti Conſulis diſtat ex Æthiopia aſportata, magnitudine pyri ſylveſtris, ramis raris non multis, in rectum inæqualiter delatis, ordinatim acutiſſimis, multis

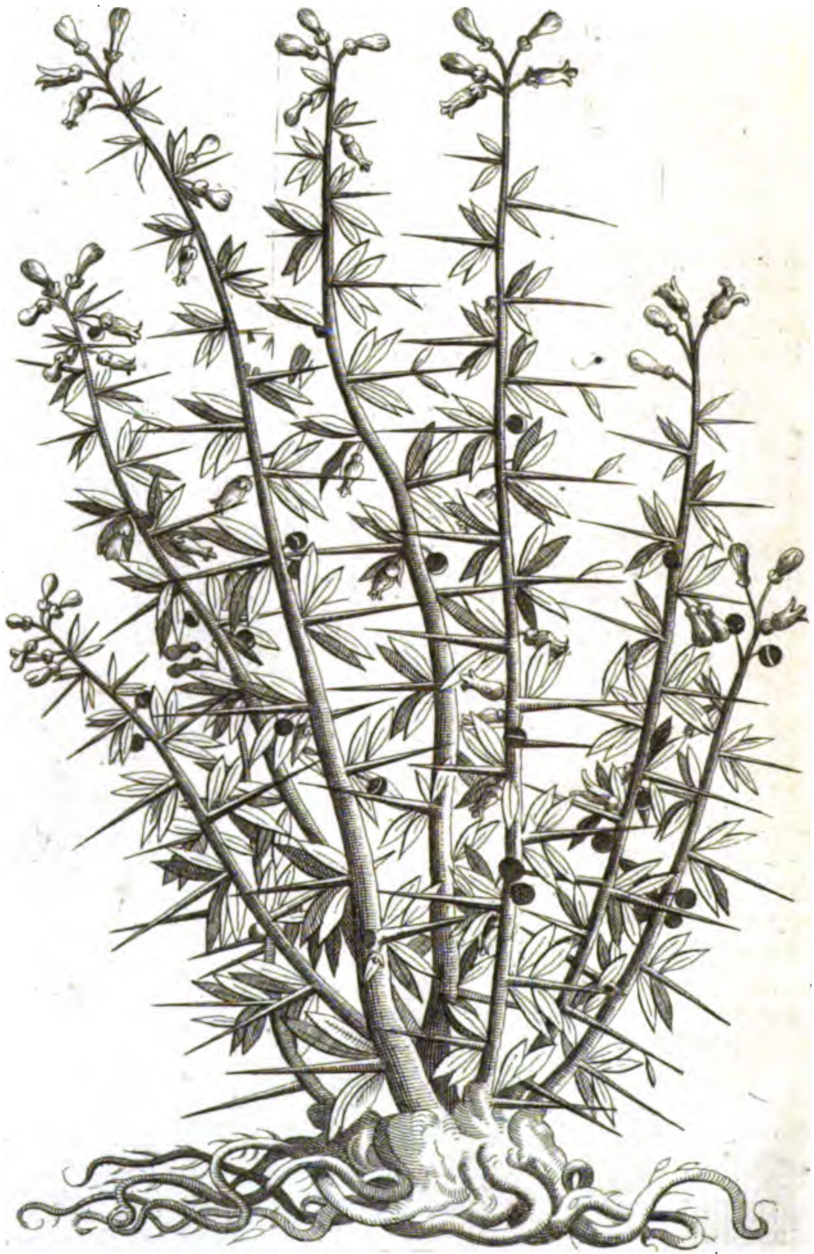
AGIAHALID.

Ximenia agihalid. Linn.

p. 21.

U Z E G,
Lycium Indicum creditum.

TA. XII.

multis ſpinis obſita, folia præſeferens buxi proxima, tamen latiora, pauca, rara, ſingula, bina æqualibus interſtitiis adnata. Flores habet parvos, albos, Hyacinthi orientalis floribus ſimiles, ſed minores, à quibus prodeunt fructus nigri ebuli ſimiles, guſtu ſubamaros ac adſtringentes. Folia guſtum acido ſapore feriunt, cum aliqua adſtrictione. Hujus arboris foliorum uſum ad pueros vermibus vexatos, in Æthiopia audivi eſſe familiariſſimum. Quid? an non Lycium hanc arborem eſſe putandum eſt, cum Dioscorides de hoc ſic ſcripſerit: Lycium, quod aliqui Pixacantham vocant, arbor eſt ſpinoſa, ramis trium cubitorum, aut longioribus, foliis buxi, denſis, fructu piperis, nigro, lævi, amaro, denſoque cortice, pallido, non diſſimili Lycio madefacto, radicibus multis obliquis lignoſis. GUILAND. Agihalid, ut ex tua deſcriptione, quam vidi, non frutex, ſed arbor videtur. Lycium verò fruticem potius eſſe, quàm arborem, ex Dioscoride didicimus. Præterea hic frutex foliis denſis & non raris cernitur, qualia in tuo Agihalid exiſtunt.

CAPUT XII.

De Uzeg; atque an ſit Lycium Indum.

ALPIN. FOrtaſſe arbor illa Agihalid vocata, pro Lycio aſpernanda non eſſet. Sed nunc verum Lycium Indum tibi prodam: quem fruticem longe ab Alexandria Civitate ſupra ripas rami Nili Calig vocati, decem millia paſſuum inveni: quem incolæ Uzeg appellant. eſt igitur frutex multis ramis rectiſſimis, ac radicibus multis, duris, lignoſis obliquè incedentibus, longitudine trium cubitorum & plus obſervatis, ſursùm aſſurgens, ramisque ſpinæ acutiſſimæ, & longæ multæque inſunt, quorum quædam foliolis veſtita ſpectantur. Folia verò hujusce fruticis ſunt olivæ ſimilia, iis tamen candidiora & anguſtiora, vel minus lata. Flores Agihalid planè ſimiles habet, quippè parvos, albos, Hyacinthi orientalis forma & magnitudine æmulos: à quibus fructus nigri parvi producuntur,

tur, Buli fructibus prorſus ſimiles, leves, guſtu amari & adſtringentes. GUILAND. Cui dubium hanc arborem Lycium Indicum fore judicandum, modo Dioscoridi credendum ſit, qui ipſum his profectò verbis deſcripſerat, dicens: „Tradunt Indicum fieri Lycium ex frutice Lonchitide appellato: id ſpinarum generi aſcribitur, ramos rectos habens ternum cubitorum longitudine, majoresve, rubo craſſiores, à radice numeroſos. fractus cortex rubeſcit folio oleæ ſimilis." Ex hujus fruticis radicibus forſitan verum ſuccum à nobis deſideratum illi colligunt, ipſumque pro uſu illis non deeſſo puto. ALPIN. Quamquam ibi multa copia Lycii circumferatur, tamen neſcio an ex hoc illum frutice conficiant, quandò neque hanc plantam copiosè in Ægypto provenire cognoverim, neque ſcio illis eſſe notam. Siquidem Lycium ab illis uſitatum falſum ac adulteratum eſſe arbitror. Hic enim ſuccus, qui ex Arabiæ locis aſportatur, durus eſt nigerque exterius, Acaciæ ſucco valde ſimilis. fractus intus colorem aloes præſeferre videtur, odore obſcuro, non ingrato, ſapore ſubdulci, adſtringente, nullius amaritudinis participe: viscoſusque eſt, digitisque contrectatus adhæret. ex quibus verus Lycius à me is non creditur, præſertimque cum neque amaritudinem habeat, neque igne ſuccenſum, ſive ignitum, rubescentem edere ſpumam, ut multi de vero Lycio tradiderunt, obſervamus. GUILAND. Sed cur tu verum ſuccum ex Uzeg perquirere non ſtuduiſti; eaque via certam Lycii ſucci cognitionem venatus non es? ALPIN. Hanc plantam tantum ubi in patriam redirem mihi ſpectaſſe contigit, quando ex urbe Cairo Alexandriam per Nilum flumen navigans, propè hanc urbem ſupra ejusdem fluminis, ut jam dictum eſt, ripas, nonnullos frutices ferè ſæpem facientes, cum floribus, & fructibus jam maturis inſpexerim. Ex quibus ramum decerpſi, atque mecum Alexandriam detuli. Quo frutice ſatis conſiderato, Lycium eſſe ipſum cognovi. neque ipſo cognito tempus mihi ſuperfuit ad experiendum ejus ſuccum à radicibus expreſſum, quippe coactus, quamprimum Alexandriam pervenerim, navim nos pro itinere ibi morantem, conſcendere, experiri non

potui

p. 23. *Ligustrum Ægyptium* ELHANNE *vel* TAMARHEND.

Lauſonia inermis. Linn.

TA. XIII.

potui ſuccum, qui pro Lycio circumfertur. inter calidum & frigidum medium conſtituunt: ſed ſupra primùm gradum ſiccum, ſtipticum, proinde omnibus ulceribus loto utuntur, præſertimque ad oris, aurium, narium, ani, inteſtinorumque ulcera. uſus maximus eſt in collyriis ad ophthalmias arcendas, mulieres enim paratum linimentum ex Lycio & Antimonio habent, quo quotidiè oculos liniunt, ut oculos defendant ab humorum fluxionibus. eo etiam illi ad ventris fluxum utuntur, non minusque ad dyſenteriam. Ad ſputum ſanguinis eo maxima ſpe utuntur, non minusque ad uteri profluvium cohibendum, eo peſſi modo intromiſſo: ad ulceraque pudendorum, præſertim ad caries illum frequentant, ad gingivas corroſas & ulceratas, nec non ad dentium commotionem. in lienteriis, dyſenteriis, atque in fluxu hepatico, clyſteribus eo uti conſueſcunt, atque non minus ipſo aliquo liquore diſſoluto atque ebibito. Nulli dubium quod illitum quamcumque partem à curſu humorum valenter defendit. ex quo ipſum podagricos dolores retardare, compertum eſt. Uzeg appellant.

Cap. XIII.

De Liguſtro Ægyptio, Elhanne, vel Tamarhendi vocato.

GUILAND. Vidiſtine tu ibi liguſtrum Ægyptium, quod Ægyptii Elhanne, ac Tamarhendi appellant. Ibi ſiquidem ipſorum maximum eſſe proventum audio. ALPIN. Sæpiſſimè inſpexi, ibique ea arbor tùm copioſiſſima eſt, tum etiam omnibus notiſſima: etenim ex foliis magna ubi fiunt commercia, etenim iis utuntur ad tingendum aureo colore. Vere hæc arbor Liguſtro ſimilis apparet, floribus fructibusque exceptis, in quibus videtur aliqua diſſimilitudo inter Elhanne, & liguſtrum, nam etſi flores racematim perindè atque liguſtra ſpargant, tamen & colore, & figura, & odore ab his differunt. florum ſiquidem Elhanne

non

non albus color, ſed cineritius eſt, floresque figura ſambuci floribus proximi apparent, illis tamen ſunt minores; odor etiam Elhanne eſt admodùm acutus, & Liguſtri ſuavior. Fructibus non minus inter ſe differunt, quando Liguſtri ſint baccæ juniperi ſimiles, & Elhanne ſemina rotunda coriandros imitantia exiſtant. Fert etiam folia Liguſtro minus lata, anguſtioraque & candidiora. Fructus, ut jam dixi, ſemina nigra, parva, multa folliculo concludunt, qualia in granis uvarum cernuntur. GUILAN. Quid? dubitas, eſſe hunc arbuſtum Liguſtrum? certé inter liguſtrum & hunc aliquam eſſe differentiam, negandum non eſt. quæ ſoli diverſitate etiam accidere poſſet; quandò omnibus conſtet, quantum eædem plantæ in diverſis locis natæ inter ſe differunt figura, atque etiam ſæpe facultate. ut in Rhabarbaro, & Rhapontico videtur, quorum radices, viſu, guſtu, eædem videntur, nihilominùs facultate manifeſte differre compertum eſt. At de Elhanne quanquam aliquo pacto fruticis figura, floribus, & fructibus à liguſtro differat, tamen ad eosdem valere morbos cognitum eſt, quibus Liguſtrum ſubvenire Dioscorides, atque alii prodiderunt; ſed quid plura? cum apertiſſime Dioscorides voluerit hanc arborem eſſe Liguſtrum: ut ex ipſius verbis planè conſtat, quæ hæc exiſtunt. „ Liguſtrum arbor „ eſt, quæ circum ramos folia fert olivæ proxima, ſed latio- „ ra, teneriora, & magis viridia & flores albos muscoſos, „ atque odoratos, ejus fructus eſt niger Sambuci fructui ſimi- „ lis. Nascitur electiſſima in Ascalone & Canope. Folia ad- „ ſtrictoriam vim habent, quare commanducata ulceribus o- „ ris medentur, illita, fervidis inflammationibus, carbunculisque proſunt; decoctum eorundem igne ambuſta capil- „ lum ruffant trita folia, quæ in radiculæ ſucco maduerint. „ Flos ex aceto fronti illitus capitis dolorem ſedat." Et de Elhanne, quam Alcanna Avicenna vocat, hæc ferè eadem prodidit, dixit quidem, folia habere adſtrictoriam facultatem, in vulneribusque eandem vim cum draconis ſanguine habere, conferreque decoctum foliorum calidis inflammationibus, & exuſtis ab igne particulis, & oris ulceribus: & cum aceto conferre capiti dolenti. ALPIN. Verè Elhanne Ægyptiorum Li-

gu-

guſtrum eſſe Dioſcoridis, conſtat, multo magis, quod nunquam in Ægypto Italicum Liguſtrum inveniatur, in Canopeque tantum Elhanne reperiatur, quæ ibi eſt copioſiſſima, differt verò hic locus ab urbe Alexandriæ decem millibus paſſuum. GUILAND. Hinc quoque apparet hanc arborem eſſe Cyprum Plinii, de quo ipſe lib. Naturalis Hiſtoriæ XXIIII. ſic ſcripſit: „Liguſtrum eadem arbor eſt, quæ in oriente Cyprus." atque in Ægypto naſci etiam his verbis libro 12. „Cyprus in „Ægypto eſt arbor ziziphi foliis, ſemine Coriandri, flore „candido, odorato. Coquitur hoc in oleo, premiturque po„ſtea, quod Cyprus vocatur. pretium ei in libras quinque „optimum habetur è Canopica in ripis Nili nata, ſecundum „Aſcalone Judeæ. Tertium Cypro Inſula, odoris ſuavitate. „Quidam hanc eſſe arborem dicunt, quæ in ItaliaLigu„ſtrum vocatur." ALPIN. Flores ſunt in uſu frequentiſſimo dolenti capiti appoſiti, non tamen cum aceto, ut Dioſcorides, atque alii meminerunt, quod ſi feciſſent, manifeſtius, ut arbitror iis floribus juvarentur, intus medicamenti vi, aceto penetrationem adjuvante, deducta. Ex foliis pulverem conficiunt, quem Archenda illi appellant. Hac mulieres utuntur ornatus gratia, manus ac pedes colore aureo tingentes; non autem in ſucco Lanariæ vel Struthii, ut ait Dioſcorides, ſed ſimplici aqua eam miſcentes, aquam auream faciunt, quæ aureo colore tingit, quod arcanum noſtræ mulieres ſi agnoviſſent pro deaurandis ipſarum capillis, nil haberent, quo ſecurius uterentur, neque ſub radiis ſolis ſe urerent, variiſque modis caput læderent. ex hac pulvere, cum aqua mulſa parata utuntur, ad humidos pedes fluxionibus obnoxios, ac multum exudantes fœtenteſque emplaſtri modo pedibus ipſis appoſita, ac per horam retenta, maxime enim pedes, & quaſcumque alias partes corporis, appoſita exſiccat, ac adſtringit, Nihil habent, quod exudantes pedes plus exſiccet, quam prædicta iſtæc maſſa appoſita, & aliquandiù retenta: pulvere etiam hoc ad ulcera oris, gingivarumque, & pudendorum maximè utuntur.

CAPUT XIV.

De Balſamo, Balaſſan ab Ægyptiis vocato.

GUIL. Nunquid Balſami planta ampliùs in Ægypto vivit? ALPIN. Nequaquam, ſed in Arabia Fœlici, quam Balſami feracem omnes tùm Ægyptii, tùm Arabes prædicant. GUILAND. Igitur Dioſcorides, Theophraſtus, Plinius, Juſtinus atque alii ex antiquis Scriptoribus permulti, qui Balſamum tantum in Ægypto & in Judæa olim vixiſſe prodiderunt, decepti ſunt. ALPIN. Sine dubio illos non modo de loco Balſami patrio, ſed etiam de arbore quoque, ſucco, fructibus atque aliis deceptos fuiſſe arbitror, ex quo etiam dubitandum eſſet ipſos Balſami arborem viventem nusquam vidiſſe. GUILAND. Rem valdè admirabilem prædicas, de qua tibi non ita facile medici certam fidem adhibebunt; quæſo an non Dioſcoridi, Theophraſto, Plinio, Serapioni atque aliis graviſſimis Scriptoribus de Balſamo magis quàm tibi credendum putas, qui in docenda herbarum ſtirpiumque materia, cæteris præferuntur, ac fide digniores habentur? ALPIN. Etſi in Dialogo olim Cairi conſcripto Balſami veritatem planè meniſeſtam me reddidiſſe puto, nihilominus quandò me nunc ut veram Balſami hiſtoriam narrem provocaſti, ut tecum de ipſa colloquar, atque commenter, effugere nunc non poſſum, quare iterum eadem, quæ olim ſcripſi nunc repetere, cum res agatur tanti momenti, non me pigebit, & ne longiùs rem producam, dico: Arabiam Fœlicem Balſami locum patrium perpetuò fuiſſe; ac nunquam Ægyptum, ac Judæam Balſami terram patriam fuiſſe, facile hinc conjicitur, quòd omnes, qui de planta Balſami mentionem fecerunt, eam in viridariis ſolùm cuſtoditam, minimeque in aliis incultis locis ſpontè natam, prodiderunt, ut Theophraſtus, Plinius, Solinus & Strabo ſigillatim meminerunt. Plinius ait: „Sed omnibus odoribus præ„fertur Balſamum uni terræ Judææ conceſſum, quondam in duo„bus tantum hortis, utroque regio, altero jugerum viginti non „amplius, altero pauciorum." & Strabo de Balſamo Vallis Hierici

BALSAMUM, *Ægyptiis* BALESSAN. p. 26.

TA. XIV.

rici ſcribens, dixit: „ Ubi & regia eſt, & Balſami viridarium, „ quæ arbor aromatica eſt & fruticoſa, cythiſo & terebintho „ perſimilis." Nulli dubium eſt plantas peregrinas in viridariis tantum ſumma cura cuſtodiri, & patrias non ſolum in viridariis vel hortis, ſed multis aliis in incultis locis, ſponte natas obſervari. Sed cur ſtudeo tibi perſuadere Balſami plantas in Judæa advenas fuiſſe, cum Joſeph. lib. 5. de Antiquitatibus Judaicis rem planè claram effecerit, qui ibi meminerit, Sabam reginam primam ex Arabia Balſami plantam in Judæam dono Salomoni Regi tuliſſe: ex qua poſtea aliæ propagatæ fuerunt. De Balſamo Ægypti eadem dicenda ſunt, cùm eam plantam ibi in viridario prope locum el Mattharia vocato, ſumma diligentia perpetuò cuſtoditam vixiſſe, omnium Ægyptiorum relatione liquidò conſtet: quod omnes antiqui ac juniores Scriptores fatentur, minimeque in alio Ægypti loco inculto unquàm vivere inventam fuiſſe, non ſemelque ibi periiſſe. atque ex Arabia rurſum aſportatam inſertamque ac renovatam fuiſſe, omnes Cairini affirmant. Anno à partu Virginis Beatiſſimæ MDLXXV. Ægypti præfectus Eunuchus Meſſinor nominatus, dùm quaſdam partes Ægypti viſeret, præſertimque el Mattharia, quem locum ob Virginis Beatiſſimæ honorem ac obſervantiam ſingulis hebdomadis die Veneris, quem diem iſti, ac nos Dominicum ſanctificant, adire ac viſere, in ipſoque loco orare conſueverat; proximè cùm eſſet in viridario, videns omnes plantas Balſami exaruiſſe, ac periiſſe, è Meccha quadraginta plantas afferendas curavit, quæ ſane in eodem viridario inſertæ fuerunt, paucisque annis rurſum curatorum negligentia periere. Quamobrem Ægyptii Balſamum ſemper ex Arabia habuerunt; quæ res ſcitu ibi non eſt difficilis, cum ſæpius multi è Meccha per Rubrum Mare Cairum veniant. Iter quidem à Cairo in Miecham eſt facillimum, & frequentatiſſimum; verùm non eſſet inutile nunc me hiſtoriam peregrinorum, qui annis ſingulis illa loca religionis cauſa adeunt, atque viſitant, ſubnectere, ſic enim certiora de loco, ex quo veniat nunc Balſamum, habere poteris; nec non undè Rex Turcarum multum opobalſami habeat. GUILAND. Perplacuit mihi ex te

 au-

audiviſſe Arabiam Fœlicem nunc, perpetuoque fuiſſe Balſami feracem, ex Ægyptiorum Arabumque teſtimonio. Quod veriſſimum exiſtimo, quandò Dioſcorides, Theophraſtus, Plinius, Solinus, Serapio, Sethus, atque alii ſcriptum reliquerint, ſolum Ægypto ac Judeæ fuiſſe olim Balſamum conceſſum. Quibus Scriptoribus plena fides fortaſſe haud omninò, me judice, erit adhibenda, cùm permulti alii ex antiquis Arabiam olim quoque Balſami feracem fuiſſe teſtatum reliquerint. Diodorus etenim Siculus in 2. libro ſuarum hiſtoriarum, Balſamum in quadam Valle Arabiæ naſci, & non alibi memoriæ prodidit. & Strabo in 10. lib. Geograph. ait: „His proxima eſt „ fœliciſſima Sabeorum terra, quæ maxima natio eſt, apud „ hos thus & myrrha, & cinamomum naſcitur, in ora etiam „ Balſamum, & alia quædam herbula valde odorata" & Pauſanias lib. 9. „De Viperis verò iis, quæ in Arabia inter Balſami „ arbores verſantur, diverſum quidem accepi." Sed cur nos magis Dioſcoridi, Theophraſto, atque aliis de Balſamo quam Ægyptiis & Arabibus propè Balſameta natis credere debebimus? præcipuè quia incertus ſum illos unquam viventem Balſamum offendiſſe, ac inſpexiſſe, & hi in Balſami locis nati (quandò omnium cùm priſcorum, tum hujus ætatis ſcriptis firmiſſime conſtet, Ægyptum Balſami plantas aluiſſe) quàm facilè potuerunt has plantas vidiſſe, ac verè agnoviſſe, à quibus cum conſtet Ægyptum has ex Arabia habuiſſe, cur amplius dubitabimus Arabiam eſſe patrium Balſami ſolum? quæ res apud Ægyptios & Arabes demonſtratione nulla opus habet, cum hi omnes certò ſciant non modò ſuperiori, ſed præſenti quoque ætate Balſami innumeras plantas ex Arabia adductas vivere, atque omnes, quas hactenus Ægyptus habuit, exindè exportatas & ſæpeſæpius eo modo renovatas fuiſſe. Apud me itaque amplius dubium non erit, Dioſcoridem, atque alios Balſamum ſolo Ægypto, ac Judææ conceſſum olim fuiſſe aſſerentes, plurimum deceptos, idque ex aliorum relatione magis, quàm ex vera ſcientia, litteris prodidiſſe. Sed tu tamen ne obliviſcaris jam propoſitam peregrinorum Ægyptiorum hiſtoriam nunc recenſere: quæ mihi gratiſſima erit. ALPIN. In Arabia Fœ-

lici

fici civitas eſt primaria Meccha dicta, quæ eſt ad Mare Rubrum ſita: ab ipſaque altera, Medina vocata, diſtat itinere octo dierum, in qua eſt ſepulcrum Mahemetis ipſorum Pſeudoprophetæ; ad quod ſingulis annis ex Ægypto duodecim vèl quindecim millia peregrinorum ſe conferunt, ſacrificaturi, & holocauſtum oblaturi. His præficitur Dux quidam, qui trecentorum militum præſidio illos omnes peregrinos Meccham, Medinamque conducat, & mox Cairum reducat incolumes ab injuriis Arabum, qui non rarò in his deſertis eos invadunt, & occidunt, ac deprædantur. Vivunt enim Arabes hi rapina victum quæritantes, ſuntque ferociſſimi, atque audaciſſimi, habentque equos velociſſimos, quibus utantur, legeque ſancitum etiam habent, ut alicubi nunquam conſiſtere queant, ſed continuò equitent, degentes ſub tentoriis. Peregrini itaque duce illo, quem Hamirag appellant, recta via Meccham pergunt, deindè redeuntes proficiſcuntur ad ſepulchrum Medinæ, quod iter perficiunt diebus quadraginta: Medinæ & Mecchæ per alios viginti morantur. Turcarum Rex Medinam mittit duos præfectos, quorum alter ſacris præeſt, & alter prophanis & militibus. Mecchæ verò, quæ Turcarum imperio non omninò obedit, præeſt quidam Arabum princeps, quem Seriph appellant, hoc nomine vocant omnes, qui à Mahemet oriundi ſunt, & ſe illius cognatos ſcripto oſtendunt. Habet hic princeps equitum armatorum decem millia, & viginti quoque millia peditum: quibus timens à Turca ſibi hac itineris occaſione inſidias fieri, ſtatim cum audit peregrinos ad ſua loca appropinquare, recedit à Meccha & in montes ſe recipit, ubi usque dùm abierint peregrini, moratur, quibus quotidiè minatur, niſi diſcedant poſt viginti dies, ſe aquas intercepturum, quandò aquæ omnes defluunt ex montibus. Mittit Rex Turcarum huic Seriph munera hæc, quippè chlamydem auratam, ejusque filiis & fratribus centum & quinquaginta millia aureorum ſingulis annis, pro quibus muneribus ipſe Regi Turcarum dono mittit quadringentas petias lineas Indicas ſubtiliſſimas, cujuſmodi eſſe byſſum, de quo meminere ſacræ litteræ, exiſtimari poteſt. Ampliùs cum eo biſſo mittit etiam Regi opobalſami tres quatuorve li-

D 3 bras,

bras, & præfecto Cairi libram, atque Hamirag peregrinorum ſemilibram. Sunt etiam alii duo duces ſive Hamirag cum multis peregrinis, ſcilicet alter è Damaſco, & alter ex Arabiæ Fœlicis locis, Meccham & Medinam viſitatum venientes, quibus omnibus donat parum opobalſami. Poſtquam omnes Ægypti, Damaſci, Arabiæque peregrini Meccha diſcedunt, ad montem quendam proficiſcuntur, quem appellant Arafat, ad cujus radicem eſt locus, quem Maure vocant, ubi ſacrificant in memoriam ſacrificii, quod fecit Abraham, credentes illum eſſe locum ſacrificii. In medio verò itinere, quod redeundo conficitur, mons eſt arenoſus, in quo multas balſami plantas vivere affirmant, quas miraculo Mahemetis in ſterili illo monte natas affirmant. Cæterùm ne ex hac hiſtoria dubites, tantum opobalſami habere Seriph, ſcito, ibi à Seriph opobalſamum ſolere locari, ſolvuntque, ut audio, aliquot millia aureorum in ſingulis annis; & qui habent ab ipſo conductum, quibus volunt, vendunt opobalſamum, atque hæc eſt hiſtoria de peregrinorum ad eas urbes itinere, ut ex ea etiam ſcias undè ad Turcas tantum opobalſami accedat, atque ut etiam tuam hac de re retineas ſententiam, quippè Arabiam Fœlicem eſſe proprium balſami ſolum, Ægyptum verò peregrinum. GUILAND. Quàm gratiſſimum mihi fuit, ex te diligentem peregrinorum Ægyptiorum peregrinationis hiſtoriam audiviſſe, nec non ex Arabia ſolum Regem Turcarum opobalſamum habere: nunc verò illiùs planta eſt à te deſcribenda. ALPIN. Balſamum arbuſculum eſt viticoſum, quod creſcit ad altitudinem Elhanne, ſeu Liguſtri vel Cythiſi, folia pauciſſima gerens rutæ proxima, non tamen, ut dicebat Dioſcorides, iis candidiora, ſed potius lentiſci foliis ſimilia cernuntur, ſcilicet colore viridi, ſubalbido, perpetuoque virentia. Ejus lignum gummoſum, leveque apparet, colore exterius ſubrubro, cujus ramuli eodem colore conſpicui ſunt, longi, recti, graciles, paucis foliis inordinatim referti, foliaque ſimul terna, aut quina, aut ſeptena alæ adnata aliquo pacto lentiſci foliorum æmula. Sunt ramuli odorati, gummoſi, digitiſque contrectati eis tenaciter adhærentes. Flores fert parvos albos Acaciæ floribus proxi-

proximos, ternos ſingulis alis appenſos, quaſi in umbellæ formam, ſummè odoratos, odor paululò temporis reſolvitur, à quibus ſemina promanant flava folliculis nigris ſubrubeſcentibus contenta, valdè odorata, intusque humorem flavum melli perſimilem habentia, ſapore ſubamaro parumque acri linguam ferientia opobalſamumque redolentia, terebinthi fructuum figuræ & magnitudinis æmula, extrema aculeata & medium craſſum obtinentia; opobalſamum æſtate à ſcarificato cortice caudicis diſtillat, ſtatimque eductum colore albeſcit, & poſteà in viridem, tertiò in aureum, atque demùm in melleum mutatur. Stillatum etiam eſt clarum, quod mox turbatur, craſſeſcit, & tertiò tenuiſſimum atque clariſſimum fit, tandemque ſenio confectum, ut terebinthina craſſeſcit; olet in principio recentiſſimè deſtillatum acutiſſimo atque eximio odore, quod multis capitis dolorem concitare ſolet, & aliquibus etiam ſanguinem ex naribus promovere; odoris verò illa acuties ac vehementia, ac in Zebet fit, tempòre obtunditur, & gratior evadit, ſenio verò confectum vix ſentitur in eo aliquis odor, & ob id Dioſcorides dixerat inutile eſſe antiquum. Eſt etiam in principio leviſſimum, & dilui facillimum, ita ut ſi in aqua vel lacte ex alto diſtillet, in imum vaſis reſidere non patiatur; clarum verò aureumque redditum, ac ab omni fece purgatiſſimum mediocri lævitate præditum eſt, ita ut inſtillatum in aqua, etſi fundum petat, tamen citò rurſum in ſuperficiem aquæ feratur, cum eaque citò reſolvatur; quæ omnia quò annoſius, eò obſcurius habet. Hincque meritò dicebat Dioſcorides, optimum Balſami ſuccum eſſe recentem, validi odoris, ſincerum, non ad acorem vergens, dilui facilem, levem, adſtringentem, ac modicè mordentem guſtum. GUILAND. Dubium in colore natum eſt, cum tu dixeris in primis opobalſamum ſtatim eductum colore albeſcere, atque hunc colorem brevi tempore in viridem oleoſum mutari, & mox in aureum, & tandem in melleum, & Dioſcorides, quem tu haud negabis verum opobalſamum inſpexiſſe, dixerit ipſum colore lacteſcere. ALPIN. Succum Balſami in aqua inſtillatum & liquatum colorem lactis accipere Dioſcorides ſcriptum reliquit; quod

quod veriſſimum eſt; quinimò hoc eſt ſignum inſeparabile proprium, quod fideliùs oſtendit verum ſuccum balſami ab aliis vitiatis, pro opobalſamo à multis receptis. Multa de opobalſami ſinceri & adulterati notis, eſſent à nobis dicenda, non minusque de carpobalſamo, & xylobalſamo, de quibus medicamentis dubii ſunt ferè omnes recentiores Medici, ſed quia aliàs de his omnibus fuſiſſimè à nobis in Dialogo de Balſamo ſcriptum eſt, quæ omnia cum te jampridem legiſſe & conſideraſſe, certò ſciam, nolo tempus amplius in iis conſumere, ſed ſermonem noſtrum ad alia traducere, proindè qui abſolutam ac perfectam plantæ, ſucci, fructuum, & virgarum rationem audire, ac agnoſcere cupiunt, Dialogum illum legere non graventur, ad quem te quoque pro aliis quæ de Balſamo ſupereſſent, dicenda, remitto. Balſami plantam apud me viventem veriſſimam Jacobus Contarenus Senator Clariſſ. Joannes Vothus nobilis Anglus, Fran. Ferrerius Gallus, Joachimus Jungermannus Germanus, Marcus Fenarius Venetus pharmacopola & plures alii viderunt, verumque etiam opobalſamum ab ejus foliorum alis diſſectis inſtillaviſſe; quod multis maximè mirum fuit, cùm aliàs Italiam hanc plantam habuiſſe, nuſquam appareat; uſus tamen in medicina, quos apud Ægyptios habeat opobalſamum carpobalſamum & xylobalſamum, tibi quoque detegere, ac referre nunc conabor; ab opobalſami dotis deſumpto principio. GUILAND. Galenum paucos uſus Balſami in medicina hinc noviſſe putandum erit, quod ipſe in lib. 6. de Simpl. Med. Facult. omnium ſimplicium medicamentorum uſus copioſè docendo, de Balſamo nihil ad hanc rem protulerit, ut ex ejus his verbis conſtat: „ Balſamum deſiccat & excalefacit „ ſecundo exceſſu; eſt autem tenuium partium adeò, ut odoratum ſit. Sed liquor ejus ſubtiliorum etiam partium eſt, „ quàm ipſa planta, non tamen adeò calidus, ut quidam exiſtimant, tenuitate partium falſi. Porrò fructus ejus perſimilis genere facultatis eſt, cæterùm longè in ſubtilitate partium „ inferior." Sed age tu dic uſus illius apud Ægyptios frequentatos. ALPIN. Nullum certè ibi eſt medicamentum, quo magis, ac frequentiùs gens illa medendo utatur, quàm opobal-

bal-

balſamum, quod quidem illi ferè ad omnes morbos, ac ſymptomata adhibent ad eosque maximè, qui vel ex ſimplici temperie frigida & humida, vel à frigidis humidisque ſuccis, vel à venenis, concitantur. Summa cum laude eo utuntur ad omnia vulnera, quo mirificè curantur; quod ego experientia in Petro Mariano Veneto mercatore, in capite à Turcis nocte quapiam usque ad os peſſime lignis vulnerato, didici: Balſamo ſiquidem inuncta ea vulnera per diem tantum, ferè omninò coaluerunt, & eo quàm pauciſſimis diebus, ut is teſtis eſſe poteſt, perfectè ſanatus eſt: utuntur etiam ipſo ad ulcera ſordida, quæ eo mundantur, atque ſanantur. In venenatis, & demorſis à ſerpentibus, atque ictis à Scorpionibus tùm epotum, tùm illitum maximè juvat. In peſte, ut ab ejus contagio defendantur, nihil majus habent, quo utiliùs & tutiùs utantur, ſingulis diebus ejus ſemidragmam deglutientes. Multasque etiam putridas febres eo epoto illi ſanant, largiori ab ipſo erumpente ſudore. In chronicis febribus à crudis frigidisque humoribus, obſtructionibusque viscerum, nihil utilius ac præſtantius experiuntur, quàm opobalſami binos ſcrupulos, vel dragmam per os quotidiè exhibere: liberat enim valenter viscera ab obſtructionibus, caloremque naturalem fovendo crudos humores concoquit, ac digerit. Hincque ejus uſus ad omnes frigidos morbos, ac ſymptomata, apud eos eſt frequentiſſimus. Oculis viſum deperditum, atque auribus auditum inſtillatum reſtituit, auriumque dolores ſanat, præterea ad convulſos ex humiditate ac frigiditate, ad vertiginoſos, epilepticos, reſolutos, trementes, ad tuſſimque ex frigido humore, orthopnœam, & omnem ſpirandi difficultatem, pulmonum fluxiones, humiditates, & dolores, ad ſtomachique frigiditatem, cruditates, atque ad omnes flatuum moleſtias, ad uteri frigidam humidamque intemperiem, ad præfocationes, dolores, ſterilitatem, albos fluores, ad interceptam urinam ex frigiditate, flatu, vel lapidibus, ad calculosque in renibus valenter frangendos, ac abſtergendos, uſus opobalſami eſt apud omnes illos populos notiſſimus, & ad hæc omnia mala præſtantiſſimum illi auxilium experiuntur. Mulieres verò Ægyptiæ

ſteriles eo tùm epoto tùm ſuppoſito, tùm ſuffito feliciori ſucceſſu ſæpè ad removendam ſterilitatem utuntur. Non minori in uſu etiam habent, ad pulchram faciem efficiendam, quandò eo ipſa illita à rugis defendatur; audio etiam aliquas eo ad conſervandam faciei pulchritudinem ac juventutem non inutiliter uſas fuiſſe. GUILAND. Sed quomodo hæ illo ad conſervandam juventutem utuntur? hic enim uſus quamquam in ore multorum ſit, nihilominus à nullo id diſcere potui. ALPIN. Ut mulieres faciei cutem, dum juvenes ſunt, perpetuò conſervare poſſint, opobalſami uſum in hunc modum ſequuntur. Balſamanda enim mulier (ut ſic loquar) in balneum calidum in primis moratur quouſque multum incaluerit, quo tempore cutem opobalſamo multoties copioſe illinit; à qua linitione per horam & amplius in balneo valdè calido, quouſque rectè cutis opobalſamo imbibatur & areſcat, morata, balneum egreditur, ſolitaque munia exercet, permanetque ſic, facie atque pectore opobalſamo inuncta per tres ad minus dies, in quibus nunquam perunctam cutim abluit, vel mundat: ac tertia die ab inunctione, rurſum in balneum eodem jam dicto modo ſe confert, faciemque ac pectus valdè calefactum copioſo opobalſamo multoties perungit: aliquæ ſunt, quæ vel decies una die cutem inungunt, obſervantes commodum intervallum, quo recte cutis peruncta totum opobalſamum imbibat, atque paululum areſcat, ut promptius ſuccum intimiùs haurire queat. Quam opobalſami unctionem hoc modo præſtitam multoties moliuntur; ſaltem diebus triginta. In quibus cutem nunquam lavant, vel mundant; à quibus quindecim & etiam amplius, ſic cute opobalſamo inuncta quieſcunt, quouſque nihil liquoris oſtendat, probeque ab eo ſiccata fuerit; quo tempore aqua fabarum ſtillatitia, prius ad eas partes præmiſſa modica olei amigdalarum amararum inunctione ſe lavant, cutemque multis diebus abſtergunt; atque hæc de viribus opobalſami ſint dicta. Seminum atque virgarum quoque recentium uſus apud illos eſt familiaris. Eis ſiquidem ad omnia ferè, ad quæ opobalſamo, utuntur; præſertimque ad robur ſtomacho conciliandum; ejus enim pulverem cum decocto ſpicæ nardi,

ad

p. 35

CALAF seu BAN.

Salix aegyptiaca. Forsk.

TA. XV.

ad binas dragmas exhibent; idem præſtat decoctum, quo maximè colorem naturalem fovent, augent, & roborant; utuntur & ipſo in ſpirandi difficultate, tuſſi frigida, atque aliis morbis à frigiditate naſcentibus. Uſum frequentiſſimum habet pulvis, & decoctum ad humiditates uteri exſiccandas, ejusque calorem vivificandum; ſuffitum ex his frequentant ad morbos omnes uteri à cauſa frigida concitatos; eodem modo & ligni uſus eſt. Succus enim, ſemina, ac lignum iisdem facultatibus donata ſunt, ad eademque uſum habent; veruntamen opobalſamum, efficaciùs poteſt, eoque minùs carpobalſamum, omniumque minimè xylobalſamum; at tempus eſt, ut finito hoc ſermone, nos ad alias plantas narrandas tranſeamus. GUILAND. Iſtorum trium medicamentorum uſus omnes etiam Dioſcorides, Avicenna, atque alii multi præclariſſimi Medici docuerant, ex quo mirum non eſt, ſi iis adhibitis ad multa mala, voti compotes Ægyptii fiunt. Sed de Calaf tempus eſt ut loquaris, priùs tamen Balſami vera viſa icone, quàm à Peruis Bei tuo familiari amico Turca Sangiach receptam, aliàs ex te audivi, atque ex tua vivente planta deſcribere potuiſti.

Caput XV.

De Calaf ſeu Ban.

ALPIN. Arbusculum fruticoſum in Ægypto reperitur, quod mea quidem ſententia, Salicis genus exiſtit, naſciturque in locis humidis, foliis aliquatenus Salici proximis, ſed multo majoribus; quippe longioribus, ac latioribus. Floresque ejus ſunt quidam globuli oblongi, albi, lanuginoſi, caudici ponè foliorum radices adnaſcentes, quotque in arbore folia exiſtunt, tot flores emittit; creſcit arbusculum hoc ad vitis magnitudinem ramis multis, ſive ſtolonibus rectis: ex floribus, ut audio diſtillant aquam macahalaf vocatam, quam inſignes vires ad exſiccandam putredinem, atque ad venena, & cor recreandum habere, illi prædicant, in Febri-

busque peſtilentibus ipſa pro ſecreto auxilio apud illos habetur. Aquam etiam, in qua multi flores infuſi aliquandiu manſerint, vel in qua ebullierint, exhibent ad dolores capitis, atque ad virium recreationem, quam & ipſam validè putredini ac venenis obſiſtere experti ſunt. eſtque ipſorum decoctum, ac infuſio in aqua parata, ad quoſcumque Febricitantes, apud illos in maximo uſu.

CAPUT XVI.

De Bon.

ALPIN. Arborem vidi in viridario Halydei Turcæ, cujus tu iconem nunc ſpectabis, ex qua ſemina illa ibi vulgatiſſima Bon, vel Ban appellata, producuntur: ex his omnes tùm Ægyptii, tùm Arabes parant decoctum vulgatiſſimum, quod vini loco ipſi potant, venditurque in publicis œnopoliis, non ſecus quàm apud nos vinum: illique ipſum vocant Caova. Hæc ſemina ex Fœlici Arabia asportantur. Arbor quam me inſpexiſſe dixi, Evonomo ſimilis obſervata eſt, ſed tamen folia craſſiora, durioraque habebat, viridiora, perpetuoque virentia. Uſus eſt illorum ſeminum omnibus notiſſimus, ad parandum jam dictum decoctum, quod quo pacto ab illis paretur, aliàs à me dictum eſt. Utuntur tamen eius decocto ad roborandum ventriculum frigidiorem, adjuvandamque concoctionem, & non minùs ad auferendas a visceribus obſtructiones; in tumoribusque hepatis lienisque frigidis, & antiquis obſtructionibus, feliciori cum ſucceſſu decoctum multos dies experiuntur. Quod etiam uterum maximè respicere videtur, ipſum enim excalfacit, obſtructionesque ab eo aufert, ſic enim in familiari uſu eſt apud omnes Ægyptias, Arabasque mulieres, ut ſemper, dum fluunt menſes, ipſorum vacuationem, hujus decocti ferventis multum paulatim ſorbillantes, adjuvent. ad promovendos etiam, in quibus ſuppreſſi ſunt, uſus hujus decocti, purgato corpore multis diebus, utiliſſimus eſt. GUILAND. Avicenna de his ſeminibus meminit, ſimilesque vel

eos-

p. 36.

Coffea arabica. Linn.

p. 37.

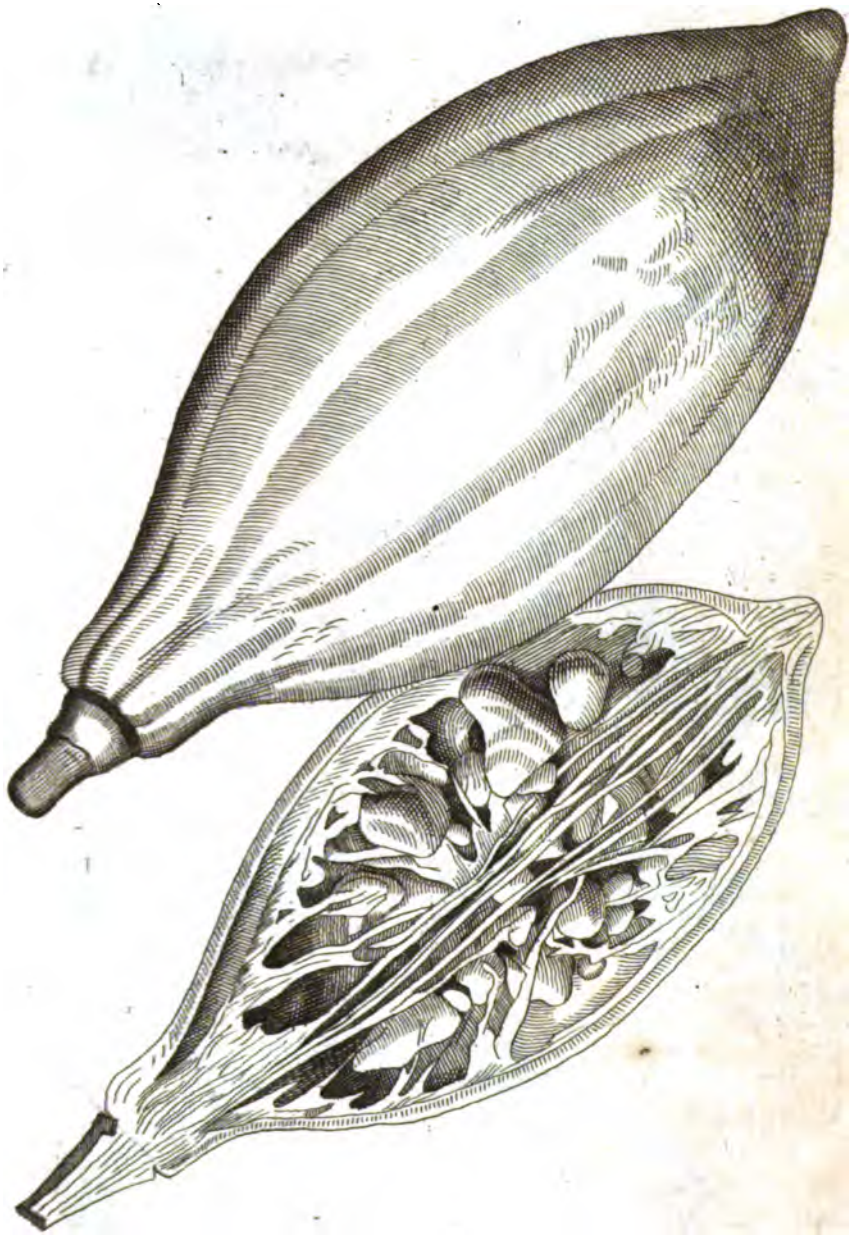
Adansonia digitata Linn.

B A H O B A B.

TA. XVII

Fructus BAHOBAB. p.

TA. XVIII.

eosdem uſus à te narratos de his ſeminibus memoriæ prodidit. ipſumque ſemen calidum in tertio, & ſiccum in ſecundo gradu conſtituit, quod tamen verum non videtur quando ſemen ſapore dulceſcat, cum pauco amarore nullamque acrimoniam præſeferat. Nihilominus ipſum obſtructionibus viſcerum, frigidisque tumoribus hepatis, vel lienis multum conferre docuit. Sed ait, ſtomacho nauſeam concitare, pituitamque purgare, atque multa alia hæc ſemina præſtare, experientia penes Ægyptios didici. atque hæc eſt arbor, quam Cairi olim inſpexeram.

Caput XVII.
De Bahobab.

ALPIN. Bahobab eſt fructus magnitudine mali citri, cucurbitæ ſimilis, intus ſemina nigra, dura, extremis in unum ſe miarcum quaſi inclinantibus, & ſubſtantiam cucurbitarum ſimilem habet, quæ in recentibus eſt humida, rubra, ſapore acido non ingrato; Fructus recenter ab arbore exciſus, guſtui admodùm gratus eſt, in Æthiopiæ inflammatis locis, acido ſapore, quem contemperant divites ſaccharo, ſitim valenter exſtinguit, multumque refrigerat. Ibi, ut audio, eo utuntur ad omnes calidos affectus, febresque omnes putridas, præcipueque ad peſtilentes, tùm ejus pulpam cùm ſaccharo comedentes, tùm ſuccum expreſſum cum ſaccharo potantes, vel ex eo paratum Syrupum accipientes. Cairi etiam, quo loco recens fructus non habetur, ejus pulpa in pulverem parata ii utuntur, quæ eſt terra rubra, adſtringenti acidoque ſapore guſtum feriens qualis in terra Lemnia obſervatur: eſtque apud multos familiariſſimus illiuſce terræ uſus ad peſtiferas febres, tùm ad ſputum ſanguinis, ad lienterias, dyſenteriam, cruentumque hepaticum fluorem, nec non ad uteri menſes firmandos; alii ejusce terræ in ſubtiliſſimum pulverem redactæ dragmam cum aqua plantaginis diſſolutam, ad eadem exhibent, alii decocto, alii infuſo utentes. Arborem quæ hos fructus fert, vidi ego in quodam viridario, foliis magnitudine ac figura aurantiis valdè ſimilem.

CAPUT XVIII.

De Goſſipio arboreo, Gotnemſegiar appellato.

GUILAND. Multam ne ibi goſſipii copiam Ægyptii colligunt? Syria etenim, atque Cyprus hujus plurimam copiam producit. ALPIN. Goſſipium Ægyptii ad ipſorum uſum aliundè advehunt, neque enim apud ipſos herbacea illa planta, ex qua Syri, vel Cypri Goſſipium colligunt, adnaſcitur, ſed tantùm quæ arboreus frutex eſt, quæque in quibusdam tantum viridariis provenit, pluribus annis vivens, diſſimilis ab herbacea tantum proceritate, caudicis, ramorum atque foliorum figura. Creſcit autem ad decem uſque cubitorum altitudinem, ſtipite, ramiſque duris lignoſis. GUIL. Quid audio? arboreum Goſſipium ibi ſpectari? nova certè omnibus herbariis planta, nusquam hactenus, viſa, aut cognita. Sed dic quæſo multæne ibi illius Goſſipii plantæ naſcuntur, ex quibus, queant uſum illius uſitatiſſimæ lanuginis explere? ALPIN. Paucæ, & non niſi in viridariis, Goſſipii arbores illæ ſpectantur, quæ eandem, quam herbaceum, ferunt lanuginem: quæ (ob modicam penes ipſos quantitatem) in uſu non eſt, ſed aliundè advecta. Utuntur Ægyptii, linearum petiarum loco, quibus noſtri tantum utuntur; ad ulcera, vulneraque omnia ſananda: quandò lineis petiis, apud noſtros ad vulnera ulceraque frequentata, illi non utantur; adhibent & ipſa, uti noſtri faciunt, ad fluentem ſanguinem ſiſtendum. Seminum quoque mucilaginis uſus eſt frequentiſſimus ad omnes Febres exurentes, atque venena eroſionem ventriculo, & inteſtinis inferentia. Ad tuſſientes ex acrium, ſalſorumque humorum diſtillationibus, Goſſipii plurimus eſt apud eos uſus. In Arabia ex hac xylini lanugine telas illas tenuiſſimas (quas ſeſſa illi appellant, atque multis byſſum antiquorum eſſe perſuaſum eſt) parant, quæ utique ob pulchritudinem ab omnibus commendantur.

Goſsipium arboreum GOTNEMSEGIAR. *p. 38.*
Coton.

TA. XIX.

p. 39.

SAMBAC LESMIN *Arabicum*.

Nyctanthes Sambac. Linn.

Mogorium. Juss.

Jasminum. H. K.

Jasmin d'Arabie

TA. XX.

Phaseolus niger LABLAB.

Dolichos lablab. Linn.

CAPUT XIX.

De Sambac Arab. ſive Gelſimino Arabico.

ALPIN. Cairi eſt frutex ſarmentoſus, qui ſarmentis ſerpendo altiùs ſe extollit, foliis mali aurantii proximis, flores albos, octonis foliis præditos, omninò ſimiles vulgaribus Jeſmini floribus, à quibus differunt numeroſioribus foliis, magnitudine odoreque prævalidiori, ac ſuaviori; uſus florum eſt magis ad ornatum corporis, quàm ad ſanitatem; nihilominus parant oleum, quo utuntur mulieres in balneis ad uterum calefaciendum & laxandum, ejus enim ſcirrhoſis tumoribus maximè conferre expertæ ſunt, ut partum etiam faciliorem reddant, oleum hoc & bibunt calidum, & ipſo liniunt extrinſecas uteri partes. Utuntur quoque èo exterius inungentes thoracis regionem, tùm per os ipſum calidum bibentes, ad tuſſim, anhelitusque difficultatem, & ad pleuritim lethalem, in qua ſputum maxima cum difficultate educitur, & ad peripneumoniam, atque ad dolores vehementes ſtomachi, inteſtinorum, atque uteri. Parant hoc noſtri unguentarii ex dulcibus amygdalis atque ſeſami ſeminibus, ex quibus odore florum Jeſmini imbutis oleum exprimunt valdè odoratum.

CAPUT XX.

De Phaſeolo nigro Lablab vocato.

ALPIN. Eſt arbor ſarmentoſa, quæ creſcit ad vitis magnitudinem, ſarmentisque vitis mòdo extenditur, ac expanditur foliis, figuraque ſimilis eſt omninò vulgari Phaſeolo, flores fert bis in anno, vere, ac autumno, Phaſeolorum floribus aliquatenus ſimiles, à quibus ſiliquæ longæ, inſtarque fabarum latiſſimæ cernuntur, quæ ſemina nigra Phaſeolis planè ſimilia continent, quorum alia nigra, alia ſubrubra cernuntur. Hæc arbor vivit annos centum, & ampliùs perpetuoque viret.

Ægyptii Phaſeolos illos in cibo frequentant, noſtriſque non minùs guſtui ſuaves exiſtunt. Mulieres utuntur decocto cum croco ad excitandos menſes; præterea utile eſt ad tuſſim, & diſpnæam, & ad urinam ſuppreſſam movendam.

Caput XIX.

De Phaſeolo rubro, Abrus vocato.

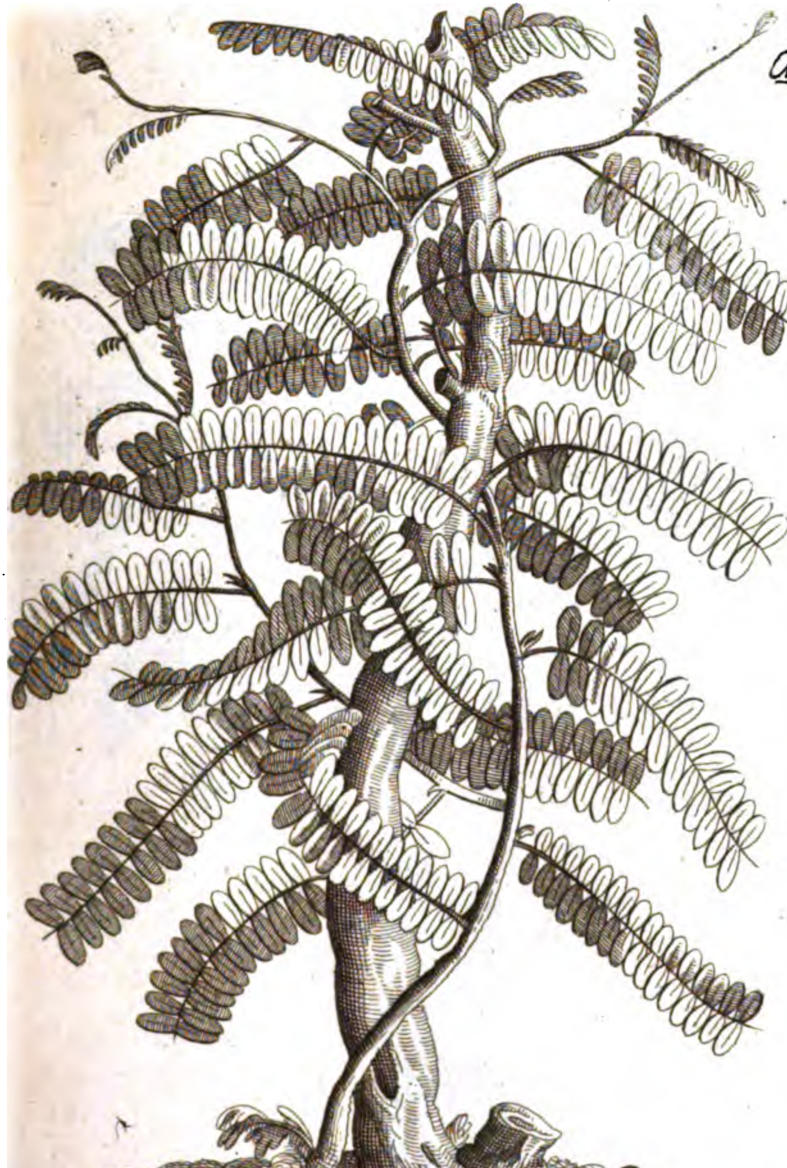
Eſt etiam arbor fruticoſa, ſarmentoſa, volubilis, atque Lablab modo ſerpens, ac altiùs ſe extollens, latiusque ſe expandens, foliis Derelſide vel Tamirindi, planè ſimilibus, ſed longè minoribus: moventurque etiam non ſecus, quam de Tamarindi foliis dictum eſt, ad Solem: Occidente quippè Sole clauduntur, totaque clauſa manent, quousque Sol denuò oriatur, quo tempore rurſum aperiuntur. Flores audio ferre hanc arborem Phaſeolis proximos, atque ſiliquas quæ intus habent ſemina parva, rotunda, rubra, dura, Phaſeolis omninò ſimilia: quæ quidem corallorum uniones, quas collo puellæ geſtare ſolent, omnibus planè videntur. Phaſeolorum guſtum & ipſa habent, quorum uſus eſt ad cibum, iisque Ægyptii in jure elixis veſci conſueverunt. Sunt verò cæteris omnibus difficiliora, ex quo ſtomacho maximè infeſta ſunt, flatusque multos concitant, & hypochondriacis valdè noxia obſervantur, ægerrimeque in ſtomacho concoquuntur, & pravum ſuccum etiam generant.

Caput XXII.

De Mauz ſeu Muſa.

ALPIN. Mauz arbor apud Ægyptios vocata, creſcit in multis locis Ægypti, præſertimque Damiatæ, olim Peluſii, ad mali Punici magnitudinem, ſed ramis caret; nam inſtar cannæ folia ſua ſpargit, quæ ſic longiſſima ſunt, & latiſſima, ut ſex, ſeptemque cubitorum in quibusdam viſa ſit longitu-

Phaseolus ruber ABRUS.

Abrus precatorius. Lin.

Musa paradisiaca. Linn.

TA. XXIII

gitudo, & latitudo ferè duorum; ajunt multi inſitam hanc plantam olim fuiſſe cannæ ſaccharinæ ſupra culcaſſiæ radicem, vereque imago utriusque in ea cernitur, longitudinem cannarum, & latitudinem culcaſſiæ in foliis adepta perpetuò viret, nunquam folia decidunt. Hæc planta fructus fert multos, parvis cucumeribus ſimiles ſed racematim multos appenſos. Color ipſorum exterius aureus cernitur, corticesque ſuaviſſimum odorem, atque aromaticum ſpirant; ſubſtantiæ ipſorum cucumerorum perſimilis aliquatenus exiſtit, ſed eſt tamen mollis, pinguis, lenta, dulcis, atque adprimè ſuavis, eam comedere aſſuetis, ſeminum, vel nucleorum expers. Stomachum gravat, difficulter concoquitur, multum nutrit, ſuccumque craſſum ac lentum generat, quo viscera obſtruuntur, præſertimque hepar: eſt tamen auxilio tuſſientibus, ſuſpirioſisque ex calore factis ejusque decocto utiliter utuntur, ad tuſſim ex calidorum humorum deſtillatione genitam, atque ad pleuræ & pulmonum inflammationem, atque ad renes inflammatos, & ad eos, qui mingunt difficulter; ajunt etiam fructuum eſum, vel decoctum aſſumptum, venerem augere. Fructuum cortices exſiccatos multam vim habere ad roboranda omnia viscera illi adfirmant, cordique opem ferre ex ipſis paratum decoctum in aqua calaf. Uſusque hujus décocti ad febres peſtilentes apud eos dicitur valdè utilis: pulverem quoque ipſorum corticum in cordis paſſionibus cum aqua calaf diſſolutam epotant. GUILAND. Planta hæc Theophraſto ſub nomine palmæ fuit nota, atque Serapioni, qui de ipſa ea, quæ ad hominum ſalutem ex te recitantur, eadem ferè dixerunt. Neminem verò novi, qui, quod tu nunc ex Ægyptiorum relatione prodidiſti, affirmarit, quippè hanc plantam è canna ſaccharum gignente, ſupra radicem culcaſſiæ inſitam eſſe: quamquam folia longitudine atque latitudine, utriusque plantæ, foliorum imaginem referre videantur, de qua hæc ſufficiant.

CAPUT XXIII.

De Sesban.

ALPIN. Sesban ibi frutex eſt myrrhi magnitudine, foliis ſecuridacæ, ſed longioribus & anguſtioribus, ramos habens herbaceos teneros; flores fert croceos, anagyridis perquam ſimiles, racematim multos ab ala vel ramulo pendentes, à quibus ſiliquæ longæ producuntur, fænugræco proximos, in quibus ſemina ſunt etiam ſeminibus fænugræci non parùm ſimilia. His fruticibus Ægyptii utuntur ad ſepes texendas pro agrorum diſtinctione. Semina hos in medicina uſus habere novi, etenim ajunt, humentem ſtomachum ſiccare, roborare, & ipſorum quoque uſum tùm in decocto tùm in pulvere affectant ad cohibendum quemcumque alvi fluxum, atque non minùs ad menſtruorum immoderata profluvia ſiſtenda, ex ipſis inſignem utilitatem experiuntur: & ut uno verbo dicam, in omnibus vacuationibus firmandis illorum ſeminum uſum habent frequentiſſimum.

CAPUT XXIV.

De Sophera.

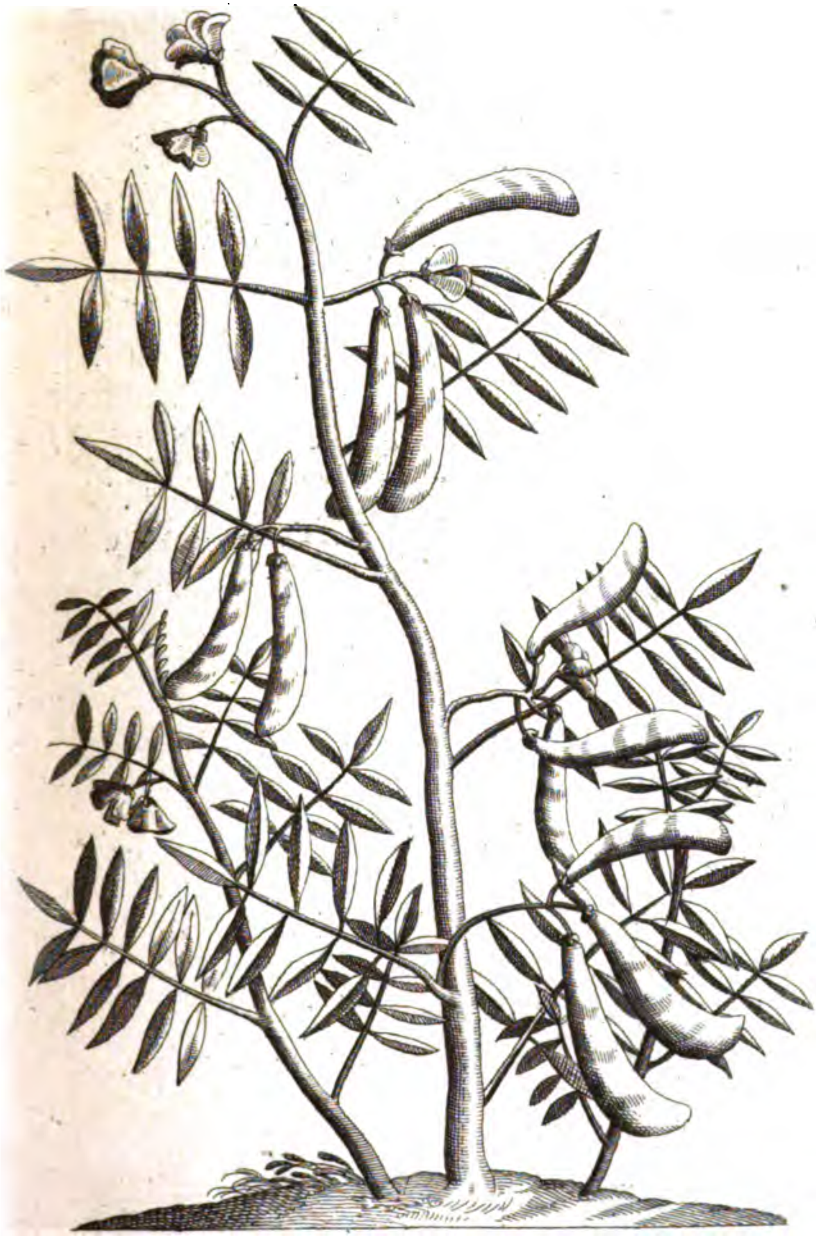
ALPIN. Sophera eſt planta fruticoſa cubitalis altitudinis, galegæ proxima, duris ramis, foliis myrti, tenuioribus multis, utrinque ordinatim alæ appenſis: flores fert croceos, caſſiæ florum æmulos, inodoros; ex quibus ſiliquæ parvæ promanant, quatuor aut quinque ſemina habentes, Sesban planè ſimilia. Ajunt ſemina eſſe venenum hominibus.

Nelite. S E. S B A N. Aschynomene Sesban. p. 42.
Linn.

TA. XXIV.

SOPHERA.

TA. XXV.

p. 43.

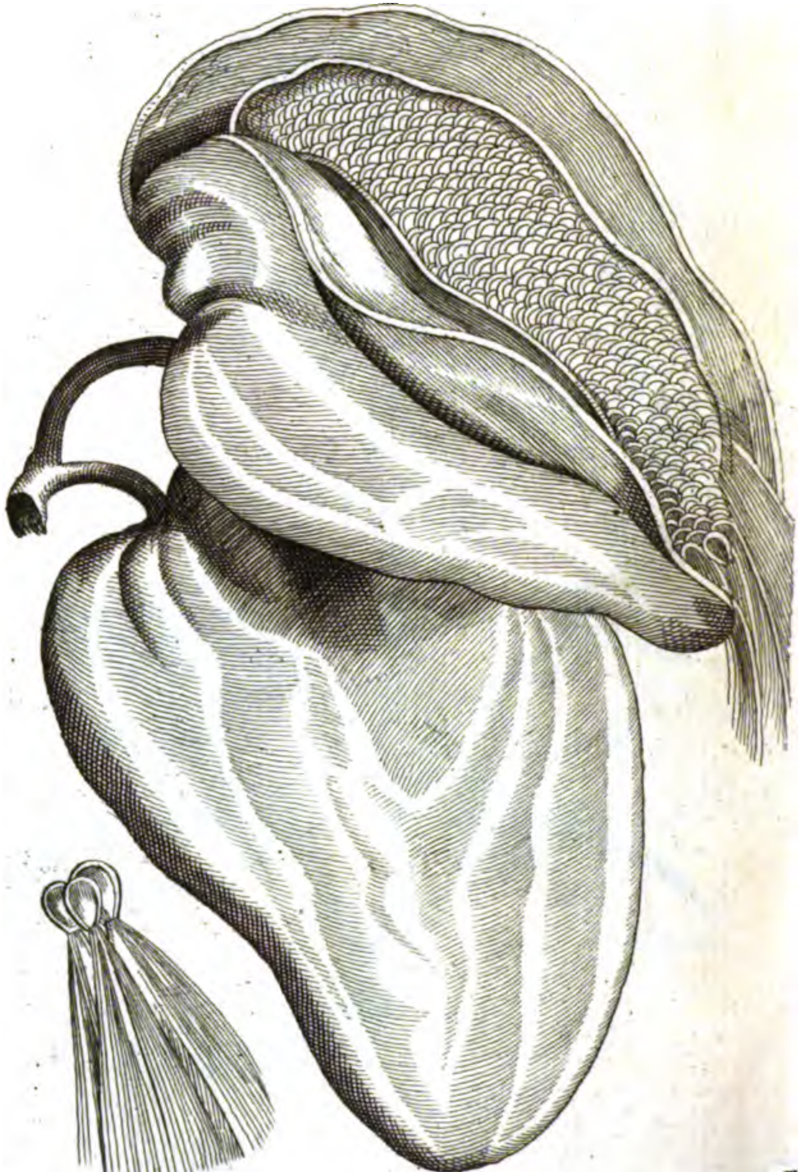
BEID EL OSSAR.

Asclepias procera. Ait.
Apoc.

TA. XXV.

Fructus BEID EL OSSAR.

ACHAOVAN ABIAT.

TA. XXV

CAPUT XXV.

De Beid el oſſar.

ALPIN. Beid el oſſar naſcitur in humidis locis prope Alexandriam in ramo Nili Calig vocato, & Cairi in loco prope el Mattharia ferè perpetuò humido, ac ferè paluſtri, ex aqua Nili ibi diù manente; eſt planta herbacea, fruticoſa, multis ſtolonibus ab radice rectis ſurſum ad duorum ferè cubitorum altitudinem ſe extollens, foliis latis oblongis, rotundis, ut Aloës folia, craſſis, & candidis, ex quibus diſſectis lac album manat; totaque planta lacte abundat; flores fert croceos ranunculi floribus proximos, à quibus loco fructuum duo teſtes invicem adligati pendent, ſatis hominis teſtibus perſimiles, in quibus alba lanugo & ſemina parva, lata, lactucæ ſeminum æmula continentur. Foliis contuſis, tùm crudis, tàm in aqua coctis utuntur emplaſtri modo in frigidis tumoribus, & doloribus; ex lanugine parant cubilia, quibus utuntur. Utuntur etiam ea ad excipiendum ignem ex ſilice excuſſum, tanquam eſca, ac pabulo; tota planta lacte calidiſſimo, ac exurenti ſcatet, quem plures in quibusdam vaſis colligunt ad expilanda coria, ea ſiquidem in eo lacte ſi aliquo tempore maneant, pilis nudantur. Lac quoque ſiccatum præſtantiùs corpora ſolvit, atque dyſentericos fluxus etiam lethales facit. Eſt etiam præſtantiſſimum remedium ad impetiginem curandam, & ad plures alias cutis infectiones ſanandas, eo ſi inungantur partes.

CAP. XXVI.

De Achaovan abiat, id eſt Artemiſia alba.

ALPIN. Naſcitur Cairi in locis multis quædam planta fruticoſa, ramis denſa, quæ trium cubitorum usque ad altitudinem aſſurgit, foliis artemiſiæ intus nigris, atque extra candidis, tota planta lanugінoſa, ſeu hirſuta, floresque fert umbellæ modo, multos, aureos, ſenecioni proximos; qui

 tan-

tandem in pappum degenerant; flores, foliaque ſunt parum odorata, ſapore ſubdulci cum aliqua ſtipticitate; hanc volunt multi ipſorum eſſe Achaovam majorem ac albam, quippe Artemiſiæ ſpeciem, ex quo ipſi eam appellant Achaovam El chebir abiat. Quam plantam noſtri temporis herbarii alii cinerariam, alii Jacobæam marinam, vocant, Ægyptii ea ad multa utuntur, quippe decoctum ex foliis paratum ad renum, veſicæque calculos pollere ajunt, nec non ad ſanandas viſcerum antiquas obſtructiones, præſertimque ad uteri obſtructiones, frigiditatem, ſtrangulationem, ſterilitatem, inflationem, atque ad menſes interceptos revocandos, proindè paratis ex foliis, floribusque in aqua inſeſſionibus mulieres hyſtericæ maxime juvantur. GUILAN. Nova quidem eſt planta. Antiquis incognita, niſi ſub Artemiſiæ ſpecie quis ipſam reponat.

CAPUT XXVII.

De Bammia.

ALPIN. Bammia eſt planta ad altheæ magnitudinem, foliis floribusque malvæ, aureis tamen, à quibus fructus fiunt, ſimiles quibusdam parvulis cucumeribus, qui ſemina parva, ſubnigra, rotunda continent; quæ apud illam gentem ad cibos in uſu exiſtunt; ex quibus ſeminibus non ſecus quàm noſtri ex phaſeolis, piſis, aliisque leguminibus fercula parant. Frequentiſſimeque his ferculis veſcuntur plerumque in jure carnium paratis; folia, fructusque frigidos eſſe, & humidos in primo gradu ajunt, habereque vim ipſos reſolventem, ac emollientem; proinde pectori ac pulmonibus convenire, ventrem emollire, atque lubricum reddere; fomenti vel emplaſtri modo folia appoſita inflammationes reſolvunt, dolores mitigant, tumores emolliunt, concoquunt, ac ad ſuppurandos movent. Mulieres ad uteri duritiem, tum fomentis, tum emplaſtris, tum inſeſſionibus ex foliis ac fructibus procuratis, multa cum utilitate utuntur; in renum verò inflammatione, & calculis, ex iisdem paratum decoctum per os cum ſac-

ſaccharo candido ſumptum aliquibus diebus, pro ſelectiſſimo auxilio habent; ad ophtalmias etiam finita fluxione decoctum collyrii modo frequentant, atque cum eo fomentare latus dolens in pleuriticis ſolent.

Caput XXVIII.

De Melochia.

ALPIN. Melochia eſt herba blito perſimilis, folia tamen anguſtiora, longiora, acutioraque habens, flores ejus ſunt parvi, crocei, leucoris minoribus, e quibus ſemina parva, nigra melanthio proxima, in quædam obliqua cornua concluſa, producuntur; ſemina ſunt in maximo apud eos uſu ad omnes affectus, quibus ſemina Altheæ conducere compertum eſt; nam melochia facultate planè ſimilis Altheæ videtur: proinde ad ſuppurandos vel concoquendos, reſolvendos, atque emolliendos tumores duros, ejus maximus uſus eſt: habet etiam majorem viſciditatem ejus mucilago, quam Althea. In cibis nihil eſt ipſa Ægyptiis familiarius, vel gratius: decoquunt enim in aqua vel jure carnium, ut nos betam elixare ſolemus. Convivia carentia melochiæ ferculis ab his parum reputantur; cibus quidem illis populis melochia eſt familiariſſimus, ex quo multi tamen malè ſe habent, nam parum nutrit, & ſuccum viſcidum gignit, ex quo in difficiles obſtructiones viſcerum, qui eam in cibo frequentant, incurrunt, nihilominus melochiam in cibis non omittunt, præcipueque viſcoſiorem mucilaginem facientem, avidè omnes eſitant. Eſt tamen totius plantæ, vel maximè foliorum decoctum pectori amicum; ipſum enim humectat, ex quo ſiccis, aſperiſque tuſſibus præſentaneum cum ſaccharo candido eſt auxilium; atque ægrè ſpirantibus; Semina quoque pondere duarum drachmarum ſumpta copioſiſſimè purgant omnes humores.

CAPUT XXIX.

De Zatarhendi.

ALPIN. Vocant ii quandam herbam Zatarhendi (quod ex India illuc comportetur) parum creſcentem, foliis craſſis, rotundis, ac albis, ſucco plenis, multum odoratis, quæ neque flores, neque fructus edit; quam multi, ut origanum, ſiccatam pro obſonio comedunt. Audio apud multos ad tuſſim, ſpirandique difficultatem, & ad provocandam urinam, ac menſtruas purgationes in uſu eſſe.

CAPUT XXX.

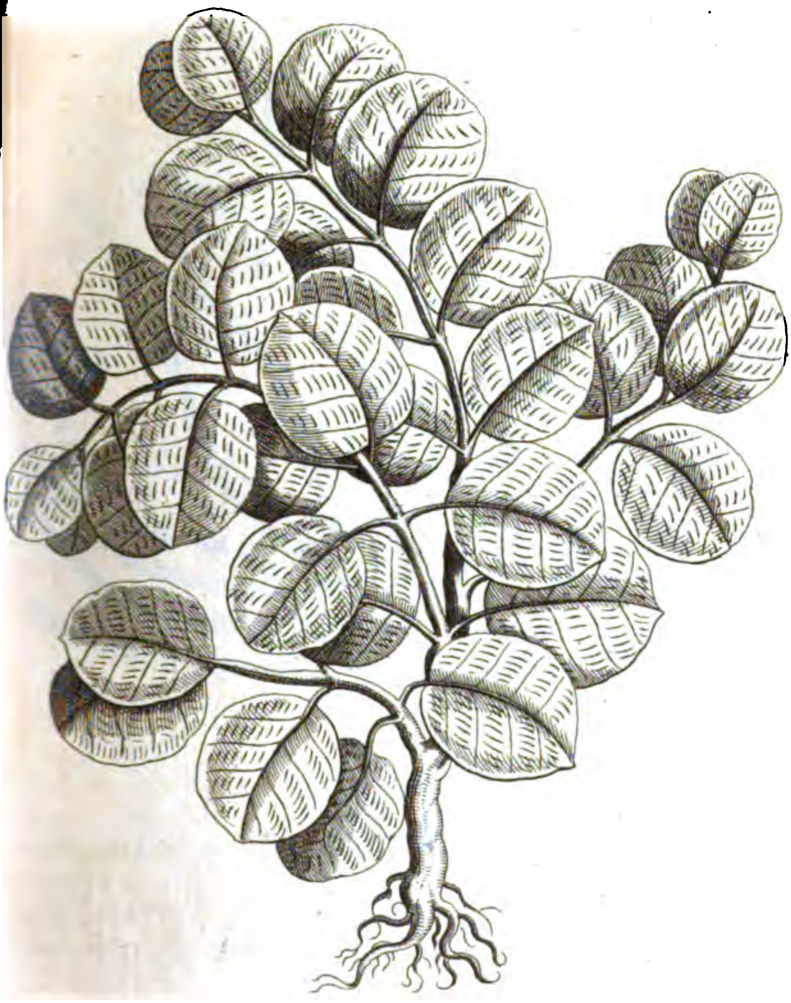
De Pipere longo.

ALPIN. Eſt quædam herba in viridariis quibusdam cuſtodita, junci foliis, ſed craſſioribus, è quibus ſectis ſuccus quidam flavus manat, valdè acris, ac exurens, totaque planta eſt calida in quarto gradu, magis quàm Piper exurens. Ea utuntur emplaſtri modo appoſita, ad coxendicis dolorem, nec non ad frigidos articulorum dolores; corrigunt verò nimium ejus calorem oleo roſaceo, vel myrtino.

CAPUT XXXI.

De Abſus.

ALPIN. Eſt etiam quædam herbula creſcens palmi magnitudine, vel aliquantò major, foliis trifolii, ſed rotundioribus, quaternis ſingulæ alæ appenſis. Flores parvos, albos, & ſemina pyri ſeminibus proxima ferens. quam Ægyptii Abſus vocant

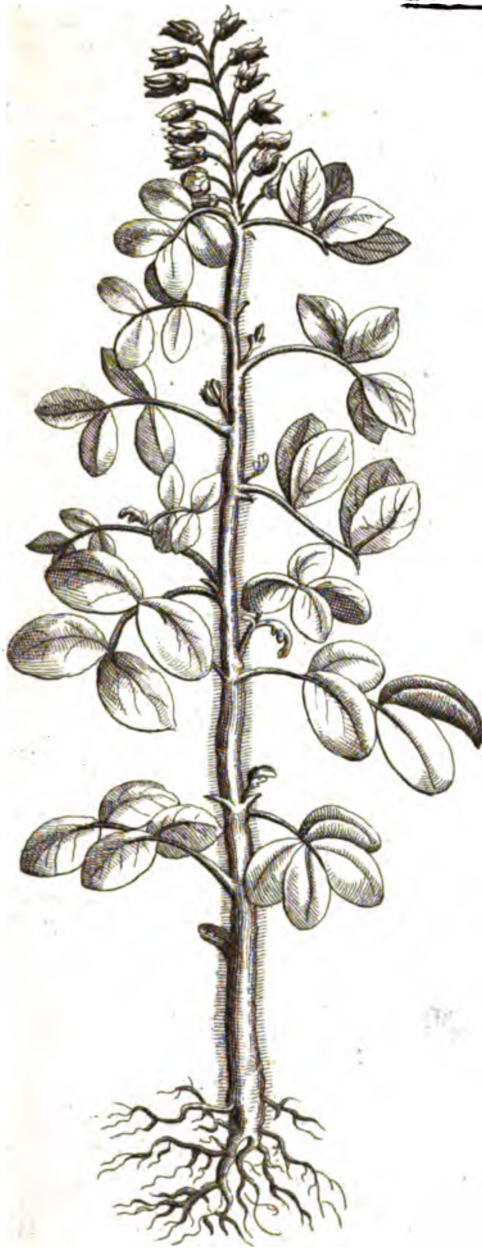
TA. XXXI.

FELFEL TAVIL,
seu Piper longum.

TA. XXXII.

ABSUS. Caſsia Abſus, Linn. p. 46.

TA. XXXIII.

Sesamum indicum. Linn.

TA. XXX.

Caput XXXII

De Seſamo ſeu Sempſen.

ALPIN. Sempſem, à noſtris Seſamum, planta eſt unius caulis, recti, ſe ad unius cubiti altitudinem extollens, foliis denſis ordinatis totum caulem veſtientibus, ſolatro proximis, floribus albis parvis, à quibus ſiliquæ producuntur quadricoſtatæ, parvæ; ſemina flava, lini ſimilia continent quæ guſtui dulcia exiſtunt; ex quibus oleum, quod Zeid taib appellant illi, quod ad cibos in frequentiſſimo uſu eſt, majorique pretio, quàm olivarum oleum ibi venditur. Folia, ſemina, & oleum ferè ejusdem facultatis eſſe experiuntur, quippè calidæ temperatæ, atque humidæ ad ſecundum gradum accedentis, reſolventis, & emollientis. Plantæ decocto utuntur ad ophtalmias reſolvendas, fomenti modo oculis adhibito; atque ad tuſſim, anhelitusque difficultatem, pleuritidem, peripneumoniam, & tumores duros ſcirrhoſos; mulieres pro uteri duritie inſeſſiones, ex planta, ſeminibusque cum modico mellis paratas frequentant: eodem ad cutis vitia utuntur, quippe ad furfures capitis, livoresque faciei, & nigrores ex ſanguine congelato exortos, calido fomenti modo ſæpè appoſito; ex planta & ſeminibus in aqua concoctis cum modico mellis emplaſtra ad tumores ſcirrhoſos, atque ad exſiccatos nervos parant, quibus utiliter ſemper uti ſolent: quæ etiam ad combuſtas partes utiliter frequentant, non minus quam ad calidas inflammationes reſolvendas, vel ſuppurandas; decoctum etiam in clyſteribus ad colicos dolores, & ad emolliendam alvum affectant. Mulieres ad movendas menſtruas purgationes, decoctum ac infuſum in aqua paratum pro ſecreto auxilio habent; neque ſua ſpe hæ, quibus præ craſſitie ſanguinis, venarumque uteri obſtructione menſes non veniunt, fruſtrantur. Seminis ad cibum uſus eſt antiquatus apud omnes Ægypti accolas, pauci tamen eſt nutrimenti, ſed alimentum unctuoſum ac craſſum præbet; ex quo, quamobrem ipſorum frequenti eſu mulieres impinguescant, facile deprehenditur; quæ verò ipſarum corpora

pora pinguefieri cupiant, ſemina à cortice mundata comedunt, plus pinguefacit oleum ex ſeminibus expreſſum, omniumque maxime fæx olei tachine ab illis vocata. Oleum fæcemque ejus bibere, adhoc ut impinguescant, mulieres in balneis familiariſſimum habent. Oleo etiam ad multa alia Ægyptii uti conſueverunt, quippè ad cutis puſtulas, asperitatem, ac omnem defædationem ex humore melancholico concitatam, tum epoto, tum in cibis frequentato, vel ipſo affectis partibus inunctis. Secretum apud quosdam auxilium eſt, ad cutis pruritus abolendos, ejus quatuor uncias multis diebus bibendam exhiberi; eo etiam illi utuntur, ad anhelitus difficultatem, pleuritim deſperatam, in qua nihil exſpuunt ægroti, atque ad peripneumoniam, nec non ad movendos menſes, atque ad vehementes ſtomachi, inteſtinorum, uterique dolorum cruciatus demulcendos, intus, extraque præſtito. GUILAND. Tibi gratias multas habeo, qui mihi hujusce plantæ tot tantasque utilitates medicas ab ea gente compertas dixeris, quas dignas auribus noſtrorum quoque medicorum cenſeo, quandò non ſolis Ægyptiis hæc manifeſta fuerint, ſed multi alii præclariſſimi Medici eadem ferè in poſterum memoriæ prodiderint, ut eſt Raſis, Avicenna, Haly, Serapio, atque alii. Sed nunc reſtat, ut plantæ iconem ſpectemus, & an ea ſit, quam aliqui pinxerunt, qui in illa dubii ex Theophraſti lectione decepti videntur; hanc plantam Sempſem appellant.

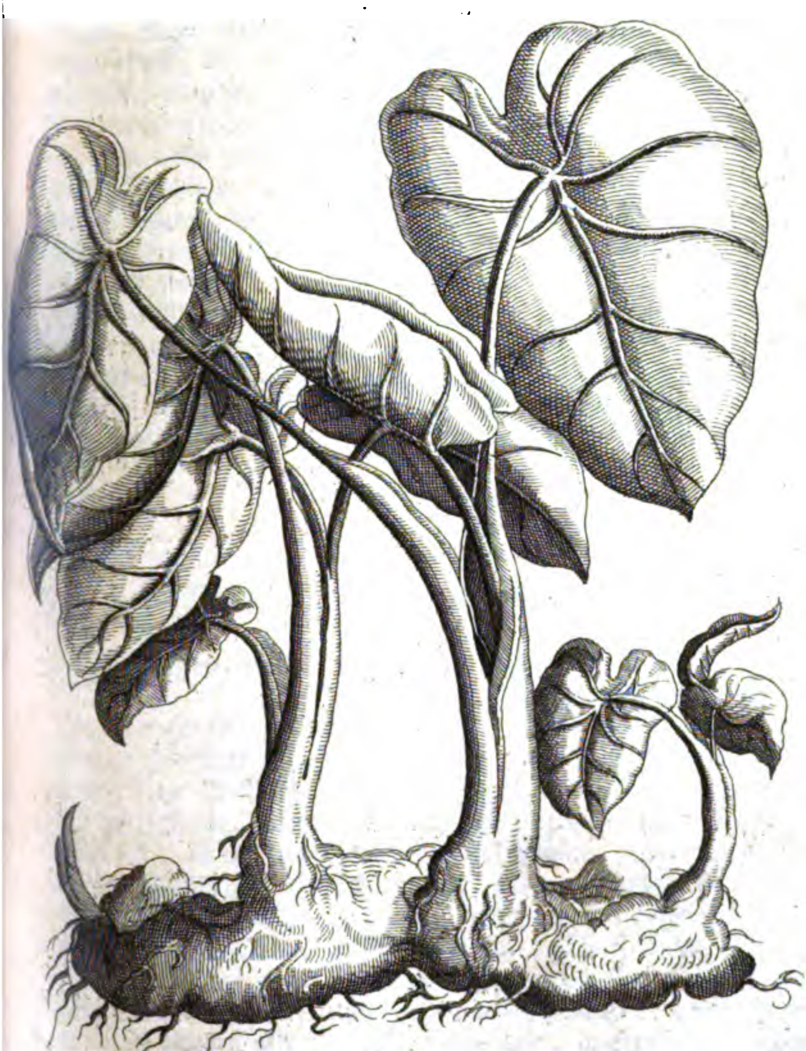
Caput XXXIII.

De Culcas ſive colocaſſia.

ALPIN. Nulla planta Ægyptiis colocaſſia, quam illi Culcas vocant, eſt magis nota, neque magis in uſu, quandò omnes radices hujus plantæ in jure coctas, atque aliis multis modis in cibis paratas aſſiduè eſitent. Non ſecusquàm noſtri rapas; agri colocaſſiis pleni ibi ſpectantur, atque quod mirabilius videtur, nemo illorum aliquam ipſarum plantarum floribus, vel fructibus usquam præditam vidit. Ego ex innume-

CULCAS seu Colocaſsia
Faba Ægyptia.

Arum Colocasia. Linn.
Gouet ou Pied-de-Veau.

TA. XXXV.

meris illis viventibus à me ſæpè inſpectis, nullam unquam florentem videre aut cum aliquo fructu, vel aliquo caule, potui. Ex quo dubitandum videretur, eam plantam eſſe Græcorum fabam Ægyptiam; planta hæc ibi ſpectatur foliis neaupharis, longioribus, ari proximis, ſine caule, flore, atque fructu: ejus radix magna, craſſa, chinæ radicibus ſimilis cernitur, ſapore ſubamaro acri cum aliqua viſcoſitate, quæ cocta dulceſcit, quotidiè paſſim toto anni tempore per urbem innumeræ radices venduntur, viliori pretio. Hinc ſanè multum ſemper miratus ſum, Dioſcoridem, Ægyptiam fabam flores, atque fructus ferre, & eam item colocaſſiam eſſe prodidiſſe. Quam plantam quoque eo nomine Ægyptii nominant, quippè culcas. Quam nuſquam floruiſſe, nullumque fructum dediſſe neque vidi, neque aliquem vidiſſe unquam audivi: cujus litem relinquo aliis libentiſſimè dirimendam. Eam tùm crudam; tùm coctam libentiſſimè Veneri indulgentes mandunt, tùm quia putant ſemen multum gignere, tùm libidinem prævalidè movere.

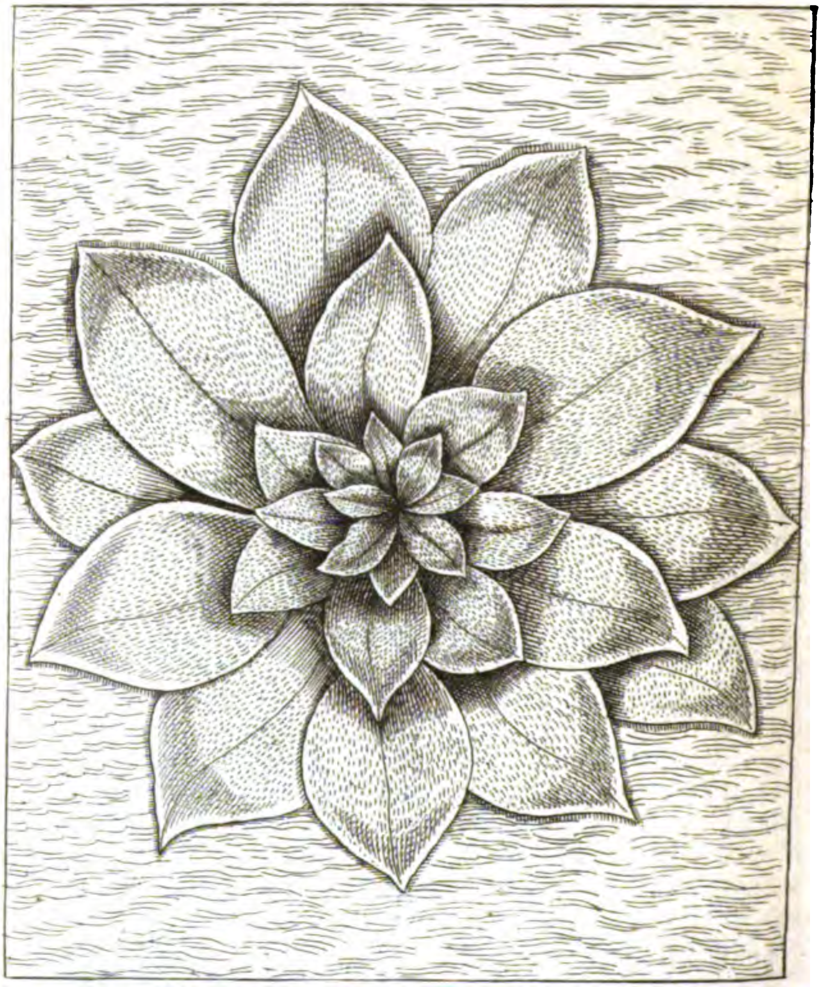
Caput XXXIV.

De Loto Ægyptio Nuphar vocata.

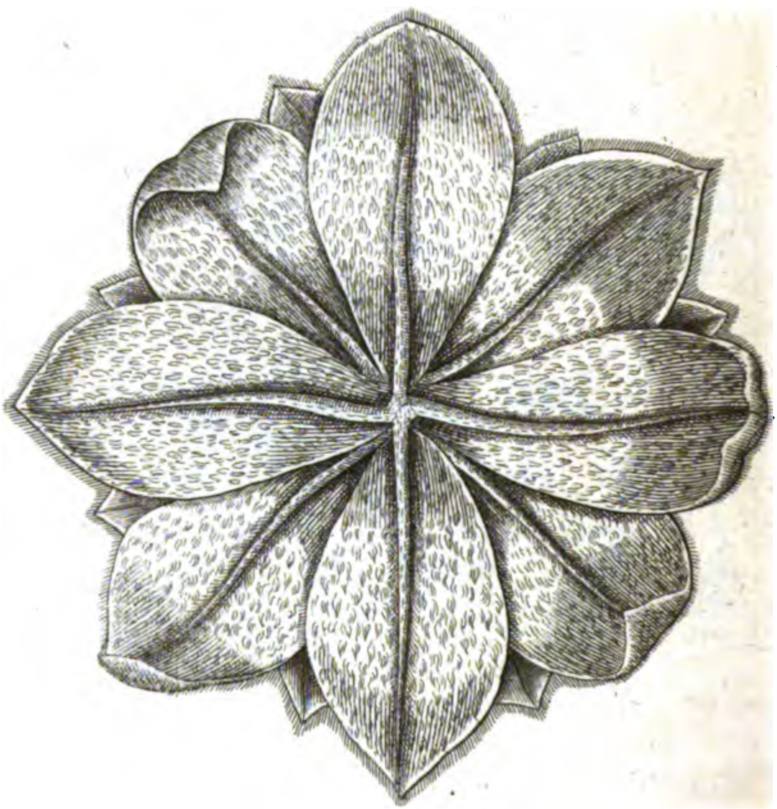
ALPIN. Proximo de Colocaſia cognito errore, hic alius à nobis de Loto Ægyptio animadvertitur, quandò hæc planta planè eadem ſit, quam noſtri nympheam, atque Arabes Nuphar appellant. In toto quidem flumine Nilo Ægyptia loca lambente nulla alia planta eſt inventa quæ notas loti præſeferat, quàm nymphea ipſa, quæ profectò planta ſimilis eſt, ut de Loto affirmat Dioſcorides, Colocaſſiæ, ſeu Fabæ Ægyptiæ, floremque fert album (loquor de majori nympheà) lilio valdè ſimilem, quam clariùs expreſſit Theophraſtus, qui dixit; & flos candidus, liliis foliorum anguſtia proximus; verè enim hic majoris nympheæ flos eſt, qui Sole occidente clauditur, atque ſub aqua occultatur, atque oriente ſupra aquam aſſurgit, & foras exit, aperiturque. Quod

non modo in Ægypto, verum in multis Italiæ locis in hac planta obſervatur, maximeque in locis omnibus circum Venetias lacunoſis vel paluſtribus. Valles ſiquidem Margheræ, ac Meſtri plurimas has plantas ferunt, in quibus quiſque quod à Theophraſto, Dioſcoride, atque aliis multis de Loto dicitur, planè obſervare poteſt. Et quid? nonne etiam ex flore caput producitur, papaverum capitibus valde ſimile? in quo ſemina multa minuta, qualia verè milii exiſtunt, continentur, radixque craſſa eſt? Non poſſum non vehementer admirari Theophraſtum, Dioſcoridemque, atque alios, qui omnes à nymphea, diſtinctiſſimis capitibus lotum Ægyptium ſejunxerint, quando utraque unum atque idem planè ſit, & mirandæ ad Solem converſiones de Loto celebratæ eædem ſint, quæ in communi nymphea ab omnibus animadvertitur. Ipſa enim occidente Sole florem claudit, deindè tota, cum foliis ſub aqua occultatur, eoque oriente, florem primò extra aquam demittit, aperit, atque pauló poſt cum omnibus foliis ſupra ipſam aſſurgit. Ægyptii caules crudos cum ſuis capitibus per æſtatis calores mandunt: ſubdulces enim ſunt, atque humidi, admodumque refrigerant & humectant, quos appellant Razelnil.
GUILAND. Miror equidem non parum Plinii diligentiam, qui hæc ſcripſerit L.11. c.17. & 18. „ Mirum eſt quod præter hæc traditur. Sole occidente, papavera ea comprimi, & integi foliis. „ Ad ortum autem aperiri donec matureſcant, floſque, qui „ eſt candidus, decidat. Hoc amplius in Euphrate tradunt, „ & ſcapum ipſum, & florem veſpera mergi usque in medias „ noctes, totumque abire in altum, ut ne dimiſſa quidem manu poſſit inveniri. Verti deindè, paulatimque ſubrigi, & „ ad exortum Solis emergere extra aquam ac florem patefacere, atque etiamnum exſurgere ut planè a aqua abſit altè. „ Quandò in communi, ut tu dixti, nymphea ponè locum Marghera appellatum, in ſtagnantibus aquis dulcibus, iſthæc omnia planè obſerventur, atque propè Meſtrim civitatem in omnibus illis convallibus. At Nympheæ vel Loti Ægyptii medicos uſus populis cognitos nunc prodeas. ALPIN. Utuntur floribus & foliis contuſis ad omnes calidas inflammationes, atque

HAYHALEM EL MAOVI, *id est* STRATIOTES.

STRATIOTES
averſis foliis.

TA. XXXV.

que etiam ſucco, præſertimque ad demulcendos dolores, à calida cauſa obortos, lacte atque oleo roſaceo miſto, eodemque itidem modo oleo, quod ex floribus parant ad calidos dolores, inflammationes, exuſtiones, ulcera, & dolores capitis in febricitantibus, vigiliis, tùm exterius folia contuſa applicant, tùm ejus ſucco cum oleo & aceto frontem & tempora, illinunt; ad conciliandum ſomnum ſyrupum ex eo paratum frequentant, atque tùm ſeminum, tùm radicis pulverem ægrotis cum ejus decocto exhibent. Uſus radicis, ſeminumque ſecreti loco habetur apud multos, ad Gonorrhæam, & in mulieribus ad album profluvium firmandum, & ad Dyſenteriam. Multi verò ab hujus plantæ uſu cavent, ejus loco alia ſequentes, eò timore ne eis coëundi tum deſiderium, tùm vires minuantur; apud eos etenim omnes compertum eſt uſum ſeminum, atque radicis homines reddere ad Venerem valdè frigidos, ac tardos. Hinc uſum hunc multos ibi ſanctos Heremitas ſequi audio, ut faciliùs vitam cælibem ducere queant. Sed jam ad papyrum ſermo à nobis convertendus eſt, quandò hæc planta quoque in Nilo flumine naſcatur. Verùm quoniam omnia de hac planta tùm ad cognitionem, tùm ad uſum pertinentia te in Plinii capitis de papyro commentario (quod Papyrum vocaſti) planè proſecutum fuiſſe ſcio, paucis de ea mihi nunc agendum puto.

CAPUT XXXV.

De Stratiote, Hay alem el maovi vocato.

ALPIN. PELUSIUM nunc Damiata vocata, civitas in Ægypti humiliori ſolo poſita eſt; quo fit, ut Nilo flumine ad eam perlabente (quod penè ipſam ſpacio quinque millia paſſuum in mare mediterraneum evomit) largiùs ejus ſolum inundetur, & ad libitum irrigetur. Hincque multo lætiora atque amœniſſima, quàm in toto Ægypto reperiantur propè hanc urbem, viridaria caſſiis, limonibus, muſis, vitibus conſita, atque inter ſe more Italico foſſis (quæ alibi in tota Æ-

gypto nuſquam reperiuntur) aqua fluminis decurrente plenis, diſtincta ſpectantur. In illis itaque foſſis quæpiam herba copioſè provenit, aquæ lenticulæ paluſtris modo ſupernatans, ſine caule, foliis Cynogloſſi, brevioribus, latioribus, denſioribus, durioribus, hirſutioribuſque ac albidioribus, à quibus pro radicibus exigua ac rara quædam lanugo pendet. Quæ planta majori ſedo, vel ſempervivo eſt ſimilis, Quam appellant Hay alem el maovi, quaſi dixerint aquoſum ſedum. Nullo odore eſt referta, eo excepto, quem ab aqua accipit; ſapore tamen adſtringenti, ac ſicco linguam ferit, non ſecus quam acacia faciat. Ad eadem ipſa mala ii utuntur, quibus plantaginem conducere compertum eſt. Ex quo mulieres ruſticæ, quas Bedòvi vocant, ad ſiſtendam ſanguinis eruptionem ex utero, atque aliis partibus, ejus decoctum, vel ſuccum, vel pulverem per os quotidiè ad drachmæ pondus ſumunt. Ruſtici quoque ad vulnera ſananda foliis contuſis ſuperpoſitis utuntur, mirificeque ea ſanant; eamque frigidam uſque ad primum gradum, & ſiccam ſupra ſecundum illi eſſe arbitrantur. GUILAND. Hanc plantam verum eſſe Stratiotem antiquorum exiſtimo, de qua Dioſcorides hæc nobis prodiderat L.IV. c. 103. „ Stratiotes in aquis naſcens, aliquibus fluviatilis Stratiotes nuncupatur; Ægyptiis Tibus, Magis Æluri ſanguis. Aquis ſupernatat, & ſine radice vivit, undè cognomen traxit. Herba ſempervivo ſimilis, ni majora haberet folia, „ Ad eademque mala, ad quæ ea Ægyptios nunc uti dixiſti, præſtare Dioſcorides etiam ſcribit L.XXIV. c. 18. Itaque non erit dubitandum hanc herbam eſſe Stratiotem. Quod clariùs Plinius demonſtraſſe hiſce verbis etiam viſus eſt. „ Celebratur autem & à Græcis Stratiotis, ſed ea in Ægypto tantum, & inundatione Nili naſcitur, aizoo ſimilis, ni majora haberet folia. „ ALPIN. Verùm loqueris. Sed ad alia tranſeundum eſt.

Papyrus BERD Ægyptiis dicta.

Cyperus papyrus. Linn.

TA. XXX

Cyperus HODVEG.

TA. XXI

CAPUT XXXVI.

De Papyro Berd vocata.

ALPIN. Papyrus, quam Berd Ægyptii nominant, eſt planta fluminis Nili, binis aut pluribus caulibus rectiſſimis ſupra aquam ſex, ſeptemve cubitis aſſurgens. Cauliumque in faſtigiis ſcapus innumeris capillamentis, longis, rectiſque contextus, cernitur. Foliis quoque conſtat multis rectis, enſiformibus, tiphæ aliquatenus ſimilibus, triangularibus, ac mollibus. Chirurgi illorum medulla utuntur ad ulcerum ora dilatanda. Ex ſcapique combuſto cinere, recentia ulcera curant. Qui etiam maligna augeri (ſi ſæpè aſpergatur) non ſinit. Ex ſcapis recentibus aquam diſtillant, ad oculorum ſuffuſiones, caligines, ac obſcuritates maximè proficuam.

CAPUT XXXVII.

De Cypero.

ALPIN. Cyperus rotundus, quem Ægyptii vocant hodveg, in Nilo flumine, atque in pluribus Ægypti lacubus vel locis paluſtribus, copioſiſſimus provenit, porraceis foliis, longioribus tamen atque exilioribus; cauleque cubitali, anguloſo, in cujus cacumine ſunt folia aliqua ſtellæ modo radiantia, è quibus ſpicæ aliquæ procedunt herbacei coloris ſemina continentes: radices nigræ, rotundæ, magnæ, olivæ craſſitie ſpectantur, multæque uni radicis capillamento appenſæ ſimul cohærentes, odoratæ, atque acuti ſaporis. Hæ calefaciunt, exſiccant ſine mordacitate, incidunt, attenuant, oraque venarum aperiunt. Apud Ægyptios maximos ad medicinam uſus habent, præcipueque ad ulcera oris, & pudendorum ſananda familiariſſimum ipſarum tùm pulvis, tum combuſtarum cinis, eſt remedium, ex ipſis paratum decoctum vel pulvis ſtomachum, cerebrum, pulmones, uterum, nervos, articulos, ali-

 qui-

quibus diebus ſumpta, plurimum calfacit, ſiccat, roboratque naturalem calorem: ex quo omnibus morbis à cerebri tùm frigida humidaque temperie tum frigidorum humorum diſtillatione concitatis, hæ efficaciſſimum ſunt auxilium: non minuſque ſtomachi cruditatibus, humiditatibus, flatibus, anhelituſque difficultati, orthopnœæ, tuſſi nec non hyſtericis omnibus mulieribus ex frigido humidoque utero affectis, aliiſque morbis, ab iiſdem uteri cauſis obortis, & articulorum doloribus. Familiare ſatis remedium ad ſuppreſſos menſes eas eſſe ibi expertum eſt, nam menſes efficaciſſime revocant. Decocto ac pulvere ad frangendum tùm in renibus, tùm in veſica lapidem, ac ad provocandam urinam frequentiſſimè illi utuntur, quod etiàm non minùs in omnibus chronicis febribus, ac aliis diuturnis morbis frequentant.

CAPUT XXXVIII.

De Chaté, Abdellavi, & batecha el mavi.

ALPIN. In uſu habent Ægyptii genus quoddam cucumerorum Chatè vocatum; quæ planta à communi cucumere alia quidem re non differt, niſi magnitudine, colore, & mollitie, quandò Cucumis Ægyptia folia habeat minora, albiora, molliora, atque rotundiora, fructuſque producit admodum à noſtratibus differentes, quandò his longiores, viridiores ſint, ac cortice plano molli, æquali ſpectentur, guſtuique ſint dulciores, atque concoctu faciliores. Horum uſum corporibus in cibo ipſis tùm crudis, tùm coctis veſcentibus, ſalubrem eſſe apud omnes eorum locorum incolas creditur. Medici aliqui ibi nonnullis febricitantibus crudos etiam mandendos concedunt, præſertimque peſti affectis, quibus cucumeres hos crudos eſitatos ſummè conducere omnibus (neſcio qua ratione) perſuaſum ſit. Coctos in ardentibus febribus, utiles eſſe ratione confirmatur, quandò refrigerent, atque humectent. In renum & veſicæ calidis morbis, cum lacte coctos cucumeres multis diebus non ſine multa utilitate in cibo ſequuntur. lac etiam ipſorum ſeminum pro iiſdem malis per os ſumere ſæpè

TA. XL.

ABDELLAVI.

ſolent. Ad oculorum verò, aliarumque partium calidas inflammationes pulpa contuſa cucumerorum lacti miſta utuntur. Et ad ſedandos podagricos dolores à cauſa calida concitatos, ſuccum lacte oleoque roſaceo miſtum, partes liniendo, ſequuntur. Stillatitiam aquam ad libram ad jecoris caliditatem corrigendam & ad ſanandos renes tùm inflammatos, tùm à calculis vexatos multis diebus ægrotos bibere conſulunt, quibus ipſam ſatis iis conferre experientia compertum eſt. ſunt aliqui, qui ad hæc eadem mala aqua ſtillatitia lacti eorundem cucumerorum ſeminum miſta, uti ſolent. ex Melonibus etiam quoſdam à noſtratibus planè diverſos Ægyptii habent, quos Abdellavi vocant, ad differentiam aliorum, quos etiam Chajar nominant. quorum uſus ad cibum haud multum jucundus percipitur, cæteriſque omnibus inſipidiores ac molliori pulpa obſervantur. Habent tamen ſemina, quæ aliis omnibus longè magis ad refrigerandum præſtare putant.. Qua de re, omnes ea plus aliis in uſu frequentiori habent, aliorum melonum ſemina parvi facientes. Planta noſtratibus non multum differt, ſed fructus fert oblongos, acutos, extrema, & medium valdè craſſum habentes, Bahobab nuper narratis fructibus proximos. Habent etiam Angurias à noſtratibus non niſi magnitudine quoad aſpectum differentes: noſtris quidem majores, cortice flaviore, quæ intus ſemina tantum, & aquam dulciſſimam continent. Quam ad ſitim arcendam, caloremque multum in ſtomacho, vel hepate vel renibus corrigendum largiùs epotant. Ad febres non minus ardentes, & tertianas, uſus illiuſce aquæ ſummoperè laudatur, atque ab his frequentatur. Sunt qui diſtillatione aquam tenuiorem ad ſiticuloſos, ſtomachos bilioſos, ad jecur reneſque calidos, & à calculis vexatos, eliciunt. quam cèrtè ii multæ utilitatis eſſe experiuntur. Turcæ Ægyptii, Arabeſque laſciviorem vitam agentes, per æſtatis ſummos calores, harum anguriarum aquam in potu frequentant, eique aliqui modicum aquæ roſaceæ, moſchi, atque ambræ miſcent. His Advenas honorare conſuetudo Ægyptiis eſt, eas ſcilicet edendas obferentes. Illas per annum in paleis incorruptas conſervant: aliquandoque ſic cariori pretio ibi ad ægrotos venduntur, ut

unam

unam argenteo aureo venditam cognoverim. Sic verò ejus aqua diuretica eſt, ut ipſius uſum aſſidue ſequentibus, hernias, ad teſtes defluxa, incredibili magnitudine facere ſoleat. Hinc ibi plures hernioſos ſpectare licet.

Caput XXXIX.

De Achaovan, ſeu parthenio inodoro.

ALPIN. Achaovan, eſt planta herbacea camomelo proxima, quæ tamen non adeò alta extollitur, ſed parum ſupra terram latiùs expanditur, foliis parthenii, minóribus ac denſioribus, floribus camomeli æmulis. Herba ſaporis odoriſque expers percipitur, ſed flores odorem gravem, perobſcurumque ſpirant. Florum, foliorumque decoctum in uſu habent ad tollendas viſcerum obſtructiones, præſertimque ad Ictericos. GUILAND. Si ſapor acutus in hac planta ſentiretur, cotula Serapionis, ſine dubio eſſet. ALPIN. Hæque plantæ exiſtunt, quas Ægypti patrias eſſe obſervare potui.

Caput XL.

De Nejem el ſalib ſive gramine Crucis.

ALPIN. Gramen quoddam naſcitur exile, radicibus ſerpens albis, geniculatis, dulcibus cum aliquali acrimonia, communi gramini proximis, digiti altitudine, geniculati, ramulis aſſurgens, foliis communi gramini ſimilibus ſed minoribus, ramuli habent quatuor ſpicas, Iſchæmi, vel graminis ſanguinarii ſimiles, perfectam crucem figurantes, quam æquè omnes uno modo formant: ex quo ipſum Ægyptii nejem el ſalib vocant, quaſi dixerint, gramen crucis, in quibus fiunt ſemina minutiſſima ſeminibus communis graminis ſimilia. Maximum uſum ſemina apud omnes habent ad eos ſcilicet, qui tùm renum, tùm veſicæ calculis laborant, atque ad frangendos lapides

ACHAOVAN, seu Parthenium inodorum. p. 56.

TA. XLII.

TA. XLIII.

des in veſica concretos. Quod genus morbi ibi eſt familiariſſimum, & quaſi endemium, ex cauſis aliàs narratis. Mulieres radicis decoctum tùm ad pueros variolis, atque morbillis correptos maximè ſequuntur, tùm ad ſeipſas, ubi cupiunt interceptas menſtruas purgationes rurſum evocare. Sunt aliqui, qui pro ſecreto auxilio habent decoctum, ex ſeminibus modice contuſis paratum, ad adjuvanda exanthemata in febribus peſtilentibus, quas peticulas noſtri appellant. Ad uſum quoque vulnerum & ulcerum, non parvum apud eos, tota herba, præcipuè radices, habent uſum. Ajunt radicem frigidam atque ſiccam eſſe, tenuiſſimarumque partium. Quamobrem non deſunt multi, qui ad movendum ſudorem ejus decocto familiariſſimè utuntur.

Caput XLI.

De Meliloto Ægyptio Alchimelech vocato.

ALPIN. Melilotus, quo Ægyptii utuntur, ſemen minutum eſt rotundum, ſubnigrum, declinans ad rubrum, odoris non omninò expers, ſapore ſtiptico cum aliquo amarore. Planta, quæ ipſum producit, eſt parva herba ſupra terram expanſa, modicè repens, ferè nihil, aut parùm in altum ſe attollens, foliis trifolii ſiliquoſi, minoribus tamen, floribusque parvis multis, longis, racemi modo ordinatis, croceis, odoratis, à quibus promanant ſiliquæ, parvæ, obliquæ, ſemen, quale dictum eſt, continentes, Hujus plantæ ſemina tantum apud illos in uſu exiſtunt. Quæ putant ii quoad calorem & frigiditatem eſſe temperata, ſed ſiccare, reſolvere, ac ſtipticitate roborare, ex quo ad hepatis tumores ipſorum uſus apud illos eſt frequentiſſimus: quoniam ſine aliqua relaxatione digerit, & reſolvit. Ad omnes quoque dolores, quaſcumque corporis partes occupantes, fomentis ex ipſorum decocto utuntur, maximè ad pleuritim, peripneumoniam, & ad hepatis, coli, & ventriculi dolorem; quibus dolore vexatis, ipſorum decoctum ad libram bis in die calidum bibunt. Mulieres quo-

que uteri ſtrangulationibus, flatibus, ac doloribus eo ſubvenjunt, præſertimque ex eo etiam inſeſſionibus paratis; quæ etiam fœnugræci, linique ſeminibus, paratæ, & camomeli floribus, efficaciùs ad illius, & aliarum partium duros tumores administrantur, atque ad evocandos menſes retentos. Ad roborandum ventriculum, & aperiendas obſtructiones venarum decocto ſummè proficuè utuntur. GUJLAN. Nunc ex te verum eſſe intelligo, apud Arabes Meliloti uſum eſſe ſeminum, quemadmodum Græci non ſemina, ſed flores in uſum admittunt. An verò hæc planta verus ſit melilotus, aut potiùs ea, quam noſtri lotum urbanam, atque ſertulam campanam (quæ eſt planta magna fruticoſa) appellant, aliàs declaramus, huic enim diſputationi hic non videtur eſſe locus. Ego tamen hoc tantum dico, me libentiùs Ægyptiorum opinioni declinaturum. Sed Ichonem nunc apponito.

Caput XLII.

De Kellù, Pſyllio, Melanthio, Cappare, Urtica, Solano ſomnifero, Coriandro, Ocymo, Hyoſciamo albo, Conyza, nuce methela, Secamonè.

ALPIN. Propriis Ægypti à nobis hactenus cognitis plantis, nonnullæ communes pluribus aliis locis, priuſquam hunc ſermonem claudamus, prætermittendæ quidem non ſunt; maximeque ex his, Kellù ab Ægyptiis vocata planta, à quibuſdam Antyllis, Pſyllium, Melanthium, Capparis, Urtica, Solanum ſomniferum, Coriandrum, Ocymus, Goriophyllatus, albus Hyoſciamus, Conyza, Stramonium, Secamonè, de his ipſis igitur aliquid commentemur. GUIL. Aliquid te de his ſcitu dignum dicturum puto; proinde ut lubet loquere. ALPIN. Kellù, noſtri quoque Kalli, plantæ tres utique in Ægypto ſpecies aluntur, ex quibus omnibus combuſtis cineres fiunt, ad vitra, ſaponem, & alia multa; prima ſpecies eadem eſt plan-

TA. XLV

p. 59.

KELLU *seu* KALLI II.

KELLU seu KALLI III.

planta cum ea, quam noſtri Kalli geniculatum, appellant. Altera eſt, quam nonnulli album Kalli vocant, Tertiaque Ægyptiis magis propria, foliis conſtat paucis ajugæ foliis proximis, ſed valdè longioribus, uno cauleque non omninò recto, à quo tres, quatuorve cauliculi exoriuntur, qui rectè ſurſum feruntur, quilibetque ipſorum in cacumine ſcapum quinque aut plus foliis chamepythios proximis, at deorſum in arcum recurvatis, inclinantibus conflatum, à cujus medio floſculi roſarum ſimiles exſurgunt multi. Hæ omnes plantæ ſalſæ, atque acri ſapore linguam feriunt. GUILAND. Sine dubio utræque hæ plantæ à te poſtremo deſcriptæ ſub Anthyllidis ſecundæ genere reponendæ ſunt. Dioſcorides ſiquidem Ajugam docens ſic ſcripſit: „ Herba in terra „ repens, incurva, foliis ſempervivi minoris, multo tenuiori- „ bus, hirſutis & pinguioribus, circum ramos denſis. „ In capite verò de Antyllide ipſam Ajugæ foliis proximam eſſe ſtatuit. Sed ſequere reliqua enarrare. ALPIN. Ex his ſanè tribus Sole in primis exſiccatis, & mox combuſtis cineres eæ parantur, quæ illinc Venetias convehuntur ad vitra, atque alia conficienda. Ajunt multi illorum folia trium harum plantarum, ſed maxime ſecundæ atque tertiæ kalli in pulverem reducta, per os ſumta phlegma atque bilem exuſtam purgare. Idemque ex foliis expreſſum ſuccum facere.

Pſyllium copioſiſſimè ibi provenit. Cujus ſeminum apud eos uſus eſt, præſertimque mucilaginis ab ipſis paratæ cum aqua roſacea, in omnibus febribus bilioſis, ardentibus, inflammationibusque pectoris, uti in Pleuritide & Peripneumonia. Sed extrahunt cum aqua hordei, & cum ſaccharo candido exhibent. In aqua roſacea extracta Pſyllii mucilagine ii utuntur in bilioſis Diarrhæis, & dyſenteriis; ad externaſque omnes inflammationes, emplaſtri ac fomenti modo tum ex viridis plantæ foliis, tùm ex ſeminibus pſyllii tota planta utuntur. Quam plantam vocant Chetùn. Nigella ibi etiam provenit, quoad flores pulcherrima, quando floribus majoribus, ac numeroſioribus foliis præditis ſpectetur, ejusque ſemen in uſu eſt frequentiſſimo in pueris, ad necandos vermes, contuſiſque ſeminibus cum aceto emplaſtri modo ad plures cutis infectiones utuntur. Mulieres etiam, quæ non purgantur, eo ſi ſuffiantur,

maximè juvantur, vocantque hanc plantam Suneg. Cappares Alexandriæ majores quàm alibi inveniantur, proveniunt, quos cappar quoque appellant; ex quibus cortices radicum in uſu habent frequentiſſimo ad vermes necandos, ad movendos menſes, atque ad quoſcunque tumores duros: præſertimque lienis ſanandos, pro quo indurato membro, exhibent decoctum per os multis diebus, exteriùs ex corticis pulvere, & aceto facto emplaſtro, cui aliqui modicum mellis miſcent, quo præſidio utuntur ad cutis maculas, & infectiones, eas linientes. Alexandriæ Urtica prima, quam ii vocant Angiar, provenit copioſiſſimè, & proinde ejus ſemina multos uſus ibi quoque habent, maximumque ad venerem excitandam, præſertimque in frigidis corporibus, ſi cum vino dulci bibantur. Nonnulli ad idem ex ſeminibus iis, radiceque buzeidam, ac melle componunt electuarium, cujus ſemunciam quotidiè ſumunt. Uſum non minorem ſemina habent ad pectoris, pulmonumque vitia, ejus enim decocto cum melle parato in tuſſi, anhelitus difficultate, orthopnæa, & peripneumonia à craſſo frigidoque humore concitatis, familiariſſimè utuntur; farina quoque cum melle eclegmatis modo ad eadem mala, cujus uſum cum aceto emplaſtri modo ad omnes difficiles cutis puſtulas ſequuntur,& ad omnes maculas cutis ejuſque infectiones,tumores duros non minus,præſertimque ad parotidas. Mulieres nihil habent, quo valentiùs uterum calefaciant, mundent, atque ab obſtructionibus ſanent, quam urticam, ex quo ad movendos menſes feminum decocti, atque ſuffiti uſus eſt apud ipſas frequentiſſimus, maximeque addita myrrha. Cinere ex ſeminibus parato, ad omnia ulcera maligna & canceroſa utuntur. Solanum ſomniferum in Alexandriæ ruderibus copioſiſſimè provenit, ſicque creſcit, ut magnus frutex appareat. Utuntur incolæ radicum corticibus ad drachmà pulverizatis cum aqua lactucæ, vel ſolatri, ſumentes ad ſomnum conciliandum. Hujus plantæ cortex non ſecus per os quàm nux methel, ſive ſtramonii ſemina, apud plures malos homines eſt in uſu, ut aliquid mali faciant clam dum dormiunt, hujus corticis in epulis ponunt. Foliis contuſis emplaſtri modo ad calidas inflammationes utuntur, atque illito ex ipſorum ſucco fronte, temporibus, ac

aliis

aliis partibus corporis in quibus pulſus ſentiuntur, vel iiſdem contuſis emplaſtri modo appoſitis, ad ſomnum familiariſſimè utuntur; non minuſque ad exuſtiones. Nux etiam Methel ibi naſcitur, ſed non uſque adeò copioſa, uti ſolanum prædictum, eſtque verum Dioſcoridis ſtramonium; uſuſque planè eoſdem habere ii ajunt, quos de ſolano ſomnifero diximus. Adeſt quoque hyoſciamus albus admodum à communi figura differens, naſciturque Cairi propè pyramides, foliis communis longè grandioribus, latioribus, craſſioribus, & albidioribus. Quo utuntur non ſecus quam ſtramonio. Ubique verò in viridariis coriandrum provenit copioſiſſimum, quod omnes Cusbarà appellant. Herbæque virentis uſus in cibo eſt apud omnes Ægyptios familiariſſimus. Etenim ferculum non parant ſine foliis coriandri, quamquam ingrate oleat. GUIL. Quid audio? nonne ii ipſum mandentes maximè læduntur, & ab ejus uſu in phrenesim labuntur? quod Dioſcorides, Avicenna, tùm multi alii tradidere. ALPIN. Ridiculum, quis unquam vidit aliquem, coriandrorum cauſa (quæ in uſu apud quoſque tùm ſanos, tùm ægrotos familiariſſimo exiſtunt) læſum fuiſſe, aut ei aliquos ſenſus turbatos, niſi immoderatè eis fuerit uſus? Quid miraris? quaſi ejuſdem cum Galeno non ſis ſententiæ, qui coriandrum calidum, reſolvens ac modice adſtringens ſtatuit. Non ne demonſtrat Dioſcorides vel hanc ejus facultatem fateri cum dixerit, chæradas coriandro cum comento ſanari? Quod nunquam a frigidis frigidi tumores diſcutiantur, ac curentur, cum medicamenta aliàs à Dioſcoride ad ſanandos duros tumores chæradaſque præſertim memoriæ prodita, calida facultate fuerint. Neque videtur planè hoc ſiluiſſe Avicenna, cum dixerit, chæradas coriandro ſanari, vel ex proprietate, quam ad illum ſanandum tumorem habet, vel ex partium ſubſtantiæ tenuitate, qua permeat profundè tumidam partem. Sed quis ignorat nihil à frigido reſolvi, etſi multa fiat permeatio partis tumefactæ, ſed omnia reſolventia calida eſſe? GUILAND. Veram ſententiam rectè defendiſti, quam quis modo negabit, ſciens ex te Ægyptios virentem coriandri herbam in cibo ſequi citra aliquam noxam?

multo minùs ſeminum ſiccatorum uſus erit exinde timendus. Hincque erraſſe non parum Arabes liquidò conſtabit qui coriandro frigidam facultatem narcoticam, ſtuporem inducentem atque ſenſus turbationem concitantem, ac exitium tribuerit. Idemque & de pſyllio fuiſſe apud illos à te compertum eſt, quando pſyllium pro veneno à Dioſcoride, atque aliis receptum, innoxiè in febricitantibus frequenter non modicam ægrotis ſeminum mucilaginem exhibeant. Herbam in aqua elixatam illi eſitant. Sed ea multo plus ſemina ad roborandum ſtomachum valere ii affirmant, debiles etenim ventriculos, uſu ſeminum aſſiduo maximè roborant, ejuſque calorem ipſa fovent, augent, flatuſque reſolvunt, ac diſcutiunt proindeque in colico dolore, atque aliis à flatulento ſpiritu concitatis uſum ſeminum ſequuntur: ipſis ſcilicet, vel in pulverem reductis, vel ex ipſis parato decocto, utentes, quo uteri quoque frigiditatibus, & humiditatibus occurrunt. Præſertimque ad menſes immodicè fluentes, & ad gonorrhæam firmandam, quod inſit illi quoque facultas adſtringendi, ex quo puto apud eos plantam quoque emplaſtri modo, ad podagricos & alios articulorum dolores in maximo ibi eſſe uſu, quòd eas partes adſtrictione, ne humorem partes recipiant, roboret, atque etiam contentos reſolvat, diſcutiat, vel exprimat. Ocymus ibi in viridariis copioſiſſimus creſcit ad altitudinem trium & plus cubitorum, foliis noſtratis longioribus, tenuioribus, colore rubro ſuffuſis, odoremque eximium ſpirantibus. Suavitate enim odoris noſtris omnibus præferendus meritò videtur, ob quem illi hanc plantam Rihan appellarunt, quod idem eſt, ac ſi dixeris, odorem, ita, ut hic Ocymus præ odoris jucunditate eximia, odor per excellentiam ab iis vocetur. Qua planta odoris cauſa ii utuntur, medicos verò uſus apud eos ipſa paucos habet, qui ab aliis multis perdocti ſunt. Naſcitur etiam ſponte ibi quædam planta repens, altius ſaliens, ſeque aliis arboribus convolvens, foliis duris longis, Seſeli Æthiopici proximis, ſed majoribus. Flores fert albos ſtyracis ſimiles, à quibus producuntur ſiliquæ, longæ ac craſſæ, quales in rhododendro cernuntur, plenæ lanugine alba, ac ſeminibus parvis. Ex

p. 63.

SECAMONE.

Convolvulus Scammonia. Linn.

TA. XLV

hac planta ſuccus manat flavus, urens, quem ſiccatum Ægyptii valenter tenues humores purgare, ajunt. Hanc illi eſſe Scammonii ſpeciem affirmant, quam Seeamonè appellant cujus tamen nullus uſus in medicina, apud eos novi. GUIL. Fortaſſè hanc plantam eſſe Apocynum Dioſcoridis affirmare poterimus. Cum illiuſce notæ, notis à Dioſcoride traditis convenire conſpiciatur, eaque, fortaſſe putanda, quam aliquis è Syria veniſſe, Periplocam vocatam, prodiderunt. At verum Apocynum nunc in Italia cognitum eſt.

Fænugræci germina mox è ſeminibus erumpentia; ex ipſisque ſtatim proſilientia plebei comedunt, præſertimque mulieres, pinguefieri cupientes, per urbem multas maſſas terræ, plenas ſeminum recenter productis germinibus, vendendas ii ferunt. Plures aliæ ſunt plantæ ibi naſcentes, quæ cum pluribus aliis locis communes exiſtant, non eſt de ipſis à nobis ampliùs ſermo proferendus. Sed jam de medicina apud illos populos uſitata, ſermonem, deque plantis illis in locis naſcentibus claudere debemus; cum nihil ſuperſit dicendum.

CAPUT XLIII.

De plantis per iter obſervatis.

GUILAND. Plurimas gratias tibi refero, quòd tantum laborem hactenus mea cauſa ſuſtuleris. Nihilominus ne aliquid omittamus, quod utile ad hanc hiſtoriam judicem, cuperem, antequàm nos huic ſermoni planè finem imponamus, ut de plantis etiam per iter olim in Ægyptum à te navigando variis in locis obſervatis, aliquid diceres. ALPIN. Non arbitror te ignorare, noſtro olim audito itinere, parum temporis mihi per iter illud conceſſum fuiſſe, ad indagandas illorum locorum plantas: veruntamen, quas tunc viderim, quamquam neque tuis doctiſſimis auribus ſatis dignas eas exiſtimem, referre etiam nunc non recuſabo. Memini me Rhabarbari plantam Corcyræ inſpexiſſe, in antiqui illiuſce propugnaculi quodam viridario, quam quidam ex Syria illùc navi

advectam habuerat: quique ipſam à viro Perſa Tripolim olim fuiſſe adductam etiam affirmabat. Quæ planta plane foliis rumici viſa eſt proxima, quæ tamen erant latiora, craſſiora, lanugineque quadam alba obſita. In illa eadem inſula inveni Cyperi radices longas admodùm odoratas, & Chamedrim arboream, duorum ferè cubitorum altitudine propè Butrinto viventem, quæ folia duplo & triplo Italicis majora habebat. Zacynthi oxalidem, qua ejus inſulæ pharmacopæi ad medicinam utebantur, inſpexi, admodùm à noſtris oxalidis omnibus diverſam, quippè exilis herba ipſa eſt, foliis parvis, craſſis, oblongis, calthæ foliorum æmulis, guſtum non minis quàm noſtra acido ſapore ferit. Ibi quoque creſcit Acacia ſecunda Mattheoli, quàm ego florentem menſe Februario inſpexi foliis, floribuſque minoris anagyridis proximis, quæ guſtata, ſapore adſtringenti feriunt, paucíſque tamen ac mollibus ſpinis obſita. Neque arbitror eſſe veram acaciam, quam in Cappadociæ & Ponto naſci Dioſcorides prodiderat, quòd minime convenire cum prima Acacia ſeu ſpina Ægyptia videatur. Aliud agnovi in illa inſula, quippè Smilacem aſperam eſſe veram Salſam parillam, qua medici utuntur ad ſanandam luem Gallicam. GUILAND. Copioſiùs quoque hanc plantam in quampluribus Italiæ locis naſci ſcio, quare iſtud, quod ibi didiciſti, novum apud me non eſt. ALPIN. Verùm dicis, etenim ipſam aliàs in multis aliis locis offenderam ac obſervaveram, verùm perpetuò, an eſſet ſalſa parilla, anceps, ac dubius fui. In hac verò inſula ea ſpectata, clariùs cognovi verè eam utique eſſe. GUILAND. Quamobrem in Italiæ locis cum eàndem ipſam ſpectaveris, ejuſdem non fuiſti ſententiæ, ſcilicet eam eſſe Salſam parillam. ALPIN. Quoniam omnes Smilaces aſperæ, quas hactenus videram, exiles admodùm breveſque, ac capillares radices habebant, ſed quam in Zacyntho inſula videram, longas, craſſas, aſportatis Hiſpania radicibus Salſæ parillæ omninò ſimiles. Quo pacto verò has agnoverim, tibi jàm explicabo. Ego enim, ut otium diuturnæ moræ effugerem, forte fortuna collem illiuſce inſulæ perreptans, in valle quadam ad ſæpem oculos conjeci, lentiſcis ac multis aſperis ſmilacibus contextam, cujus

jus à radicibus omnibus terram impetuoſa torrentis aqua ſic abduxerat, ut illarum plantarum ſepem texentium omnes radices, non ſecus quàm venæ, arteriæ & nervi humani corporis à carne ſeparati, nudæ conſpicerentur, Smilaceſque aſperæ longos ſanè ſerpentes imitatæ, aliiſque radicibus convolutæ, mira longitudine, ac craſſitie mihi ſe obtulerunt. Ita ut quaſdam illarum duorum, & amplius cubitorum longitudine, & craſſitie communium Salſæ parillæ radicum inſpexerim, ex quo continuò eas Salſæ parillæ radices eſſe judicavi. Et dùm hæc ſimul cum aliis, qui unà ibi mecum aderant, conſidero, augurium contingit opportuniſſimum. Nam ex tranſeunte Græco homine ejus loci accola, & agricola, peto, quomodo ibi illa planta appellaretur, qui reſpondit, Smilachiam nuncupari, ipſamque in uſum apud ipſos eſſe pro curanda Gallica lue: ex quibus verbis exploratius eam conſiderans, video radices ejus longiſſimas & craſſas, eadem ſubſtantia præditas, nullumque præſeferre ſaporem, uti radices Salſæ parillæ: ex quibus colligo ſtatim, Smilacem illam aſperam veram eſſe Salſam parillam. Pharmacopola ejus loci multum lucri ſe feciſſe his radicibus nobis affirmavit, quod ſæpè harum radicum ibi collectarum multos faſces collegerit, & in alia loca miſerit, quas pro veris Salſæ parillæ radicibus ſæpiſſimè vendiderat. Quam mercaturam clam agebat, ne eam plantam alii diſcerent. Addo Cairi me in Salſæ parillæ faſcibus ex Hiſpania apportaris vidiſſe fruſta radicum nodoſarum, vel geniculatarum aſperæ ſmilacis, à quibus procedunt radices, quibus medendo nos utimur, cum foliis ejuſdem plantæ, tum ramulis ſpinoſis, ſic manifeſtè, ut nemo, qui viderit, eos faſces Salſæ parillæ, eſſe ex Smilace aſpera ſelectos, negare potuiſſet hanc plantam eandem eſſe cum Salſa parilla. GUILAND. Placuit multum mihi, te veritatem de Smilace aſpera probè agnoviſſe, cujus quidem ſententiæ non ſolùm me ſed quamplures alios fuiſſe tibi perſuadeas volo, in primiſque Gabrielem Faloppium, herbarum materiæ doctiſſimum, qui in libello de morbo Gallico, in capite de Salſa parilla hæc prodidit. „ Aliàs credebam eſſe radicem Ebuli, & perſtiti

„ in ea ſententia plurimis diebus, donec Hiſpanus ad Ducem „ Florentiam integram adportavit plantam, & hinc patuit er- „ ror meus, & vidi eſse radicem Smilacis aſperæ, de qua „ Dioſcorides libro quarto, & ſcriptores antiqui mentionem „ fecere. Quod magis confirmavi experientia; nam cum in „ monte Sancti Iuliani Piſis vidiſſem Smilacem aſperam, cura- „ vi effodiendam, & ſemper uſus ſum loco Salſæ parillæ, & „ per biennium illud, quo ibi fui, ſemper cum felici ſucceſſu „ plurimos à lue Gallica liberavi. „ Quam etiam ſententiam confirmat Amatus Luſitanus medicus, quamvis Hebræus, non ſpernendus; in libro quinto ſuarum centuriarum. Quare te hac de re evehi non oportet, quando alii ante te multi eam noverint. Sed quomodo aſſerere poſſumus ejus inſulæ Smilacem, probe Salſam parillam delineatam demonſtrare, minimeque illam, quam Italiæ loca ferunt atque alunt. Quod tamen fieri puto terræ, qua ipſa ſerpit, diverſitate, etenim in duro ſolo, ſicco, & ſqualido effoſſam Smilacem videbimus radices minores, graciliore ſque Salſa parilla habere, & in molliſſimo ſolo, quod in eo facile queant ſerpere, longiores, craſſioreſque, Salſæ parillæ planè proximas. Ea ſiquidem Smilacis planta, quam in ea inſula olim cum in illis locis diverſarer, inſpexi, ſolo molliſſimo, pingui ac humido nutriebatur; ex quo mirum non eſt, ſi longis, craſſiſque radicibus fuit inventa; in ſicco verò, duro, nequeuntibus, terræ duritie obſiſtente, radicibus liberè ſerpere ac meare, Smilax aſpera radicibus brevioribus, tenuioribuſque apparebit. Quales à me obſervatæ fuere in Zacynthi inſulæ, Corcyræ, Cretæque locis ſaxoſis & durioribus. Adde multos decipi in agnoſcenda Salſa parilla ex Smilace aſpera, non omnes Smilacis, Salſæque radices animadvertentes, ac obſervantes. Etenim in aſpera Smilace duæ radicum differentiæ ſpectantur. Ipſa ſiquidem in primis ex ſtipite radices procedentes habet albas, rotundas, nodoſas, digiti craſſitie, cannulis parvis perſimiles, quæ ſanè radices non admodùm longæ exiſtunt, ex quarum geniculis vel nodis aliæ proficiſcuntar atque exſiliunt à primis planè diverſæ, in duroque ſolo parvæ, breves, tenueſque, non ſecus quam capilla-

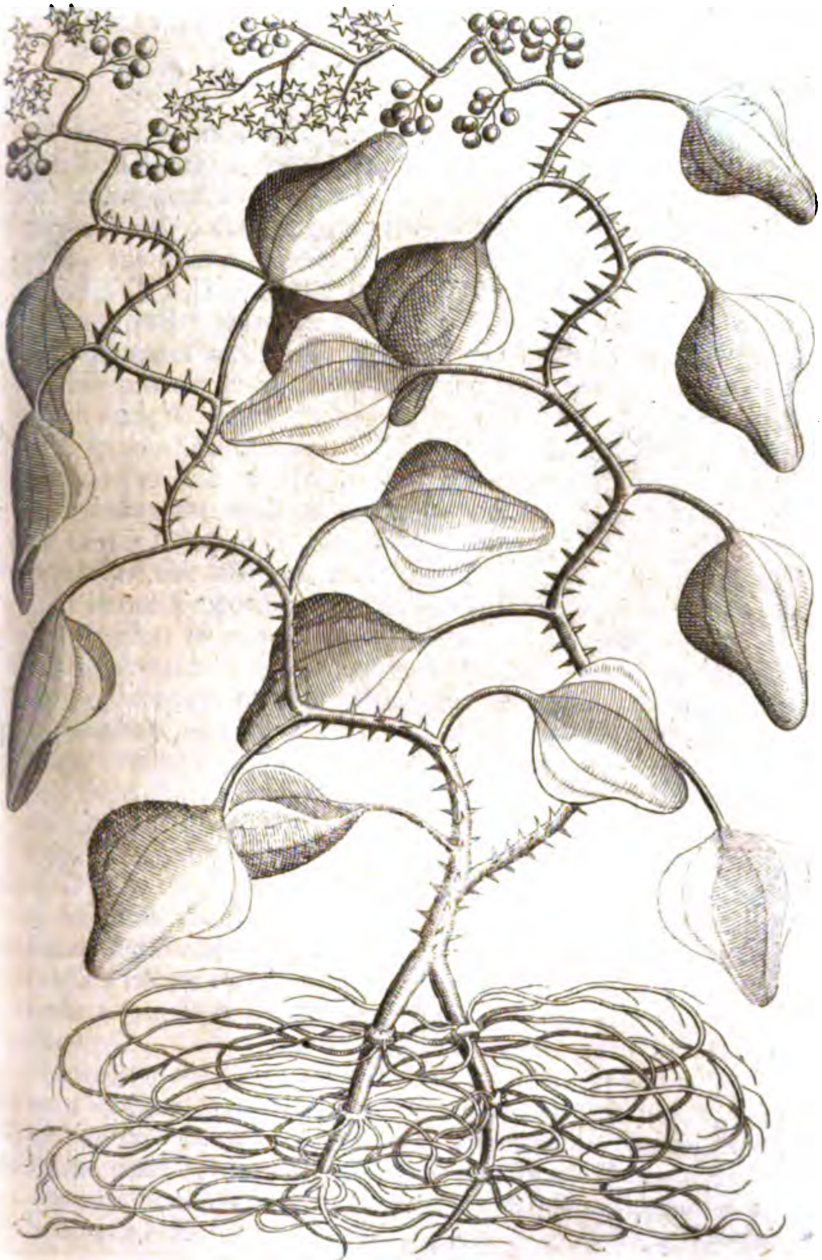
men-

menta quæpiam cernuntur, atque in molli longæ, craſſæ; quales in Salſa parilla, inveniuntur. Ex quo apparet radicum Smilacis differentia, quæ itidem in Salſæ parillæ planta ex Hiſpania advecta facilè obſervatur ac reperitur, adeò ut quæque harum plantarum habeat primas radices à ſtipite ſtatim procedentes albas, nodis æqualibus intervallis diſtinctas, cannis proximas, non tamen intus pervias, ſed plenas, digiti minoris craſſitie, refertas, & ſecundas ab harum nodis uti capillamenta exſilientes ac exeuntes, longas, primis graciliores, æquales, nodis carentes, ſive non geniculatas. Qui itaque negant Smilacem aſperam veram eſſe Salſam parillam, dicunt radices utriuſque plantæ eſſe inter ſe differentes, forma quippè ac etiam magnitudine, forma quidem, quoniam Smilacis tantum primas radices nodoſas albas, breves, craſſas ſpectantes, ſecundis à primarum nodis naſcentibus longis, gracilibus non nodoſis, æqualibus comparantes, manifeſtiſſimam inter has differentiam faciunt; quam confirmant etiam ex eo, quod primæ craſſæ, & breves, hæque graciles, longæ exiſtant. Errant quidem iſti non rectè radices invicem, ut par eſſet, comparantes, quoniam ſi radices Salſæ parillæ graciles longas, quæ ſunt ſecundæ radices, non primis Smilacis aſperæ craſſis, nodoſis, candidis, brevibus, ac ſecundis à nodis primarum naſcentibus comparaſſent, ſine dubio nullam differentiam inveniſſent, hac excepta, quòd Smilacis radices ſecundæ Salſæ parillæ radicibus breviores graciliores loci cauſa obſervantur. Quam differentiam ſoli terræve mollitiei, & duritiei ratione, vel ejuſdem diverſitate, ac fortaſſè etiam cælo calidiori fieri nobis perſuaſum eſt. In duro enim ſolo atque in frigidiori cœlo radices non ita creſcunt, & craſſeſcunt. ALPIN. Veritatem attigiſti, atque iſtæc omnia ad radicum Smilacis attinentia à te prodita, ego oculatim in Zacynthi Inſula ſedulò obſervavi, atque cognovi. Quæ veritas ex plantæ e vivo delineata icone planè clara elucеſcet, in quo utræque tùm primæ radices nódoſæ, craſſæ, breves, tùm ſecundæ aliæ ab harum nodis naſcentes, longæ, graciles, æquales ſine geniculis manifeſtiſſimè ſpectari poſſunt. GUILAND. Ex viſa Smilacis hujus

Icone, atque ex iis, quæ tu de ipſa hactenus dixiſti, facilè eam Smilacem, quam tu in Zacynthi Inſula naſci prodidiſti, eſſe à Smilace aſpera Italiæ in locis inventa multum differentem, cognoſcitur, tum ex foliis brevioribus, tum ex diverſa foliorum figura, tùm multo magis ex radicibus illis nodoſis, quæ in aliis Smilacibus aſperis non inveniuntur.

Perge modo reliquarum à te conſpectarum plantarum narrationem ac hiſtoriam abſolvere, cum nobis de hac planta nihil dubii relictum ſit, quin credamus ipſam veram eſſe Salſam parillam. ALPIN. In Creta inſula inter aliàs plantas ibi Thymum, Thymbram, Epythimum, Marum, Ladanum, Aſpalathum, Styracem offendi. Thymum utrumque vidi, quippe magnum ac parvum, mágnus eſt planta ſarmentoſa, foliis ſatureiæ proximis ſed aliquatenus aſperioribus, latioribus, & viridioribus, ſapore valdè acri ac odorato: quam plantam falſò multi Tragoriganum eſſe Dioſcoridis ſtatuunt. Thymus ſecundus minoribus foliis, tenuioribus, albioribusque totæ Italiæ eſt notiſſimus. Tymbra eſt planta in Creta Inſula naſcens copioſiſſima, ſimilis Thymo majori, ramulis duris lignoſis, foliis Thymi latioribus, mollioribus, herbacei coloris, non ordinatim, ut aliqui prodiderunt, naſcentibus: neque inter hæc alia foliola naſcuntur; ex qua planta communiter pro ſecunda Thymbra delineata, non vera eſſe conjicitur, quam ibi vidi cum Epythimo, admodùm differentem. Epythimum verò in loco ejus Inſulæ Fraſchya vocato, Cuſcutæ modo, Thymo, Thymbræ, atque aliis plantis convolutum inveni; ex quo falſum eſſe duas eſſe Epithymi ſpecies, dignovi, quippè unam Thymi florem, atque ſecundam capillarem hanc herbam Cuſcutæ æmulam. Epithymum namque nigram bilem purgare omnes affirmant, Thymi verò flores id præſtare nemo dicet. Aliqui ex Cretenſibus ajunt Epiphymum, atque Epithymbram purgare ſanguinem calore exuſtum, multoſque inter ſe differentes morbos ex illius capillaris herbæ ſupra varias plantas inventæ uſu ſanari; etenim, quæ origano convoluta collecta eſt, morbis omnibus purgatione conducere adfirmant, quibus origanum per ſe ſolum ſubvenire compertum eſt. Sicque in aliis plantis reper-

per-

TA. XLIX.

pertam & ab ipſis exceptam vel collectam, vim habere purgandi humores, è quibus concitatis morbis hæ plantæ ſuccurrere, atque auxiliari facultate ſolent. Marum apud aliquos Cretenſes vidi, noſtro Amaraco planè ſimile; etſi tamen gracilioribus, minoribus, aſperioribuſque foliis amaraco conſtet, multoque noſtro Amaraco ſit odoratior, & præſtantior, quam plantam, ſylveſtre amaracum, & non Marum nuncupandam judico. Plantam verò, ex qua Ladanum Cretenſes colligunt, planè differentem ab ea, quam hactenns ferè omnes prodidere, inſpexi, hæc ſiquidem Cyſto fœminæ perſimilis eſt, foliis tamen cyſti longioribus prædita, Salviæque proximis. Floreſque fert ſylveſtribus roſis omninò ſimiles: qui roſeo etiam colore, quippè communium roſarum ſuffuſi ſpectantur. Quæ planta à cyſto fœmina florum tantum magnitudine differre videtur. Deceptuſque fuit Mattheolus Dioſcoride dicente, Ladanum eſſe cyſti genus longioribus foliis nigrioribuſque refertum; quæ notæ in cyſto, ex quo Cretenſes Ladanum colligunt, utique omnes obſervantur; quandò hæc planta omninò cyſto fœminæ ſit ſimilis, cum iiſdem foliis floribuſque ſpectetur, etſi majoribus. Aſpalathum, etiam ut aliàs quoque dictum eſt, copioſiſſimum propè Fraſchyæ portum in quodam colle virentem atque florentem ſæpè inſpexi, odoriſque eximia ſuavitas ex hujuſce plantæ floribus ad me delata, fuit in cauſa, ut ipſum agnoverim. Quæ planta eſt frutex denſis ramis, ſpinis albis duris horridis, cortice caudicis albo, ad trium cubitorum & plus altitudinem in altum aſſurgens; floribus multis parvis, croceis Spartii ſimilibus, ſed ſummè odoratis. Hujus arbuſti radices duræ, longæ craſſæ, colore flavo, atque cortice ſummè odorato, tunc temporis à me fuere obſervatæ. Multaſque meus Pharmacopæus decerpſit, Cairumque ad uſum medicinæ meo juſſu detulit. Plures Styracis arbores ibi quoque inſpexi propè illius loci rivum virentes, quarum multas mecum in Ægyptum detuli. Quo in loco cœli cauſa non vixerunt. Sed quid te ampliùs de ejus Inſulæ plantis, tibi pluſquam mihi notiſſimis? Quæ enim Græciæ pars nunc eſt, quam tu plantarum deſiderio ſæpiùs non peragraveris? Et hæc de plantis Ægypti à nobis dicta ſufficiant.

Quibus abſolutis ad alia tranſeundum eſt, & fortaſſe ad ſtudium de ambiguis nonnullis ſimplicibus medicamentis agnoſcendi, ſæpè à me deſideratum. Diù enim ſummoperè deſideravi inter nos abſolutiſſimam de omnibus priſcorum medicorum uſitatis medicamentis ſimplicibus, quæ hactenus apud pleroſque noſtrorum medicorum dubia habentur, haberi diſputationem. GUIL. Iam hiſtoriam de Ægyptiorum tùm uſitata medicina, tùm plantis illis in locis creſcentibus finem habuiſſe video; qua de re, ac de iſto mea cauſa ſuſcepto labore, tibi ego plurimum dum vivam debebo; maximæque nunc tibi à me agendæ ſunt gratiæ, perpetuoque habendæ. Diſputatio verò à te de ſimplicium medicamentorum, dubii aliquid penes noſtros medicos habentium, ratione propoſita, digniſſima ſanè videtur, quæ à nobis perpendatur. Hoc tamen in præſentia faciendum non puto: Sole enim jam ad Antipodes deſcendente, parum hujus diei nobis ſupereſt. Quamobrem ſermo hic in aliud tempus nobis accommodatius, remittendus eſt. Interim nosmetipſos paululum à labore laxabimus quietis ac otii aliquantulum animis concedentes. Quamprimum tamen tempus oportunum ad eum ſermonem tibi videbitur, ad me redibis, ut hac de re aliquid dignum commentemur. ALPIN. Ita faciam, ſed antequam nox ingruat, me domum redire conſultius eſt. Vale atque me, ut ſoles, amato. GUIL. Ubi mecum manere non eſt animus, ut lubet, hinc diſcede. Interim mei ſemper eſto memor, tibique me eſſe addictiſſimum, atque tui obſervantiſſimum, ſcias velim; i felix.

PRO-

LASERPITIUM.

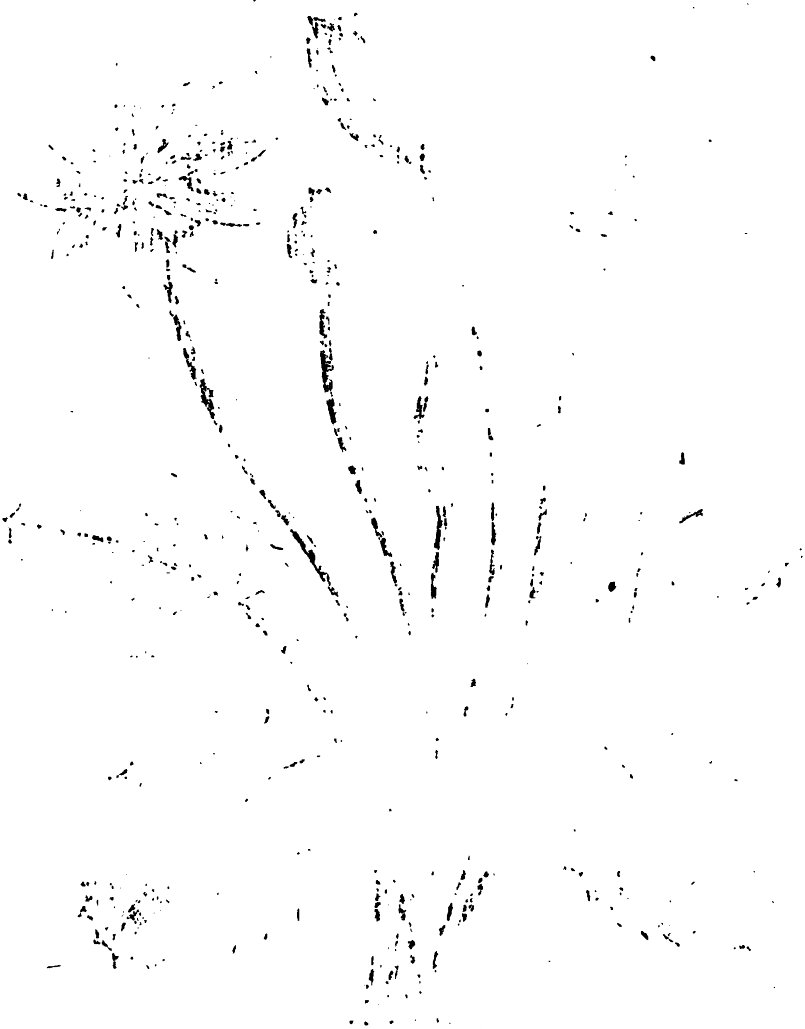

PROSPERI ALPINI DISSERTATIO DE LASERPITIO, ET DE LOTO ÆGYPTIA

LASERPITIUM.

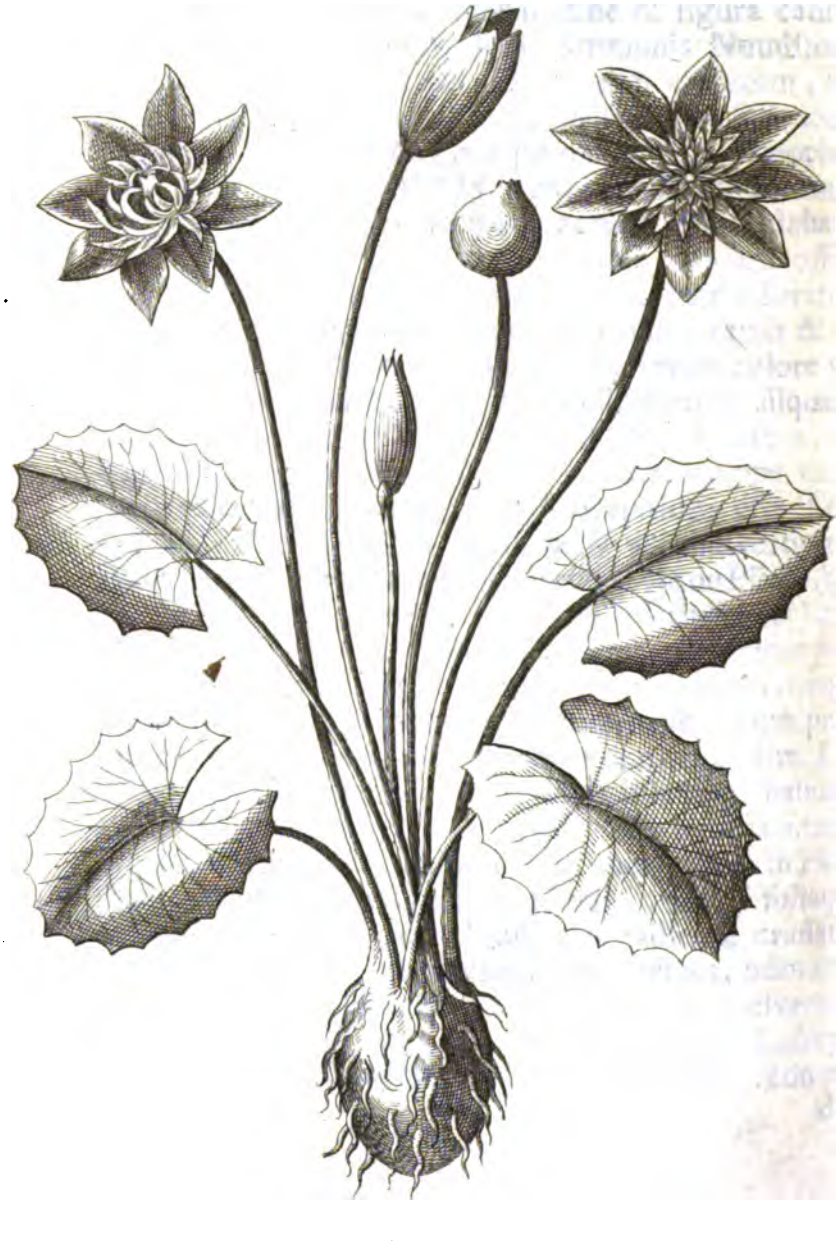
Plantam in Horto Medico alimus, quam primo vidimus Patavii, in Horto, Bembo vocato, quo tempore illiuſce Horti curam habebat Horatius Bembus, civis Patavinus, in Herbarum ſtudio adprime verſatus, & poſtea in Horto Perilluſtrium Muſſatorum, ſtirpibus rarioribus maxime conſpicuo. In quo horto, quum menſe Julio eam plantam conſpexerimus, caule procero, longitudine trium cubitorum, recto, cavo, brachii craſſitie, magnitudineque longitudineque ferulæ cauli ſimile, quin etiam & eodem colore infecto, ita ut videretur in omnibus ei quam ſimilimus, & folioſus ab radice, foliaque ſelinis foliis ſimilia ferre, etiam foliis ſylveſtris Angelicæ æmulantia, licet majora eſſent, atque ipſius radicem brachiali craſſitie, & longitudine præditam. obſervaverimus. Iſtiusceque plantæ caulis antequam in ipſo umbella eruperit, brachialis craſſiti-

ei eſſet, atque in cacumine veluti conum habere viderimus, & tunc temporis magnitudine & figura caulem Laſerpitii, qui in antiquis Jovis Ammonis Numiſmatibus impreſſus cernitur, prorſus æmulari videretur; ferreque hunc caulem in umbella ſemen latum, foliaceum, & particulatim, ut de Laſerpitio expreſſit Theophraſtus, quale eſt Atriplicis Hortenſis, poſtea viderimus, atque etiam quod Laſerpitii proprium eſſe videbatur per æſtatem, quo tempore caſu eam plantam offendi, & caulis & radix copioſius lacteum ſuccum odoratum fundere vidiſſemus, ſponteque ex caule, ramis & radice copioſum emanaret; quod lac primum colore verè lacteo cernebatur, poſteaque collectum & aliquamdiu ſervatum colore fulveſcebat, & eſt odoratum, alicujus excalefactionis non expers. Tunc quippe ex iis ſignis obſervatis, eam plantam Laſerpitium eſſe Theophraſti, Dioſcoridis & Plinii facile animadvertimus; quod certe ſi Theophraſto, Dioſcoridi atque Plinio (qui ſoli ex Veteribus Laſerpitii plantam deſcripſerunt) credendum ſit, a ratione non abhorrebit, ut omnibus perſuadeatur, verum eam plantam eſſe Laſerpitium, neque immerito ita nos iſtam plantam nominaſſe; cum præſertim eorum Veterum teſtimonio conſtet, olim Laſerpitium fuiſſe plantam ferulaceam caulemque habuiſſe longitudine & craſſitie, ut ferula; in cujus cacumine producebatur ſemen latum & foliaceum, qualis in Hortenſi Atriplice (auctore Theophraſto viſitur) foliaque habuiſſe itidem apii foliis ſimilia, & radicem craſſam, ex qua & ex caule erumperet ſuccus lacteus, odoratus. Quæ ſingula cum in noſtra planta recte animadvertantur, mirum haud erit, ſi nos ipſam plantam Laſerpitium vocaverimus. An vero Cyrenaicum ſit, non aude-

p. 75.

NYMPHAEA seu NUPHAR Ægyptium.
quæ et LOTUS Ægyptia.

demus affirmare, ut fortaſſe, quod vel in Syria, vel Armenia, vel in Media olim naſcebatur. Nos in apertione Horti Medici annis præteritis de hac planta diſcurſum accuratiſſimum habuimus. Tota planta calida eſt, ut ex odore grato, & ex acri ſapore conjicitur; ſed tamen non hactenus experientia cognovimus, quos uſus ad medicinam habeat. Singulis tribus annis cauleſcit & ſemina producit, quibus maturefactis planta emarceſcit. Hanc plantam primo ex ſeminibus ex Thracia delatis nobis natam fuiſſe, quæ in ſolo Patavino libenter vivit, & in ſole & in umbra, ſcias.

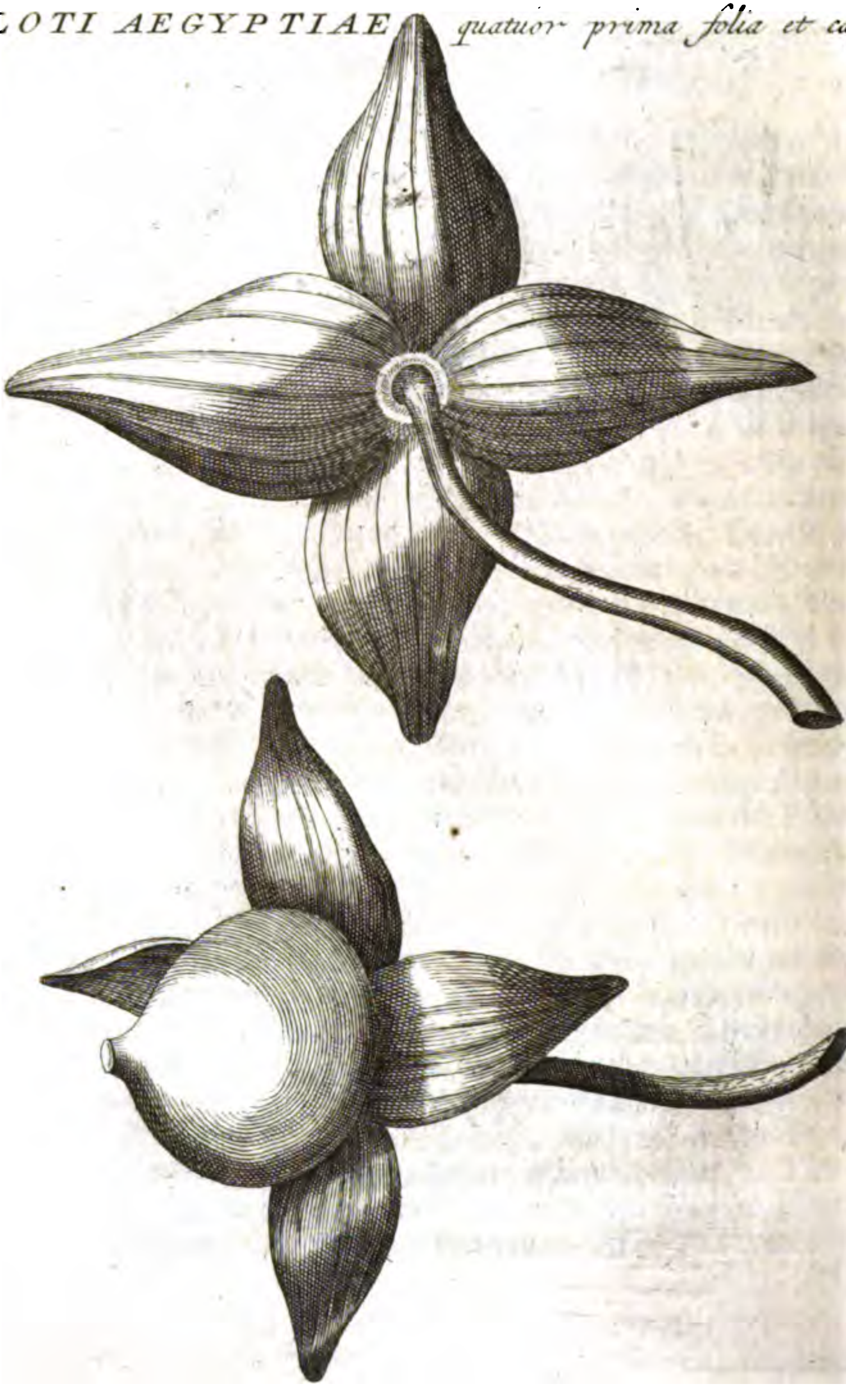
LOTUS ÆGYPTIA.

Tametſi in noſtra Hiſtoria Ægyptiaca ſatis ſuperque & de Loto Ægyptia ſeu Nilotica, & de Colocaſſia egerimus, nihilominus placuit nobis, ut denuo de eadem planta ea occaſione ageretur, quod Mattheus Carbonus (multos abhinc annos in Ægypto moratus, medicus Venetæ nationis percelebris, quique in ea provincia medicinam apud Turcas proceres, & apud alias gentes faciendo, præſertimque ad perſanandam nationem Venetam, magnam & laudem & famam aſſecutus eſt) a me rogatus, magna inibi uſus diligentia, nullis laboribus periculiſque parcens, tandem Niloticam Lotum haud procul a civitate Cairi, in quibuſdam lcis, aqua Nili fluminis æſtate de more ſolito aucti, inundatis, ac veluti lacunis effectis (quos lacus Birchas Ægyptii vocant) offendit, ac nactus eſt, uſque adeo copioſam, ut folia aquæ ſupernatantia illiuſce plantæ undique aquam lacuum occultarint, audivitque prope Roſſetum (Ægyptii Raſſit adpellant) in ſimilibus lacunis aquæ copioſe Lotum

provenire. Hujus plantæ florem cum ſuo caule vocant *Arais el Nil*, folium cum itidem caule ſive pediculo *Bis el Nil*, atque radicem *Biarum*; quo nomine etiam magnus Abimbetar ſuo ævo radicem ab indigenis vocatam fuiſſe, in Libro de Plantis Ægyptiis ſcriptum reliquit. Hac, inquam, occaſione (quod ad me Medicus hic illuſtris, & plantas Loti cum floribus, fructibus, caulibus, foliis atque radicibus miſerit, & accuratam deſcriptionem totius hujus ſtirpis, & ſingularum omnium partium accuratiſſime inibi, cum aliis, quos ſecum duxerat, Mauris, factam, mihi per literas ſignificaverit) iterum hic de eadem planta, ſumma voluptate agendum, non immerito inſtitui, ut ipſius veritas mortalibus tandem certa claraque eluceat; atque etiam non minus, ut ſtudioſi rei Botanicæ ceſſent amplius de Nilotica Loto quidquam dubitare. Id proprii hæc planta habere videtur, quod pertinet ad ipſius magnitudinem, ut Carbonus oculata fide vidit, quippe ipſam creſcere in aqua lacuſtri, uſque ad aquæ ſuperficiem, adeo ut, quanta ſit in lacuna altitudo aquæ, tanta itidem iſtiuſce plantæ eſſe videatur. Namque ſi aqua (exempli gratia) ſit hominis altitudinis, eadem magnitudine Lotus itidem deprehendatur. Unde conſtat hanc ſtirpem ubique locorum æqualem altitudinem non habere, proprietaſque eſt, ut in aqua ſolummodo vivat, ad ejus ſolummodo ſuperficiem adſcendens, floreſque nunquam intra aquam aperiens, ſed ſupra ſuperficiem aquæ. Neque deprehenſum eſt ab ipſo atque ab iis, quos ſecum habuit, Mauris, ut flos & caput ſupra aquæ ſuperficiem multum aſcendat, ut Theophraſtus & Plinius, locuti de mirabili iſtiuſce plantæ ad ſolem converſione, affirmarunt. At de hac Loti pro-

pri-

p. 77. **LOTI AEGYPTIAE** *quatuor prima ſolia et caput.*

proprietate paulo poſt aliquid dicemus, ſed ad plantæ deſcriptionem redeo. Primum diximus tantam eſſe iſtius Plantæ altitudinem, quanta eſt aquæ a fundo uſque in ſuperficiem, at neceſſe eſt tamen plantæ flores & capita ſupra aquæ ſuperficiem aliquantum emergere, ſi vera eſt ejus ſolaris converſio, magnopere ab antiquis concelebrata. Foliis vero hæc planta conſtat multis, numeroſis, colore atque figura albæ Nympheæ floribus proximis, unde nos, cum Ægypti loca perluſtraremus, hanc plantam in lacubus ſæpius viſam pro Nymphea mirum haud eſt, ſi ea ſimilitudine decepti, acceperimus, negligenterque, ut nunc fatemur, eam neglexerimus. Habent ſingula hæc folia ſuos caules aut pediculos ab radice exeuntes, ut in Nymphea alba. At nedum folia Nympheæ ſimilia habet, ſed quin etiam capita & radicem, eique Nympheæ habenti radicem rotundam, quam radicem Loti *Corſiam* in noſtra Hiſtoria Ægyptiaca vocavimus, quam abhinc plures annos in Margheræ lacunis prope Venetias poſitis invenimus, & eruimus, erutamque dipinximus. Itaque Loti flores ſimiles ſunt albis Nimpheæ floribus, & magnitudine & figura & foliorum colore, atque etiam, quod ſinguli ſingulos caules virides rotundos habeant, in quorum cacumine poſiti ſunt flores quam ſimilimi albis Nimpheæ floribus, magni, candidi, aliquantulum odoris leviſſimi, ad violæ odorem inclinantis, reſpirantes.

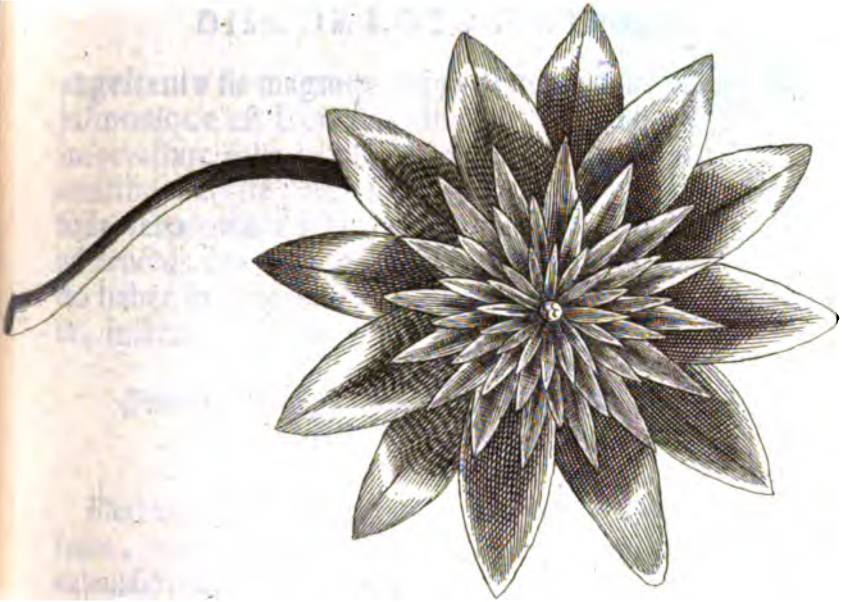
Flos Loti Ægyptiæ, ſeu quatuor prima folia, Florem totum claudentia.

Flos vero, ut particularia attingam, quatuor primum

foliis oblongis, magnitudine florum lilii & figura, exterius circumclauditur, quæ exterius viridi colore, in nigrum inclinante, ſpectantur, habentque exterius ſigna ſive lineas quinque vel ſex, vel ſeptem ad plus, per longum diſcurrentes. Intus vero hæc folia lenia ſunt, candidaque ut lac, abſque ullo ſigno vel macula. Quæ quatuor folia hac quidem & magnitudine & figura extrinſecus cernuntur.

Flos Loti Ægyptiæ mediis foliis arcuum modo inflexis.

His quatuor foliis apertis, alia folia, numero fere duodecim ſed paulo minora ſuccedunt, quæ ut in Nympheæ flore excluduntur exterius intuſque ex toto candida, abſque ullo ſigno vel macula, atque hic eſt ſecundus foliorum ordo. Tertio ſuccedunt alia folia numero fere viginti quinque ad quadragena, quæ longa & acuta in trianguli modum, ſcilicet quæ a principio uſque ad medietatem candicant, & a medietate in extremitatem uſque luteo colore cernuntur, per longum linea tenui recta diſcurrente. Sunt & alia in flore folia oblonga tenuia, in obtuſum angulum deſinentia, colore luteo, quorum quædam majora quartum ordinem, & quædam minora, quintum in flore ordinem facientia obſervantur, atque in medio quædam alia folia, parviſſima ac veluti capillamenta craſſa, ſurſum quodam tempore intorta, veluti intro arcus modo inflexa & incurvata, cumque flores prope ſunt, ut folia abjicere incipiant, quippe flore diclinare incipiente, in medio, tanquam centrum poſitum, adnaſcitur parvus globulus durus, piperis nigri magnitudine & colore, ex quo au-

augeſcente ſit magnum caput ſemina continens. Hujuſmodique eſt Loti flos, in quo poſt aliquod temporis intervallum folia primo lutea defluunt, reliquis flacceſcentibus, atque paulo poſt itidem decidentibus. Inter folia vero omnia ſola quatuor externa perſiſtunt, uſque ad fructus ſeu capitis perfectionem. Flos vero, quando habet interna foliola ſurſum arcuum modo incurvata, inflexa, eſt iſtiusmodi figuræ.

Flos Loti Ægyptiæ foliis expanſis ad naturalem fere magnitudinem.

Flos vero, & magnitudine & figura naturalem imitatus, cum omnibus foliis cujuſque ordinis, apertis expanſiſque, erit cujuſmodi hic picturam damus:

Loti Ægyptiæ Caput, in quo ſemina continentur.

Floribus ſuccedunt capita rotunda, meſpilo magno, magnoque fuſtui albæ Nymphæ ſimilia, cortice viridi contecta, intus veluti longos parvoſque folliculos habentia, quæ ſemen continent minutum, braſſicæ ſemini ſimile. Caules, ſeu pediculi, tum florum tum foliorum, ſunt longi, craſſi ut minimus digitus, rotundi, cavi, ut in alba Nymphea cernuntur. Pediculi florum fere decem numero ab radice exeunt, totidemque & foliorum.

Loti Ægyptiæ folium integrum.

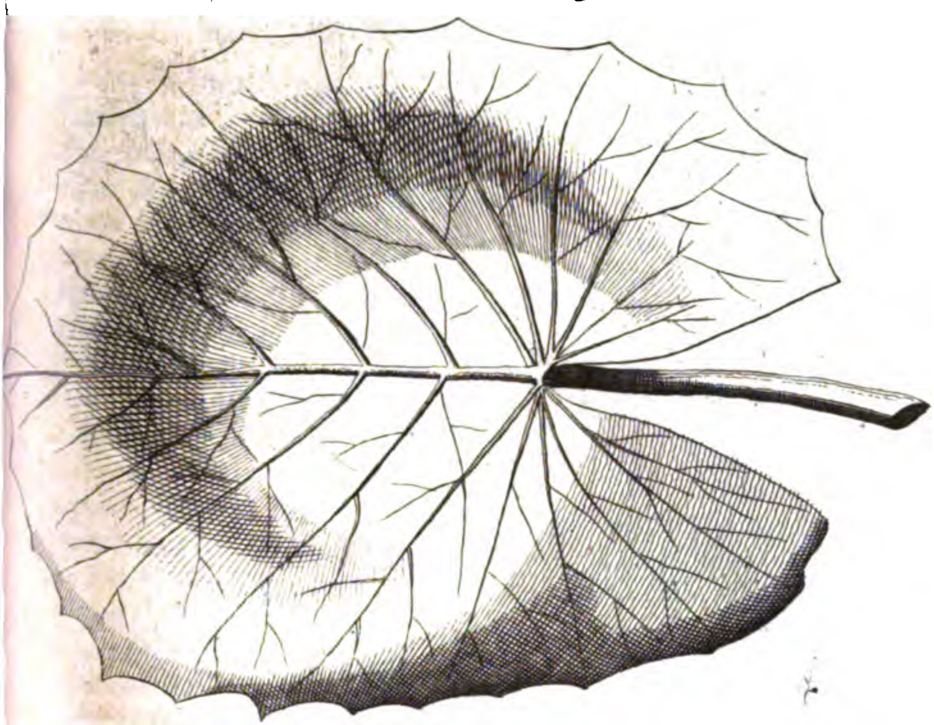
Folia vero magnitudine & figura Nympheæ albæ folia æmulari videntur, undique crenata ſunt, atque etiam Loti folia pluribus lineis vario modo per ſuperficiem

ficiem veluti nervulis diſcurrentibus infecta obſervantur. Colore vireſcunt, in obſcurum inclinante, non diſſimili a Nympheæ foliorum colore, ita enim abundant lacus quidam (ſed potius loca quædam campeſtria, quæ ut lacunæ per æſtatem ab aqua Nili fluminis aucti inundata aliquamdiu manent) Loti plantis, ut tota aquæ ſuperficies foliis contecta occultetur, viroreque eo amæniſſimo undique oculi gaudeant. Plantaque hæc vivens ſupra terram cernitur quoad tota aqua terra fuerit abſorpta atque ſiccata, quod fieri ſolet Novembri menſe, quo tempore Loti plantæ ſub terra occultantur, marceſcentibus tum foliis tum floribus tum fructibus, cum totis ſuis plantis; quo conſtat, Lotum eſſe annuam plantam. Hic damus folium ex majoribus adfabre ex vivo delineatum.

Loti Ægyptiæ radix.

Radix vero, cui tota hæc planta nititur, rotunda in oblongum, magnitudine atque figura ut pyrus parva, exterius nigra intus flaveſcens, pulpa ſane carnoſa & dura, guſtu adſtringens & ſubdulcis. Prorſus vero aucta non ſuperat magnitudinem magni ovi gallinacei, Indigenæ ex jure coctam libenter comedunt, videtur cocta intus colore ovi rubrum imitari. Ab hac radice craſſa & carnoſa, innumeræ fere fibroſæ, tenues, colore albicantes procedunt. Atque hæc eſt *Arais el Nil*, a Mattheo Carbono deſcripta. Quam plantam eſſe Lotum Dioſcoridis & Theophraſti non videtur dubitandum, cum omnes notas hæc ſtirps habere videatur quas Theophraſtus Loto Niloticæ tribuiſſe viſus eſt, cum de ea ita ſcripſerit Lib. IV. de Hiſt. Plant. cap. 10. *Lotus Ægyp-*

LOTI AEGYPTIAE *folium et radix*. p. 80.

gyptia in planis parte maxima provenit, cum rura inundantur. Huic plantæ caulis ſimilis fabæ, & fructus eodem modo, verum minores, gracilioreſque. Naſcitur fructus in capite modò quo in faba. Flores candidis liliis foliorum anguſtia proximi, multi ac denſi promiſcue exeunt. Sole occidente ſe comprimunt caputque integunt. Ad ortum aperiuntur & ſuper aquam aſſurgunt; idque faciunt dum caput perficiatur, floreſque defluant. Capitis magnitudo quanta papaveris maximi, & præcingitur inciſuris, non alio modo quam papaver, niſi quod in his fructus frequentior habetur, qui milio non abſimilis eſt. In Euphrate caput floreſque mergi referunt, atque deſcendere uſque in medias noctes, tantumque abire in altum, ut ne demiſſa quidem manu capere ſit; diluculo deinde redire, & ad diem magis: Sole oriente jam extra undas emergere, floremque patefacere. Quo patefacto amplius inſurgere, ut plane ab aqua abſit alte. Ægyptii capita ipſa acervis putrefaciunt, cumque tegumenta putruerunt in flumine lavando ſeparant fructum & ſiccantes pinſenteſque panem faciunt, eoque cibo utuntur. Radix Loti Corſium *appellata, rotunda eſt cotonei mali amplitudine; cortice nigro, quali nux caſtanea tegitur, corpus internum candidum. Elixum aſſumque in ſpecimen albuminis vertitur, gratum cibis. Manditur etiam crudum, ſed gratius decoctum, ſeu aqua, ſeu pruna.* Atque hæc Theophraſtus de Loto Ægyptia. Quibus conſtat Lotum plantam naſci in planis Ægypti, aqua per æſtatem inundatis. Hujuſmodique plantam flores ferre albos liliis proximos, a quibus fiunt capita ut papaveris capita magna, plena feminibus, milio haud abſimilibus.

bus, & radix eſt rotunda, exterius nigra, intus candida, cotonei mali amplitudine. Quod hæc planta ſit illa, quam hac noſtra ætate vocant *Arais el Nil* omnes Ægyptii, quo nomine, proprie magis loquendo, intelligunt florem cum ſuo pediculo, veluti folium, vocant itidem *Bis el Nil* & *Ab el Nil* caput, & radicem *Biarum*; nulli profecto dubium debebit, cum flores ferat candidos, liliis ſimiles, a quibus capita producuntur quanta ſunt papaveris magna, quæ ſemen continent milio ſimile, cum hæc planta habeat radicem rotundam, cortice nigro, & intus colore flaveſcat, ſitque & cruda & cocta edulis; & præſertim cum Abimbetar, medicus Ægyptius, in capite de Loto (quam plantam vocat *Biſnil*) dixerit radicem eſculentam *Biarum* ab Ægyptiis fuiſſe nominatam, quo nomine hujus temporis Ægyptii itidem hanc radicem intelligunt. Unum eſt, quod notatu dignum eſſe videtur, apud Theophraſtum legi de radice, *amplitudine mali Cotonei* eam fuiſſe. Dioſcorides ex Theophraſto dixit, *ſimilitudine mali Cotonei*, neutrum verum eſſe deprehenſum eſt, ſiquidem radix potius eſt pyriformis, & magnitudine ovum gallinaceum magnum non excedit. Libenter crediderim Theophraſtum, pro Loti Corſia radice, Colocaſſiæ rotundæ radicem cognoviſſe; quæ verè amplitudine & figura rotunda malum Cotoneum æmulatur. Accedit etiam quod addidit, intus eſſe candidam, cum Loti radix exterius ſit nigra, & intus flavi coloris; unde merito decocta colore ovi luteum æmulari, vel etiam Dioſcorides expreſſit. Quibus quidem colligo, *Arais el Nil* Ægyptiorum eſſe legitimum Lotum Niliacam Theophraſti & Dioſcoridis. Nos vero, priuſquam hanc plantam vidiſſemus, ſuſpicati fuimus eſſe Nymphea ſpe-

ſpeciem, ex ea etiam famoſa illiuſce plantæ converſione ad ſolem (de qua abunde ſcripſimus in noſtra Hiſtoria Ægyptiaca) cum in Margheræ lacunis in Nymphea alba eam converſionem fieri ſedulo obſervaverimus, & etiam inibi invenimus Nympheam albam radice rotunda, quam ejuſdem eſſe deprehendimus, cujus eſt *Arais el Nil*, quæ eſt Lotus Nilotica. Mirum certe eſt, cur veteres Lotum Nympheæ ſimilem non fecerint, & foliis, & caulibus, & floribus, & capitibus, ac vel etiam radice rotundæ Nympheæ, cum folia ſimilia & figura & magnitudine ſint, licet ailquantum minora ſint, & undique ſerrata, & habentia longe plures nervos parvos per longum & latum folii diſcurrentes. Quid de floribus? an non ex toto ſimiles ſunt? an non habent etiam in medio foliola, longa, tenuia, ſurſum oblique inverſa? quæ Dioſcorides, de Nymphea locutus, Crocum appellavit, an non iidem prorſus longi, rotundi, cavi, & colore viridi in nigrum inclinante? Quid de capitibus? an non & figura, & magnitudine, & colore, ea, quæ in Nymphea ſunt, æmulantur? In ſemine aliquantum differunt, quoniam Nympheæ capita habent ſemina longe majora, non tamen nigra, ut Dioſcorides meminit. Radix vero Nympheæ albæ, a nobis in Margheræ lacunis effoſſa, rotunda, haud abſimili a Loti Corſia nobis viſa eſt. Cujus imaginem, & totius plantæ dedimus in Hiſtoria Ægyptiaca. Addo radicem Nympheæ Loti Corſiæ habere eundem guſtum, quem *Arais el Nil* habere me obſervaviſſe ſcio. Unde mirum non eſt, ſi Theophraſtus in libro nono de Hiſt. Plant. cap. 13. ſcripſerit, *Nympheæ radix dulcis eſt, quæ naſci in lacuſtribus ſolet; ut Orchomenienſi agro, & Marathone, & in Creta inſula. Bœoti Madoni-*

am hanc appellant, fructumque mandunt. *Gerit folia ſuper aquam ampla, trita impoſita plagæ ſanguinem ſiſtere traditur, utilis & ad difficultates inteſtinorum pota.* Non diſſimile traditum fuit a Plinio Hiſt. Nat. lib. XXII. cap. 21. de Lotometra, quæ fit ex Loto ſata, ex cujus ſemine, ſimili milio, fiunt panes in Ægypto, a paſtoribus maxime, aqua vel lacte ſubacto. Negatur quidquam illo pane ſalubrius eſſe, aut levius dum caleat, refrigeratus difficilius coquitur fitque ponderoſius. Hunc panem uſu ad medicinam cum Nymphea convenire vel etiam hiſce verbis nobis tradidit; dicens: *Conſtat eos, qui illo vivant, nec dyſenteria, nec teneſmo, neque aliis morbis ventris infeſtari.* Quare ex iis nos haud male feciſſe putamus, cum *Arais el Nil* eſſe Lotum Niloticam Theophraſti & Dioſcoridis affirmaverimus, atque non minus hanc plantam inter Nympheas albas eſſe comprehendendam, & hic & alibi demonſtraverimus.

JO. VESLINGII
MINDANI,
EQUITIS,

Et in Patavino Gymnaſio Anatomiæ, & Phar-
maciæ Profeſſoris primarii,

PARÆNESES
Ad Rem Herbariam

Publicis plantarum oſtenſionibus præmiſſæ.

ILLUSTRISSIMO DOMINO
JULIO JUSTINIANO
JOANNIS FILIO
JOANNIS VESLINGIUS F. P.

DIſſertationes iſtas, quibus deditam medendi ſcientiæ juventutem, ad rei herbariæ ſtudium incitare, tardantibuſque calcar addere debui, eas dare Tibi & dedicare; non abs re, tum à conditione tua alienum, tum ab inſtituto meo diverſum quiſpiam judicaverit, Illuſtriſſime JULI. Deducere enim videbor a nobiliſſimi ſtemmatis faſtigio, ad agreſtia quædam, & humi repentia: devotumque ſummis honoribus pectus, murice purpuraque velandum, non utilibus Sereniſſimæ Reipublicæ curis implere; ſed privatis occupare levibuſque oblectamentis. Ego verò in parte quadam felicitatis meæ pono, quod eum Te cognoſcam, quem hic non ut exhortandum proponere debeo; ſed ut exemplum, ad quod alii ſe componant, longè clariſſimum. Vix enim pubertatis annos attigeras, cum in amœniſſimo Burgofori conſepto, non obvias tantum Italiæ plantas, vel partium elegantia, vel præſtantia virium inſignes, ſed petitas ex Creta, Syria, Ægypto, Indiis, exquiſitiſſimas Floræ delicias, tot pulvillis alveoliſque fictilium digeſtas, præſenti mihi, pariterque miranti, ſingulari dexteritate recenſeres.

Ma-

Magiſtrum hic ducemque nactus, Illuſtriſſimum NICOLAUM CONTARENUM, avum maternum, ingens celſiſſimi Senatus ornamentum, & Botanicorum quotquot hoc ſeculo claruerunt; tum natalium ſplendore, tum ſtirpium omnigenarum peritia longè principem. Neque in his tamen excellenti ingenio metam figis: imò pergis inoffenſo curſu, ad ipſa

Edita doctrina ſapientum templa

Non in apicibus aliquot phyſices detentus, ut nunc plerique adoleſcentes ſolent, titulos ſuos, neſcio adepti magis, an meriti; ſed animo ſtudioque univerſum hoc complexus; inquiris corporum naturalium principia, & cauſas: quænam vis ſolida terrarum agitet, convellat: mare quid certis fluendi, refluendique vicibus impellat: in aëre unde tumultus, fragores tonitruum, fulminum jactus, ventorum prælia. Rectrix corporis anima quî nutriendi, generandique officium conſummet, quî ſenſus, ac motus conjugata munera, tum principes illas intelligendi, volendique facultates. Quamvis poſt cognitas Geometriæ apodixes, potiſſimùm in cœlo verſeris, & circa perennes lucidoſque ſiderum ignes. Vel hoc argumento plebeis, & humilibus animis ſuperior, quod delectant te divina, quodque rebus cœleſtibus non ut alienis interſis; ſed ut Tuis. Obſervas, ubi quæque ſtella primum lumen oſtendat, ubi culmen attingat ſummum, ubi deſcenſum,

Frigida Saturni quo ſeſe ſtella receptet,
Quoſque ignis cœli Cyllenius errat in orbes.

Maximè terris finitimi ſideris deſiderio teneris, cui majeſtatem ſuam tueris, confirmato diligenti ſpeculatione

tione propriæ lucis decoro. Jamque eò progreſſus es, ut vir magnus, Fortunius Licetus, quum hæc eadem meditaretur, non dubitarit te dogmatum ſuorum aſſertorem, ſcriptis orbi publicare: non contemnendo in hoc adoleſcentiæ Tuæ flore, induſtriæ, & ingenii fructu. Addes porrò ſanctiorem ſapientiæ partem, quæ fontes humanarum perturbationum inveſtigat, quæ valla & arces extruit, quibus arceat, defendatque cupidinum inſultus, quibus ſpei, & timori metam, aut modum ponat, animum adeò ipſum Virtutum omnium comitatu, atque ornamentis honeſtet. His junges quæ vitam civilem, communemque tranquillitatem ſtabiliunt: Rempublicam benè conſtitutam ſervent, augeant, adflictamque redintegrent. Rectorem populorum, quid ſideri benefico ſimile reddat,

— quod tumida æquora placet,
Collectaſque fuget nubes, ſolemque reducat.

Quid curam ejus in excubiis pro ſalute ſingulorum intendat, benevolentiam civium, fidemque ſolidet, ut inſidiantium mucronibus ſe pro illo objiciant, cumque per ſtragem humanam ad incolumitatem iter aperiendum eſt, corpora ſua ſubſternere non pertimeſcant. Quibus bonis ſuccinctum, clarè proſpicio non minus ad capeſſenda Sereniſſimæ Reipublicæ munera, idoneum Te futurum, quàm revocatum ex plantario Cyrum, è Linterni hortulo Scipionem Africanum, è Salonenſi rure Diocletianum, & è villis ſuis tot priſcos Quirites, manu conſilioque egregium publicum aſſerentes. Habeas igitur, Illuſtriſſime JULI, hæc ad herbarum ſtudium ὁρμητήρια, *affectus in Te mei, & obſervantiæ qualiacunque monumenta. Quæ non ingrata tibi fo-*

re, tanto magis confido, quanto minus de ſingulari erga me affectu, & humanitate tua mihi ambigendum fuit. Vale feliciter, & in antiquam ſplendidamque familiam tuam, præter Virtutes, & laudes quibus Europa univerſa perſonat, magnanimitatis, conſtantiæ, pietatis, ipſe novum atque auguſtum illud decus inferas doctrinæ, & literarum.

Patavii Idibus Januarii Anno ſalutis cIↄ. Iↄc. XLIV.

PLANTARUM, ET HUMANÆ

NATURÆ, AFFINITAS.

INnſolitum vobis Auditores, & ab officii mei inſtituto forſan alienum videtur, quod, incultus alioquin Orator, nec rerum majeſtate nec verborum ornatu ſatis inſtructus, ex umbris Anatomici theatri in apricum prodeo & amœnum hunc Floræ circum; ex brumæ rigore medio, in ſuavem hanc anni vernanti temperiem. Equidem corporis humani perita diſſectio, art Medicæ ſtabiliendæ neceſſaria; res tamen eſt, cum ob partium varietatem laboris plena, tum propter actionum obſcuritatem difficultatibus circumſepta quàm plurimis. Ipſumque fato ſuo jam functum hominis corpus, ſuborto putredinis tædio, curioſas manus abarcet; nec jam Minervæ ſe deberi clamat; ſed Libitinæ, non Theatro; ſed ſepulchro. At mollia hæc, & circumfuſa plantarum agmina, quamvis incredibili ſpecierum varietate nomenclatoris memoriam fatigant; qualitatum tamen, quas in Scholis Manifeſtas appellamus, facili perceptione, promptiorem ſui notitiam ſenſibus pandunt: & poſt obitum quoque gratiſſima cadavera, inter geſtantium amplexus, inter odorantium oſcula, ſi quam poſſident, odori halitus ſuavitatem, largiter mortalibus inſpirant.

Fateor, optimi Auditores, diverſitatem hic aliquam intercedere, contrarietatem autem obſtare nullam, quæ vel Anatomici officium, vel Medici contemplationem excludat. Quod mihi probare proclive fuerit, ſi quam in Theatro diſſerenti patientiam commodaſtis, in hoc jucundo herbarum compendio, pari cum benignitate junctam conceſſeritis. Nam expendenti mihi quid cum homine rectius in comparationem

M 2 veniat,

veniat, opportunè ſuggerit Homerus, humanæ ſapientiæ promus conduſque venuſtiſſimus,

Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν.

Quale foliorum genus eſt, tale quoque virorum.

Vocem egregiam, & quam natam arbitror, in iſtis areolis hortorum, & pulvillis. Homini quidem cæleſtem originem aſſignat, maximus philoſophorum conſenſus, partemque divini ſpiritus corpore demerſam. Mirum nullum eſt, inquit Romani porticus Zeno, hominem ad Deos ire: Deus ad homines venit, imò quod propius eſt, in hominem venit, & bona mens ſine Deo nulla eſt. Hinc illa ex Arato divi legati vox,

Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν —

Numinis illius genus homines ſumus. Quid verò plantæ? quas cæleſti quodam vigore plenas exiſtere, tam facilè ſibi perſuaſere ſelectiſſimæ gentes, ut flores pleroſque natos crederent, ex ſucco & ſanguine immortalium Deorum. Nec dubium eſt, è ſtirpium materie, tam numinum templa, quam ſimulacra fuiſſe conſtructa, priſcoque ritu ſimplicia rura, cæteris excellentem arborem Deo dicaſſe, cum non magis auro atque ebore fulgentia ſigna, quàm lucos, & grata in iiſdem ſilentia adorarent. Mitto hæc profana. Ille ipſe rerum æternus conditor, qui, (ut pie loquitur Damaſus)

— dignatus iniquas

Ætatis perferre vices, hominemque ſubire,

non dedignatus, inquam, plantas eſt. Nam triumphata morte ab inferis redux, non palmato victoris indumento; ſed ſub vili & agreſti habitu, in hortis primùm ſpectandum ſe præbuit. Titulum ipſum, ac nomen haud ſprevit, unicum humilitatis exemplar, cum in ſacris Odis, floſculum ſe campeſtrem, convalliumque lilium appellaret, & ad florum, utpote rerum caducarum providam conſervationem rimandam, oculos mortalium invitaret, lento ſolicitudinum vinculo animos ipſorum expediturus.

Homo ſemine fœcundo generis perennitatem conſequitur, & deliteſcit in eo peritiſſimus plaſtes, quem Medendi præceptor

tor admiratus, τέχνην σοφίην τε μεγίστην, artem ſapientiamque ſummam vocat, qui ex rudi illa ſeminum congerie corpuſculum efformat, partium decenti magnitudine, figuræ concinnitate, nexu item, poſituque ſingularum partium ad amuſſim exactiſſimum: non ut Phidias aliquis circa ſuperficiem tantùm occupatus; ſed internis pariter atque externis, minimis maximiſque ſolerter efformandis ſufficientiſſimus. Idem in plantis obtinet, quorum ſemina generis diuturnitatem ſpectantia, vim poſſident elaborandæ ſobolis peritia penitus admirandam, quæ radicum multiplicem plexum, & oſcula terrenum uber avidè ſiccantia, tum caulium thyrſos, ramoſiſque brachiis validam ſtirpem, foliorum ornamenta, floremque totius operis coronidem ſpecioſiſſimam, immota quadam, licet ignota nobis lege, quàm accuratiſſimè conſummat. Inſtrumentorum quoque ratio par eſt. Nam ut humani, ſic vegetabilis quoque fœtus productionem calor adjuvat, quem non inſcitè cum philoſopho ſiderum elemento analogum pronunciaverim: cujus adminiculo natura, per humidi terreique variam miſturam, partium ſingularum temperamenta, raritatem, craſſitiem, aſperitatem, lenitudinemque molitur. Sed hominem reconditum intra parentis viſcera, & illa naſcentis rudimenta quiſquis indagaverit, non in admirationem; ſed ſtuporem dabitur, cùm obſervaverit, ſuſcitatam à vitali calore fecundinarum veſiculam, & fluitantis in ea corpuſculi tenuem, rudemque contextum, vix apiculæ magnitudinem mole membrorum ſuperantem, tum bullis aliquot pellucidis diſtinctum caput, enormes oculorum orbes, & ab umbilico ſurgentia venularum tenuiſſima capillamenta, adeoque homuncionis

Omnia, tunc verè tenui pendentia filo.

Imò ſi non piget leves cognoſcere curas, admovete tenellis lactucæ rudimentis fideles oculos, & obſervabitis in iis oleris univerſi elegantiſſimum exemplar, manifeſto quidem cum diſpendio magnitudinis; nullo tamen habitus, externæque formæ. Videte ſub germinis emiſſionem fœcunda leguminum ſemina, & in illis artifici veluti penicillo expreſſam totius plantæ ſpem. Dividite Lilionarciſſi vernantem bulbum, & agnoſcetis intra

collecta etiamnum foliola, velut intra ſecundinas, minutum floſculi veſtigium, & hærentem cauliculo ſurgenti novi bulbi globulum; confeſſuri cum rerum Naturæ graviſſimo ſcriptore, nuſpiam eam magis quàm in minimis totam eſſe. Homo vitalibus auris jam maturus, ruptis quibus induebatur ſecundinis, non ſine matris tormento, clauſtris uteri erumpit. Initio rerum omnium egenus; ſed adaucta ſenſim ætate provectus, tum ſibi, tum parenti abundè ſufficiens, &, ut verè conqueritur Plinius, fortunæ munera homo complexus non alumnum ſeſe ejus, ſed partum exiſtimat. Nec vegetabilia ſanè, quamvis de ipſorum ſenſu nullus ſit homini ſenſus, citra ſeminalium involucrorum diviſionem genetricis corpore dirimuntur. Quin vel hoc ipſo felicius auſpicari vitam videntur, quod in eorum diſcrimine nullum ferè matri diſcrimen eſt: non alia vel Nixia, vel Levana, quàm cœleſti Lucina naſcentibus plantis opem ferente. Formatæ verò, profundiſque radicibus terram implicantes, etiam ſpernere poſſunt fortuitorum omnem impetum, quamvis eas valido robore,

Alpeſtres Boreæ, nunc hinc nunc flatibus illinc,
Eruere inter ſe certent ——

Iam in corporis humani partes quicunque diligentius inquiſiverit, ſenſuum utique indicio, ſimplices alias deprehenderit, alias ex ſimplicium concurſu compoſitas. E ſimplicibus habentur conjugati nervorum ordines, Venarum quieſcentium micantiumque purpurati ductus, oſſa partium molliorum valida fulcimenta, & carnes, tam viſceribus, glandularumque ſpongiolis affuſæ, quàm toris lacertorum infarctæ, membranarum item, & vinculorum multiplex apparatus, ad tutelam omnium fæderiſque ſocietatem conducibilis. Eundem in modum res de plantis habet, in quibus ſimplicium partium rationem fibræ obtinent, ſive nervi, quæque nervis ſucci pleniores ſunt, altrices illæ venæ, quas per foliorum planitiem ſtabili quadam ſerie diſtributas, facili obtutu quilibet deprehendit. Addo carnem, in mori ceraſique fructibus molliorem, ſolidiuſculam in pyris, & malis, in amygdalis nucibuſqne duriorem. Quid ligna interpoſitis nodis variè articulata? nihil aliud, quàm

oſſe-

oſſeum plantis arboreſcentibus robur. His tamen omnibus tegumenta adjecit providus opifex, corticumque libros, & æmulas epidermidis cuticulas, quibus externorum noxas à penetralibus ſuis excluderent. Nec verò, quod humano corpori conſtans medicorum ſuffragium tribuit, plantis deeſt, calor & humiditas. Imò utrumque adeſt, ob cauſam rationemque ſimilimam. Etenim ut conſtituerentur ſimpliciter, humido opus erat, quo terrena materies ſtipata, lentorem, partiumque continuitatem nanciſceretur; tum calore, quem ἀρχίγονον appellat Ariſtoteles, cujus miniſterio ſingula jungerentur, miſcerentur. Conſtitutæ plantæ ut porrò ſervarentur, iterum aliunde accerſenda, totque radicum oſculis haurienda fuit humiditas; ſqualoris, marcoriſque remedium unicum; tum operis promotor blandus ille, ac cœleſtis calor: quorum uno, vel utroque deficiente, amiſſo jam corpore, vitam penitùs exſolvi neceſſum eſt. Oportunè verò ſuppeditatis his præſidiis, videre licet ferè tabe confectas plantas vires ſumere, &, ut cum Lucretio loquar,

—— hilari grandeſcere adauctu,
Paulatimque gradus ætatis ſcandere adultæ.

Diverſitatem etiam humorum hic quoque notamus: in tithymalis & ſoncho lacteus abundat ſuccus, in anchuſis ſantaloque purpureus, flavus in crocis, & chelidoniis, in pluribus viridis, nonnulliſque fuſcedine quadam atratus.

Cæterùm, compoſitæ ex ſimplicibus partes, aliæ per regiones in homines diſpoſitæ ſunt, aliæ per extrema ſeu artus. E regionibus infima, corporis univerſi promptuaria cella, viſcera continet, quæ vel alimentis concoquendis, vel ſubſtituendæ ſoboli Natura comparavit. Intermedia altera, vitæ arcem includit, robuſtis coſtarum veluti cratibus obvallata: denique ſuprema illa, præ cæteris nobilior regio, cranii valido propugnaculo ſuccincta, hominis, ut ait Plinius, cælum: quod in tranquillo affectuum ſtatu ſerenum, in perturbato nubilum irarumque fluctibus procelloſum, mille modis homines hominibus collidit. Similis in plantis compoſitarum partium ordo eſt, & regio illa infima qua terræ cohærent, & inhærent, vegetabilium abdo-

domen eſt, in quo promiſſis radicibus ac bulborum cirris, alimenti ſeminiſque reparationi incumbunt: altera item in germinis radicumque medio conſtituta, ἐγκάρδιον complectitur. Ita enim cum Dioſcoride partem nomino, à qua diffuſis tam radicibus, quàm venis origo eſt, & per omnes plantarum tractus vitalis vigor diſtribuitur. Supremam regionem, in arboreſcentibus ab encardio caudex deſcribit, qui per ramos ramorumque frondes, & ſurculos, tanquam artus, & extrema finditur. Hic foliorum amœna congeries, & fructus vegetæ naturæ fœtus, fructuumque ſive ornamenta ſive indicia flores hoſpitantur. Suſpicimus autem in homine potiſſimùm vultum, & expreſſa in illo providi conditoris noſtri argumenta clariſſima. Oſculum illud venuſtate plenum, orationis ſuaviſſimæ promptuarium: odorum cum ſpiritu biforem viam, diffuſamque genis virtutis purpuram, oculos luce viſionis illuſtres, errantemque circa lacteam frontem comantis juventæ cæſariem, & quicquid apud elegantiarum arbitros amor invenit. Eadem flores exhibent, non ſine ſenſuum omnium manifeſto conſenſu. Inſpicite iſtos e calycibus, hos è gemmis, illos è vaginis ſuis protuberantes, hiſcentibus ad ſolis conſpectum labellis blandè renidentes, quum halitus ſuaviſſimi prodiga oblatione rerum parentem ſalutant. Videte mihi, vel in uno aliquo genere pulchritudinem, hoc aurum, hanc purpuram, has nives, hanc flammam, &, ut cum Plinio loquar, naturæ pingentis varium amabilemque luſum: quem Apelles aliquis coloribus adumbrare forſan queat, non adæquare: adæquare, non ſuperare. Fragile tamen bonum eſt, externum hoc formæ decus, & exigui temporis munus exiſtit, quodque nulla non dies veluti ſpolium formoſo corpori ſubducit. Id verò multo magis in flores convenit, fugacis pulchritudinis languida ſimulacra, quibus aut inclementior contactus, aut pluvia gravior, aut immitior aura, protinus interitum accelerat. Adeò verè doctiſſimus Poëta,

Ζεφυρίη πνείουσα τὰ μὲν φύει ἄλλα δὲ πέσσει.

Illa parit Zephyrus, ait, idem celer obruit iſta! Quod fit cum foliorum aureus ille fulgor in lanugines, tenueſque pappos, ventorum ludibria, faceſſit. Et expreſſum in hoc communi fra-

fragilitatis typo hominem, ſi quis intueri non erubeſcit, orchidis florem videat, eum quem ἀνθρωποφόρον appellant, & in porrectis brachiolis, diductiſque cruribus lepidam humani corporis effigiem, & ab involucrorum infirma galeola pendulam, ut floris inſtar hominem florere, juxtaque cum illis apparere tantiſper, atque iterum diſparere, non ignoremus. At hominem cum non ſibi tantum vacare vellet; ſed in conſortium aliorum, ſuppetiaſque deducere, ſexuum aliquod diſcrimen effecit ſapientiſſimus rerum omnium parens. Simile de plantis dudum cum Empedocle receperunt peritiores Hortenſii. Inter quas ex eadem ſpecie, ſtirpis habitudine ſicciores, fœtuque tum ferendo, tum nutriendo minus exhauſtas, confidenter maſculorum ordini adſcribunt, quas aliter affectas notant, ſequiori ſexui annumerant. Exemplum ejus rei clarum palmæ exhibent, è quibus mares comis erectis hiſpidos, propriùs adſitas fœminas, afflatu, viſu, ipſo etiam pulvere fœcundare, veteres Naturæ diligentiſſimi indagatores prodiderunt. Fœminas tanquam intellectu Veneris inclinatas, blandioribus comis in mares nutare, iiſdemque exciſis ſterileſcere. Hominum certè promiſcuus ille cœtus, alios habet cultos, alios agreſtes, ingeniique durioris. Ex quo fit, ut quibuſdam rapaces Virtutum animi, & ex ſeſe fertiles videantur, ſine longo magiſterio honeſta comprehendentes: nonnulli, ut nativa ſurgentes pulchritudine, in rectum exeant, tam præceptis adjuvandi, quàm exemplorum adminiculis ſtatuminandi ſunt. Multis gravius obſtat frigus, quibus abſque ſeveriore lege profectus extundi non poteſt. Inter plantas ea res evidentior eſt, quarum pars ſylveſtris, & horridioris indolis, pars mitior, quæque ſponte ad cultoris ſui vota properat. Sunt, quibus aut natale ſolum, aut conſuetorum uſus eripi non poteſt, quædam non niſi conculcata terra proficiunt: quarundam in tenellis herbis depaſcenda luxuries, & implexa ramorum congeries amputatione coërcenda. Sycomori ſine vulnere fœcundi non ſunt, olerumque plurimis nec vitæ diuturnitas, nec saporis gratia conſtat, niſi primum germen nutricis gremio ſubducatur. Itaque divina illa, non ruſtica Muſa, vere cecinit,

— pater ipſe colendi
Haud facilem eſſe viam voluit, primuſque per artem
Movit agros, curis acuens mortalia corda.

Actionum porrò ſi comparationem inſtituamus, homini quidem communiores eæ ſunt, quas naturales rei medicæ auctores pronunciarunt, nutritio, & generatio. Cum enim inſitus partibus calor humidum, tanquam pabulum ſuum, avidè carpat, ne fluidum hominis caſurumque corpus, veluti oleo defecta flammula citò marceſceret, alimento reſtaurandum erat, quod in ventriculo præparatum, in jecore ulterius elaboratum, in corde perfectum, reliquis deinde membris per venas ſuppeditatum omnia reficit, & ad vigorem uſque ætatis juſtis incrementis adauget. Ut ſobole generata caducam ſtirpem homo redintegraret, ſemen producere debuit, fœtus novelli fundamentum, quod præparatum intra pampiniformes vaſorum ductus, in varicoſis flexibus elaboratum, in capſulis denique ſpermaticis conſummatum, tandem in hortulo conjugis, arvoque Naturæ ſereret. Quantò verò manifeſtiores ſunt in plantis hæ naturales functiones, quas porrectis in terram altricem copioſis radicibus, nutritionis officium tam gnaviter exſequi certum eſt, ut multis huic tantum muneri operam navare perhibeantur. Non idem tamen omnibus alimenti modus, non eadem æquè ſuavia. Sunt quibus largior nutrimenti portio ſufficienda: cappares, & verbaſcum paucis contenta. Frigida pleriſque commodior; ocymum tamen affuſa calida magis proficit. Omnes ferè dulcem poſtulant humorem; ex oleribus nihilominus eruca, & braſſica, ſalſis nitroſiſque juvantur. Unde contingit, cum non idem habitus ſit, cultuſque locorum,

— quod non omnis fert omnia tellus.
Hic ſegetes, illic veniunt felicius uvæ,
Arborei fœtus alibi, atque injuſſa vireſcunt
Gramina —

Fœcundam verò plantarum vim, quis non obviam undique oculis agnoſcit. Aliquæ nullo cogente ſponte ſua proveniunt: aliæ poſito de ſemine ſurgunt; quibuſdam ab radice pullulat denſiſſima ſylva. Atque hos propagationis modos primùm natu-

tura dedit; quid ars deinceps, & cultorum induſtria non adjecit? dum aut ſtolonum avulſorum tranſlatione, aut propaginibus in terram depreſſis, depactiſque novis ramis, proventum uberiorem vegetabilibus imperat.

Quin & caudicibus ſectis, mirabile viſu,
Truditur è ſicco radix oleagina ligno.

Has nutriendi ſeſe, generandique vires, ut in homine, ſic in plantis vitalis quoque facultas promovet. Languidam eam quis arbitretur? Imò ſi rem æqua lance penſitemus, vix humana fragilitate debiliorem. Et ſtirpibus quidem blandum illud adoleſcentiæ ver, juventutis vegetum florem, & confirmatæ jam ætatis fructus, longa annorum ſeries reparat. Homini, inquit Catullus,

——— *cum ſemel occidit brevis lux,*
Nox eſt perpetuò una dormienda.

Quod ſi majores illas reſpicimus ſtirpes, abundè notum eſt, annoſa tot arborum robora, Statiliam, Neſtoremque vivacitate ſuperare. Quæ verò planta par eſſe queat homini, cum ſpectamus os ejus ſublime, & erectum ad ſidera vultum. Fertur enim ad ſimilitudinem ſui excellens natura, & ſimulacrum refert cæleſtium animorum decerpta quadam ab iis aura. Quis nobiles illas intelligendi atque eligendi dotes herbulæ tribuat? tum ſenſuum vigorem, & arbitrarii motus agilem expeditionem: affectuum vim, quorum impetu fruſtra ſæpius obluctante ratione, præceps fertur. Nolim tamen, humaniſſimi Auditores, tantùm humano ingenio tribuatis, ut exhauſtam ab eo plantarum naturam omnem, perfectamque cognitionem acquiſitam arbitremini. Nam quod Bion olim de negotiis humanis aſſerebat, ea initiis ſuis eſſe ſimilia: verè hic quoque dixerim, & hanc ipſam rerum naturæ peritiam, ut confitetur Seneca, non magis abſolutam eſſe, quàm conceptus inchoatos. Negat Ariſtoteles vegetabilibus ſenſum ineſſe; quem tamen iiſdem aſſerebat Plato, vir, authore Cicerone, ingenii doctrinæque princeps: fecit idem Anaxagoras, quique præ cæteris herbarum viribus indagandis clarior, Democritus. Is enim & ſexum plantis, ſenſumque tribuebat, & mente pariter cognitioneque non carere credebat. Obſervarunt enim viri

ASHMOLEAN OXFORD MUSEUM

ri ſapientiſſimi, plantas aſſumpto alimento ſuaviter refici, & efflorescente nativa pulchritudine partibus ſingulis in hilaritatem diffundi. Obſervarunt florum pleroſque ad ſolem, ſiderum ducem rectoremque converti, tanquam beneficum ejus influxum tacitis votis nunquam non exoptarent. Notarant quercum oleamque ſibi commiſſas, manifeſto quodam diſſenſu in contrarium flecti. Vitem quoque braſſicam vicinam faſtidire, & aliorſum converſis flagellis, ab ejus contactu refugere. Cucumeres aquæ deſiderio evidenti affici, & in proximam illam toto ſe corpore demittere; oleum autem propinquum tam acriter averſari, ut ab eo tanquam inimico ſe ſubducturi incurventur. Motus autem in plantis argumenta cur ſolicitè conquiram? Notiſſimum arbitror florum non paucos, Sole oriente, vel ad occaſum feſtinante, ſinus foliorum & ſyrmata modò pandere, modò recolligere, totque convolvulorum ordines, mira ſublimitatis aviditate, exporrectis quaqua verſum claviculis veluti manibus adminicula arripere, quibus in altum enitantur, & imminentia omnia ſuperent. Taceo Pudicam nomine arborem, quam veluti modeſtiæ ſymbolo, homine accedente, ramos contrahere, eodemque recedente, diducere tradunt rerum Indicarum inſpectores. Tum alteram illam, cujus frondes humi prolapſas obrepere, manuſque inſectantium fugere memorant. Anne penitus admirandum, Lyſimachiam collo ferocium animalium ſuſpenſam, eadem cicurare, & ad manſuetudinem componere? Scyllam à foribus ædium pendulam incantamenta averruncare. Dæmones ipſos Hyperico fugari veterum diligentia compertum eſt.

Denique in humano corpore, ſtabilis naturalium actionum vigor eſt, ſi temperamentum ſalvum eſt, ſi conformatio decens, ſi partium omnium unio & communio non labefactetur. Ita res in plantis habet, quibus, ut ex doctiſſimo Poëtarum colligimus, temperamentum partium vitiat rapidi potentia Solis

Acrior, & Boreæ penetrabile frigus - - -
- - - quoties ruit arduus æther,

ur-

Et pluvia ingenti ſata diluit - - -
Aut cum exuſtus ager morientibus æſtuat herbis.

Has enim noxas vermiculatio, rubigo, ſideratio, ſphaceluſque comitatur, vitia cum internecione plantarum conjuncta. Conformatione morboſa fiunt vegetabilia, cum impedita Plaſtes Natura, vel corpuſculum ipſorum totum, vel partes aliquot, minutas, aſperas, curvas, aliiſque modis præter inſtitutum contortas producit. Unio perit, cum quid abſceſſu prætumidum, vulnere ſaucium, rimiſque fiſſum fuerit. Cæterum ægritudines humanas, interdum ſola ſuis pollens viribus Natura expellit, quoties onere moleſtum ſanguinem apertis venarum oſculis excludit, noxioſque ſuccos alios per ductus corporis & meatus eliminat. Interdum arti corolla debetur, quoties victæ propemodum à morbo Naturæ ſuppetias affert: cum per Æſculapios ſuos reductum ab orco Hippolitum in auras vitales vindicat. Eadem in plantis fiunt, in quibus ægritudinum impetum nonnunquam ſola Natura ſuſtinet. Cum gravata humiditatum copia, lacrymas viti, pruno ceraſoque, gummi, lentiſco & terebintho reſinas, ſalubri penitus eventu exprimit. Frequenter ab arte præſidium plantis venit, utpote quæ naſcentibus obſtetricis inſtar opitulatur, externas cœli ſolique injurias providè avertit, ſordeſcentibus coloris nitelam conciliat, odorum gravitatem inſolita fragrantia commutat, & ſimplicem florum habitum, Protei inſtar, multiplici formarum varietate diſtinguit. Quid memorem inſitionis prodigioſum artificium? quæ diverſas germinum traduces, alienis viſceribus inoleſcere docet, ut, accinente Marone,

Exeat ad cœlum ramis felicibus arbor,
Miraturque novas frondes, & non ſua poma.

Et, ô ingenii humani portentum! non defuerunt hoc ipſo ſeculo Virbii novi, qui deſtructo jam, combuſtoque plantæ corpore, è fœcundis cineribus lepidam vegetabilis Phænicis umbram Hermetica opera in lucem revocarunt. Humanum tandem corpus, quod vitæ munere jam perfunctum, melle condiviſſe veteres, apud Xenophontem legimus. Simile de plantis fit, quarum vel integra corpora, vel partes, ſaccharo aut melle

recondimus, ut etiam poſt obitum non ingrata hominibus cadavera, vel tanquam gulæ ſcitamenta, vel tanquam bonæ Valetudinis fulcimenta placeant.

Ex quibus omnibus conſtare vobis arbitror, Auditores humaniſſimi, quàm ex verò profecta ſit Homeri vox, genus humanum plantis eſſe ſimile, quàmque cognata ſint officia, corporis humani contemplatio, & amœnior hæc plantarum potentium inſpectio. Conjunxerunt utrumque munus viri per Europæ tractus celeberrimi, qui tam in hoc nobili Patavino Lyceo, quàm in aliis florentiſſimis Gymnaſiis, & Anatomica, & Botanica publicè profeſſi: quibus volupe fuit, exantlatas à cadaverum diſſectione moleſtias, jucundo rerum hortenſium exercitio diluere.

Eſt etenim alternis facilis labor ——

Horum veſtigia, quamvis longo intervallo, ſereniſſimæ Reipublicæ Venetæ decreto ſequenda mihi ſunt, & intermiſſa jam ab aliquot annis grata plantarum contemplatione, rerum Anatomicarum inſuavitas mitiganda. Vos quoque lectiſſimi juvenes, generoſa pectora, & ad patriæ decus nata, ſtudium utrumque complectamini, quodque cælo deſcendiſſe fertur, γνῶθι σεαυτὸν, Noſce te ipſum, tam ex miranda partium corporis humani ſtructura; quam lepido hoc vegetabilium omnigenorum cœtu, exemplis jucundioribus perdiſcatis.

PLAN-

PLANTARUM

EXIMII CULTORES.

RECeptus à vetuſtiſſimis ſeculis mos fuit, Auditores, legumque ſanctione deinceps confirmatus, ut ſacris certaminibus victores arborum ramis coronarentur: atque hoſtibus domitis clariſſimi duces, inter bellicos honores, connexum è floſculis ſertum, fortitudinis teſtimonium ſumerent. Adeoque princeps olim terrarum populus, haud nobiliorem ob ſervatos exercitus coronam; quàm gramineam imperatoribus a milite dandam conceſſit. Et placuit ſimplex hoc inſtitutum, dum intemerata placuit virtus, non aliunde; ſed à ſe ipſa pretium, æſtimationemque conſecuta. Senſim tamen obrepente priſcæ frugalitatis deliquio, contempta fuerunt obvia hæc Naturæ blandientis ornamenta, primuſque Craſſus ille dives, ex argento auroque folia coronarum imitatus. Non aliò ſanè exitu, niſi ut ſuavem & æthereum honeſti ſpiritum, ſordida vulgi aviditate, veluti olenti fæce corrumperet, ipſuſque fortunis ampliſſimis devolutus infamem ſeſe creditoribus decoctorem objiceret. Simile de medendi ſcientia dixerim, quam peſtilenti quodam ſidere adflatam judicarunt viri magni, poſtquam à portentoſis ingeniis ſpreta penitus herbarum potentia, remediorum gratia metalla tantum quæſita fuerunt, &, tanquam parum benigna fertiliſque tellus foret, qua parte calcatur, in viſcera ejus penetratum eſt, & horridam Manium ſedem, ut tormenta conquirerentur, quibus in morbos pugnaretur, de quibus incertum, luxata ſæpius ſecunda valetudo, an adverſa reſtituta fuerit. Quorum inſaniam, ſi paucis mihi perſtringere dabitis, humanitatis veſtræ munus agnoſcam, Auditores, & eximiæ benevolentiæ argumentum certiſſimum.

Nam

Nam ſi providus ille rerum auctor humanæ valetudinis præſidia in metallis præcipuè repoſuit, quid eſt, quod oculis illa mortalium ſubduxit? quod ad inferos uſque demerſit, ac rebus veluti noxiis damnoque generis humani prodituris in medium, toto pondere terram inſtravit? Ecquis ad ſalutem inventa credat, quæ ſine certa pernicie conquiri non potuerunt? valere hominem per illa debuiſſe, quæ actis per montium ſpatia cuniculis improbo atque indigno labore vitam ejus attritura? quæ ſidentibus infirma cervice fornicum rimis, repentina morte operarium oppreſſura? ſpiritum anhelantis tetro lethalique fumo ſtrangulatura? atque utcunque perditæ cupiditati cætera benè vertant, lucis incertam uſuram, certis umbris ac tenebris damnatura? Protrahantur è latebris ſuis tandem metalla, & curioſi artificis judicium pariter ac manus delaſſent; non habebunt inter ſalutares notas, quo ſenſuum fidem provocent. Nam tactui immitè protinus frigus inſinuant: odoratui & linguæ, aut nihil, aut inſuave quid, & nauſeabundum: ut cum ad experimentum procedendum eſt, non ad amuſſim artis exactum opus; ſed temeritate, atque audacia plena periclitatio committenda ſit. Claudicet enim neceſſe eſt ἐμπειρία quæcunque rationis fulcro non ſubnixa, & in errores impingat, quæ recti judicii Theſeio veluti filo non directa. Nec aliam arbitror cauſam fuiſſe, cum jam antiquitùs ſatis obvia metalla forent, quod in tanta priſcorum diligentia, vix habeant graviſſimi ſcriptores, quo morbis præſentibus internum illorum uſum perſuadeant: quibus tamen (ut seriò fatetur Plinius) nihil intentatum inexpertumque fuit: nihil deinde occultatum, quod prodeſſe poſteris vellent. Abſcondiſſe eos abſtruſos naturæ theſauros, vitamque bonis alienis defraudaſſe, tantum abfuit, ut etiam ingratis eos divulgarint, diuque ſummum ingeniorum emolumentum duxerint, ne intra unumquemque præclara inventa perirent. Cur imponi mihi patiar ab hodierno chymicorum vulgo, patere nunc metallorum arcana, atque interiore naturæ ſacrario concepta horum principia, Vulcani miniſterio detecta? Quamvis enim hæc in auro, in ſtibio, in hydrargyro, non illaudabili ſtudio quæſiverint plurimi; tamen irritos fuiſſe

ᴏᴘᴀ-

conatus, tum demum agnovere, cum per tot ignium gradus, aquarumque Stygiarum vires exercitatam materiam, habitum tantùm mutaſſe deprehenderent; non exuiſſe corpus: nec talaria poſuiſſe unquam volaticum illum divum; ſed vel Proteo mutabiliorem, poſtquam vario ſub ſchemate diutius luſiſſet, remeaſſe tandem in priſtinam libertatem, vomicam æterni liquoris, & rerum omnium venenum. Aperto ſatis indicio fruſtra ab his ſolis morborum auxilia exſpectari, quorum intimæ vires in notitiam hominis haud pervenerunt, nec pervenire forſan debuerunt.

At illa quæ adverſus ægritudinum impetum efficaciſſimè pollere voluit, rerum optimarum æterna ſcaturigo Deus, è tellure ipſum produxiſſe ſacris literarum monumentis dudum conſignatum eſt; adeoque tot herbarum fruticumque genera, quemadmodum edita fruge victus neceſſitatem homini explent; ita fœcundo medicamentorum proventu Valetudinem proſperam conſervant, adflictamque morborum ſævitia priſtino vigori reſtituunt. Plantarum opera, infeſtum vitæ penetralibus frigus ſuperamus, ardorem æſtuantium viſcerum demulcemus, ſuffuſos partibus humiditatum imbres exſiccamus, ariditatem earumdem ſqualoremque temperamus. His jubente Deo utendum eſt, imò imperante; ut quamvis neceſſariò ad fatalem illam metam homini eundum, præſto nihilominus ſit, quod externorum præcipitem incurſum avertat, corporiſque cruciatus ſubinde propulſet, & ad cataſtrophen vitæ molli magis, ac naturali via, deducat. Nec locus ullus aut regio cæleſti munificentia deſtituitur: non abditæ ſolitudines, & horridior omnis naturæ facies, non juga montium nubes excedentia, exuſtique ſideribus terrarum tractus. A Mæotidis palude, & ultra Herculis columnas ipſoque rerum naturæ defectu, herbæ petitæ ſunt, quas in ſanitatis uſum induſtria medendi converteret. Homini utique felicitatis ſuæ culmen etiamnum obtinenti, domicilium primum, & veluti ſedem beatioris ævi, hortum adſignabat, beneficum Numen, ut ambiguum ipſi relinqueret, plura utilitatis ejus gratia condidiſſet, quàm voluptatis: cum & neceſſitatibus ſingulis proſpectum eſſet, & amaretur

uſque in delicias. Reficiebant utrunque ſenſum partim ſcintillantes varieque micantes flores, etiam non ſuſpicienti ſiderum deſideria renovantes: partim ingenuus ab iiſdem & gratiſſimus halitus, & quocunque animum oculoſque convertebat homo, ex vegetabilium uberrimo lætiſſimoque proventu, facile cognoſcebat, & ignaro ſibi divinitùs parata eſſe hæc beneficia, & ſuppeditari porrò vel ingrato.

Nec obſcurat muneris præſtantiam, quod hiſpidus aliquot plantarum aſpectus, quod productis ſpinis tangentium manibus truces. Munire enim quaſdam Natura debuit, & aculeis veluti telis armare ut tuta homini magiſque ſalva remedia forent: quæ vel avida quadrupes depaſcere, procaces digiti rapere, vel neglecta veſtigia facilius obterere poterant. Ita hoc pariter quod in vegetabilibus diſplicet, hominis cauſa excogitatum arbitremur. Fateor quidem non omnes plantas æquè gratas eſſe: multas qualitatum inſitarum exceſſu, morborum atrocium cauſas debellando, aſperitatem aliquam exſerere: quaſdam ſub floridula ſpecie toxica parare. Attamen hæ ipſæ quæ valetudini hominis penitus infeſtæ videntur, numeroſis tot ſeculorum experimentis, in uſum aliquem humanæ ſalutis converſæ fuerunt. Quamvis autem admirabilem hanc ex plantis remediorum varietatem ſummus ille dynaſta cùm genuerit, tum homini largitus fuerit; occaſionem tamen inveniendorum, & cognoſcendorum effectuum anſam, non raró bruta dederunt animantia. Nam caligantium oculorum nubeculam chelidoniæ ſucco diſcuti hirundinum inventum eſt, quæ implumibus pullis hujus adminiculo viſum, vel acuunt retuſum, vel reſtituunt amiſſum. Canes gramine manſo ſtomachi faſtidium deducunt, rejecta per vomitum cum medicamento pituita. Serpentium morſui Elaphoboſci pabulo reſiſtunt cervæ. Dictamni quoque vires, infixa corpori extrahendi patefecerunt eædem, cum, ut loquitur Maro,

—— *tergo volucres hæſere ſagittæ.*

Paſtis enim dictamno cervis lethales arundines protinus deciderunt. Anguis deguſtato fœniculi ſurculo ſpolium hybernum exuere, ciconiam ægrotantem ex origano medelam excer-

carpere, aprum ex hedera, magnis ſcriptoribus proditum eſt.

Atque hinc natæ porrò obſervationes, prima ſalutaris ſcientiæ fundamenta locarunt: quas ipſas tamen non humile vulgus ſibi tribuit; ſed Dii, quique æmula poteſtate Deorum ſimulacra ſunt, reges, principeſque tanquam proprias vindicarunt; plantas etiam ſingulas nominibus ſuis adoptantes. Laudatiſſimam herbarum, quamque à Diis Moly appellari cecinit Homerus, Mercurio inventori adſignat: idem & contra ſumma veneficia remedium prædicat. Panaces ipſo nomine morborum omnium auxilium promittit, ſpecie numeroſum, & Diis pariter indagatoribus adſcriptum: hujus radice tellure evulſa, ſcrobem replere vario genere frugum religio fuit, & terræ genetricis piamentum. Myriophyllum Achilles invenit, fortiſſimus heros, quem non ignorare decebat, ut loquitur Statius,

—— quonam ſtaret medicamine ſanguis,
Quid faceret ſomnos, quid biantia vulnera claudat.

Plantam ipſam morbis militum ſublevandis utiliſſimam eſſe, facto ejus in Telepho curando felici experimento comprobavit. Cratævas Mithridati Scordium acceptum refert, potentiſſimo regi, atque in ſumma non minus ingenii, quam imperii magnitudine, medicinarum peculiariter curioſo; Eupatoria quoque regiam auctoritatem habent, nec viribus ſuis penitus indignam, quum ſemen ex vino potum unicè dyſentericis opituletur. Gentianam Illyriorum quondam principi Gentio debemus, nobiliſſimam plantam, & alexipharmaca virtute pauciſſimis inferiorem. Quid memorem Chironem, Lyſimachum, Teverum? cum mulieres quoque conſtet hanc gloriam affectaſſe. E quibus Artemiſia, Mauſoli regis conjunx, adoptata herba, quæ Parthenis ſeu virginea antea nominabatur. Nec verò frivolam exiſtimemus hanc vitæ juvandæ curam, & ne quid profuturum ſeculis diutius lateret. Quoſdam enim ſingula inventa Deorum numero addiderunt: vitam omnium ſanè, & morborum tyrannidi exemerunt, & clariorem reddiderunt cognominibus herbarum: excitata quoque poſteritatis memoria rerum utilium inveſtigatoribus gratiam benigne retulit. Sola

enim hæc Naturæ placuiſſe remedia cenſebantur, utpote non difficilia inventu, parata vulgò, citraque vitæ diſpendium quærenda. Inculpata magis omnia fuerunt, cum nondum per fraudes hominum, ingeniorumque capturas, venalis valetudo eſſet: nondum compoſitiones, atque inexplicabiles miſturæ decantarentur, ulcerique parvo ex Indiis, aut Mari Rubro medicina imputaretur, ut ſeriò conqueritur rerum Naturæ graviſſimus ſcriptòr.

Atque inventores quidem herbarum tales tantique fuerunt quid illuſtres, & ab omni ævo ſplendidiſſimos plantarum inventarum cultores ſilentio involvam? Et, ne Alcinoum Adonidemque reges è fabulis accerſeam, in veris hiſtoriis Cyrum legimus, imperatorem celebratiſſimum, plantaria manu ſua inſtituiſſe, atque hoc ipſum apud Lyſandrum Lacedæmonum legatum in aliqua gloriæ ſuæ parte collocaſſe. Attalum ſane Pergami dynaſtam, non pretioſiſſimæ ſupellectilis fulgor, non ſecundantis fortunæ blandimenta detinebant, quin, omiſſa regni adminiſtratione, hortorum ſtudio, plantarumque ſatu, defeſſum aut aberrantem animum recolligeret. Semiramidis penſile viridarium, admirata fuit antiquitas, & Africa celebrem novumque Maſaniſſæ cultum. Apud Romanos adeò vetus reperitur hæc propenſio, ut reges imperii fundatores, poſitis aliis curis, hac potiſſimùm fuerint in cura. Tarquinium cognomento Superbum palàm eſt, decuſſis in horto, papaverum capitibus, ſævum illum, ut loquitur Plinius, & ſanguinarium nuntium filio remiſiſſe. Scipio Carthaginis terror, Hannibalis, atque Antiochi victor, Linterni, horto ſubigendo, triumphalem manum exercebat: adeòque ſuavem experiebatur hortenſem operam Diocletianus Cæſar, ut lactucas ad Salonam, & olera, diademati, imperiis, ſceptriſque cunctis præferret.

Quanquam palmam florei hujus cultus præripuiſſe omninò videantur priſcis, hodierni proceres, induſtria dicam, an ſeculi potius felicitate ſingulari, à quo tempore ad ortum, occaſumquè ſolis patefactis Indiis, Europa univerſa, non minus pretioſiſſimis mercibus locupletata, quàm utiliſſimis plantis venuſtiſ-

nuſtiſque floribus exornata fuit. Quis fama non accepit Elyſia illa hortenſia, quæ Ludovicus Decimus tertius, feliciſſimus pariter, ac juſtiſſimus Gallorum monarcha, regio ſumptu non ita pridem excitavit? In quibus non ſolùm ampliſſimi regni delicias, & avita lilia; ſed utriuſque Indiæ florea miracula, æmulo terrarum ſitu peritè diſpoſita, vigere juſſit. Atque ut propinqua tantum delibem: Ex Romanis illis, religionis, Sapientiæque purpureo ſplendore eminentiſſimis patribus, cognitum habetis Franciſcum Cardinalem Barberinum? Igitur & ſupra Tantali, Heſperidumque ſive pretium, ſive operam conſtitutos, ornatiſſimos ejuſdem hortos, in quos, tanquam divini nectaris fœcundis apibus floſculi honorem impetratura Chloris, prodiga manu congeſſit quicquid horum eximium habet, noſter, aut alter orbis. Te verò quem memorem,

—— ò quà ſol habitabiles
Illuſtrat oras optime principum,

Ferdinande Secunde, magnorum Hetruriæ ducum, qui, veluti cum imperii ſolio ſcientiarum virtutumque ſceptrum obtines, ſic in cultiſſimo Piſarum viridario ſplendidè inſtruendo, tum è quæſitiſſimis floribus temporaneam; tum in poſteritatis memoria coronam conſecutus es ſempiternam. Effloreſcit doctiſſimi Petri Caſtelli auſpiciis, in Mamertini gymnaſii uſum, hortus Meſſanenſis Siculus. Non favillis atque uſtilagine flammas eructantis Ætnæ decolor; ſed Floræ nitidioris ſuaveolentibus deliciis eximiè decorus. Lugdunum illud Brtavorum; clariſſimas Belgii Athenas, haud minus eruditiſſimorum profeſſorum celebritas commendat; quàm adjunctus ſplendidæ Academiæ cultiſſimus hortus: in quo, præſide Adolpho Vorſtio, altero hujus ævi Theophraſto, præpotentium Ordinum confœderatorum nutu, non ebur, aromata, gemmas; ſed flores ſuos inter Europæas hoſpitari plantas Indi mirantur. Vigent in Germaniæ ſinu Altorfinæ Tempe, induſtria Ludovici Jungermanni, incomparabilis Botanici, in medicarum virtutum compendium redactæ amœniſſimum. Ac ne vegeta magis cœli temperie felices terras, his floriferis hortorum ſpatiis gaudere tantum credatis, illas ad extremum ſiderum ambitum, gelida-

que Aquilonis conceptacula porrectas regiones, hac parte à rerum natura damnatos non eſſe, oſtendit Regius apud Danos Hafnienſis Academiæ paradiſus, Othonis Sperlingii, viri præſtantiſſimi, ſtudio, Europæis, Americaniſque plantis ornatiſſimus. At quid auguſtiſſimæ Reipublicæ Venetæ munificentia dignius erat, quàm ut in hoc nobiliſſimum bonarum artium Aſylum, bonæ valetudinis præſidia reciperentur? ut in Muſarum cœtu Phœbus ſurgeret, Phœboque ſubjectæ plantæ plantarumque vires agnoſcerentur. Immò prima omnium Veneta prudentia, utiliſſimi inſtituti metam aſſecuta fuit. Nam ut rebuspublicis per orbem reliquis, laudatiſſimi regiminis, civiliſque tranquillitatis normam præbuit, ita publicis liberalium diſciplinarum Gymnaſiis, quid ad rei Medicæ perfectionem conduceret, exemplis ſuis docuit, ſplendidè conſtructo, non ligneo tantum illo, in quo Valetudinis fundamenta diſſectio cadaverum patefaceret; ſed etiam lapideo hoc plantarum amphitheatro, in quo tum incolumis Hygieæ munimenta, tum ejuſdem afflictæ præſidia locarentur, ac recenſerentur validiſſima.

Quæ nunc obvia vobis, Auditores, & in ſtudiorum veſtrorum emolumentum comparata curioſé perluſtretis. Quod ſi enim ad ſanitatis amiſſæ recuperationem neceſſarium ducitis, mirabilem corporis humani contextum viſcerumque ſingulorum temperamenta rimari: quidni pariter neceſſarium exiſtimetis, ſedula obſervatione ea præcipere, quibus ſacrum illud opificium ſartum tectumque ſervandum, quibus labefactata morbo viſcera ad temperiem priſtinam revocanda ſunt? Et obſervanda quidem eò religioſius, quo calamitoſior ex præſidiorum inopia eventus, & ex inexplorato remedii uſu damnum gravius redundat. Ducem utique belli non immeritò vituperetis, qui hoſtem irruentem aggreſſurus, ignorat, militem ſub ſignis habeat validum, an viribus fractum, armatum, an inermem: Druſiano gladio, an plumbeis telis inſtructum. Non diſſimilis fuerit Medici, imprudentia dicam, an temeritas? ſi graviſſimarum ægritudinum agmen profligaturus, incognitum habeat, quæ medicamenti natura, quis habitus: robore integrum

grum ſit, an vetuſtate obſoletum: blandè opus expetitum abſolvat, an concuſſione quadam valli, partiumve perturbatione: vix à priſcis illis empiricis diſcrepaturi, qui per capitalem inſcitiam ex periculis ægrorum diſcebant, atque experimenta agebant per mortes. Veneremini ergo in tanta remediorum ubertate cæleſtem benignitatem, & plantarum eximios ſive inventores, ſive cultores pleno gradu ſequamini. Vos quoque dignos exhibituri, ſi quæ celſiſſimi Senatus provida cura communi utilitati largiri voluit, iis, qua par eſt gratitudine, modeſtiaque perfruamini.

EX PLANTARUM CULTU UTILITAS.

DEgebant olim in Phaliſcorum agris, inclytæ, & per omnium ora vulgatæ Hirporum familiæ, quæ ſacrificium ad montem Soractis Apollini ſolemniter facturæ religioſis geſticulationibus operabantur, & impune ardentium lignorum ſtruibus inſultabant, flammis (ut loquitur Solinus) in honorem rei divinæ parcentibus. Myſterium hujus devotionis, munificentia Senatus Romani, proſecuta fuit, Hirpiſque, perpetuo decreto, munerum omnium vacationem conceſſit. Quibus verò non dignos honoribus arbitremur, Auditores, genuinos Apollinis myſtas, qui non vanis geſticulationibus, & doloſo per

ignes

ignes ſaltu; ſed inventorum Apollinis ſedulo cultu, herbarumque potentia benignè poſteris tradita, nominis celebritatem adepti, rerum ipſius Naturæ munificentiam tantum non ſuperaſſe videntur,

Dii illorum umbris tenuem, & ſine pondere terram,
Spirantesque crocos, & in urna perpetuum Ver!

Jurè cum ſatyrico exclamem. Nullum eloquentiæ flumen, nulla ſermonis ubertas ſuppetit, qua vel extollere ſatis beneficii magnitudinem libeat, vel utilitatem digerere, quæ ex fonte hoc in ſalutem humani generis, & commodum redundat.

Summum antiquitùs Deorum munus homini datum, ſylvæ arboreſque intelligebantur. Ex his utique templa primùm dicata, & ſimulacra ante exſculpta fuerunt, quam excogitato beluini cadaveris pretio, probatoque pietatis nomine luxuriæ jure, ex eodem ebore Deorum ora ſpectarentur, ac menſarum pedes. Imò numen ipſum arboribus ineſſe, denſa mentis caligine circumfuſi mortales ſibi perſuadebant, ad eas victimæ immolari ſolitæ, atque ex hominis ſanguine factæ luſtrationes. Hinc illa apud Lucanum nemora,

—— lucique vetuſta
Religione truces, & robora numinis inſtar
Barbariei ——
—— tum humanis luſtratà cruoribus arbor.

Neque id feciſſe videntur, quod magnitudinem tantum arborum ſuſpicerent, aut ſub frondibus earùm, excluſa luce, opacam quietem, & ſilentia adorarent; ſed quod eximium in pleriſque uſum agnoſcerent, ſine quo vitam penitus vivere non potuerunt. Herbarum foliis mollior ipſis ſpecus erat: cumque jam è rudi, & ſolivaga vita ſocietatem inire, domoſque ſtruere cæpiſſent, non montes cedebant in marmora; ſed è ramis ſtirpium tuguriola ſua caſaſque conſtituebant. Etiamnum gentes ita degunt, & per vaſtos Indiarum tractus, non operoſa lapidum congerie; ſed ramis palmarum, cannarumque facili contextu, ædiculæ ſurgunt. Aliis non deſunt ingentis magnitudinis arbores, è quarum integro trunco domicilia excavent, atque è cortice unico lintres, mari fluminibuſque trajiciendis, homi-

hominum quinquaginta capaces. Ut mirari jam deſinamus celebratam in Lycia platanum, quæ laxo ſpecu Mucianum conſulem cum duodevigeſimo comite haud incommodè excepit. Alterum item in Veliterno rure, quæ latis ramorum trabibus, & tabulato amplo, Cajo principi, cum quindecim convivis epulanti, ſimulque miniſterio triclinium præbuit. Nec domus tantum è ſtirpibus; ſed corporum etiam tegumenta, in nuditatis remedium, è plantis quærebant. E ſparto calceamenta parabant paſtores, & veſtem. Herodotus è Phleo herba operimenta Indos geſtaſſe prodit, quàm è flumine demeſſam, & contuſam, atque ſportæ in modum contextam, veluti thoracem pectori aptabant. Porrò cum uſus, & excitatum rebus egenis ingenium, varias artes extunderet, ex Acanthii lanugine demptis ſpinis veſtes effecerunt: potiſſimùm autem ex fruticum & arborum lanis, quas Xylon diſtinctiùs, & goſſipium veteres appellarunt. Illarum uberrimo apud Indos, Arabeſque proventu, non indigenis tantum; ſed Europæis quoque populis in veſtimentorum apparatum proſpicitur. Lanas ſanè pecudum, tanquam ſegniſſimi corporis excrementum, rebus divinis operanti minime purum amictum præbere, ex Orphei, & Pythagoræ monitis credebatur. Arborum autem inter optimas terræ fruges exortam lanam, tam ſacerdotibus Aegyptiis veſtiendis, quàm rebus ſacris operiendis ſingulariter uſurpatam fuiſſe confirmat Apulejus. Quid linum referam? vilem & ſine cura paſſim obrepentem herbam: cujus tamen inter confeſſa vitæ commoda, vix par eſt aliarum, quas impenſo ſtudio colimus, auctoritas. Eo multipliciter paſſo contuſoque, & in mollitiem lanæ coacto, poſt tot lucri cupidorum ingeniorum inventa, ne nunc quidem inter indumenta carere poſſumus. Byſſum quoque noverunt veteres, cujus Elæorum agrum feracem fuiſſe ſcribit Pauſanias, è qua pretiotiſſimum, & in mulierum potiſſimùm delicias expetitum lini genus colligebant.

Patebat etiam mortalium oculis olim Oceanus, &, tanquam vinculum orbis terrarumque ſimplex cuſtodia foret, diu humanæ experientiæ intentatum fuit: donec è ſcirpo primùm, & compactis arundinibus ſcaphæ, ex arborum trunco lintres, è

P ſparto

ſparto funes invenirentur, tandemque ex alno pinoque navigia majora, tum è lino velorum diſpares ſinus, ventum procellaſque recipientes, quo longo maris intervallo ſejunctis populis, & extra ſiderum utramque metam poſitis, ſalutaris commercii viam aperuiſſet. Memoriam ipſam antiquitatis, & omnes hiſtoriæ theſauros perdidiſſemus, niſi à claris ingeniis, è corticibus arborum tenuioribus, libri comparati fuiſſent, quibus inſcriberent, atque caudicibus earundem in tabellas æquatis codices: tum lintea ceris obducta, quæ ſtylo exarata literas ſervarent. Quin & foliis plantarum non oracula tantum mandarunt; ſed etiam prolixiores doctrinæ tractatus. Illaque de ignibus aëriis ſuaviſſimi Poëtæ carmina,

Lævis in aridulo malvæ deſcripta libello.

Seculis deinde provectis è Biblo ſeu Papyro circa ripas Nili creſcente, chartæ paratæ ſunt, quum in prætenues, ſed latiſſimas philuras acu dividi cæpiſſet: quibus Pergamorum principes membranarum uſum adjecerunt.

Et libros tantum loquor, veſtimenta, domos, templa: ne vivere quidem ſine plantarum ſubſidio priſci mortales potuerunt. Ferarum atque animantium cæde, victus neceſſitatem eos expleviſſe, cur exiſtimem, Auditores, cauſam habeo nullam. Etenim inter vetuſtiſſimos Syros, Aegyptios, Perſas, Indos, quotquot aut religioſo Deorum cultu, aut continentiæ laude cæteris præſtabant, à carnium eſu abſtinebant: ſive animantibus tanquam rebus ſacris parcerent, animæ nobilioris indolem venerantes, ſive partium nobiſcum ſimilitudinem ſuſpicerent, ſpeciemque ſanguinis communem. His igitur, ut Homerus teſtis eſt,

—— καρπὸν ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα
Αὐτομάτη ——

—— *fructum dedit optima tellus*
Sponte ſua ——

Ex arboribus primò gentibus cibum fuiſſe refert Plinius, ſic inductas cœlum ſpectare, ſic paſci. Tandem, ut cecinit Maro,

—— *cum glandes atque arbuta ſacræ*
Deficerent ſilvæ, & victum Dodona negaret,

au-

auctis hominum cœtibus, frumentis quoque labor additus fuit, inventique fruge blandiores ſucci hominem mitigarunt. Ex his membra recreans olei liquor, vireſque reſtaurans vini potus, tot denique ſapores annui ſponte provenientes, & menſæ etiamnum ſecundæ: quamvis ciborum cauſa cum feris depugnetur, & paſti naufragorum corporibus piſces expetantur. Imò conſiderate vel in ſingulis, quæ retuliſſe videor de multis. Naſcitur in Mexicanis oris Magneii dicta incolis planta, aloës genus, firmo in extremis foliis aculeo ſpinoſum. Hujus truncus ligni uſum præbet, folia tegularum, aut imbricum. Ex iiſdem lini cannabiſque modo variè paſſis fila, calceamenta, cingula, chlamydes, ſtoreas, & funes concinnant. Spina ſubulæ, vel acus vicem ſuſtinet, tum collectus in excavata radice ſuccus, mel, ſaccharum, & acetum exhibet. Nec palmam huic plantæ concedit Palma, quæ & ipſa lignum ad ædificiorum trabes ſuppeditat, ramis ejus parietum latera ſtipantur, & inſtrumenta parantur ad uſus privatos plurima. Foliis palmæ, ut auctor eſt Plinius, ſcriptitatum fuit, eadem ad ſutilium nexus, & levia capitis umbracula findebantur. Hodie ſportulas præbent, & ad æſtum aëris temperandum flabella. Cortice caudicis funes plectuntur: medulla ramis ſubjecta, & dactylorum vel in unica palma proventus inſignis, alimentum præbet ſuaviſſimum, & ex iis arte elicitus liquor Vinum,

Quod lene tormentum ingeniis admovet
Plerunque duris ——
Quod ſpem reducit mentibus anxiis
Vireſque ——

Sed, ô vocem egregiam!

Non eſt vivere; ſed valere vita.

Cur in mortalium numero nos poſitos gaudeamus, ut cibos potioneſque, percolemus, ut corpus hoc fluidum, & infirmum ne cadat ſubinde farciamus? Verèque natura non materna benignitate, ſed novercæ odio genus humanum proſecuta diceretur, niſi præter victum, è vegetabilibus ea quoque ſubminiſtraſſet, quibus valetudinem fulcire, morborum impetum retundere, dolorum atrocitatem lenire queamus. Quid enim eſt,

quod amiſſa corporis ſanitate felicitatem hominis ſtabiliat? an regiæ Perſarum Gazæ? an Arabum intacti theſauri? an univerſum quod ſignandum aviditas dedit aurum? næ illa præ ſano corpore ludibria ſunt, ac vitioſæ nuces! Nemo tam demens, qui Indis imperare amet, affectus elephantiaſi, diadema geſtare capite ſiderato; manibus ſceptrum geſtare, chiragra implicitus. Sola valetudine propitia, etiam in triſti felle dulcedinem, adverſâ eadem etiam in mero melle ſummam amaritudinem experimur. Κρεῖσσον θάνατος ὑπὲρ ἀρρώστημα ἔμμονον, inquit Panaretes, Tolerabilior mors eſt pertinaci ægritudine.

Tanti autem tamque exoptati boni curam, & tutelam, in plantis iſtis, herbarumque facultatibus præcipuè collocavit, prodigus utilitatum omnium conditor. Harum quàm plurimis calorem indidit, quo noxium partibus internis frigus expelleremus, cruditates, phlegmatumque proventum impediremus. Atque ex illarum ordine, quædam ſingulari temperamenti blandimento, frigore concreta laxant, & remolliunt, æmuloque naturæ miniſterio indigeſta concoquunt, dolorum cruciatus leniunt, ad ſobolis generationem ſemen parentum augent, ad generatæ ſobolis nutritionem, lactis abundantiam matribus ſuppeditant. Quorundam acrior calor eſt, & altius penetrando, laxatiſque ſpiramentis obſtructa viſcera expediunt, tumores diſcutiunt, hærentem in uteri venis ſanguinem ſpiſſum fluxilem reddunt, aquarum ſtagnantium copiam imminuunt, partem earum ad ureterum canales deducendo, partem rivulis ſudoris excitatis per tenuiſſimos meatus eliquando; vermium item importunos fœtus, atque ante obitum corpus humanum funerantes interimunt. In quibuſdam plantis igneus vigor eſt, quorum exceſſus, quamvis uſu interno tutus non ſit; attamen dum excitato forinſecus ardore, & dolore, ex alto vitioſos ſuccos attrahunt, atque inductis ulcuſculis revellunt, & derivant: excreſcentia ſupra Naturæ modum abſumunt, moleſtiore quidem ſenſu, ſed eventu felici, graviſſimas ægritudines frequenter domant. Contrario proſunt opere plantæ, quæ frigore ſuo fervorem æſtuantium viſcerum temperant, tenues humores

res, & cum periculo ruentes intercipiunt, ſiſtunt, repellunt, dolores maximos immiſſo partibus ſtupore ſopiunt. Evidens pariter auxilium afferunt illæ, quæ vulnerum hiatus claudunt, & in ulceribus vel carne replendis, vel cicatrice velandis Naturæ adflictæ ſuppetias ferunt, aliiſque morbis ſuperandis ſtrenuè militant. Atque hæc omnia tantum manifeſto qualitatum robore præſtare videntur: quid mira deinde, neque explicabili ſatis formarum proprietate? qua vitioſos corporis ſuccos ut expurgari poſſint, ad ſeſe pelliciunt: quemadmodum cervum è latebris attrahere ſerpentes ſcribunt rerum naturalium inveſtigatores. Addite vim ſingularem, qua languidis vitæ præſidiis robur aſpirant, teterrima venena hoſtili veluti odio perſequuntur, & profligant. O favorem numinis & cœleſtis benignitatis fontem limpidiſſimum! Quid dubitemus an vera ſit Plinii ſententia, Mithridatis commentaria, quibus vires plantarum, & effectus complexus fuerat, non minus communi vitæ profuiſſe; quàm regna potentiſſimi illius principis, & provinciæ imperii Romani limitibus à Pompejo Magno adjectæ.

Harum itaque diligens, & curioſa inveſtigatio, non ad alios magis ſpectat, quàm ad vos, ornatiſſimi Juvenes, quibus humanæ valetudinis commoda ſervanda, incommoda ſalutari manu, & conſilio avertenda fuerint. Utique ſi bene medendi gratiſſimum finem ſanitatem agnoſcitis: hæc autem ſive conſervanda ſit, alimenta: ſive à morborum tyrannide vindicanda ſit, medicamenta, tanquam media expoſcat, quibus proficiat: in confeſſo planè judicetis, ad vos pertinere cognitionem mediorum, ad quos acquiſitio hujus exoptati finis. Quod ſi tamen omnibus hic ſcopus propoſitus non eſt; rem tamen indignam arbitremini, animantia bruta, quæ ipſis ſalutaria ſunt noſſe; hominem autem ea ſine quibus vivere, ſine quibus valere non poteſt, ignorare.

EX
PLANTARUM
CULTU JUCUNDITAS.

COnſulebat oraculum Delphicum Gyges, rex olim terrarum ampliſſimus, ecquis in communi hominum cœtu præ cæteris felix eſſet. Reſponſum tulit, Aglaum Pſophidium, inter mortales feliciorem à Diis judicari. Hic verò ætate jam ſenex, in anguſtiſſimo Arcadiæ angulo prædium colebat, parvum quidem, ſed annuis victibus largiter ſufficiens, è quo nunquam fuerat egreſſus. Iniqua ſanè ſplendido regi videbatur ſententia, ignobilem pariter, atque ignotum ſenem, haud imperii majeſtate formidabilem; ſed hortuli privati cultura penè deſpiciendum, feliciorem habitum iis, in quos propitia Fortuna bonorum omnium cumulos prodiga manu congeſſit. Beatam adeò vitam non eſſe, ut recenſet Poëta,

Fulgentes manibus videre gemmas,
Aut teſtudineo jacere lecto,
Aut pluma latus abdidiſſe molli,
Aut auro bibere, aut cubare cocco,
Regales dapibus gravare menſas,
Et quicquid Lybico ſecatur arvo,
Non una poſitum tenere cella,

Nihil enim horum in hominem conveniebat, qui ad raſtrum, & bipalia relegatus, vitæ mollioris lubentias vix primoribus, ut ajunt, digitis attigerat. Agere tamen Pſophidii cauſam princeps voluit Lyricorum Horatius, & beatum aſſeruit eum, qui ceu priſca mortalium gens, procul amotis negotiorum turbis, pater-

paterno in rure, vitæ, victuique neceſſaria quærit. Nam, inquit,

Neque excitatur claſſico miles truci,
Neque horret iratum mare.
Forumque vitat, & ſuperba ci vium
Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine,
Altas maritat populos.
Inutileſque falce ramos amputans,
Feliciores inſerit.
Hinc quum decorum mitibus pomis caput,
Autumnus arvis extulit.
Ut gaudet! inſitiva decerpens pyra,
Certantem & uvam purpuræ.

Mihi, humaniſſimi auditores, in re propoſita, nec editum divinitùs oraculum ſpernendum eſt, nec à poëtica tamen levitate pondus conqu irendum, ut oſtendam, non aliam, inter externa & fortuita, ingenuam magis, homineque dignam voluptatem eſſe, quàm quæ ex ſtirpium plantarumque cultu in eundem redundat. Quòd mihi quidem ut evincam facilè fuerit, ſi benevolentia veſtra, veluti zephyro blanditer aſpirante, vela mentis meæ, conatuſque promovebitis.

Nam, ut inde ordiar, haud facilè delectationem aliam reperiatis, in quam ab omni ævo tam cupidè conſenſerit humanum genus: arcanâ quadam, eademque congenita vi, tam civiles; quàm barbaros animos ad hortorum ſtudium ſuaviter, nec minus efficaciter impellente. Sacras luſtretis, ac profanas hiſtorias, & liquidè conſtabit, ſimul cum orbe nato, natos eſſe hortos, eorumque ſepimentis libenter ſe clauſiſſe, non illuſtria tantum capita, atque inter illa philoſophos & egregii publici moderatores; ſed humile pariter vulgus, & quotquot ſimpliciores, nec ambitione mala faſcinatæ mentes fuere. Quid enim ſingulari cura non proſequerentur ea, quæ non in cibos tantum; ſed etiam ciborum ſuave condimentum cedebant. Non recenſebo pretioſas Indorum merces, piper, caryophyllos, macem, cinnamomum, ſine quibus opiparè vix degitur, aliaque exoti-

ca

cæ ſtirpium munera: cum illa ipſa quæ nobis viliora ſunt, cepas, & allia, ex omnibus Europæ radicibus, tanquam ſuaviora gulæ ſcitamenta, languidoque ventriculo robur conciliantia, Indiarum incolæ ſeligant, ut auctor eſt Joſephus à Coſta. Mel, quod dulce nectar, & cœleſte donum haud vanè cecinit Virgilius, è plantis floribuſque delibant ſedulæ, operumque ſuorum ſtudioſæ apiculæ, quotieſcunque

Crura thymo plenæ, paſcuntur & arbuta paſſim,
Et glaucas ſalices, caſiamque, crocumque rubentem,
Et pinguem tiliam, & ferrugineos hyacinthos.

Non cedit melli dulciſſimus ſuccus, quem arundinibus expreſſum, olim Indi bibebant. Ex eodem artificioſa condenſatione concreto, ſaccharum paratur hodiernum, quo nihil, tum ad edulia condienda, tum ad corrigendam medicamentorum amaritiem, uſu receptius habemus. Addite mannam, qua vix aliud inter alvum lenientia ſuavius exiſtit. Hæc autem roſcidus humor eſt, ex vapore, ſubtilibus pinguibuſque plantarum exhalationibus permiſto, productus, quem per ſerenas æſtatis noctes moderatum frigus condenſat. Jam fructuum illam, è ſtirpibus tam ſpecie, quam ſapore diverſis miram varietatem, nulla ſatis explicet facundia. Verèque apud Plinium Pomona, plurimum, inquit, homini ex me voluptatis eſt. Ego ſuccum vini, liquorem olei gigno, ego palmas, & pyra. Tellus omnia labore quærenda concedit. At ex me parata pleraque, nec cura elaboranda; ſed porrigentia ſeſe ultro, &, ſi pigeat attingere, etiam cadentia. Certavit in his igitur natura ipſa ſecum, & ambiguum reliquit, plus utilitatis ſtudio mortales ſibi devinctos voluerit, an voluptatis.

Jam odores illos, halituſque ſuaviſſimi eximiam in floſculis hiſce gratiam, quiſquis integro narium ſenſu percipit, eum fateri neceſſum eſt, fruſtra alibi quæri delinificam hanc vim, & neſcio quam ab alto infuſam ætheriæ ſubſtantiæ partem. Non enim animantium membra ulla, non abſtruſæ metallorum copiae, quicquam fragrantiæ illius poſſident, quam puriori myrrhæ, olibano, ſtyraci, ladando, electro, balſami lacrymis, cinnamomo; imò paſſim obviis roſis, caryophyllis, violis, jaſmino,

mino, liliis, ſimilibuſque naturæ munificentia contulit. Imò tanti æſtimati ſemper fuerunt, ſuaveolentes plantarum ſucci, tanquam cœleſtem in homine merſamque auræ divinæ particulam exhiberent, ut non niſi Deo placando, & precibus, votiſque mortalium, adeoque ſacris officiis abſumerentur. Hinc receptum uſu paſſim fuit, ut cum Marone loquar,

Verbenas pingues adolere, & maſcula thura.

Meritòque reprehendit intemperiem ſuorum phyſiologus Romanus, quod acervatim honori cadaverum congererent, quæ Diis per ſingulas micas dabantur. Neronemque principem tantum odorum concremaſſe, noviſſimo Poppææ ſuæ die, quantum annuo proventu non ferebat Arabia univerſa. Nec deeſt huic odoræ ſuavitati eximius uſus, ſive bonam Valetudinem, ſive adverſam ſpectemus, utpote quæ ſpiritus hominis recreat, & inſpirato purioris conditionis halitu, vitæ flammulam blandè excitat. Atque hæc potiſſimùm cauſa eſt, ut tradit Juſtus Lipſius, quod veteres illi ſapientes in hortis habitarunt. Eruditi hodiè, doctique viri delectantur hortis, & in iis divina illa pleraque ſcripta procuſa, quæ miramur, quæque nulla temporum ſeries, aut ſenectus abolebit. Viridi Lyceo tot diſſertationes debemus de natura: umbriferæ Academiæ de moribus, & ex hortorum ſpaciis diffuſi uberes illi ſapientiæ rivi, quos bibimus, & qui fœcunda diluvie orbem terrarum inundarunt. Ex odorum miſtura antiquitas unguentorum compoſitiones invenit, quarum præcipuis à myrrha, coſto, amomo, croco, nardo, amaricoque nomen faciebat, non cute tantum, capilliſque delibutis; ſed iiſdem luxuriæ vitio, in potus etiam additis.

Auget hortenſia oblectamenta, colorum quæ in floribus dominatur, gratiſſima oculis ſpectantium varietas. Enimverò ut cœlum, ait Lipſius, & æternos illos ignes, nemini aſpicere fas eſt, ſine occulto quodam horrore, & religione; non item Floræ ſacras opes, & hunc inferioris mundi mundum, ſine tacita quadam gaudii titillatione, jucundoque ſenſu. Mirum adeò, non oculis tantum hic pabulum eſt, dum in caducis foliolis aurum, ebur, ſanguinem, flammas, nivemque contuentur; ſed etiam menti, quam nulla res ſuavius afficit, quàm artificis na-

turæ, vel in uno florum genere colorando ſolertiam, ſive cultum ſpectaverit partium, ſive formam, faciemque, mille modis parem, modiſque mille diſparem. Pictores longa intentione hebetatam luminum aciem, ad ſpecula quædam, & virores recolligunt: ita feſſus gravioribus curis animus reperit in his areolis, pulvilliſque micantium plantarum, quo ſe recreet, & iterum excitet. Celebratur priſcorum Glycera Stephanoplocos, ſive coronaria dicta, quæ verſicolori florum miſtura, Pauſiam egregium artificem, ad certamen naturæ ingenioſè provocabat. Hodiernum vulgus compoſitis florum faſciculis, oculorum pariter ac narium voluptatem accendit, atque à feneſtris penſili hortorum imagine, quotidiana ſuſpicientibus rura objicit. Aliorum major induſtria, qui comminutis, conciſiſque floribus, clariſſimorum hominum, tum inſignia, tum facinora, ſedula Muſivi operis imitatione effingere conantur. Nec verò ſenſuum tantum oblectamentum in floribus; ſed etiam formæ, decoriſque ſtudium, ad numeroſa ex iiſdem experimenta humanum ingenium deduxit. Illinebant herbarum ſuccis faciem barbarorum fœminæ, teſte Plinio. Mares olim apud Dacos, & Sarmatas, corpora quoque ſua inſcripſerunt. Britannorum conjuges, nuruſque toto corpore glaſto quibuſdam in ſacris oblitæ, colorem Æthiopum imitabantur. Quid referam in coccifera ilice Tyrii conchylii æmula grana, quibus imperatorum paludamenta tingebantur, atque etiamnum procerum indumenta refulgent.

Imò, factum magno gentium omnium conſenſu, ut ab his quantumvis caducis, vilibuſque plantis, ſummi honoris, & æſtimationis immenſæ, ſi non pretia, certè argumenta peterentur. Antiquitùs ex herbis obviis corona, non niſi Deo dabatur: ob id Homerum cœlo tantum eam, & prælio univerſo tribuiſſe, ſcribit Plinius, viritim, & in certamine nulli. Feruntque primum omnium Liberum Patrem impoſuiſſe capiti. Floſculis herbarum manes venerabantur, animaſque defunctorum. Inde Anchiſes apud Maronem, obvia Marcelli umbra,

—— manibus, inquit, date lilia plenis.
Purpureos ſpargam flores, animamque nepotis,
His tantum accumulem donis ——

Au-

Auguſtus Cæſar, auctore Strabone, cum in Aegypto Alexandri Magni corpus, cedri liquore, myrrha, balſami lacryma, ſimilibuſque plantarum ſuccis, à putredinis injuria præſervatum, adeòque ὅλη τοῦ σώματος περιόψει ἀπαράλλακτον, conſpiceret, aurea quidem coronâ; ſed & ſparſis floribus veneratus fuit. Sumpſerunt ex herbis coronam Deorum honori ſacrificantes, victimis ſimul, & aris, templorumque liminibus, feſta fronde exornatis. Romulo imperii ampliſſimi fundatori, ab Acca Laurentia ſpicea corona pro religioſiſſimo inſigni data. Noviſſimè, & in ſacris certaminibus, Olympiis, Iſthmiis, Pythiis, ex oleaſtro, apio, lauruque uſurpata corona fuit. Inde natum, ut etiam triumphaturis conferretur; ſed in templo mox dedicanda. Corona tamen nulla fuit graminea nobilior, quam exercitus totus imperatori, non imperator militibus ſingulis dedit, adeoque aureis, gemmatiſque omnibus dignior. Quod ſi civicæ honor, uno aliquo humilimo cive ſervato, præclarus, ſacerque habebatur: quid exiſtimari debuit, unius virtute ſervatus exercitus univerſus. Dabatur hæc ex viridi gramine, decerpto, indè, ubi aliquis obſeſſos ſervaſſet. Summumque diu victoriæ ſignum fuit, herbam porrigere victos, hoc eſt, terra, & ipſa altrice humo cedere.

Atque utcunque hæc omnia non ſint, quæ parvi ſanè facienda non ſunt. Quod majus eſſe poteſt humani ingenii oblectamentum, quàm in partibus plantarum pro arbitratu mutandis, rerum naturæ leges tranſcendere, eamque non ut dominam imperantem revereri; ſed ut famulam, ad nutus heriles ſe componentem, variis operibus occupare. Præbent exemplum ſteriles quædam, aut parum fœcundæ ſtirpes. Hæ enim è macra tellure, in pinguiorem tranſlatæ, proprii cineris vegeto fertilique ſale conſperſæ, tepentibus aquis crebriùs irrigatæ, gravidæ fiunt, aut numeroſo partu ſaltem mitiores. Ampliorem quiſquis deſiderat florem, foliorumque luxu ſpectabiliorem, is amputato ramorum inutilium onere, in paucos alimenti ubertatem transferat, quæ multis ſuppeditata, tenuiorem victus penſum exhibebat. Diſplicet in quibuſdam moles, & incrementum partium vaſtius. Igitur & nutrimentum parciore manu ſuf-

fundatis, & intra vaſorum anguſtias compingatis radices, valida magnarum ſtirpium fundamenta jacturas. Quod ſi vel in uſum veſtrum, vel delicias maturandas tempeſtivè non apparent flores, proventum eorum accelerabitis, quotieſcunque inſitum plantis calorem pinguibus, acribuſque fomentis excitabitis, externas frigoris injurias abarcebitis, ſedula item irrigatione ſqualorem prohibebitis. Retardare licet, importunè ad vota cultoris properantem florem, fruticis germinantis tranſpoſitione, vel germinum in calyculos extuberantium decuſſione, & ſolem, omnia ad exortum invitantem, abarcendo. Colorum etiam conſueta in floſculis ornamenta, quiſquis varietatis avidus mutare volet, colorante ſucco, aut pulvere, terra & radicibus imbutis, aquas inſuper ex petito pigmento infectas irrigando, ingenuum naturæ vultum fucata pulchritudine ludificabit. Sunt in quibus odor elegantiæ formæ non reſpondet, manifeſto narium oculorumque diſſidio. Itaque, vel odorato pulvere medicatâ terrâ, vel ſuaveolenti aromate radicibus infixo, vel fragrantibus aquis macerato ſemine, quodque portento ſimile, fœtidis plantis juxta adſitis, ingratum halitum, jucundiore anima flores commutabunt. Colores autem odoreſque tantum? imò temperamentum ipſum, adeòque facultates plantarum, agendique vires, in beneficium humanæ valetudinis in melius convertimus, artificioſa hac cura.

Vincit tamen oblectamenta reliqua, perita plantarum inſitio, qua fœcundum germen alienis vitalibus inoleſcens, non ſolùm agreſtem exuit habitum; ſed fructus etiam, cum magnitudine, tum bonitate magis commendatos producit. Et cui non ſuave ſit ſpectaculum, creſcentem in quercu roſam, in olea vitem, in braſſicæ caule perſicum intueri, atque ut dudum cecinit Poëta Latinus,

Quod ſteriles platani malos geſſere valentes,
Caſtaneæ fagos, ornuſque incanuit albo
Flore pyri, glandemque ſues fregere ſub ulmis.

Agite ergo, humaniſſimi auditores, & obviam hanc ſtirpium plantarumque ſeriem ſtudiosè cognoſcite; quippe quæ non utilitate ſolùm, qua præcipuè pollet, cultores ſuos juvare poteſt;

teſt; ſed etiam honeſta, quam exhibet, voluptate plurimùm recreare.

EX
PLANTIS
VENENATIS EMOLUMENTUM.

SÆpe animos hominum anceps turbavit judicium, temerè ac fortuito impetu contextus hic univerſi coiverit, an provido aliquo rerum parente, & cuſtode. Sæpe, inquit Claudianus,

—— *mihi dubiam traxit ſententia mentem,*
Curarent ſuperi terras, an nullus ineſſet
Rector, & incerto fluerent mortalia caſu.

Equidem dubitandi cauſa alia aliis fuit. Illud plurimis rectæ rationis clavum extorſit, quod plantæ hæ, quas ſummum Deorum munus intelligi Plinius contendit, & ex quibus vel præcipua, vel prima homini alimenta ſunt, tot pravis, noxiis, imò lethiferis permiſtas deprehendamus, ut minima colligendi, maxima verò ſeligendi ſecernendique cura nos exerceat. A providentia ſi hæc procederent, adeoque ſummo & æterno bono, quidni bona forent ſingula, & communem ad utilitatem providè directa. Nunc homo per tot noxias herbas frequenti periculo involvitur, abripitur, nobiliſſimus creatorum, & cujus cauſa præclaram hanc mundi naturam paraſſe Deum credimus: dum pars ingenti viſcerum incendio vitæ nectar abſorbet, pars earum penetrabili frigore flammulam ejuſdem extinguit; pars

cæco infeſta veneno ſpiritum anhelantis elidit. Neque cavere eas ſatis poteſt humana ſagacitas, etiam cum cavet. Latet ſub lætiſſimo virore virus: nec foliis ſolum; ſed etiam floribus venuſtæ plantæ, ſæpius ſub blando vere ſuo, hyemem mortiferum occultant: ſub amabili ſpecie, crudele toxicum velant. Atque utinam per Aconis tantum agrum noxia illa Aconita ſpargerentur, jam abundat omnis regio, interque nitentia culta, ut Maro loquitur,

Infelix lolium, & ſteriles dominantur avenæ.

Mihi verò propoſitum non eſt, Auditores, Numinis æterni cauſam agere, non apud vos, quibus ſolidæ pietatis, & religionis lux affulſit clariſſima. Hoc mihi benevolentia veſtra indulſerit, ut oſtendam, nec malas eſſe ex ſeſe, quæ noxiæ homini ſunt plantas, nec eidem omninò inutiles.

Nam providentia divina univerſum hoc adminiſtrari, ſupervacuum eſt multis oſtendere. Exquis enim adeò contra ſenſum omnem obbrutuit, contra vocem ipſius naturæ obſurduit, cui ambiguum videatur, hunc tam certum ſiderum diſcurſum, & inoffenſam clariſſimorum luminum velocitatem, ab æternæ providæque mentis imperio procedere: terrarum ingens pondus, ſine artificis manu immotum pendere, cœlique circa ſe properantis fugam ſpectare; cum ne illa quidem, quæ confuſa videntur, & incerta, pluvias dico, nubeſque, & eliſorum fulminum jactus, & incendia ruptis montium verticibus effuſa, tremores labantis ſoli, & alia quæ tumultuoſa rerum pars circa terras movet, quamvis ſubita ſint, abſque ratione contingant; ſed cauſas ſuas habeant, quamvis mira effectuum varietate, certiſſimas. Nullius rei tam liquida, tam obvia veritas, quam à Deo eſſe machinam hanc univerſi, ab eo ſeriem hanc cauſarum naturalium conſervari. Hic verò cum non ſummum ſolummodò bonum ipſe ſit; ſed bonorum omnium fons, caput, auctor, origine utique bona fuerint, illa ipſa, quæ damnoſa nobis interno uſu, quæque venenata ſunt. A Deo autem tantum abeſt, ut malum aliquod ſit, quantum ut malus ipſe ſit. Beneficus tantum, & ſalutaris eſt, qui lædere æquè ſpernit ac lædi, & cui una ſummaque potentia eſt, prodeſſe. Itaque

etiam

etiam priſci illi, cum ſuperum illud Numen mente conciperent, rectè a juvando Jovem dixere. Errat quiſquis Deum æſtuare ira cenſet, & hæc quæ noxia nobis ſunt, tanquam tela ſpargere, fulminante manu excuſſa: quoniam ira, vindicta, ultio, humanæ fragilitatis argumenta ſunt, & nata ex imbecillitate, cadunt tantum in imbecillos. Optimè Seneca, & verè Chriſtiano ſenſu. Diis cauſam benefaciendi eſſe naturam: falli hominem, ſi quis putet eos nocere velle, aut poſſe, nec accipere illas injuriam nec facere. Subjungit idem, primum Deorum cultum eſſe, eoſdem credere, deinde illis majeſtatem ſuam reddere, reddere bonitatem, ſine qua majeſtas nulla eſt. Sciendum illos eſſe, qui mundo præſident, qui univerſa veluti ſua temperant, qui generis humani tutelam gerunt, curioſos etiam ſingulorum. Hos verò nec dare mala, nec habere. Ut mihi quidem minus peccaſſe cum Lucretio videantur antiqui illi, qui numina ſua exiſtimabant

Semota à noſtris rebus ſejunctaque longè,
Et privata dolore omni, privata periclis,

quàm qui ſcelerum malorumque auctores ſomniabant.

Origine itaque bonæ ſunt, quæcunque damnum & perniciem homini afferunt plantæ: addo bonas eſſe etiam fine, qui ab optimo illo rerum parente, non niſi optimus conſtitui poteſt. Is verò, quamvis apud Deum certiſſimus ſit; ignotior tamen nobis eſt, & remotior, quàm ut intellectus humani veſtigium firmiter eum premat. Illud confidenter aſſeverem, quandoquidemque ille opifex rerum ſapienter omnia condidit, & diſpoſuit; ita condidit, ut ſingula certo pondere, augmento, numeroque definiret, nec modum eum, generi cuique excedere, aut minuere fas erat, ſine inclinatione omnium aut ruina. Igitur quemadmodum in Muſico concentu, voces acutæ, graves, longæ, breves, τὸ διαπασῶν, διάπεντε, διατεσσάρων intra conſonantem revocantur concordiam, & harmoniam; ſic in mirabili hoc rerum ſyſtemate, dum humidis arida, gelidis flammea, velocibus pigra, directa obliquis amico fœdere ſociavit: dum non temperata ſolum conſtituit; ſed qualitatum etiam exceſſu incitata, acria, horrida frigore, calore

lore fervida, ut ex omnigenorum corporum concurſu productum hoc univerſi monumentum, rerum omnium collecta perfectio, perfectaque collectio foret. Imò κόσμον, ideſt ornatum ſuum, & mundum non habebat mundus, ſine diſtincta corporum naturalium varietate, & viciſſitudine. Solem illum pulcherrimum fatemur: ſed gratiorem eum facit roriflua nox & veluti palla tenebrarum abducta terris. Æſtatem amœniſſimam agnoſcimus; eam tamen magis nobis commendat præcedens hyems,

Cærulea glacie concreta atque imbribus atris.

Quæ ſi quis abeſſe mundo velit, revera ſenſum, gaudiumque intimum abeſſe volet, ſive caloris, ſive lucis. Ne in hac ipſa quidem terra, una nos rerum facies delectat; ſed plana videre capimur, & montes, valles & rupes, culta & arenas, ſylvas & prata: ſemperque faſtidium & ſatietas comites ſunt paritatis. Itaque & in hoc florido plantarum cœtu, non eadem nobis habitus placeat, & vultus; ſed meo quoque judicio grata illa, & dulcia, acria diſtinguant, & amara, nec ſine valetudinis, & vitæ diſcrimine uſurpanda, niſi cautius adhibeantur; meritoque inter priſcos philoſophos Empedocles, rerum naturalium præcipuas poteſtates φιλίαν τε καὶ νεῖκος, amicitiam pariter ac diſcordiam conſtituerit: ut fruſtra quis, ne dicam impie, cœleſtem providentiam culpet, quod plantas produxerit, quæ robur virium noſtrarum ſolvunt, cum eas univerſi hujus tum perfectio, tum pulchritudo poſtulaverit. At clarior omnium finis eluceſcit, ſi propius ſingula, & æquius examinemus. Certiſſimum enim eſt, plantis homini noxiis, animantia alia ſuaviter veſci. Sturnos, & Capras cicuta pingueſcere ſcribit Lucretius. Sues hyoſcyamo paſcuntur, coturnices elleboro, totque in pratis, & montibus degentes beſtiæ colchico, ranunculis, ſimilibuſque nobis infeſtis nutriuntur. Horum igitur animantium conſervationi ſi invigilare debuit rerum auctor, etiam alimenta ſuppeditare debuit eorum naturæ convenientia.

At malignè cum homine, & novercæ magis, quàm matris affectu egiſſe objiciunt naturam, quod herbis damnum & exitium

tium afferentibus, pulchras quibus induuntur perſonas haud detraxerit, larvas non appoſuerit hominem abſterrentes; aut loquendi ſaltem facultatem non indiderit, ut quales eſſent, eidem expromerent, ut in fabulis olim vovebat Euripides.

Fateor habuiſſe hominem de quo conquereretur, ſi mentis conſiliique inopem produxiſſet divinus Conditor. Nunc rationem ipſi comitem dedit, qua nec majus homini, nec melius quicquam concedi potuit. Quid enim aliud ea eſt, quam radius primi illius & puriſſimi ignis, atque ut de Deo loquebantur ipſo Stoici antiqui, πῦρ τεχνικὸν ὁδῷ βαδίζον, artifex ignis via certa prograediens. Ratione itaque præeunte, ſenſuumque miniſterio, ſapores plantarum, & odores ſcrutamur, indices temperamentorum fideliſſimos: reconditas item, & ſenſuum ſagacitatem fugientes proprietates, variis cautiſque experimentis deprehendimus. Atque hæc quidem per aſpera illa, & nocentia ſalutaribus permiſta, ad diligentiorem ſelectionem & cultum magis excitatur. Optimè Seneca, Jacet, inquit, ſine adverſario virtus. Tunc apparet quantum valeat, polleatque, cum quanta ſit, & quid poſſit, patientia oſtendit. Nec de plantarum noxiarum à ſalutaribus ſelectione aliter ſentiendum, excitari magis ingenium, quo plus difficultatum, malorumque objicitur, vincere item adverſa pleraque, & noxia vertere in humanæ valetudinis emolumentum. Atque ut concedamus plurimas eſſe ex obviis herbis inſalubres; vix tamen ullæ ſunt, quæ ſumma priſcorum diligentia non verterit ad aliquem deſideratum uſum. Plinius, ut modis omnibus utilitatem rerum conditarum aſſerat, naturam noſtri miſertam, venena inſtituiſſe, credendum eſſe ſcribit, ne in tædio vitæ, vel dira fames lenta morte conſumeret, ne lacerum corpus abrupta diſpergerent, ne in aquarum profundo ſepultura pabulo fieret: adeòque naturam genuiſſe cujus facillimo hauſtu, illibato corpore, nullo labore, ſitientibus ſimiles, toto cum ſanguine extingueremur. Hæc verò tam incauta Plinii ſententia, non patrocinium naturæ parat; ſed aliena potius crimina eidem impingit. Nuſpiam enim compertum eſt, eam operum ſuorum interitum intendere, quibus tam vehemens ſui conſervandi, imò &

perennandi deſiderium indidit. Quantò juſtiore ejuſdem auctoris querela, non naturam ſed hominem inveniſſe venena: cavere & fugere ſatis animantibus eſſe; quæ licet arbore acuant, limentque dentium ſuorum ſicas, atque ad nocendum ſeſe præparare conſpiciantur; nullum tamen eorum tela ſua veneno tingere. Hominem, & ſagittas ungere, & ferro nocentius aliquid dare. Hominem, & flumina inficere, & rerum naturæ elementa. Ipſum quoque, ſine quo ſpiritum non ducit, aërem, in perniciem vertere: hunc ſolum alieno pugnare venéno, neque abominati ſpiritus præmium noviſſe aliud, quàm odiſſe omnia.

At recta ratio, adeoque rectum judicium & ſenſus, non abuſum rerum naturalium nobis inculcat; ſed uſum genuinum. Quemadmodum igitur inter ſimplicia corpora ex igne, aqua, terra, ſi quidem rectè indigentiæ noſtræ aptentur, maximum homini redundat emolumentum, & verſa vice, ſi pravè, & immodeſtè adhibeantur, præſens acquiritur nocumentum, & damnum. Sic etiam res habet in corporibus, quæ ex elementis conflata, compoſita nuncupamus. Atque inter metalla quidem notiſſima ſunt, Stibium, & Hydrargyrum ſeu argentum vivum, quorum alterum vim infert naturæ maximam, humoreſque cum ſpiritu, ſurſum, deorſum, violenter & periculosè compellit: alterum adverſiſſimum nativo animantium calori, non immeritò Plinio dictum eſt rerum omnium venenum. Ex utroque tamen, quam efficacia quàmque ſalutaria medicamenta, & tantum non panaceas nobis ſuppeditat ſalutaris Iatrice! cum legitimo Stibii uſu, febres diuturnæ, melancholiæ, maniæ, ſimileſque graviſſimi affectus, feliciſſimè ſuperentur: argento vivo ab impura Venere contracta lues, totque externæ corporis fœditates efficaciter profligentur. Similia de plantis venenatis cogitanda ſunt, è quibus ut pauca ſaltem, eaque notiora attingam, illa quæ (ut cum Ovidio loquar)

—— quia naſcuntur dura vivacia cote
Agreſtes aconita vocant ——

Plinius venenorum omnium ocyſſima ſcribit, exque ſpuma Cerberi

beri ipſius nata: comperta ſunt antiquis Scorpionum ictibus adverſari: innoxièque homini exhiberi, ſi invenerint, quæ in homine perimant: ut mirum ſit, exitialia per ſe venena pugna inter ſe colluctari, & utrumque in homine devinci, ut homo ſuperſit. Torpent Scorpiones aconiti tactu, ſtupentque pallentes, & ſuperari ſe confitentur. Oculorum quoque medicamentis aconitum miſceri ſaluberrimè, prodiderunt majores, aperta profeſſione, malum quidem nullum eſſe ſine conjugio aliquo boni. Ranunculi, & quotcunque aliis ab igneo fervore, & exulcerandi facultate flammularum nomen impoſitum eſt, ſi contuſa roſaceo infundantur oleo, medicamentum præbent, partibus convulſis, & paralyſi torpentibus utiliſſimum. In malignis, peſtilentibuſque febribus admotæ flammulæ ſeu ranunculi, iiſdem locis quibus anthraces, aut bubones ſeſe protulerunt, attracto intra veſiculam diro veneno, plurimis ſalutem attulerunt. Febres quartanas, ſi carpo manuum ante paroxyſmum admoveantur, frequenter ſuſtulerunt. Siccata ranunculi radix pulverem exhibet, qui attracto ſpiritu raptus intra nares, excitato pituitæ profluvio, capitis graviſſimum dolorem, Hemicraniam dictum, imminuit, imò tollit. Vertici capitis admoto ex contuſis ranunculis emplaſtro acres oculorum defluxiones intercipiuntur: eodem emplaſtro coxarum articulo impoſito, vix aliis præſidiis expugnabiles Iſchiatici dolores, attractis è profundo acribus excrementis, ſublati tandem fuerunt. Ut taceam vires, quas delendis ſcabris unguibus, ſtigmatis, & verrucis, iiſdem tribuit Dioſcorides. Ita Capſicum Indorum, quod fervidiſſimo ſemine inflammatis faucibus, brevi lethale diſcrimen accelerat; levi tamen operâ decenter præparatum, & condimentum ſuppeditat ciborum, piperis vice gratiſſimum, & medicamentum in frigidis affectibus quàm plurimis certiſſimum. Nam per os aſſumpto ſiccati ſeminis pulvere, anhelandi gravior difficultas, ſtomachi cruditates, excitata flatibus coercitis inteſtinorum tormina, renum calculi, tum diuturnæ uteri obſtructiones, exoptato ſucceſſu profligatæ fuerunt. Etiam exterius corpori admota planta, ſimilem cum ranunculis operam præſtitit.

Jam contrarium illud venenorum agmen, & cujus non calorem; ſed noxium frigus extimeſcimus. Mandragora, Hyoſcyamus, Solanum, & infamis Socratica morte Cicuta, atque ex papavere ſilveſtri collectum Opium, quæ non ſublevandis mortalium miſeriis commoda attulerunt?

Equidem Mandragoræ radicibus vino incoctis jamdudum veteres uſi in diuturnis vigiliis, doloribuſque mitigandis; conciliando præcipuè ſomno, quotieſcunque aliquid gangræna corruptis membris,

Enſe reſcindendum eſt, ne pars ſincera trahatur.

Hyoſcyami ſemine per os exhibito, vix præſtantius remedium inventum fuit, in pertinaci ſanguinis, per uterum, è pulmonibus, & naribus profluvio: folia ìpſa contuſa doloribus partium externarum mitigandis àccommodatiſſima ſunt. Pollent iiſdem viribus Solanum, & Cicuta. Solani radix vim obtinet ſoporiferam, ſuccus oculorum hebetudinem corrigit: ſemen vehementer citatis urinis, tum calculoſis, tum hydropicis auxilium affert evidentiſſimum. Cicutæ ſuccus ulcera quæ ſerpunt, igneſque ſacros illitu compeſcit: idem ſpiſſatus, multi in medendo uſus eſt, miſceturque collyriis, quæ doloris levandi gratia temperantur. Quid Opium tandem, cujus malignum frigus adeò reformidamus? ſummum profectò medicamentum, ac verè divina manus, ſi ritè præparetur, dextrè item adhibeatur. Somnum commendat Tragœdus, appellatque laborum domitorem, animi requiem, partem humanæ vitæ nobiliorem; utpote qui foveat, leniatque feſſos, &

Pavidum lethi genus humanum,
Cogat longam diſcere mortem.

Idem rectius huic præſtantiſſimo remedio tribuamus, quod verum legitimumque Nepenthes eſt, in quo oblivio curarum & dolorum: quod ſæpe fugientem cum humoribus ſpiritum revocat, ſæpe fato ipſi moram aliquam blandè nectit. Addo vix ſupereſſe ex pernitioſis plantis, cujus antidotum experientia non detexerit, cœleſti utique beneficio, quamvis humani operis inventio ſit. Noſtrum fuerit, humaniſſimi Auditores, in hac amœna plantarum variaque ſerie, potentiam

Nu-

Numinis & bonitatem gratis animis agnoſcere, quæ ſalutaria ſunt, valetudini conſervandæ impendere: quæ noxia prudenter ſeligere, atque in uſum etiam ſi non internum, ſaltem externum, afflictæ ſanitatis vindicare.

DE NATURÆ PROVIDENTIA IN CONSERVANDIS PLANTIS.

QUod antiquitùs in Deorum operibus carpendis auſus fuit Momus, idem hàc tempeſtate conantur iniqui rerum naturæ cenſores, qui cùm alia nobis obvia, tum præcipuè plantas, utilia ejuſdem, atque amœna pariter munera, tam abjectas cenſent, ut pro levi, imò vili ipſis ſit, quicquid ſervandis illis excolendiſque laboris, & curæ impenditur. Quid enim plantis magis caducum, inquiunt, & ab æternorum conſortio magis remotum? quas non ſingulas tantum perire natura voluit; ſed tollere etiam, atque ipſarum abolere ſpecies. Ubi enim Latace, deſideratiſſima omnium planta? quam Plinius ſcribit Perſarum imperatores nationum exterarum legatis dediſſe, ut quocunque veniſſent, rerum deſideratarum copia perfruerentur. Ubi Æthiopis herba, veteribus expetita, quæ in aquas conjecta, amnes &

ſtagna ſiccabat, ſoloque contactu ruptis portarum clauſtris, aditum homini ad abdita cuncta patefaciebat. Baharas à Joſepho auctore graviſſimo ſcriptis prodita planta, vix nomen amplius, famamque retinet, quæ per nocturnas tenebras lumine coruſca proprio, manibus tamen inſectantium ſe veloci motu ſubtrahebat, maris tempeſtates ſedabat, & poſſeſſorem ſuum ad humanæ felicitatis culmen provehebat. Balſamum uni terrarum Palæſtinæ conceſſum, & ipſum mortalium commodis ademptum eſt, nobiliſſima ſtirpium, & lacrymæ ſuæ virtute pretioque nulli ſecunda. Sæviiſſe in eam Judæos tanquam in vitam ſuam, refert Plinius, contra defendentibus Romanis, diuque dimicatum pro frutice fuiſſe: hodie ambitiosè in Hierichuntis valle quæritur, nec invenitur. Atque ut penitiùs nobis perſuadeant, deleri poſſe fragilium plantarum ſpecies, ipſum objiciunt univerſi hujus contextum, quem periturum totum aſſerunt, quia minuitur, & perire videtur per partes. Terram nos intueri jubent, quam immobilem, & quod vi ſua ſtet Veſtam appellarunt veteres, illic ſpiritu intra penetralia coërcito concuti, & intremiſcere, alibi ſubitâ maris innundatione minui, aut abſorberi. Nec particulas tantum in hanc labem trahi terrarum; ſed magnas pariter inſulas cum oppidis, & viris. Oceanum, ingentem & arcanam mundi partem, non habere quo conſiſtat, quotieſcunque

Incubuere mari, totamque à ſedibus imis
Una Euruſquè, Notuſquè ruunt, creberque procellis
Africus, & vaſtos volvunt ad littora fluctus.

Atque ut ea non ſint; vacillare tamen videri quotidiè, dum aquarum acceſſu, & receſſu, nunc lambit aut abradit littora, nunc eadem deſerit; vereque dixiſſe Ariſtotelem, οὐδὲ τὸν Τάναιν οὐδὲ τὸν Νεῖλον ἀεὶ ῥεῖν, neque Tanain perpetuò fluxiſſe, neque Nilum. Aërem terris finitimum mutari indies, & in ventos abire, denſari nubilo, diſſipari iterum frangique turbinibus, & fulminum ictu. Nec perſuaderi ſibi patiuntur a philoſopho cœlum illud extra mutationis & ſenectutis diſcrimen poſitum. Sol enim, inquiunt, ſiderum princeps, non raro deficit, laborat, tabeſcitque Luna, amicum tenebrarum, quantumvis debile

bile remedium. Stellas ipſas cadere, & labi, utcunque id excuſare, & velare conetur mentis humanæ conjectura. Sidera hoc ſeculo exorta eſſe, quorum incrementum, & decrementum peritiſſimis viris clarè obſervatum, docuiſſe mortales, in cœlo quoque oriri aliquid poſſe, atque aboriri. Quæ omnia eò tendunt, ut obtineant, cum interitum mutationemque non effugiant eximia illa corpora, & ſenſu quidem hominis æterna; quanto in hoc diſpendio magis verſatur caducum illud herbularum genus, nulla ſpecie, nulloque ordine ſatis firmum. Hanc tamen ſententiam ſi a vero alienam, ſi præclaris ingeniis indignam paucis oſtendero, humanitati veſtræ, & benevolæ attentioni (Auditores) acceptum referam.

Atque ut indè exordiar, perire ſyſtema hoc rerum, minuique per partes, rectæ rationi abſurdum, & fide ſenſuum penitùs deſtitutum eſt. Nam ſi quid horum unquam certò contigiſſet, aut principiorum vitio factum, aut ἀδυναμίᾳ ſive impotentia cauſæ, hæc omnia conſervantis. Non vitio principii, ex quo, & per quod mundus & varietas hæc partium ejus exſurgit. Materia enim veluti non generatur; ita non corrumpitur, commune corporum naturalium ſubjectum, expers contrarietatis, adeòque propria conditione mutationibus haud obnoxia. Forma perfectio eſt materiæ; & ab ea tanquam bonum & divinum quid expetita, ſi nobilis hoſpitii incola fuerit, perſeverat: ſi pro domicilio carcerem nacta, ſolutis quibus impeditur vinculis, in libertatem ſuam ſe vindicat, alia locum ejus viceſque ſubeunte. Boëtius,

—— genitum nil emoritur, inquit,
Sed tranſpoſitum ultro, citroque,
Formam priorem alterat.

Non patitur quicquam cauſæ efficientis defectu mundus, utpote qui non fortuitum ac tumultuarium opus ſed ſupremum illum cuſtodem omnium, atque auctorem Deum habet, quem piè Ariſtoles τὸ πρῶτον κινῦν, ἕν, ἀΐδιον, ἀκίνητον, πάσης ἐκτὸς μεταβολῆς, καὶ ἁπλῶς καὶ κατὰ συμβεβηκὸς: primum movens, unicum, æternum, immobile, penitùs immutabile. Quod ſine

prin-

principio principium, abſque fine finis, cui præteritum non abit, haud ſubit futurum: cujus velle potentia, cui opus voluntas. Ab eo itaque ſi rebus humanis, τὸ εἶναι τε καὶ ζῆν, & eſſe, & vivere, neminem arbitror in tam ſpiſſa caligine verſari, qui non clarè perſpiciat, ſub tam provida mente, ſub tam benigno vigilique conditore, ornatum hunc rerum incolumem ſtare poſſe, & quam diu viſum ipſi fuerit perennare. Optimè libri de mundo aureus ſcriptor, Phidiam refert ſtatuarium, Minervæ clypeo imaginem ſuam expreſſiſſe, latente quidem oculo artificio; ſolertia tamen tanta, ut eximere & delere eam nemo poſſet, niſi totum penitùs ſimulacrum diſſolveret. Ita parentem illum rerum, indidiſſe ſingulis indelebilem ſui characterem, συνέχοντα τῶν ὅλων ἁρμονίαν τε καὶ σωτηρίαν complexum univerſorum concentum pariter ac ſalutem. Non delaſſat eum, & diſtinet tantæ molis aut magnitudo, aut ambitus: ἄπονος γὰρ ὄντως κινεῖ. ſine labore enim ullo & fatigatione ſic movet, inquit philoſophus. Spargit æterna illa lux quaquaverſum ſuos radios, & uno eodemque ictu ſinus omnes & abyſſos penetrat, cœli, terræ, maris. Nec præeſt ſolùm cunctis à ſe conditis; ſed intereſt, imò ineſt. Jam cœlum, divinæ gloriæ templum dicam; an theatrum, quid ni verè ille Sapientiæ humanæ promus, ἀγένητον, ἀναλλοίωτον, καὶ ἀπαθὲς, ſenectutis, mutationis, & paſſionis expers pronunciaverit? Hoc, veluti generatum non eſt; ita corruptionis diſcrimen haud incurrit: cui ſicut nihil unquam partium acceſſit; ita temporum decurſu nihil deceſſit. Quod illo denique motu citatur, qui terminorum oppoſitione carens, duravit ab omni ævo inconcuſſus, & ſi Deo liberrimo motori placitum eſt, durabit in omne ævum.

Deficit, fateor, Sol, non ſibi tamen, non cælo; ſed nobis, quos radiorum, & ætheriæ lucis interceptio, horrore protinus ac tenebris involvit. Laborare videtur Luna, & tabeſcere; ſed homini tantum, qui ſalutari ejuſdem influxu privatus, ſeriò laborat, & contabeſcit. Caduntque ſub cœlo, & labuntur, non ſtellæ, quibus & locus ſuus, & magnitudo ſalva ſemper exiſtit; ſed diffuſi per aërem pingues halitus, mutuati luminis ſplen-

ſplendore ſtellas æmulantes. Obſervarunt aſtronomi rara quædam mundi ſpectacula, ſiderumque novorum incrementa, & decrementa; non tamen aſpectus è diſtantiſſimo, vel ortus, vel interitus ullum præbet argumentum. Non magis quam navigia, quæ portum ex alto accedentia paulatim majora conſpicimus; decedentia verò minora, quantumvis nihil vel addatur adventu, vel diſceſſu ſubtrahatur. Furor eſt, in anguſtum compellere cæleſtia, & limitem ponere ſideribus quorum ſemitas nunquam preſſimus. Aërem illum quod nubes cogunt, venti reciproci aperiunt, nimbi vehementes rumpunt, grandines præcipites verberant; id verò nullo cum detrimento ejus conjunctum eſt, cui ſimplicitas, ſerenitaſque ſua reddi non poteſt, niſi heterogeneis quibus oneratur, fortiter ſubindè excuſſis, & dejectis depuretur. Agitant Oceanum præliantes venti, & ab ipſo ſubvertunt fundo validæ procellæ, nullo tamen illius vel minimo damno. Quin potius motu iſto reciprocante quo littora ſua lambit, incolumitatem partium tuetur, quam torpida quies ipſi denegatura. Concutit terram coercitus occultis anfractibus ſpiritus, & ſæpè convellit: nec mirum tamen ullum eſt, pondera fulcimentis languidis innixa vibrare, ferrique deorſum, & loca ſpecubus magnis concava, luxatis fornicibus derepente concidere, quoniam naturali motu ſic ducuntur. Abſorpſit alibi inſulas mare, alibi rurſum evomuit. Eademque neceſſitas, quæ ut cecinit Virgilius,

—— *Italia Siculum latus abſcidit,*

Pharum continenti Aegypti adjunxit. Quæ curſum hic perennibus fluviis interceperunt cauſæ, alibi aperuere iterum, viamque ſtravere. Conſtat itaque mundo & præcipuis ejus partibus inviolata juventus: conſtat etiam caducis his, & mollibus plantis ſpecierum ſuarum integritas, quicquid minetur

—— *aut innumerabilis*
Annorum ſeries, aut fuga temporis.

Veriſſimè philoſophus, δεῖ ἐν τοῖς φύσει τὸ βέλτιον ὑπάρχειν μᾶλλον, oportet, inquit, in naturalibus id quod melius eſt, magis exiſtere. Præſtabilius autem ſit eſſe, quàm non eſſe, &

S ſem-

ſemper eſſe, quam aliquando: cùm prius horum aſſequi natura nequeat in iis, quorum perfectio corporis ὁμοιομέρειαν, ſive ſimplicitatem excludebat, ſi ſpectentur ſingula; conſequitur tamen, obtinetque perennitate ſpecierum. Modum ipſum diſertè ac diviné expreſſit Ariſtoteles, quem pauca vulgus arbitratur agnoviſſe de rebus divinis, συνεπλήρωσε τὸ ὅλον ὁ θεὸς, ἐντελεχῆ ποιήσας τὴν γένεσιν, Implevit, inquit, univerſum Deus, perpetuam, continuamve efficiens generationem. Cecinit eadem, utcunque pluribus, Poeta vetus,

> *Ipſa venas, inquit, atque mentem permeante ſpiritu,*
> *Intus occultis gubernat procreatrix viribus,*
> *Perque cœlum, perque terras, perque pontum ſubditum,*
> *Pervium ſui tenorem ſeminali tramite*
> *Imbuit, juſſitque mundum noſſe naſcendi vias.*

Quid igitur eſt, quod deſit plantis? quo minus inſita generandi facultate ſpecies ſuas familiaſque propagent. Circumagitur etiamnum irrequieto ambitu cœlum. Fertur intra ſuos tropicos Sol, temporum vices, annumque ſemper renaſcentem ex uſu vegetabilium temperans. Excipit ea gremio ſuo tellus, non hodiè minus, quàm olim benigna, mitis, indulgens, & indigentiæ mortalium ſemper ancilla. Generat adhuc coacta, ait Plinius, quæ ſponte fundit, tot ſapores, odores, ſuccos, optimaque fide ab agricolis creditum ſibi fœnus ſolvit. Nec deficiunt iiſdem educandis tempeſtivi imbres,

> *Aurarumque leves animæ, tepidique vapores.*

Atque ut certius cognoſcatis, nihil a mille aliquot annis ſtirpium indoli, & vigori quicquam deceſſiſſe, exhibent eundem temperamenti modum, eaſdemque agendi vires, ſive ſecundæ Valetudini mortalium conſervandæ, ſive adverſæ redintegrandæ operam aliquam conferant.

Et de remotis tantum loquor plantarum cauſis: cum in proximis ſingularum ſpecierum elementis perpetuandis, incredibile ſit, quantum cœleſtis Providentia ſe diffundat! Neque enim ut in animantibus fieri præſtabat, ſemini tan-

tum

tum producto vim illam genitabilem includere voluit; ſed per varias ſtirpium partes diſpergere. Sunt igitur quæ toto caudice, & materie ſolidiore facilè ſobolem extrudant. Hederam videatis, & reptantia gramina, quæque florem ſuum in nodum colligit verbenam, quamvis attingere tantum altricem terram obſerventur, per caules ſuos hinc inde porrectis radicibus, cœtum ſuum augere. Magna pars, à radicibus ipſis & circum radices ſtolonem proferunt, ſtirpium novellarum principia, quæque ſponte ad juſtam parentum magnitudinem excreſcunt. Quarundam radices annaſcentibus denuò radiculis multiplicantur, totidemque fœtibus diſtinguuntur, quot nodulis, ac veluti ſpicis extuberant. Ita Narciſſorum, Hyacinthorum, ſimiliumque formoſa progenies, è modico cœtu, non magno temporis intervallo in centurias, & myriades abit. Non paucis anni vernantis munificentia gemmulæ adnaſcuntur, novarum ſtirpium exilia quidem, attamen certa, generique ſervando ſufficientia fundamenta. Sunt quibus in ſpem ſobolis extremi proficiunt rami,

—— ſummumque putator,
Haud dubitat, terræ referens, mandare cacumen.

In Opuntiis ſive ficubus Indicis, etiam folium decerptum, ſolo, ſolique commiſſum, ſatis ad excitandam plantam facit, ut taceam, a Theophraſto proditum eſſe, fœcundis aliquot lacrymis genitabilis humidi ubertate fluentibus, plantas nonnullas ortum ſuum debere. Nec ſuſpicienda tamen magis hæc in plantis naſcendi varietas, quàm robur ipſum generatricis, & adverſus temporis & fortuitorum injurias conſtantia. Oleæ dudum exſiccatæ lignum radicem truſiſſe novam à vetuſtis ſcriptoribus notatum accipimus. Ut jam portento ſimile non ſit, quod fide digni retulerunt auctores, clavam Herculis, quæ ex oleaſtro fuit, ſobolem protuliſſe. Romuli haſtam, quæ ex orno maſcula erat deprompta, actis iterum radicibus germen excitaſſe, ſcripſit in Romuli vita Plutarchus, ut Ovidio accinente, non jam ſiccum eſſet telum,

—— ſed lenti viminis arbor,
Non expectatas daret admirantibus umbras,

Ariſtoteles ipſe lectum ligneum terra defoſſum, germinare potuiſſe, non abnuit: & quidni potuerit, quam diu perſeverantem in lenta materie genitalem humorem, inſitumque humori calorem & naturam, externa vis penitùs haud excuſſerat.

Imò corruptas penitùs ſenſuque noſtro planè deſtructas plantas, non deſtituere protinus ſeminalem vim, ſæpè docuit illarum inopinata regerminatio. Sonchum, præ reliquis herbis familiare ſuibus alimentum, ex eorum excrementis per campos ſparſis, iterum naſci agricolis innotuit. Neque aliud opinor eſt, quod vegetabilis naturæ perſeverantiam magis aſſerat, quàm artificium virorum praxi Hermetica celebrium, quo diſſoluta roſarum compage, combuſtiſque cum ſtirpe ramis, dum elicitum ſpiritum, & è cineribus collectum ſalem, humido terreoque elemento peritè jungunt, non ſine ſpectantium plauſu, ejuſdem naturæ ac ſpeciei roſas, veluti ex Orco in lucem revocaverunt.

—— caret Phœnice ſecunda
Mundus, & haud ullum fovit Cunina renatum,

inquit doctiſſimus Satyricus. In animantia id quidem, & hominem conveniat; non convenit in plantas, quibus veluti multiplicem naſcendi viam ſternere voluit cœleſtis indulgentia; ſic internum generationis principium, activum, atque ut cum Ariſtotele loquar κυριωτέραν αἰτίαν, cauſam principem, arctioribus vinculis ſubjecto ſive materiæ alligare placuit.

Jam ſemina ipſa plantarum, quamvis rudia vulgo videantur, & contemta naturæ opera: propius tamen & æquis ponderibus examinata, maxima ſunt, atque optima ejuſdem opificia, quæque, Theophraſto cenſore, ab eadem niſi viribus omnibus confirmata, produci nequeant. Continent enim ſemina quæ maturitatem adepta, non tantum quæ ad plantæ novellæ conſtitutionem neceſſaria ſunt; ſed etiam ejuſdem conſtitutæ conſervationem. Atque hæc ea ſunt, quæ Ariſtoteles

teles κυήματα, conceptus nominat, quales in animantium ſerie, edita volucribus ova. Igitur ut in illis, ſic in plantarum ſeminibus plantæ novæ ſyſtema & fundamentum adeſt, adeóque pars princeps, Dioſcoridi τὸ ἐγκάρδιον dicta, id quod cordis rationem obtinet, tum in ea facultas ipſa vegetabilis, non jam potentiâ, ſed ὑπ' ἐνεργείᾳ ſive actu præſens. Imò nata ante in fœcundo ſemine plantula eſt, quàm conſpicimus natam, falsòque terræ partum exiſtimamus, qui ſeminis, cum illa nutricis potius, & obſtetricis, quàm nomen maternæ venerationis hic mereatur. Produxit autem juxta cum novelli fœtus rudimento, ſimilem eidem humiditatem, ſive carnis eam, ſive pulpæ nomine in ſeminibus capiamus. Ariſtoteles τὸ πρῶτον γαλακτῶδες, primum lacteum vocat, & diſertiùs Theophraſtus τροφὴν τῇ ἀρχῇ συναπότικτον, nutrimentum principio congenitum, cujus beneficio conceptum ſuum ſuſtentat. Idque adeò copioſum floriferis quibuſdam bulbis eſt, ut extra terram non fovere tantum embryonem ſuum queant; ſed educare etiam, foliiſque, & floſculis ornare: ſicut in ſcylla, ſimilibuſque vulgo conſpicuum eſt. Vix credibile, ſcio, videri minutiſſima tot ſtirpium ſemina, & oculorum aciem exilitate ſua fugientia, plantulam continere, & neceſſarium eidem tuendæ nutrimentum. Cogitandum hic tamen cum Plinio, non minus hæc conſideratione digna eſſe, quàm turrigeros Elephantium humeros, taurorum valida colla, & truces in ſublime jactus, tigrium rapinas leonumque jubas, cum natura nuſquam magis quàm in minimis tota ſit. Ut incluſa ſeminibus plantarum principia, ab injuriis fortuitorum defenderet, ſpectabili rurſum artificio, tot velamentorum ſinubus omnia circumdedit. E quibus nonnulla mollia eſſe placuit, & membranæ cuticulæque leni ambitu mitia: ſolidiora quædam, & lignea duritie rigentia. Quid ſpinæ porrò & horridum acculeorum agmen? quod non paucis ſeminum additum obſervamus involucris. Non aliud hercules, quàm externum ſervandis iiſdem præſidium, quibus vel animantium aviditas, vel hominis procacitas, & negligentia damnum inferre poterat. Adjecit natura quibuſdam humani vultus effigiem, canum, leonum, & ſerpentium ora; thecas alio-

aliorum, & capſulas varie contorſit, flexus cochlearum, & labyrinthi gyros imitata. Non aliam arbitror ob cauſam, quam ut impedimenta quædam, & remoras objiceret, quibus vim inferre parantes occuparet. Inſtruxit quædam floccis, & laneis papporum veluti plumis, ut tunc maximè de ſeminum tutela ſolicitam eam exiſtimemus, cum id minimè videtur, cùm alas iis addit, quibus ex oculis noſtris faceſſant, &, ut cum Marone loquar,

— *volitent ludibria ventis.*

Utique perdurationem & incolumitatem ſeminum inſignem, in plurimis plantarum dudum peritiſſimi cultores notarunt; iis præcipuè quorum operimenta validiora, inſitumque fœtui alimentum ſolidum magis, ſtipatumque deprehenditur. Nec tamen etiam in languidioribus ſtirpium ſeminibus, per externas injurias facilè expugnabilis vivacitas. Laſerpitium ſpontaneo ortu natum referunt auctores Græciæ clariſſimi, imbre piceo repente madefacta tellure: eamque vim per quatuor mille Africæ ſtadia valuiſſe confirmat Plinius. Ita pluviis & aquarum inundationibus ſilvas, ubi prius non erant, ſurrexiſſe, Theophraſto credimus. Nec dubium eſt, utrumque contigiſſe, quod corpuſcula ſeminalia, vento imbribuſque abrepta, quia inſitam facultatem haud perdiderunt, alieno quidem, ſed benè præparato in ſolo, feliciter hoſpitari potuiſſe.

Degunt in ſaxis ſcopuliſque marinis androſace, & coralliorum ingens varietas. Vivunt in murorum compage, turriumque altiſſimarum minis helxine, cymbularia, hederæ, ficus; ut jure, & veluti excitatus Seneca ſcribat, conſideremus, quàm ingentem vim per occultum agant parvula admodùm ſemina: &, quorum exilitas in commiſſura lapidum vix locum obtineat, in tantum convaleſcunt, ut ingentia ſaxa diſtrahant, & monumenta diſſolvant. Naſcuntur ſub aquis plantæ non temperamenti ſolùm frigore aquæ ſimiles; ſed etiam calidæ, ut ſium, hydropiper, ſiſymbrium, dracontium. Florent ſummo hyemis rigore ellebori nigri, & ſub montium altiſſimorum nivibus incolumes perſiſtit, ciſtorum, ledorum, ſimiliumque fruticoſarum ſtirpium ingens varietas. Mirati veteres, in

fronte

fronte cervi natam hederam, auctore Theophraſto. Pauculi anni ſunt cum ex lapſu defixa, & relicta in humano corpore ſpina, longo tempore germina proferret, aſſerente rem, & ſcriptis vulgante Fortunio Liceto Philoſopho clariſſimo.

Confirmat hunc vegetum in plantis vigorem, quod ſingulari naturarum propenſione invicem ſuſcipiant, & jungant, alienoſque fœtus non ſecus educent ac ſuos. Indè enim eximium emanat inſitionum artificium, quo non tantum quæ generis, ac ſpeciei communione ſibi devincta ſunt, coaleſcunt; ſed etiam utraque ratione diverſa. Non aſpernatur generis diſcrepantiam vitis in juglandem arborem ſuſcepta, roſa in quercum, in ficum ruta, quodque ætas hæc primùm agnovit, perſicus in braſſicam. Vitalium item munerum participationi non obſtare ſpecierum diſſimilitudinem oſtendit pyri in malum, vitis in oleam, Jaſmini in roſam, braſſicæ in rapum adoptatio. Quid igitur hæſitemus, Auditores, an ſervare natura ſtirpium queat ſpecies? quarum principia tanta ſolicitudine tuetur, quarum generationem, tot mediis incitare voluit.

At inquiunt, ſi ſpecies aliquot plantarum perditæ non ſunt, quid eſt, quod hoc ſeculo Æthiopidem herbam non reperimus? quæ tactu clauſa omnia aperiat, quæ ſtagna? amneſque ſiccet: quod Achæmenide caremus? quæ in aciem hoſtium conjecta trepidare agmina faciat, & vertere terga: quod Latace deſtituimur? quæ rerum omnium copia nos bearet, & ſimilibus aliis? Ego veteribus tantum non tribuo, ut omnia ipſis vel dicta vel ſcripta ſimpliciſſimæ Veritatis ad normam exacta mihi perſuadeam, & herbas illas vel fuiſſe unquam credam, vel ſi fuere, viribus tam portentoſis præditas fuiſſe. Ridet has, nec immeritò, Plinius, & tanquam ſtultæ opinionis, Magicæque vanitatis ludicra proſcribit. Ubi iſta fuere, inquit, cum Cimbri, Teutoneſque terribili Marte ulularent: cum Lucullus tot reges Magorum cum paucis legionibus ſterneret? Cur Romani duces, primam ſemper in bellis commeatuum habuere curam? Cæſariſque miles ad Pharſaliam famen ſenſit, ſi abundantia omnis unius herbæ felicitate potuit:

nuit contingere? Nonne ſatius fuit Æmilianum Scipionem Chartaginis portas herba patefacere, quàm machinis per tot annos clauſtra quatere. Cauſam autem harum traditionum peritè ſubjungit idem rerum naturæ ſcriptor, &, mirum ait eſſet, huc provectam antiquorum credulitatem, ſaluberrimis initiis ortam; ſi modum humana ingenia noviſſent. Nunc omni in re, ea animorum conditio eſt, ut â neceſſariis orta primùm, cuncta pervenerint ad nimium. Galenus, inter veteres rei herbariæ doctus pariter atque æquus arbiter, Andræam mendacii arguit. Præcipuè Pamphilum, quem ſcriptum de ſtirpibus tractatum, nugacibus transformationibus, incantamentis, anilibuſque fabulis impleviſſe refert: præſtigiatorem fuiſſe, & cui unicum hoc ſtudium erat, ut portentoſa ſcribendo vulgus imperitum in ſui admirationem converteret. Neque aliam exiſtimo cauſam, quod Rufus Epheſius, Heraclides Tarentinus, Cratævas, aliique nobiliſſimi auctores, prodigia illa herbarum ſilentio prætererierint: neque Æthiopidi aliud attribuat Dioſcorides, quam quibus pectoris morbis auxilium afferat, quodque Iſchii dolorem mitiget.

De Balſamo tamen perdito quod aſſerunt, majore fide, rationumque momentis oſtendere conantur. Nam cum in Palæſtina duobus tantum regiis in hortis, magno ſtudio excoleretur, neque ullibi ſylveſtris extaret planta, regione tota ab Ælio Adriano peſſimis exemplis devaſtata, & incurſu Perſarum, Turcarumque iterum maximis cladibus attrita, juxta cum hortis plantas pariter Balſami deletas fuiſſe neceſſarium arbitrantur. Contigiſſe idem Ægypto, cum Tomumbejum, ultimum hujus provinciæ regem, Selim, imperator Turcarum, inſigni facinore tolleret. Cofirmarunt hæc eadem, inter viros ſcriptis celebriores, Hieronymus Cardanus, ab Augerio regis Hiſpaniarum legato ſic perſuaſus: tum Nicolaus Manardes, mercium Indicarum cognitione clarus. At neque hæc tanti roboris ſunt, ut balſamicæ plantæ ſpeciem è rerum natura ſublatam evincant. Nam quis rei herbariæ optimè peritus, vallem Paleſtinæ, cujus longitudo triginta, latitudo quindecim milliaribus terminatur, datâ huic rei ſingulari opera,

ra, ſic perveſtigavit, ut nullam in eo Balſami ſtirpem ſuperſtitem certò conſtitutum habuerit. Atque ut largiamur hoc publicæ famæ, deeſſe nunc Palæſtinæ tam nobile germen; minimè tamen concedemus, eandem fuiſſe patriam Balſami tellurem. Cum enim, auctore Theophraſto, Sylveſtrem illius plantam nullam aluerit; ſed duobus tantum, ut dixi, regiis paradiſis, ſingulari cura, & aſſiduis irrigationibus educaverit, manifeſtum evadit, non indigenam, ſed peregrinam ſtirpem fuiſſe, cui ſervandæ tantum laboris ſtudiique impendendum erat. Expreſſit autem natalem Balſami terram Joſephus, antiquitatum Judaicarum ſcriptor diligentiſſimus, cum Balſamum Salomoni, ſapientiſſimo dynaſtæ â Regina Sabæorum dono datum commemoret. Erant autem Sabæi inter Arabiæ Felicis populos, cum auri, metallis, tum, odorata ſylvarum fertilitate ditiſſimi. Nacta itaque Palæſtina tam eximiam plantam ex Arabia, in cujus non maritimis tantum, ut à Strabone proditum eſt, ſed etiam mediterraneis locis, & circa Badruniam oppidum, in montibus collibuſque feliciter ſurgit. Tranſlatum è Palæſtina Balſamum in Ægyptum creditur Cleopatræ libidine. Seculis deinde ſequentibus per Califfam, & proreges, quotieſcunque in horto Matahariæ cuſtodum negligentia peſſum ivit, ex Arabia propinqua frequenter repetitum fuiſſe, cum incolis abundè notum eſt, tum Illuſtriſſimis viris cognitum, qui pro Sereniſſima Republica Veneta conſulari munere in Ægypto perfuncti, & quotquot ſubditum ejus jam à tot annis Cahirum inhabitarunt. Apud quos & mihi degenti, odorati balſami fructus, & ramuli, fragranteſque eximia ſuavitate lacrymæ multoties conſpectæ. Has verò genuinum illud antiquorum Opobalſamum eſſe, tam plantæ genetricis habitus, quàm liquoris ſubſtantia, qualitates, & facultates penitiſſimè convincunt. Cardano dudum ſe oppoſuit Julius Cæſar Scaliger, Manardo Carolus Cluſius, ille ingenio atque eruditione princeps; hic in ſtirpium rariorum cognitione ſummus. Senſerunt idem mecum Petrus Bellonius, Andreas Cæſalpinus, Honorius Bellus, Joannes Coſtæus, atque ex anteceſſoribus meis, Melchior Guilandinus,

Jac. Antonius Cortuſius, Proſper Alpinus, Adrianus Spigelius, Joannes Prevotius, viri ad famam, & nominis immortalitatem nati. Mittamus igitur, humaniſſimi Auditores, de perditis plantarum ſpeciebus, vanam pariter atque ingratam opinionem, & perennare eas cœleſti beneficio cum mundo arbitremur, quam diu perennat mundus, quarum ad bonæ Valetudinis emolumentum, ea nobis varietas divinitus ſuppetit, ut non tam quærendi, quàm ſeligendi difficultate laboremus.

JOANNIS VESLINGII MINDANI,

EQUITIS,

ET IN PATAVINO GYMNASIO

Anatomiæ & Chirurgiæ Profeſſoris primarii,

DE

PLANTIS ÆGYPTIIS

OBSERVATIONES ET NOTÆ

AD

PROSPERUM ALPINUM.

Cum additamento aliarum ejuſdem regionis.

ILLUSTRISSIMO DOMINO

D. NICOLAO CONTARENO

HIERON. FILIO,

PATRITIO VENETO,

JOANNES VESLINGIUS MINDANUS

F. P.

Sceletum æneum, artificioſam oſſium corporis humani compagem, Apollini Delphico conferebat Hippocrates, ſi fidem Celſus meretur, omnis Medicinæ parens. Sugillabat factum hoc vulgi livor, quod vir tantus, non exornatas nobilibus gemmis pateras, non ex auro ſolido tripodes; ſed vile ſatis, & injucundum ſpectantium oculis anathema Numini ſibi propitio dicaret. Rectius tamen ſentientium punctis laudatus fuit prudentiſſimus Senex, utpote qui Medicinæ inventori monumentum ſtatuiſſet, in quo cùm ſalubrium actionum perfectio, tum artis inventæ dignitas clariùs quàm in auro gem-

mis-

miſque refulgebat. Imitari id mihi videor, illuſtriſs. Vir, & per veſtigia illa repere magni Præceptoris, dum non ſelectum quidem, ſed per æſtiva ſtudiorum laxamenta concinnatum hoc opuſculum, exoticæ Floræ qualemcumque corollam, in Gratiæ tuæ Templo dedico; qui ſeculi hujus Apollo alter, non ſolùm generoſo, perque tot ἰσοθέους ἄνδρας, Diis ſimiles Heroes deducto ſtemmate ſplendidiſſimus es; ſed herbarum quoque ſubjecta tibi potentia, per tractus omnes Chriſtiani orbis celeberrimus. Ecquid enim eſt in hoc amœno plantarum genere, quod ad utrumque ſolis terminum porrectæ Indiæ, Ægyptus, Syria, Thracia, Creta, Cyprus, Europa deinde reliqua, vel raritate ſuſpiciendum, vel odora floreaque voluptate delinificum, vel medendi viribus admirandum, curioſis unquam oculis admovit, quod non in cultiſſimi horti tui pulvillis areoliſque decentiùs, quàm in penſili Semiramidis viridario, aut etiamnum vernet, aut olim hoſpitatum fuerit? Munificentia ſanè tua, tanquàm diffuſo quaquaverſum vegeto calore, Proſperi Alpini exoticæ plantæ tenebris & oblivioni ſubductæ, non deſperant cum auguſto feliciqne nomine tuo viam terere poſſe æternitatis. Et hæc pariter quæ devotus exhibeo cultor, irradiante benignitate tua pervenerunt ad frugem, qui conſilio tuo in Orientales provincias profectus ſum, tuoque hortatu ad Patavinum hoc Athenæum iter relegi: ut non minùs ea Tibi deberi profitear, quàm Cereri ſpicæ, & olea Minervæ. Quamvis in amorem Tui ultrò conceſſerim, ſimul atque inundatum ingenti Sapientiæ flumine pectus tuum cominus venerari, & ab illo reconditæ Doctrinæ torrente avidum animum ſatiare licuit. Hærent plerique in veſtibulo Philoſophiæ ſalebris

ar-

argutiarum malè detenti, & inſtrumentum vitæ, teſte Seneca, maximè ſerium in ludum quendam convertunt nugarum. Te ardentiſſimus Veritatis amor, & eximio ſubnixus ingenio pertinax labor, in interius illius Divæ ſacrarium facilè admiſit, ut verè Lucretianum illud tibi vindices,

—— —— juvat integros accedere fonteis
Atque haurire; juvatque novos decerpere flores,
Inſignemque tuo capiti petere inde coronam,
Unde priùs nulli velarunt tempora Muſæ.

Taceo humanitatem tuam, qua me nil tale merentem conſtanter ſuaviterque complecteris. Taceo reliqua tot Virtutum tuarum ornamenta, quæ prolixo verborum ambitu digerere, nec Modeſtia tua concedit, nec mea permittit infantia, qui ſocco magis idoneus ſum, quàm cothurno. Sume igitur, Vir Maxime, tenuem hunc libellum, nec ab ingenio ſatis excultum, nec qua decuit elaboratum induſtria. Patere quæſo, ut à clariſſimo nomine Tuo fœnerata luce, tantiſper in Famæ delubro pendeat: non ut munus, cùm nihil quidem à me proficiſci queat, quod non ex officio, imo ex debito tuum ſit; ſed veluti animi æternùm benevolentiæ tuæ vadati Sponſoria tabella. Cæterum, Providentiam veneror Cœleſtem, ut Illuſtriſſ. Ampl. Tuæ honorum omnium optabilem proventum interminus annorum recurſus inſtauret.

Patavii 1. Kal. Januarii. Anno M. D. C. XXXVIII.

In Obſervationes Ægyptias

V. C.

JO. VESLINGII

Equitis.

Niliacos ALPINUS Opi detexit odores:
Neglectis Hermes jam tulit alter opem.
Romanos latices miratur barbara Memphis,
VESLINGI genium quando Serapis habet.
Oceano pronus tangit dum brachia Cancri,
Non alio Phœbus nectare potus erit.

Obſervantiæ monumentum

S.

Jo. Rhodius.

Quintus Olympiacam jam reddidit annus olivam,
Implevit ſpicis horrea quinta Ceres,
Cùm ſic pingebas parvi miracula mundi,
Ut ſtupeant circi pegmata docta tui.
At nunc affectas apicem majoribus alis,
Cum magnus prodit mundus ab arte tua,
Quem per Niliacæ luſtras quinquennia Memphis,
Dum Pharii tradis germina rara ſoli.
Coſmographum plaudens te verum credit Apollo,
Cujus ad Ingenium Mundus uterque patet.

Paulus Marquart Slegel,
Hamburgenſis.

ΩΣ ΑΠΟ
ΒΙΒΛΙΟΥ.

Ὄρχος ἄρ' Ἀλκινόου λίγος ἔπλετο· οὐ Βαβυλῶνι
Τὴν προτέρην κήπων ἠερίων ἄγαμαι.
Ἀλπίνου παράδεισος ἔχω πλέον· ἔν μοι ὁδῖτα
Δήεις ἐκ καλύκων ἄνθεα φαιδροτέρων.
Καὶ φυτὰ, καὶ καλάμους, τοὺς εὐρυπόρου γ' ἀπὸ Νείλου
Ἠλγάϊσεν μέσσῃ Πρόσπερος Αὐσονίῃ.
Ἔρχεο θαρσαλέως, οὔ τίς σε Πρίηπος ἀπείργει
Καρποφύλαξ, σταχύων ἐκπεραϊζομένων.
Ἄλλος γὰρ προθύροισιν ἐφίσταται, ἤπιος ἄλλος,
Δράγματα αὐτομάτην πάντα χαριζόμενος.
Μινδανὸς γένος ἐστὶ, καὶ ἡμετέρων ἀπὸ κόλπων
Ἀλδαίνει πινυτὴν τῇδε φυτηπαυίην.
Ἀκτῖσιν τε νόου θάλπει, κατὰ δ' αὔλακας ἕλκων
Ἀρδεύει νυμφῶν νάμασι Κασταλίδων
Τηλίκον ἡμετέραις πρασιαῖς περὶ κόσμον ἔθηκε,
Δῶκε δ' ἀεὶ χλωραῖς ἀνθοκομεῖν βοτάναις·
Οὔτε γὰρ αὐχμηροῖο θέρους ἐνὶ καύματι καῦμα,
Οὔτ' ὥρης κρυμὸν δείοτα χειμερίης·
Τοῖος τοι φυτόεργος ἀεὶ ζώουσι στεφέσθω
Ἄνθεσιν ἐν ζωοῖς, ἄνθεσιν ἐν φθιμένοις·

Juſtus Ryckewaert.

F ertur odoriferis ſerpens Epidaurius herbis
Hippolyti laceros compoſuiſſe ſinus.
Quis potuit vitæ leges præſcribere plantis?
Ut foliis redeat forma virorque ſuus.
Solus in exemplo eſt VESLINGIUS; audet utrumque
Quod docuit Phariæ torrida Zona plagæ:
Sicca papyrifero diluta novalia Nilo
Oblitum, Meroæ ſemen opeſque ferunt.
Ignotas calamo dum Ægypti diluis herbas,
Non Peluſiacæ nomen habebis aquæ?
Non ſitiet ſanctam Crocodilus peſtifer undam,
Progenies Coæ ſed generoſa Scholæ,
Nemo bibat raptim, ſed labrum proluat altum;
Et licet invideat, diſcat amare canis.

Martinus Witting.

JO. VESLINGII OBSERVATIONES

IN LIB. PROSPERI ALPINI

Caput I.

De Plantis Ægypti.

AEgyptus ut animantium fœcunditate, ſic plantarum quoque lætiſſimo proventu, non Græciæ olim, non Hetruriæ, agroque Latino, quicquam ceſſit. Quamvis enim Jovi Pluvio nunquam ſupplicet; habet tamen in privatis bonis abundè quod cælo imputet. Solem, qui vegetabilia firmat, auras, quæ ſuaviter demulcent, Nilum qui liberaliter educat, nobiliſſimum amnem, & quem verè dixerim, non Trimalchionis, ſed Ægypti τὰ πάντα. Nam quòd Sole adulto, ac ferventiùs radiante non fatiſcit, quòd inſuetæ cœleſtibus aquis per annuas ſiccitates humor ſufficitur, à Nilo eſt: quòd veteribus non urbis; ſed orbis horreum diceretur, & imperii Romani magnitudinem, tum frugibus, tum opibus conſervaret, à Nilo fuit. Quod per hæc quo-

quoque tempora, vicinis Arabiæ deſertæ incolis, Paleſtinæ, Syriæ, Byzantio, copiis ſuis proſpicit, & Europæ reliquæ Saccharum, Caſſiam, Senam, Gummi, indigenas ſcilicet merces non invidet, ab eodem eſt. Sed herbarum præcipuè gloriam multis retro ſeculis Ægyptus poſſedit, & diſertè eam aſſerit Homerus, primus ille doctrinarum & antiquitatis eruditæ parens.

> Ἐσθλὰ τὰ οἱ Πολύδαμνα πόρεν Θῶνος παράκοιτις,
> Αἰγυπτίη τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
> φάρμακα.

Nimirum de Helena ſua loquitur ſapientiſſimus Poetarum, cui Polydamna, Thonis Regis conjunx, remedia dederat plurima, quæ fertili ſolo profert Ægyptus. Inter quæ Nepenthes illud referunt, celebre pharmacum, in quo oblivio quædam fuit à doloribus, & curis. Plinius non aliam ob cauſam Ægyptum unguentis accommodatiſſimam ſcripſit, quæque defunctorum corpora ævis incorrupta facilè conſervaret. Imò, cùm his incunabulis humanæ valetudinis præſidem artem ſublimis ille Hermes, & Triſmegiſti hujus diſcipulus Æſculapius primitùs excoluerint, factum deinde, ut vetuſtiſſimi auctores (Pythagoras ſcilicet, & Democritus) qui vires herbarum voluminibus ſuis complexi ſunt, regionem hanc ſedulò peragraverint, quarum induſtria ſalutaris hæc profeſſio nobis plurimùm increvit. Quamvis autem plantas omnes hujus fœcundiſſimæ Provinciæ ſeſe deſcripturum polliceatur Proſper Alpinus, ad eas tamen reſpexit, quæ vel non obviæ in Europæo tractu, vel certè rariores. Eæ, excepto Balſamo, circa Memphim, Alexandriam, Peluſium item, & Heracleam oppida, in villis aliquot naſcuntur. Difficilè ſanè exteris, in amœniores ſeceſſus pedem penetrare. Quamvis enim hic quoque verè,

> *Aurum per medios ire ſatellites,*
> *Et perrumpere amet ſaxa,*

Odium tamen religionis, hominem Chriſtianum vulgo inviſum reddit, quod atros Europæorum pileos non minùs execratur, quàm

quàm priſci illi lemures, & fuſcas aves. Antiquitùs, quia cultus rerum omnium diligentior, herbarum pariter copia major fuit, cùm Scythico dominatu nondum premeretur Ægyptus: quo jam veluti diluvie omnia ſubruente, bonæ artes in exilium compulſæ & cum gente ipſa, tum ſermo, tum ingenia deleta videntur. Qui nunc Ægyptum incolunt populi, præter indigenas Chriſtianos, potiſſimùm Arabes ſunt, utrique non tam ſubditi, quàm mancipia, & ab avaris Turcis peſſimis exemplis habentur. Quorum animis avidis, atque inſatietatibus, quia modum ſtatuere nullum poſſint, ea tantum in prædiis hortisque colunt, quæ cum minimo impendio quæſtuoſiſſima norunt. Illud etiam opere ſummo caventes, ne ſive deliciis, ſive elegantiis hortorum, noxios invidorum oculos perſtringant. Hinc palmeta quaquaverſum videas, enormesque ſycomoròn truncos, tum arbores medicum aureumque malum ferentes, denſiore ſylva invicem implexas, & jaſminorum fuſiùs intricata germina. Cætera ruus ſuerum, & inculta arenarum vaſtitas occupat.

Caput II.

De Caſſia.

Arbores præcipuè feliciter educat Ægyptus, ut auctor eſt Ereſius ille ſcriptor ſuaviſſimus, affertque rei cauſam, τὴν πολυϋδρίαν, aquarum copiam, τοῦ ἀέρος μαλακότητα, ſtatum aeris placidum ſive mollitiem, καὶ τὸ μηδὲν ἀντικόπτειν τῶν ἔξωθεν, quodque nihil externorum vim afferat. At hæc ſuaviter magis, quàm verè ſcripta eſſe contendes, cùm vix horum in Ægyptum aliquid conveniat. Etenim arbores cæteræque plantæ, quæ prædiorum ſeptis comprehenſæ, quotidiè quidem ſuffuſam è ciſternis aquam bibunt: at quæ extra hæc, quarum major ſanè pars eſt, a Januario menſe ad Auguſti finem, quibus intra ripas ſuas decurrit Nilus, de ſuo ſibi ſucco parciſſimè vivunt, quia in mediterraneis Ægypti pluviis imbribusque nullis rigantur. Aerem verò quis mollem dixerit, qui continuata fe-

rè

re ſiccitate ſqualidiùs, æſtuoſus, quemque numquam non acriùs & rectiùs feriunt illa, ut cum Lucretio loquar, radiantia tela diei; quæ, cum externæ alias injuriæ nullæ accedunt, teneris arbuſculis ſatis noxarum accelerant, utpote quæ infirmæ &, Theophraſti quoque confeſſione, οἷον τιθηνήσεως δεῖται tutelam, & nutricis officium deſiderant. Veruntamen quiſquis nobiliſſimæ provinciæ genio pauculis menſibus litatum iverit, lubens hic mellito ſcriptori punctum omne detulerit. Arbores enim quæ non longè nimis vel a Nilo, vel a ductibus ejus, per quos ruptis aggeribus in arva mittitur, aquarum ſufficienti copia fruuntur, & in circumfuſo calentium arenarum æquore non ſolùm læto perpetim virore oculis ſeſe commendant: ſed etiam ad craſſitiem, altitudinemque inſignem promoventur. Ex his Sycomori potiſſimùm, & fructibus ſuis amabiliores Palmæ. Quamvis enim eas flumen ipſum non alluat, actis tamen in profundum altis radicibus, ſatis humoris alliciunt, qui in penitiores illos terræ tractus mirè ſeſe inſinuans, veluti in ſpongiam bibulam laté recipitur, & impellente trahentium ſiti rapitur. Hinc eſt, quòd etiam puteorum aquæ juxta cum Nilo creſcant & decreſcant: cum primis verò celebris illiùs, qui in arce Memphis, qua parte regiorum militum ſtatio, vulgus puteum Joſephi nominat, in quò pariter atque in Sienis puteo, de quo ſcribit Heliodorus, incrementa amnis & decrementa diſtinctiùs metiri licet: ut mirum nullum ſit quemadmodum ex Porphyrio refert Proclus, antiquiſſimam Ægyptiorum ſententiam fuiſſe κάτωθεν ἀναβλυστάνειν τὸ ὕδωρ, ab infernis partibus aquam ſurſum ſcaturire, ac terræ veluti ſudorem exiſtere. Jam verò mollitiem aëris, partim climatis parit diſpoſitio, quod à menſe Decembri ad Martium uſque jucundis Zephyri auris mitiſſimum, omnes anni vernantis indulgentias pleno ſinu diffundit: partim a ſtatis producitur ventis. Nam circa ſolſtitium æſtivum, cùm fervido Sole impenſiùs alioquin aer incaleſcat, non minùs tamen a Borea mare mediterraneum perflante indies refrigerante ſpiritu, quàm rorifluis noctibus ſqualorem exuit. Denique nihil eſt hiſce locis, quæ quidem à mari longulè divertant, quod tenellis arborum fœtibus rigorem expectoret.

Vix

Vix toto quinquennio circa Memphim, bis terve pluvias cecidiſſe obſervavi, nec illas ingentes, quæque ſata diluerent: nunquam imbrem turbine citatum, aut pernitioſos ignium cœleſtium afflatus, aut glomeratum fœda tempeſtate grandinem, ſimileſque calamitates. Atque ut penetrabile & adurens frigus, cœlum ipſum naſcentibus illic plantulis defendit: ita calorem Solis inclementiorem, quælibet circa radicem diſpoſita teſtula excludit.

Ad Caſſiam venio arborum Ægyptiarum pulcherrimam. Arabes illam Sagiar el ſelichet vocant, tanquam nominis egeſtate arborem ſiliquæ exprimant. Turcæ prædiorum Ægypti hodiè poſſeſſores Chaïar Xambar appellant, nigram ſcilicet Caſſiam innuentes. Actuarius ſanè primus inter Græcos recentiores Κασσίαν μέλαιναν, Caſſiam nigram indigitavit: quamvis Caſſiæ nomine vetuſtiſſimi auctores, nobile quoddam & cinnamomo cognatum aroma deſcripſerint. Qui eandem Ceroniam Theophraſti nominant, non obſervant, eam & foliorum caducitate, & florum tam flavedine, quàm ſuaveolentia, manifeſtiſſimo diſcrimine ſejungi. Quamvis igitur utrumque nomen huc propriè non ſpectet; nil obſtat tamen, quo minùs Caſſiæ fiſtulæ nomine fidenter utamur, quod conſuetudo, & diuturnus loquendi uſus rei Medicæ donavit. Arbor hæc in maritimis Ægypti locis frequentior eſt: quippe declivioribus, & aquarum copia magis irriguis. Nuci juglandi ut foliorum imitamento par eſt: ita ſtirpis magnitudine & robore cedit. Partibus tamen omnibus elegantior. Nam ſive floſculis foliorum proventum anticipantibus ſuaviter aurea ſit, ſive foliorum florumque grata congerie decentiùs locupletata, ſive floribus, foliis, fructu item veteri & novello pulchrè gravida, nihil eſt quod vel comparatione in juglandem conveniat. Crepitantes autem à concuſſu fiſtulas, optimas eſſe, Alpino noſtro vendaces quidam Ægyptii perſuaſerunt: cautiores tamen mercatores, & quos crepitacula illa à ſolidiore fructu accuratè ſecernere vidi, & ſi qua fiſtulæ parte ſe diſtinctiùs offerunt, ea tenus abrumpere. Arida enim intra ſeptum ſemina continent, & pulpamento melleo deſtituta, humore tenui quo redundabant diſcuſſo. Sed ut re-

rerum omnium eximiarum vix diuturnus tenor eſt : ita maturitati jam proximum Caſſiæ fructum ſæpiùs immitis caſus atterit. Inſtrepentibus enim paulò altius ventis, invicem conquaſſatæ ſiliquæ conſertim decidunt, ad uſum humanæ valetudinis deinceps ineptæ. Plures igitur ejusdem rami fiſtulæ communi vinculo in arbore colligantur, ut vel ſic doceant, non prompte fortuitorum impetu diffringi, quicquid concordi fœdere privatam infirmitatem ſuſtentat. Accedunt inſidiæ à rapaciſſimis furibus, unde & ſolicitudo tuendarum major, &, ut cum Horatio loquar,

Cuſtodes pavidi, & vigilum canum
Triſtes excubiæ

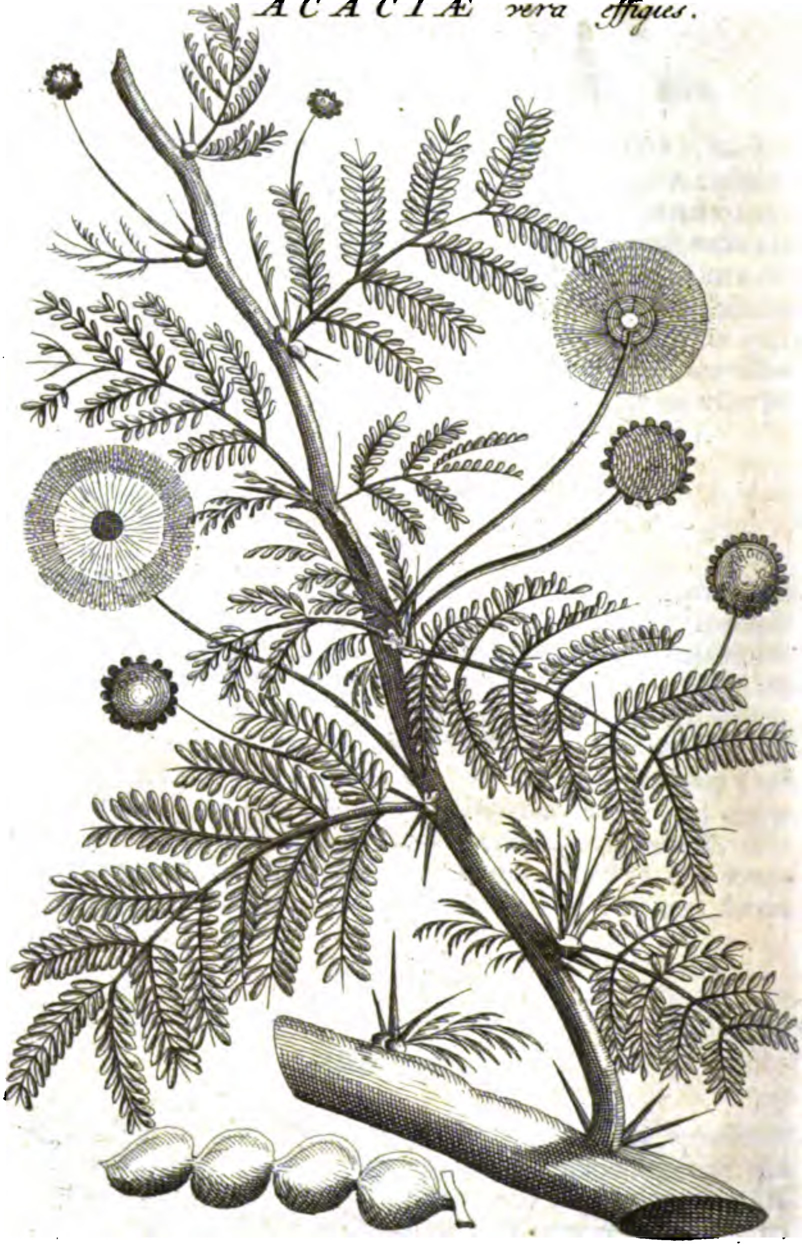
pretium earum & impenſas adaugent. Flores Sacchаro conditi, medicamentum exhibent renum ardori contemperando, tum lentis craſſisque recrementis, quæ tubulos ureterum inſederunt, eliminandis utiliſſimum. Quod ſi ex aſſumpta Caſſiæ pulpa, vel intento calore, vel acrioris urinæ concitato impetu, renum ægritudines exacerbatæ fuerint, ut obſervarunt Petrus Pigræus, & Fabritius Hildanus : id verò non integræ Caſſiæ tribuendum, de qua hic Proſper Alpinus ſcribit; ſed corruptæ, ac viribus obſoletæ. Neque hercules fieri poteſt, ut inviolatam ſervet indolem medicamentum, quod in tam longinquas regiones vehitur, vix in ipſo natali ſolo cum cura ſervandum.

CAPUT III.

De Caròb.

Siliquam dulcem nomine magis proprio κερωνίαν appellarunt vetuſtiores è Græcis Botanographi, quod fructum ferat cornuum rudimenta contortis membranis exprimentem. Arabes ab hac ſignificatione haud diverſi, arborem Kernab nominant, id eſt Cornuum parentem, recepto ipſis loquendi more,

ACACIÆ vera effigies.

re, qui & Papaver Ab el num, patrem ſomni, & Convolvulum ſeptifolium Om el heſſenet, matrem pulchritudinis dicunt, propter ornatum quem addit hortis. Mel ipſum, quod fructus ſuppeditat, Karòb nuncupant, ob craſſitudinis modum quo præditum eſt. Etenim Ka communis eſt, qua craſſitudinis ſimilitudinem exprimunt, particula: Rob verè ſuccum iis denotat calore denſatum. Hinc Rob' el ribes, Groſſulariæ ſuccus, qui ſaccharo per coctionem ſpiſſatus, quem hodiè ex Damaſco locisque finitimis in Ægyptum deferunt. Vulgus tamen ſusque deque habens quid loquatur, arborem, fructum integrum, & melleum ex eo ſuccum communi Karòb nomine compellat. Figura plantæ hic expreſſa rudiuſcula eſt: folia circa extremitates magis rotundata, ovalem propemodum ambitum deſignant, nonnunquam ſinuoſa & inæqualiter commiſſa: Fibræ craſſiores, atque ab his per trabeata intervalla nervulis aliis ad peripheriam deductis. Floſculos rubeſcenti thyrſo inſertos producit plurimos, lacteo candore perfuſos, quorum foliolis dilapſis flaveſcentes apices ſuperſtites remanent, & ipſi tandem decidui. In Ægypto paucas harum arborum vidi, frequentiores in Palæſtina, plurimas in Judææ montibus, & circa Sacram ibidem Urbem.

Caput IV.

De Acacia.

Arbor Acaciæ inter Ægyptias Spinas antiquiſſimis Scriptoribus nobilis, & ut in Sapientum Convivio refert Athenæus, injectis olim corollis quàm propriis ornamentis conſpectior fuit: quamvis & læto foliorum virore, & intermicante ſpiſſo floſculorum auro horridos aculeos inumbrans, per ſe oculis gratiſſima ſit. Caudicem ſpinis carentem non raró ampliorem deprehendi, quam ut brachio meo circumdari potuerit. Non ὀρθοφυῆ, teſte Theophraſto, ſed à mediocri ſaltem altitudine, denſiore ſylva ramorum, in latus magis, quàm in rectitudinem ſe exporrigentem. Folia quam in propoſitæ ab

Alpino figuræ ramo duplò majora ſunt, nec circa petiolos, nec circa apicem in angulos acuminata, æquatis alarum veluti remigiis ramuli ſui latera ſtipant: ut ad Solem occidentem inter ſe commiſſa, ſic ad eundem orientem ſenſim repanda. Fructus ſiliqua concluditur, non rotunda, ut ex Democrito fertur; ſed complanata, atque ex intervallis compreſſa, nec niſi qua ſemen continet parte leviter liberata. Latitudine pollicem transverſum metitur, longitudine diſpar eſt. Nam ſiliquarum ejusdem arboris alias digiti, alias manus quoque, ſpithamæve menſuram ſuperaſſe vidi, non ternis tantùm, aut quaternis, ſed octonis etiam, denis, pluribusque ſeminibus inter arctatos lobulos invicem ſubornatis. Flores in arbore copioſi, in corollarum quoque contextum olim recepti, ſtaminum innumerabilium denſa phalange ceraſi minoris ambitum æquantes. Succum Acaciæ jam à viginti annis in Europam tranſmiſit vir optimus Coſmus de Nigris, Pharmacopæus Venetus. Is contuſis in mortario lapideo ſiliquis adhuc vireſcentibus, torculari ſuccum exprimit, expreſſum, non ut veteres olim in ſole denſat, ſed in vaſe, quod ſtanno inductum, calore furni eatenus ſenſim ſpiſſat, donec refrigerata guttula protinus concreſcat. Tunc effuſum ſupra linteum purum, ſimulac intepuit, veſicis bovillis includit. Atque hoc modo præparatus ſuccus, minimè exuſtus, modicè fulvus, non inſuaviter odorus, ad præſcriptos ab Alpino noſtro uſus utiliſſimus habetur.

Caput V.

De Nabca.

Nabcam Proſper Alpinus Spinoſam hic exprimit; & ſatis quidem rectè, quicquid cenſeant alii, qui nec ipſi Naturæ Veritatem iconum lineamentis accuratius aſſequuntur. Vidi & alteram in Ægypto, non ſpinoſam, cujus apud me ramum ſervo, quamvis ſimilis in reliquis utrique facies. Caudicis amplitudo, & craſſities inſignis obſervatur: nec id mirum in regione, quæ ad arborum, ut Ereſius loquitur, εὐβλα-

ξίαν ϗ εὐκαρπίαν, & fructuum bonitatem, & germinationis aſſiduitatem aptiſſima exiſtit. Equidem quam in urbis Cayri vico Veneto, Conſularis palatii limen inumbrare vidi Nabcam, trunco tam enormi aſſurgebat, ut eam homo quantumvis procerus amplexu cingere totam non ſuſtineret, ædes ipſas tertia ſui parte ſuperaſſet, ſi in rectum germen exiviſſet. Folia cordis figuram æmulantur, à quorum pediolo nervi tres craſſiuſculi in totam longitudinem porriguntur. Horum ille qui medius utrinque propagines minores ſubmittit, reliqui duo externo potiſſimum latere. Denſitas folii vix noſtrate pyro minor eſt. Floſculi ad foliorum exortus copioſi viſuntur, ex virore quodam albicantes. Fructus pomum exiguum tota habitudine quam exactiſſimè refert, juraresque per oculos tuos meſpilum te conſpicere, ſi videres; ſed meſpilum ἀνθηδόνα, vel Aroniam illum Dioſcoridis, ſolo nucleo, quem Nabca continet, gemellos hos diſcriminante. E ſpinoſa tamen Nabca poma vidi majora, quæque flavam maturitate corticem eleganti rubore purpurabant. Qui in putrida febri ægris ea indulgent, blandimentum ſanè certum afferunt, emolumentum nullum. Cæterùm Nabcam Connarum Athenæi credidit Proſper Alpinus, cui ſubſcribit Carolus Cluſius Botanicus eximius. Ambiguam tamen fidem faciunt, tam malè hærentes notæ, quum in Convivio illo ſapienti Democritus Connarum δενδρίον, arbuſculum nominet, τῷ φυλλῷ τέρεν ϗ περιφερὲς, cujus folium tenellum & rotundum, denique magnitudine, carnibus, & oſſiculo fructum oleæ phauliæ comparet. Sanè quæ inter Ægyptias arbores de Coccymelea ſcripſit Theophraſtus, & præcipuè quod fructum ferat magnitudine, & natura meſpilis proximum, niſi quod rotundum obtineat nucleum, non coactè huc deduci poſſunt. Plinius hanc Prunum Ægyptiam vocat.

CAPUT VI.

De Sycomoro.

Ægyptiam hanc ficum veteres συκαμίνον, & diſtinctius συκόμορον nuncuparunt, Chriſtiani indigenæ Tin el Pharaòn, ficum Pharaonis dicunt. Dirimitur ferè ab humili, ſed lata ſtirpe, in truncos binos ternosve peramplos, è quibus deindè ramorum confertim digeſtorum vaſta, & robuſta brachia, opaci frigoris gratiſſimam ſcenam latè æſtuantibus obtendunt. Folia magnitudine & ſinuoſo illo ambitu, quem figura hic exhibet, prædita non ſunt. Mori quidem foliis paria, niſi quod horum denſitas major, & aſperitas diſcrimen inveniat ut rectè ſubjunxit Proſper Alpinus. Addo quod Sycamori folia perennitate donata ſunt, quæ in Moro circa brumale ſolſtitium penitùs dilapſa vidi. Fructus cùm, ex caudice, tum ex ramis in craſſitudinem adultis, qua parte trunco propiora ſunt, enaſcuntur, non autem e ramis ſummis, quod ſcire licet rectè negaſſe Dioſcoridem. Fici ipſi in tam fecundo proventu mediocre tantùm corpus faciunt, nec ut noſtrates laxiùs ventricoſi. Parum extra natalem caudicem vulneratum colla proferunt: cavitate quoque intus præditi, quæ ſubluteo minutoque retrimento conſperſa, non raro vermiculis ſuccreſcentibus hoſpitium præbet. Mattheoli ſententiam ut non immeritò reprehendit Proſper hic noſter: ita verè Plinius cum vetuſtiſſimis ſcripſit auctoribus, Sycomori lignum ſtagnis immerſum ſicceſſere, id eſt, ex raro fungoſoque denſum, magisque tractabile reddi, ſubducto quo prius ſcatebat lacteo ſucco. El Mataria hortus eſt circa Memphim Chriſtianorum cultu celebris, & a puritate ſive luſtratione quadam ſordeſcentis à peccato animi nomen traxit; quamvis ab impuro poſſeſſore indignis modis habeatur. In eo ingens illa Sycomorus, aggere humili ex aggeſtis ceſpitibus accedentium commodo ſuccincta, jam a mille quingentis annis religione Chriſtianorum nobilis, ob cauſam ab Alpino allatam. Vigent etiamnum ejus cacumina lætis frondibus, quamvis caudex circa radices fœdè mutilatus ſit, cum eidem illi qui arborem o-

ſcu-

ſculis humectant, ejus particulam de ſolido frequenter abſcindant, animi intemperantis ſtulta curioſitate labefactantes, quòd affectu pio ſervare præſtabat. Cæterùm, quia Sycomorus arbores Ægyptias ſi non altitudine, certè craſſitie plurimum excedit, jure quæſiveris, an hæc arbor illa, quam veteres in ſylveſtri circa Memphin regione naſci prodiderunt, tantæ molis, ut eam homines vel terni circumplecti nequirent? Sycomoros ego ea craſſitie plures atque etiam ampliores circa Memphis villas prædiaque conſpexi: Veteres tamen Sycaminum a vaſtis illis evidenter ſejungunt, tribuuntque his ligni tum pulchritudinem, tum denſitatem ſingularem, quodque τῷ χρώματι λωτώδη colore Celti ſimilis videantur. Inter has, & illa refertur, cujus folia peculiari (ut ait Plinius) miraculo, tactis ab homine ramulis protinus cadunt. Veriùs forſan Theophraſtus τὰ φύλλα ὥσπερ ἀφαναινόμενα συμπίπτειν φασίν, εἶτα μετά τινα χρόνον ἀναβιώσκεσθαι πάλιν καὶ θάλλειν: folia quaſi hebetata concidere inquiunt, poſt aliquod deinde tempus reviviſcere, rurſumque virere. Idem folia non πτεροῖς, id eſt, alis, ut legiſſe videtur Plinius; ſed πτέρυξιν παρώμοια, filicibus non abſimilia ſcripſit: a quibus non valdè recedunt, quæ de anonymâ in Malavar planta prodidit Garzias, Mihi nihil horum circa Memphin obſervabile ſeſe obtulit.

CAPUT VII.

De Palma.

Ægyptus, ut olim nobilium ſcientiarum cultu, & illo nunquam ſatis laudando τῆς ψυχῆς ἰατρείῳ, animæ ſcilicet medicinali, præ reliquis orbis populis palmas quas poſſidebat, jure merebatur: ita hoc ſeculo penitùs à barbarie obſeſſa, imò inſeſſa, quas numeroſiſſimas alit Palmas, nullas meretur: utpote fœdiùs abjecta, quam ut agnoſcat ſaltem priſtinam omnem dignitatem. Cauſa tam fœcundi proventus in telluris habitudinem referenda eſt, arenoſam ſcilicet, & ſalſam, plantæ huic gratiſſimam. Vidi his locis, in palmarum veluti ſylvis, terram co-

copioſiſſimi nitri calida nive latè conſperſam, vel aquis Nili, vel roſcida noctium humiditate fervidiore ſole peruſtis. Nec opus hic maritali cinere palmæ effæminatæ vigorem incitare. Flantibus enim ab auſtro per Æthiopiam, & ſteriles Arabiæ Deſertæ campos urentibus ventis, ingens nitroſi pulveris ſublata vis, abundè cacumina palmarum vegetat. Arbor ipſa quò magis aſſurgit, eò minus ramorum abſciſſorum nodis horret, annoſior nodos penitùs obliterat. Per tubera quædam inæqualia ſcanſilis, ſcabram tamen corticem ad extremum usque ſenium ſervat. Vero ſcilicet Virtutis ſimulacro, quam calloſas obtinere manus rectè pronunciavit ſapiens Romanus. Fructus palmæ Dactyli ſunt, unde & nomen Dachel Arabibus retentum. Uberrimus illorum quamvis à pauculis ramis exortus, meminique ſic onuſtum fuiſſe dactylis ſuis unicum racemum, ut eum attollere à terra præ pondere vix ſuſtinerem. Quod ramis ſubjicitur candidum tenerumque corpus, quidam medullam palmæ nuncupant, rectius Theophraſtus ἐγκέφαλον φοίνικος, Palmæ cerebrum appellat: rectiſſimè omnium Dioſcorides ἐγκάρδιον τȣ̃ πρέμνȣ, caudicis cor: ab eo enim inſertis ſibi ramis vitalis vigor ſuffunditur, & nutrimenti gerulæ fibræ in terram altricem deſcendunt. Hoc, arbore collapſa, exemptum, in cibis expetunt Aphrodiſii, Veneris ſuæ officium ſpiſſaturi, nec cephalalgiam exinde graviorem verentur. Nicander νεοῖς ἀσπαςὸν ἔδεσμα adoleſcentibus expetitum cibum cecinit. Dactylos colore tum flavos, tum obſcuriùs purpuraſcentes ferè conſpexi: rariſſimi nucleis carentes, quos ἀπυρήνȣς vocat Theophraſtus. Non inter majores ejusdem arboris veluti ἀσπέρμȣς & imperfectos; (quos agnoviſſe tantùm videtur Plinius) ſed probè maturos, & juxta cum reliquis in eadem arborè, ſuavitate eximia palato blandientes. Communibus tamen paulò minores, & colore flaveſcentes obſervavi: in quibus nuclei vicem folliculus cartilagineus ſuſtinebat, cavitate ſaltem inani circa medium relicta.

Caput VIII.

De Sebeſten.

Folia Sebeſten extremis ſuis ovalem magis rotunditatem, quàm anguloſum acumen præſeferunt, ſuperiore ambitu per ſpatia inæqualia variis inciſuris dentata, & nonnunquam ſegmento veluti ſubducto mutilata. Fructus brevi inſidet caliculo, rotundus, tenui ſpinoſoque umbilico leviter adſtrictus, maturaque jam ætate pellucidus, non inſuavi glaucedine incluſa ſemina manifeſtat. Succus huic expreſſus, excellens præbet remedium catarrhis ad fauces labentibus ſiſtendis. Minimam tamen ejus operam Ægyptii flagitant: inter quos albo corvo ſimilem dixeris, quem acriùs deſtillationes exercent. Cauſam agnoſcas, pro ratione Climatis, ſiccius cerebri temperamentum, & quod a vini illecebris (ſi militem excipias, & pauculos qui Chriſtianis addicti ſunt) ex religionis edicto vulgus abſtineat. Illius enim immoderatum uſum, ut verè cecinit Lucretius,

Conſequitur gravitas membrorum, præpediuntur
Crura vacillanti, tardeſcit lingua, madet mens,
Nant oculi.

Caput IX.

De Tamariſco.

Tamariſcus non Ægyptiis tantùm Italiſque, ſed aliis etiam Europæ populis, ac Germanis, qui Rhenum & Danubium accolunt, ſatis nota eſt. Sed in Ægypto amplior arbor, & non raró denſiore ſylva prædia villaſque circumplexa. Luem, impura Venere contractam, verè ſcripſit Alpinus, non ſecus Tamariſci, quam Gujaci decocto profligari. Non enim adeò gravia ſunt quæ hic infecti patiuntur. Excludit mali impetum

purior corporum conſtitutio, tum illa ſudorum, & per continuum aëris æſtum, & balneorum frequentiſſimum uſum, conſueta profuſio. Vidi ſæpiùs peſſimè affectos, & in oſſa ipſa fœdè ſæviente morbo, cùm extrema omnia fruſtra alibi tentata fuiſſent; in hac regione citra magnam præſidiorum vim, noxiam luem evaſiſſe.

Caput X.

De Tamarindo.

Arborem hanc juxta cum ſiliqua ſua, Arabes Ægyptum ſæculo præſenti incolentes, Tamar hendi, id eſt fructum Indicum nuncupant, quòd ex Orientali India in Arabiam Felicem, vel ex Æthiopia, ut rectè Alpinus noſter, copioſiùs in Ægyptum Arabiamque finitimam deferatur. Æthiopiam autem Indiæ nomen apud veteres obtinuiſſe, ex Servio, aliiſque notius eſt, quam ut ambiguitatem ullam relinquat. Non igitur ex Arabia ad Indos, ut nonnulli ſcripſerunt: ſed ex India ad Arabes commeat nobilis hæc planta. Longiùs abeunt à vero qui à dactylis palmuliſve nomen derivant. Non enim Tamar dactylum ſolùm denotat; ſed, ut notum eſt Arabicæ linguæ vel tenuiter peritis; fructum omnem; imo latiſſimo nominis ſignificatu, arborum animantiumque fœtus complectitur. Nam ut ipſi quoque fatentur, Tamarindus ex Palmarum familia non eſt, utpote cum quibus nec ſtirpe, nec floribus, nec foliis ulla ipſi intercedit ſimilitudo. Addo quod nec fructu. Compara Tamarindi ſiliquas cum dactylis, & facilè tibi conſtabit, quàm diſtent æra lupinis. Qui Tamarindum ſiliquam vocant Arabicam, audaces nominum calatores, inveniant deinceps diſcrimen inter tot alias plantas, quæ ſiliquas inter Arabes producunt. Arborem amplam, foliorumque perenni vigore conſpicuam, juxta caput aquæductus, qui ad arcem urbis Cayri contendit, obſervavi: ſed cujus folia ramuli ſui lateribus, intervallis inſident æqualibus, numero ſcilicet utrinque paria, nullum relinquentia in extremo ἄζυγον foliolum, ſecus quàm hic ad-

adumbravit pictor. Fructus Tamarindi Acaciæ quidem ſiliqua brevior; craſſior tamen & latior, grataque medullæ aciditate inter alvum ſolventia medicamenta præcipuè deſideratus: quamvis ſegniùs opus expediat, quoties vel immaturior abripitur, vel temporis diuturnitate ſiccior aſſumitur.

Caput XI.

De Agiahalid.

Iam quadrageſimus & ſextus annus exactus erat, ex quo Proſper Alpinus Ægypto diſceſſerat, quum vicinos Conſulum Venetorum palatio hortos in Cayro urbe curioſiùs luſtrarem, nec arborem tamen Agiahalid oculis uſurpare licuit. Exciſam igitur fuiſſe ratus ſum, aut quod, ad metam ætatis provecta, obſoleti jam vigoris, atque ornatu foliorum penitus exuta, horrida ſpinis facies, amœnis in locis amplius non placeret. Aut incuria neglectuque cultorum, alioſum actis, vel obſtructis alluentis Nili rivulis, ut ſæpè contingit, exareſceret. Adeò verè dulciloquus Senex, *τὴν ἐμφανεστάτην εἰς τὸ χεῖρον μεταβολίας αἰτίαν εἶναι τὴν ἀγεωργησίαν*; manifeſtiſſimam in pejus mutationis cauſam eſſe operæ neglectum, ſcripſit: idque in aliis, quas per hæc tempora in Ægypto deſideramus plantis, obtinere, certiſſimum eſt.

Caput XII.

De Vzeg.

In urbis Cayri hortis, ædibus Conſulum Venetorum propiùs adſitis, non arborem à Proſpero Alpino deſcriptam; ſed fruticem vidi, in quatuor aut quinque cubitorum longitudinem adultum, & latiùs implexa ramorum ſerie ſeſe ſpargentem. Eum horti præfectus Agiahalid nominabat, & in curanda lue Venerea utilem ejuſdem operam commendabat. Suſpicari ſubiit,

biit,

biit, an à proximè deſignata Agiahalid, hæc ſuboles ſuperſtes remanſerit: ab illo gigante hæc coactæ brevitatis pumilionum familia, progeniem datura vitioſiorem. Revera tamen eximia planta eſt, quam propoſitæ Vzeg figura, ſpinis, fructu, floribus, radicumque flexu ſatis evidenter exprimit. Folia tamen circa ſpinarum baſin non quaterna tantum; ſed plura diſpari magnitudine conſurgunt. Olivæ foliis minora, magiſque tenella: nec in acumen anguſtata; ſed buxeorum inſtar rotunda. Flores ut minuti; ſic numeroſi exiſtunt; non ventricoſi, ſed à contractiore tubulo ſenſim ampliati, amabilem in riſum hiulca labella diducunt. Sinum intimum flavedine tingunt, purpureis aliquot punctis receſſu foliorum inſcripti: reliquo corpore Hyacinthi ferruginem violis permiſcent, utroque tamen dapſili halitus gratiſſimi exſpiratu longè ſuaviores. An ſuccus ex hoc frutice paretur, quèm Lycium Indicum vetuſtiſſimi auctores nominarunt; ex notis plantæ faciliùs divinare licet; quam ex Ægyptiorum ſermone colligere. Sanè qui ex vicinis Arabiæ atque Æthiopiæ locis huc in utribus affertur condenſatus ſuccus, ſaltem ritè paratus ſit, Lycii Indici indolem minimè obſcuris ſignis exhibet. Eum venditores Coulan appellant: circa Libanum montem ab accolis Zaroa nuncupari, & à Pſalte Regio in ſacris Odis Hadhad, in itineris Orientalis deſcriptione Ravolfius prodidit, quamvìs & Arabes nomen uſurparint. Cæterùm hodiernum Cate Indicum, quod Lycium veterum exiſtimabat Garzias, quamvis viribus æmulum; ortu tamen diverſum, nec, ut priſcum illud, compoſitione ſincerum eſt. Nam ex Hachic arboris contuſis decoctiſque ramis (quorum folia Ericæ vel Tamariſci ſpeciem præſeferunt) tum pulvere ſeminum Machani, & alteriùs ignoti ligni ſcobe compoſitum, atque in paſtillorum formam redactum, variis in locis divendi ſcripſit.

Caput XIII.

De El hanne.

Plantam hanc, Arabum in Ægypto vulgus El hanne, Medici Al canna, nemo (quod ſciam) Tamarendi nominat. Non enim Indiarum fructus eſt, aut quicquam poſſidet, quo in comparationem cum Tamar Indo veniat. Fruticis potiùs vegetioris, quam arboris proceritate adultam in villis paſſim compertam habui, confuſa ramorum ſylva cultorum negligentia latiùs implicitam. Rectiùs eam ex Dioſcoride Proſper Alpinus deſcripſit, quàm icone pictor expreſſit, qui nec foliorum lineamenta, nec florum parvulorum denſam collectionem penicillo aſſecutus eſt. Olivæ foliis non abſimilia el hanne producere vidi. Breviuſcula pleraque, ſed latiora, & ſubgrato virore magis tenella. Nec ternis tantùm, quaternisve ordinibus tanquam alis, ſed pro virgularum longitudine, denis, duodenis, pluribusque ramorum latera ſtipant: ſic tamen, ut inferiora folia ampliora, ab his ſuccedentia deinceps ad extremum usque rami, paulatim minora conſpiciantur, μονοφύλλῳ circa apicem vix ullo ſuperſtite. Flores El hanne Sambucique ſuppares globi, mulierum potiſſimum deliciæ ſunt, caniſtrisque plebis in balinea deferuntur, in quibus illæ lymphatæ dicam, an lymphaticæ totos dies inguini, cuticulæque perpoliendæ operam ludunt. Decocto foliorum crines defluentes firmant, & ingratum pediculorum ſodalitium excludunt. Eodem illo unguibus hemicycli forma, diutinè hærentem notam appingunt, atque ut olim conſcripti patres lunulatis calceis ordinem ſuum; ſic illæ lunulatis unguibus, neſcio quod, elegantiæ ſpecimen profitentur, aurantii mali colore conſpectiores.

CAPUT XIV.

De Balſamo.

Arbores ſalubri ploratu lachrymias pretioſas eliquantes, magnitudine formaque diſpares, in Peruvianis ac Mexicanis oris dudum obſervarunt, qui ad occidentem ſolem poſitas Indias perluſtrarunt. Omnibus tamen, veluti nomen commodat, ſic eximia ſuavitate præſtantior eſt, qui ex vulnerato Balſami cortice promanat liquor nobiliſſimus. Verè Pauſanias τῶν μύρων εὐοσμότατον, odore præ cæteris unguentis jucundiſſimum ſcripſit, & dentis viperinæ noxium virus benigno ſucco temperare. Neque, Hercules, nugamentum eſt, (quamvis Biſciolæ ſic videatur) quod ſubjungit Pauſanias, Arabes olim viperis circa Balſamum hoſpitantibus, vim omnem, tanquam ſacris, abſtinuiſſe. Plures enim eorum non, ut Pſylli, proſerpentes haſce beſtias odiſſe; ſed deprehenſas intra ædium quoque conſepta, ceu genios loci, veneratos fuiſſe, victumque ſuppeditaſſe obſervavi; quantumvis minor hodiè ſuperſtitio, quam priſcis illis ſeculis animos occupet. Cæterùm plantæ Balſami natale ſolum rectè Alpinus Arabiam aſſerit, vel hoc nomine cæteris provinciis celebriorem, ex qua ramorum, fructuum, & odorati illius ſucci copia ſatis ampla in Ægyptum defertur. Theophraſtus ἄγριον οὐδὲν εἶναι τὸ βάλσαμον οὐδαμοῦ. Sylveſtrem nullum eſſe balſamum ullibi famâ acceperat: revera tamen in Arabiæ collibus, quamvis alia cura nulla accedat, felicibus ſylvis progeniem ſubmittit. Qui in Palæſtina atque Ægypto plantam hanc meliore cultura dignatus fuerit, neminem cognovi. Ita juxta cum bonarum artium ſtudio, rerum optimarum cura hiſce locis obſolevit. Inciſio ramorum, ſingulari olim ſollicitudine peracta fuit, ut ex Plinio accipimus, cumque proliciendus eſſet fragrantiſſimus liquor, artifici temperamento librata manus hoc præcipuè cavit, nequid ultra corticem violaret; tanquam, ferro læſis ejus vitalibus, protinus Balſamum emoriretur. Tacitus quoque plantam hanc ferrum expaveſcere, ade-

adeoque teſtæ lapidisve fragmento corticem dividendum fuiſſe tradidit. Sed hæc de tenella plantâ atque in alieno ſolo languidiùs adulta, habenda ſunt: non item de indigena illâ, quæque valida jam ſtirpe terrām patriam complexa eſt. Hanc enim ferrum non reformidare, nec durius in compeſcendis ramis fluentibus imperium, abundè mihi confirmarunt Arabes, qui horum faſces integros Cayrum deferunt. Atque huc reſpexiſſe videtur Theophraſtus, qui ὄνυξι σιδηροῖς, unguibus ferreis inciſionem caudicis factam prodidit; quem ſequitur qui de ſimplicium Medicamentorum facultatibus ſcripſit medendi Præceptor. Non tamen exiſtimandum eſt, quod Memphim ex Arabia lagenulis utribusque plenis advehitur Balſamum, quantumvis odoris ſuavitate gratùm admodum ſit, ſincerioris concretionis lachrymam eſſe. Minimum equidem ejus ex plaga corticis deſtillat: maxima pars ligni frondiumque decoctione conflatur. Neque ipſa tamen ſatis illibatæ Naturæ; ſed Terebinthinæ Cypriæ adulterio plerumque vitiata eſt.

Ad idem Caput.

Mahometis ſepulchrum, cujus meminit Proſper Alpinus, alii ſub fornice templi à magnete pendulum, alii fulmine ad inferos adactum vulgo perſuaſerunt, forſan odio magis religionis, quam ſtudio veritatis. Contrarium tradit hominum quotannis ex Medina in Ægyptum redeuntium conſtantiſſimus ſermo, & recepta cum expreſſo monumento templi totius accuratior ichnographia. Extructum id juxta cum ſoceri, generique ſepulchris, ſimplici, ſed pretioſo lapide. Triplici deinde quadrati ambitus ſepto munitum eſt, quorum quod proximè conditoria cingit, humilioris ſtructuræ. Adamantem internâ muri facie inſertum continet; quem omnium quos ſol videt, magnitudine ſpecieque nobiliſſimum prædicant: dignum Scythico Monarcha anathema, replicatuque radiorum à Sole conceptorum, veluti cæleſti fulgore jacentis Mahometis arcam perſtringere. Intermedium ſeptum, auro gemmisque ſplendidum velum exornat. Id Byzantini Imperatores ſolemniter Medi-

dinam tranſmittunt, cumque per urbem Cayrum publico ſpectaculo defertur, Ægypti prorex & proceres, tum myriades aliquot populi, extra portas venerabundi proſequuntur. Extra hæc ſepulcri conſepta Fatimæ, Mahometis filiæ, monumentum, ſacrorumque librorum aliquot thecæ viſuntur. Sed hæc παρέργως. Ad Arabes venio, de quibus hic Proſper Alpinus, ſuntque ingentis illius deſerti incolæ, verè ferociſſimi atque audaciſſimi homines, adeò ad facinora omnia prompta manus, animique robur inter ſæviſſima tormenta invictum, ſive Marſyæ inſtar vivis detrahatur pellis, ſive adactis per vitalia ſudibus, lenta fœdaque morte conficiantur. Equi ipſorum habitudine pulchri, curſus velocitate vel Cyllaro pares, inedia & ſitis, cum pleriſque tam ſqualidæ regionis animalibus, patientiſſimi. Vidi exacto noctis ac diei integro ſpacio, ſub fervido ſole laxiùs alligatos equos, unam alteramve aquæ unciam ad refectionem ſatis habuiſſe. Equites ipſi toris lacertorum valentes, ſimplici tunica, & rejecto circa humeros è ſolocibus filis panno amicti, ſagittis haſtisque formidabiles ſunt. Quæris, quo fomite magni adeò ſpiritus incrementum ſumant? Semicoctus ſub arenis, & ſordidus panis, lac preſſum, anguriæ ſimiliumque fructuum arroſus cortex, conſueta magis ſtomachi fulcimenta ſunt. Potum Nilus exhibet, limo turbidiſſimus, aut é ciſternis fontibusve petita purior, & carior aqua. Exclames cum Zenone Romano, ſi hæc videas, Quantulum eſt, quod naturæ ſatis eſt! Quam non multa poſcit, quæ tam parvo dimittitur! Europæis nobis, haud ventris noſtri fames magno conſtat; ſed conſuetudo; ſed ambitio.

Serif princeps in expeditione, quam in Jamin ante ſeptennium Turcæ moliebantur, aſtu blanditiisque circumventus, ab exercitus duce ſtrangulabatur, quod cum rebellibus populis ſenſiſſe traderetur. Ea res Arabum in Turcas odium vehementiùs concitabat, factumque deinceps, ut non ſagittis; ſed ſclopetorum inopinato ſulmine rejecti a montium aditu milites, hærentem circa littus Erythræum Ducem ſuum, commeatu deficiente, inglorioſa manu obtruncarent.

Byſſum duplicem agnoverunt veteres, maritimam, & terre-

reſtrem; quam hic linis Indicis non inſcitè comparat Alpinus. Singularis enim harum mollities eſt, & ſubtilitas, qualis vix aliis major. Xylina tamen pleraque obſervavi, priſcis Romanis ſatis cognita, nec inter Indos tantùm; ſed Arabes etiam felicioris provinciæ, atque Ægyptios elaborata, cùm graviori jugo nondum premerentur, tam eximio ferè candore, & tenuitate perſpicua, ut ventum textilem, nebulamve lineam oculis uſurpaſſe tibi videaris. Attamen antiqui Byſſum asbeſtino lino, ex quo funebres Regum tunicas texebant, æſtimatione ac raritate proximam conſtituebant; auroque non minus fulvi coloris nitore, quam pretio par fuit. Ex arboribus illam apud Indos legi Philoſtratus & Apollonius tradiderunt, qui nec à ſerico ſatis diſtinxiſſe videntur. Inter lina ſanè Byſſum recenſuit Plinius, eamque juxta cum Pauſania, circa Elin in Achaja genitam, monumentis ſuis prodidit. An etiamnum reperiatur iisdem locis, compertum non habeo. Lipſius noſter, Muſarum ocellus, in Comm. ad Tacitum, per hæc ſecula perditis annumerat.

Ad idem Caput.

Balſami ſuccus, ut craſſitudine; ſic viribus quoque plurimùm differt: igneis aëriisque partibus cum ſuaviſſimo halitu ſenſim faceſſentibus. Quum ſenilem ſpiſſitudinem nondum contraxit, per os exhibitus, viſceribus putredinem & corruptionis labem emaculat: adeoque jecore ac potiſſimùm renibus fœdo abſceſſu laborantibus, inter præſtantiora auxilia præcipuam operam contuliſſe, dudum experimentis innotuit. Profecit itidem in pulmonibus, quos ulcera infeſtant, ſive in bolos redactus deglutiretur, ſive linctu crebro aſperæ arteriæ inſinuaretur, admixtis, cum id febrilis ardor expoſceret, quæ calorem ſucci contemperant. Vulnera omnia quàm citiſſimè conſolidat Opobalſamum; ſed hactenus, ut ſimplicia ſint, & quorum oræ invicem adduci poſſint: quæ enim ſecus habent, quæ cava, contuſaque ſunt, oſſium item ac nervorum noxis implicita,

ta, tardiùs ſaneſcere certum eſt. Ubique tamen quâ putredinem abarcendo, quâ colorem inſitum refocillando, τῆς φύσεως ἐνεργούσης Naturæ adminiculantis conatus ſtrenué promovet. An condiendis defunctorum corporibus adhibitæ olim fuerint ſuaviſſimæ Balſami lachrymæ, Judæorum magis vulgique ſermone percrebuit, quam vetuſtiorum auctorum ſcriptis. Quid Ægyptii fecerint, & quidem cum diligentiſſimè condirent, accuratè ab Herodoto traditum eſt, qui σμύρνης ἀκηράτου, κασίης, καὶ τῶν ἄλλων θυμιαμάτων ϖλὴν τετριμμένων πλὴν λιβανωτοῦ, myrrha pura, caſia, aliisque contritis odoribus, excepto thure, interanea repleviſſe ſcripſit. Cum ſumptuum compendio ſtudebant, cedri tantùm ſucco infuſo, & quæ per nitrum facta ſalitione, corpora ævis incorrupta ſervabant. Subſequentibus tamen ſeculis, in externà regiorum cadaverum κομμώσει, cum aliis aromatis balſami quoque fragrantiam placuiſſe, conſtat ex Corippi Aphricani verſibus, de Juſtino principe funus patrium curante.

Thura Sabæa crepant, fragrantia mella locatis
Infundunt pateris, & odoro balſama ſucco,
Centum aliæ ſpecies, unguentaque mira feruntur,
Tempus in æternum ſacrum ſervantia corpus.

CAAUT. XV.

De Calaf.

Inter exoticas Salices, floris tum ſuavitate; tum eximiis viribus præpollet hæc, quam Calèb & Calaf vulgus Ægyptium appellat. Folia longitudine indicem digitum, latitudine verò eundem etiam geminatum adæquant, cùm adulta jam ætate planta robur ſuum collegit. Inter Syros, vicinosque alios populos anguſtioribus foliis contracta planta conſpicitur. Eam tamen nulla inſidet lanugo: nec à medio nervo productæ fibræ ambitum foliorum diviſuris interſtinguunt. Ad foliorum exortus folliculi emergunt ſinguli, rubro leviter colorati, Cordisque diaſtole ſeſe ſtringentis figuram exprimunt; unde & nomi-

nis

nis & virtutum ratio primitùs deducta videtur. Caléb enim ſive Calub Arabibus Cor denotat. Dehiſcens tandem folliculus floreum dicam, an laneum partum excludit, interfuſâ candori flavedine pictum, quem in rectum exiens incluſus ſemineus ſcapus fulcit. Aqua per variolas deturpatis infantulis cum Bezoar aliquot granis utiliſſimè exhibetur.

Caput XVI.

De Bon.

In viridariis Ægypti, quæ quidem accedere licuit, arborem hanc non ampliùs conſpexi. Fructu equidem ipſo nihil in vulgus receptius, qui ex Jamin ſeu Arabia feliciore delatus, inter publicas merces certo fœnore quàm plurimos ditat, eumque Buncho Avicennæ arbitrantur. Potus ex hujus decoctione paratus, aliquot mille tabernis in urbe Memphi divenditur, quem adhuc calentem ingens hominum multitudo pitiſſando ſorbillat, ſive otii ſui oblectamentum, ſive bonæ valetudini firmamentum quærat: præcipuè quum cor, aut ventriculum languor occupat,

—— —— Stomachoque tumultum
Lenta parit pituita.

Nec deſunt qui ſaccharo potionis amaritudinem diluant, nucleumque fructus integrum ſaccharo incruſtatum, inter bellaria ſua debellent. Neque id in Ægypto tantùm, ſed finitimis etiam vaſti illius imperii provinciis uſu frequentiſſimum exiſtit: quæ res, & pretii magnitudinem inducit, & inter Europæos utiliſſimi alioquin medicamenti raritatem efficit. Qualitatum, quas manifeſtas vocant, harmonia in hoc fructu diſpar eſt. Cortex enim frigidi particeps, cum exſuperante tamen ſiccitate; nucleus verò moderatè calidus. Ille levi quadam aciditate; hic evidenti amaritudine linguæ ſenſum haud inclementer afficit. Itaque nec ſtomacho nauſeam infert, quantumvis largiùs decoctum hauriatur, nec intenſiore caloris gradu eidem infeſtum eſt; ſaltem modicè torrefiat, atque in marmore pi-

ſtillo ligneo contuſum ſit. Corticis decoctum inter æſtivos ardores rectiùs febricitantibus exhibetur: rurſumque cùm frigidi & craſſi ſucci, viſcera communeſque corporis ductus noxio infarctu impediunt, alterum e toſto contuſoque nucleo præferendum eſt: haud neglecto tamen utriusque, cùm id uſus exigit, temperamento.

CAPUT XVII.

De Bahobàb.

Fructum hunc Cedromelum quiſpiam Æthiopicum dixerit, aliquo ſanè cum diſcrimine partium; nullo tamen aut perexiguo Virtutis. Cortice velatur denſo pariter ac firmo, qui coloris fuſcedine patrii ſoli ſqualorem non obſcuris indiciis patefacit. Circa pedium, cui ſubnixus, in rugas aliquot complicatur, ſenſim tamen in Cucurbitæ lævorem plus aut minùs explanatur. Altero extremorum, vel leve quoddam faſtigium profert, vel obliterato angulo in rotundum magis ſe componit. Diſſectus per medium, ut in Ægypto venditur, ſiccior jam fructus, plexum exhibet, per latera & in longitudinem diductis fibris expanſum. In eo oſſicula diſpari magnitudine plurima locantur, coactâ preſſulaque rotunditate, hinc gibbis prominula, inde ſinubus excavata. His effractis ſemen excluditur, fuſco nigrore ſplendidum, cujus albicans pulpa non inſuavi ſapore guſtum afficit. Plexum Bahobab, atque inſertum plexui ſemen, copioſa ſtipat materies, levi rubedine colorata, quæ facilè digitorum attritu, fructuque concuſſo in pulverem diſſipatur, quoties aqueum humorem incluſus calor dudum reſolvit. Nec diverſi generis, fructum exiſtimo, Abovo dictum, quem Cluſio ſuo doctiſſimus Bellus deſcripſit; quamvis Proſper Alpinus Bahobab utrinque acuminatum exprimat, & pollinis aciditati Lemnii ſigilli ſtypticitatem tribuat. Jam enim dudum obſervarunt rerum naturæ ſtudioſiſſimi viri, ex ejusdem Bahobab ſeminibus propagatam ſobolem, & foliorum diſſimilitudine luſiſſe, & ſaporem quoque (ut de Citriis notum

eam eſt) diverſitatem exhibuiſſe.

Caput XVIII.

De Goſſipio.

Xylum tam fruticis humilitate, quam arboris inſigni proceritate, ad aquæductum urbis Cayri conſpexi. Nec dubium mihi ullum, ex arboribus eam eſſe, quas ἐριοφόρους, laniferas Theophraſtus appellavit, foliiſque viti ſimiles ſcripſit. Plinius ſuperiore Ægypti parte, & in Arabiam vergente, fruticem gigni tradidit: diſertiùs Theophraſtus in Tylo Arabici ſinus inſula arborem frequentiùs aſſurgere, nec Arabibus ſolùm, ſed Indis quoque communem retulit. Folia ramulis inſident violaceo tinctis, quæ perfectiùs adulta, quinque veluti laciniis profundiùs diviſa reperiuntur, è quibus cum inferiores duæ, tum ſuperior & longior exiguo folii additamento auctiores habentur. Florem illum diluta flavedine pallidum, & circum oras, umbilicique ſinum eleganti rubore purpuraſcentem (qualis in vulgatiore Xylo notatur) in hoc vaſtiore Goſſipio videre non contigit; ſed glomum tantum laneum pomi magnitudine, intra vireſcentem membranam collectum; quâ denticulatis veluti ſegmentis hiſcente, Gallica nive candidior fœtus in auras eluctatur. Is interiore bombyce maturior, ſemina continet fuſco colore umbroſa: non uvarum congeſtu invicem contigua; ſed intervallis ſuis nonnihil dirempta. Ex lanis ingens illa pannorum multitudo elaboratur, atque ut Theophraſtus loquitur, σινδόνας ὑφαίνουσι τὰς μὲν εὐτελεῖς τὰς δὲ πολυτελεστάτας, ſindones texunt alias viliores, alias pretioſiſſimas. Ex his veſtes illæ ſacerdotibus olim Ægypti gratiſſimæ parabantur.

Caput XIX.

De Sambac.

Præter Myrtos vix habebant priſci illi Botanophili, quod odorati ſpiritus ſuavitate, inter Ægyptiæ Floræ delicias commendarent. Et τὴν μυῤῥίνην μὲν τῇ εὐοσμίᾳ θαυμαστὴν τὰ δ' ἄλλα ἄοσμα καὶ ἀνάνθη: Myrtum quidem fragrantiâ mirabilem; alia verò omnia, cùm odoris, tum floris expertia, ſcribere auſus fuit a divina loquentia nominatiſſimus ſenex. Per hæc tempora, quam Europæis opponat Ægyptus, vix delinificâ halitus gratia nobiliorem plantam hoc ipſo Gelſimino poſſidet. Et vulgatioris quidem Jaſmini late diffuſo virgarum plexu, paſſim in hortis ſylvæ conſpiciuntur: non item excellentioris hujus; & majore cultu digniſſimi. Adoleſcit autem ſtipite robuſta, atque adverſus fortuitorum impetum firmiſſimâ, quæ ternis quaternisque cubitis in altum porrigitur. Rami flexus omnes facili obſequio admittunt, florem exhibentes lacteo candore nitidum, qui Catalonici jasmini, aureique mali floream ſuavitatem miſturâ jucundiſſima confertim naribus ingerit. Proſper Alpinus ſimplicem in flore foliorum ordinem exprimit: ego duplicem ſæpiùs agnovi; nec octo, ſed decem aut duodecim folia, roſeâ ſerie, breviore tubulo digeſta. Theophraſtum verò Ægyptiæ Floræ acerbiùs inſultantem, quid excuſet? quum provincia illa tota odoratiſſimis hortis, nihil vel Tantalo vel Heſperidibus invideat. Scio elegantiſſimum ſenem ad pumila quædam & molliora florum agmina reſpexiſſe, atque ut ipſus ſcripſit, ὑγρότερα τὴν φύσιν ὄντα; non ad ea quæ ſicciora, & quorum parentes lignea firmitudine compactiores, altioresque ſtaturâ deprehenduntur.

CAPUT XX.

De Lablab.

Phaſeolum hunc reptili ſublimitatis aviditate, cum ab utroque latere ædium noſtrarum ad cacumina evaſiſſet, feneſtrarumque cancellis non ingrata umbracula prætexiſſet, repentè exaruiſſe memini. Folia obſcuriùs vireſcentia ramulis inſident, ad nigrum tendente purpurâ coloratis. Nec diſſimilis florum tinctura, qui copioſi, ac ſpiceo veluti congeſtu, non circa ſummum tantùm caudicem; ſed ſparſim juxta foliorum exortus virgulâ ſuâ prodeunt. Alibi candido colore lacteſcente naſcuntur, cætera vix ab aliis phaſeolis ſpecie mutantes. Semina in ſiliquis rectè notavit Proſper Alpinus, alia nigricantia, ſubrubra alia; ſed maculis ferè nigris infuſcata, hiliſque candentibus inſigniuntur. Obſervavi frequenter à plebe in luſu uſurpata, & projectis ad proximum parietem aſſulis, è ſcrobibus alternatim fuiſſe promota: quemadmodum in alveo ad teſſeræ jactum orbiculi tranſponuntur. Laab autem apud Arabes luſum innuit, adeoque nominis ex eo derivatio non improbabilis.

CAPUT XXI.

De Abrus.

Ex Arabia Felici in Ægyptum delata hæc corallini ruboris piſa, rectiùs in puellarum cultum, quàm corporis alimentum cedunt. Ea cum Proſpero Alpino Phaſeolis omnino ſimilia ſcriberem, niſi tum exiguus ſupra Crobi craſſitiem habitus, & coactior in ovalem ambitum rotunditas diſcrimen aliquod inveniret. Tota verò coccineo colore decora non vidi; ſed quâ parte folliculo nectuntur, ſplendido atrore maculata. Folia virgulis ſuis æquatis inſident ordinibus, maximè quæ jam per-

perfectiùs adulta ſunt, omniaque cœleſtis caloris promum condum mirà converſione proſequuntur. Equidem ut noctu mediâ terràm; ſic in meridie culminante ſole οὐρανόσκοποι, ſublatis alarum extremis cœlum ſpectant. Magno equidem argumento, perfectiora eſſe, quæ ſuperiora: nec hominem ipſum ἄνθρωπον eſſe, niſi, cùm ἀνάῤῥοπος & ſupra humana ſeſe erexerit, res alioquin (ut Seneca confitetur) contemptiſſima. Cæterùm cauſas illius converſionis foliorum dudum propoſuit ſapiens Ereſius, & nocturnæ quidem foliorum converſionis, ξυνίον, ϗ οἷον πηγνυμένον τὸ ὑγρὸν, coactum, & veluti concretum (à frigido) humidum: quo rurſum a calore digeſto atque expanſo, paulatim dilatatio ſuccedit. Diurnam autem foliorum inclinationem, in ἀφαίρεσιν τοῦ ὑγροῦ, humoris detractionem refert. Eodem enim, inquit, convertuntur, quo humor radiante Sole provocatur.

CAPUT XXII.

De Mauz.

Mauzam hanc in pluribus Indiarum provinciis ſuaviter hoſpitari, ſatis recentiorum navigationibus detectum eſt. Quòd Palæ arboris nomine antiquitùs quoque cognita fuerit, cujus fructum Arienam appellari, plurimumque in Sydracis produci ſcripſit Plinius, facilè juxta cum Cluſio perſuadeor: haud ignarus, regionum diverſitatem, in ejusdem generis arboribus, cum fructus ſapore, tum foliorum lineamentis inſignem parere diverſitatem. Folia tenella ſtatim in longum & excelſum emicant, cannarumque Indicarum more priùs convoluta, paulatim deinceps explicata ſolem admittunt. Eorum haud ſylvoſa multitudo eſt; gratiſſimus tamen viror. Latitudine communiter cubitum geometricum non ſuperant: longitudine vel quater excedunt, adeoque ſingula in aprico quieſcentium toti corpori tam umbram ſufficere; quam adverſus infectorum moleſtias operimentum præbere queunt. Nervo in longitudinem excurrente ſatis robuſto ſuſtinentur, â latere tamen ventorum affla-

afflatu concuſſa facilè ſcinduntur. Florem obſervavi Lilionarciſſo majorem; ſed globoſum, & Meleagridis inſtar extrema foliorum ſubſtringentem coloreque ferrugineum. Hujus oſculo commodùm aperto, ſeminalem ſalivam depluere, vulgo quidem perſuaſum eſt: abundè tamen compertum habeo ex iis quas domeſticus hortulus alebat Muſis, etiamſi nondum ad florem perveniſſent, actis in transverſum radicibus ſobolem pullulaſſe. Fructui recenti non ea ſaporis gratia eſt, ut citra Laconicum exercitium, aut condimentum Socraticum Europæis valdè placeat: corticem tamen, qua parte pulpæ conjungitur, florea Gelſimini fragrantia commendat.

Caput. XXIII.

De Sesban.

Sesban plurimis in villis præterfluentis Nili ripas amœnâ viriditate prætexens, ex Memphi urbe Heracleam proficiſcentibus ſæpiùs conſpicitur. Rami diluto virore nonnihil ruſeſcentes, aſperitudine quadam ad contactum inæquales. In iis folia virgarum latera pari ferè numero ſtipantia, ſi maturior planta fuerit. Vidi truncum ipſum fruticis, raris brevibusque ſpinis aculeatum. Siliquæ ſeminibus incluſis prægnantes, pro iſtorum numero, exſtinctis veluti locellis coarctatæ ſunt.

Caput XXIV.

De Sofera.

Figuram hujus plantæ duplici nomine vitioſam aliqui arbitrantur, quòd non ſervatâ foliorum æquali ſerie, impar unum ſingulis ramorum apicibus foſium inſerat, quodque ſeminum gerulas ſiliquas, non ſurrectas; ſed pronâ gravitate pendulas exprimat, eaque princeps inter Botanicos Honorius Bel-

lus notavit. Sed utriusque culpæ facilè & fidenter Proſperum Alpinum purgo. Quamvis enim frequentiùs paria ſint foliorum agmina; interdum tamen adjectum extremæ virgulæ privum folium: imò in eadem planta & parem foliorum ordinem, & imparem obſervavi. Ut habeas ſæpiùs ubi cum Marone canas,

amant alterna Camœnæ.

Sed & ubi ἀμοιβαῖον hoc ſuccinas:

numero Deus impare gaudet.

Siliquæ cœlum ſanè ſpectant. At nec hoc perpetuum eſt, cum cœleſtis caloris inæqualis diſpenſatio, humiditatumque modò copia, modò inopia, poſitum illarum permutet. Planta binos in altitudinem cubitos adæquat, & non rarò ſuperat; ſiquidem ſolem, ſolumque conveniens nacta ſit. Camerarius, Noribergæ ſuæ decus, Sopheram circà ramorum exortus rubentibus verruculis ſpectabilem in hortis aluit.

Caput XXV.

De Beid el Sſar.

Beid el Sſar peritioribus Arabum Medicis Oſſar ſimpliciter, & El Uſar dictum, fœcundis quaquaverſum radicibus actis numeroſâ ſobole terram hoſpitam occupans, plurimis jam Europæ locis ſatis vulgata planta eſt. Ejus hîc accuratiorem effigiem, cum fructu, qualem in temperatiore producit climate, ſubjungere placuit. Folia vides, ſtabili conjugio ex intervallis conſociata, atque à latiore baſi, in longum gracileſcente cono rotundata. Firma quidem illa ſunt, ad Aloës tamen craſſitudinem minimè deducta. Nec à tenerâ ſolum adoleſcentiâ ſenili canitie, & inſperſis veluti pruinis cum virore albicant; ſed etiam caule, ramis, nervuliſque cunctis, acre & amarum lac ubertim effundunt: quod concreſcens locis calidioribus, non ſaporis; ſed candoris quadam ſimilitudine Mann, & Saccar el Uſar appellatum fuit. Flores circa ſummos ramos glomeratim, non ſparſim producuntur, ſenſimque porrectis co-

TA. LI.

columellis umbellæ ſpecie panduntur : quantumvis languente collo cernui terram reſpiciant. In his externa foliorum ſeries obſoletiusque colorata, verſus calycem reflectitur; reliquæ deinde rectiores, crocum ſuum vegetiori purpuræ miſcent, eductiſque ſinu roſeo ſtaminibus apices minutos appendunt. Omnes apum deliciæ ſunt, & odorantibus liberaliter inhalant, illa, ut cum Poeta loquar

aërei mellis cœleſtia dona.

Fructus rectiùs Beid el Oſſar, non tam ovum quàm teſtis Oſſar dicitur. Equidem fervidiore ſole maturatus amplior evadit, & cum ſocio ſuo camelorum teſtes pendulâ didymorum figurâ ſatis concinnè refert. Subtexta ſeminibus lanugo celeriter ignem rapit, ſericeæ mollitudinis. Externa fructus membrana, villis, & rariore veluti pube reſperſa videtur, quam El Scerà, & Sceràr Arabes nuncupant.

CAPUT XXVI.

De Achaovan abiat.

Non Ægypti indigena; ſed reliquis mediterranei maris littoribus cognita eſt hæc, cinereo tomento nobilis planta, totoque in leviſſimos pappos abeunte florum auro, vanitatis humanæ lepidum, & verum ſimulacrum exiſtit. Proxima quidem flore Senecioni; major tamen, & in Ægypto fruticoſâ potiſſimum altitudine conſpectior. Ramulis brachiata pluribus, ſatiſque firmis. Folia pariter ampliora, & profundioribus ſinuata diviſuris, vulgarem Artemiſiam, quâ craſſitudine, quâ viriditate ſuperant, cinere quoque ſuo cum reliquis partibus exalbida. Quâ naribus placeat, non ſpirat halitus ſuavioris auram ullam.

Caput XXVII.

De Bammia.

Bamnia obſitos paſſim agros circa Memphim urbem ſpectare licet. Adeò frequens ejus in cibis uſus eſt. Planta quaternis quiniſque cubitis erecta. Malvæ quidem cùm folia, tum flores æmulatur, ab utriſque tamen aliquo diſcrimine ſejuncta. Nam folia non ſylveſtris malvæ parvitatem, aut mollitiem præ ſe ferunt; ſed ad contactum aſpera, nonnihilque villoſa, tum longulè excurrente petiolo ſubnixa. Cucurbitini folii magnitudinem propemodum aſſequuntur. Flos amplior eſt quàm ſylveſtris malvæ, quinque foliorum conſeſſu productus, aureumque pallorem umbilici purpura diſtinguit. Fructus Cucumeri ſylveſtri non abſimilis, radiato inſidet calyci. Alibi decagonus; hic per quina tantùm latera obtuſiùs acuminatus eſt. Eum cum incluſis ſeminibus adhuc viridem juſculis incoquere vulgus conſuevit.

Caput XXVIII.

De Melochia.

Tanta Ægypto ciborum ex herbis abundantia eſt, ut frugibus, quarum fertiliſſima tellus, propè ſola carere poſſit. Inter vulgatiores herbas, & ſponte ſuâ naſcentes Corchorum quoque recenſet Plinius, non illum, cui Anagallidis nomen, ſed alterum, quem Alexandrinorum cibum, & præcordiis utilem refert. Hunc recentiores aliquot Botanographi Melochiam faciunt. Sed faciunt; non perficiunt. Antiquiores enim Corchorum Ocimo, vel convolutis foliis moro ſimilem tradunt; quorum non niſi languidè quicquam in Melochiam convenit. Præterea Corchoro ſaporis inſuavitas inſignis fuit, ut etiam Theophraſtus τὸν κόρχορον διὰ πικρότητα παροιμιάζεσθαι, Corchorum ob amaritudinem in proverbium abire ſcripſerit. Quam

no-

ZATARHENDI *Origanum Indicum*.

TA. LI

notam ab hoc Ægyptiorum olere ſeriò teſtor abeſſe; quos ne braſſicam quidem ob amaritudinem comediſſe, ſatis ex Plinio notum eſt. Cæterùm planta hæc ad cubiti altitudinem increſcit, caule tenuibus rariſque flagellis obſita. Folia circa laterum exortus corniculato quodam additamento recurvata ſunt, quorum extrema in purpureum cincinniſque contortum filamentum attenuantur. Fructus verè Ceratoides, ſubluteis ſtriis lineiſque diſtinctus eſt. Ferculum ex decocta Melochia paratum omninò plebeum ſapit, viſcidum, guſtui fatuum, niſi à multo (ut ſolet) limonum ſucco condimentum accedat.

Caput XXIX.

De Zatar hendi.

Zatarendi vel potiùs Zatar Hendi, Origanum Indicum apud Arabes denotat, non minùs odoram ob ſuavitatem, quàm virium præſtantiam cum Ægyptiis tum Syris plurimùm expetitum. Effigiem ejus genuinam Alpinianæ huic ſubjungere libet, ex horto Illuſtriſſimi Nicolai Contareni depromptam: quem virum ſi Reipublicæ Venetæ decus, ordinis ampliſſimi ſplendorem, generoſi ſtemmatis ornamentum, & exemplar priſcæ Virtutis dixerim, nihil incomparabili ejuſdem humanitati, perexiguum memoriæ poſteritatis, omnia veritati amorique largiturus ſum. Adoleſcit hæc eximia planta magnitudine pedali, caulibus rectis ſatiſque firmis: cujus folia Amaraci habitudine tenella, mollique veluti lanugine reſperſa tactui blandiuntur. Rotunda quidem illa ſunt, in conum tamen leviter coarctata, & excurrentibus in longitudinem fibris cum virore pallidula. Floſculos producit quamplurimos, niveo candore lacteſcentes, qui per extrema caulium, inter numeroſa foliorum capitula prominuli, onitidis Origani umbellam glomerato ambitu propemodum expandunt. Jam Satar hendi hoc, linguam guſtantium aromaticâ nec injucundâ acrimoniâ perſtringens, Creticum Origanum odoris vehementiâ ſuperat. In ſonticis capitis affectibus, cum ſenſuum motuſque voluntarii nobiles

functiones improbâ mucedine vel imminuuntur, vel penitùs obruuntur, eximiè opitulatur. Stomachi vigorem excitat, ſolutiſque tetro veneno vitæ præſidiis, gratum & efficax auxilium affert.

Caput XXX.

De Felſel tavil.

Felſel hoc tavil, ſive piper longum, à nonnullis Ægyptiorum Felſel rumi, id eſt, piper Romanum appellari, miratus utique priùs fui, quàm certior factus ſum, eos non à natali plantæ ſolo nominis rationem ducere; ſed quia commeantibus huc Græcis, temperamenti frigidioris hominibus, vel ut condimentum in cibis, vel ut medicamentum in morbis præcipuè placeat, quos illi Romanos adhuc nuncupant. Eſt autem in maritimis Africæ locis planta ſatis frequens, ad binos ternosve cubitos altitudine producta: cujus effigiem, ut in fictili obviam habui, cùm ex Ægypto in Italiam contenderem, lubens exhibeo. Naſcitur caulibus numeroſis rotundis, juncea ſanè ſpecie; non eâ tenuitate quâ pictor eam expreſſit, ſed craſſitie ferè digitali. Cùm nonnihil increvit, promiſſis è caulibus ramis ſylvoſior pariter atque elegantior evadit. Iis inciſis liquor emanat albidus, urenti piperis aut flammulæ acrimoniâ guſtantis linguam impenſiùs vexans. Folia promit, cùm temperatior anni conſtitutio, tenella, rara, vix menſtruam ætatem ferentia. Diceres cum Iliadis conditore,

Ζεφυρίη πνείουσα, τὰ μὲν φύει, ἀλλὰ δὲ πέσσει,

Imò ea res effecit, ut planta hæc à peritiſſimo Imperato, cùm ob ſucci conditionem inter Tithymalos referatur, tum ob foliorum tenuem rarumque proventum ἄφυλλος nominetur: quamvis non deſint qui eam Xabram aut Camarronum Rhaſis arbitrentur. Jam florem fructuſque preſtolabar, cùm diutiùs in mari ſævientis hyemis injuriis victa planta ſuccubuit. Flores alias in ſummis caulibus albicantes producit, exſerto capitato tubulo inſignes, quibus dilapſis, incluſa membranoſo folli-

FELFEL TAVIL,
Piper longum Ægyptium.

ſiculo ſemina ſuperſunt. Caules ipſos jam areſactos, cum opipare victurum, ferculis condiendis, Maurorum vulgus, adhibere conſuevit.

Caput XXXI.

De Abſus.

Exigua hæc, ſed elegans planta, non eodem floſculorum decore prodit: quos & nivei producit candoris, & dilutiore flavedine lacteſcentes. Nec circa ſummum tantùm caulem; ſed etiam inter foliorum exortum diſpoſitos. Semen atro colore ſplendidum parvis includit ſiliquis cicerum æmulis, & caulem ſuum raris brevibusque ſpinulis innocenter obarmat.

Caput XXXII.

De Seſamo.

E cerealibus quoque veterum celebre potiſſimùm Seſamum, & Ægyptiis tum in cibo, tum in medicamentis uſitatiſſimum eſt, quod cum reliquis frugibus, poſtquam arentes campos ſcatebris ſuis temperavit Nilus, celeri proventu ſurgens, ſiliquâ minimè fallaci cultorem ſuum locupletat. Folia caulem inferiùs circumdantia latiora ſunt, & profundioribus inciſuris ſerrata, ſuperiora vero integris oris anguſtiùs patentia. Florem educat magnitudine eximium, cujus folia reflexis labellis intus albida, exteriùs violæ colorem induta, tenuique reſperſa lanugine vigorem ætatulæ ſuæ produnt. Siliqua non quaternis tantùm, ſed quinis etiam ſenisque lateribus anguloſa, ſtellatum occupans calycem, oblongum illud, pingue, flaveſcensque ſemen incluſum cuſtodit. Cæterùm Seſamum, inquit Theophraſtus, veluti Eriſymum, ὐδὲν ἅπτεσθαι δοκεῖ ζῶον, nullum videtur animal tangere, ob tetram ſaporis amaritudinem. Sed hæc

hæc de vireſcente ſcripſit Seſamo nobiliſſimus ſenex: non item eâ, quæ cœleſtis caloris operâ maturitatem ſuam adepta fuit. Oleum ſeminibus expulſum, κατ' ἐξοχὴν Zeid taib, id eſt, oleum bonum Arabes nuncupant.

Caput XXXIII.

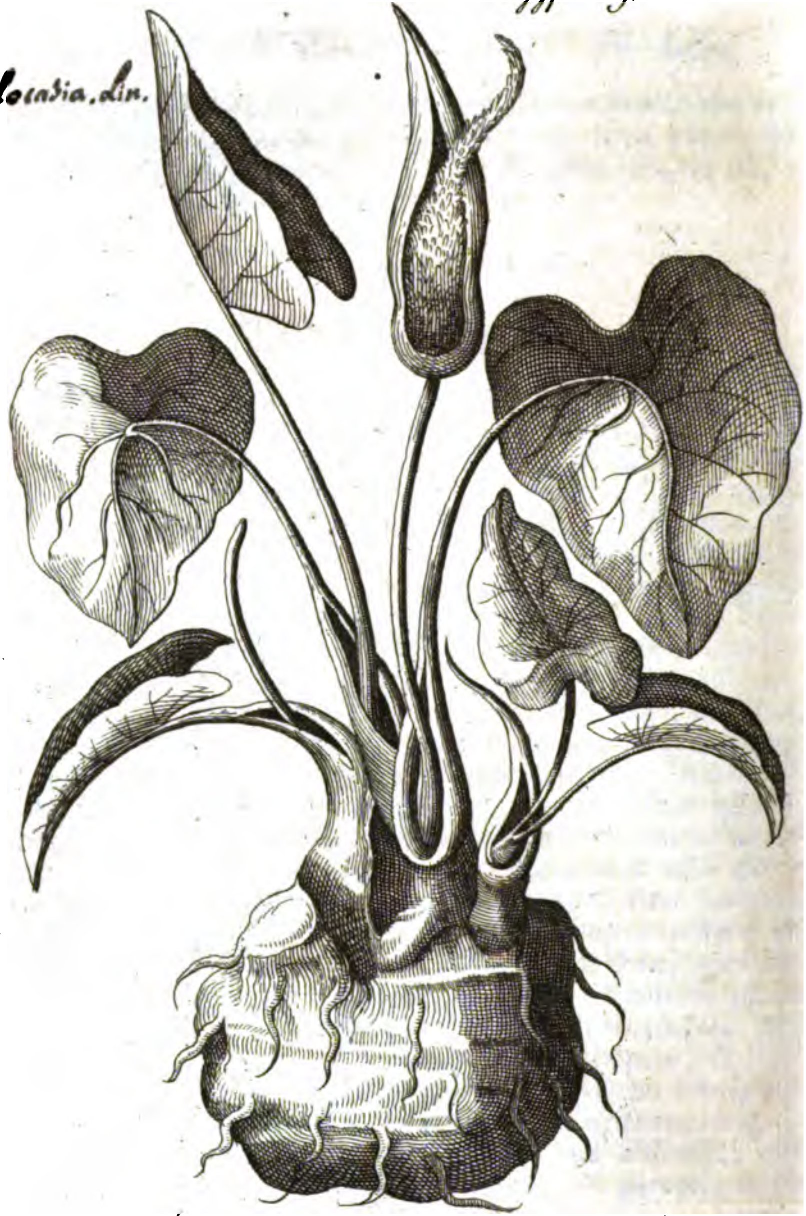
De Culcàs.

Colocaſiâ, quam Colcàs nominant Arabes, ut nihil apud Ægyptios notius, ita nihil inter Europæos βοτανοφιλοῦντας controverſiarum veluti ſenticeto aſperiùs obſeptum. Horum alii plantam hanc veterum Ægyptiorum fabam eſſe contendunt, cujus radicem Dioſcorides, Athenæus, Pliniusque, clariſſimi ſcriptores, Colocaſiam olim appellatam prodiderunt. Atque huic rei argumentum adſtruunt, foliorum in Ægyptia faba amplitudinem, quam Petaſo Dioſcorides, Plinius Perſonatæ foliis æquiparavit, Radicum item craſſitiem harundinaceis majorem, quam antiquitùs, ut hodierni Colcas radicem, καὶ ὠμὴν, καὶ ἑφθὴν, καὶ ὀπτὴν, & crudam, & elixam, & aſſam, incolæ comederunt. Similes adeo facultatum temperamento, ſimiles in paludoſis Agypti locis proventu ſunt. Alii Colcas hodiernum Ari ſpeciem conſtituunt, non promiſcuè quidem, ſed illius, quod folia Theophraſtus cava & cum latitudine Cucumeracea obtinere ſcripſit. Quod Plinius inter bulbi genera retulit, Scyllæ proximum, foliis lapathi amplitudine, cujus radicem ob mollitiem Naturæ vel crudam comedi teſtatus eſt. Et deſunt Hercules Colcas illi hodierno tot notæ, quas conſtanter veteres fabæ Ægyptiæ tribuerunt. Nimirum arundinea, aſpera, & ut Theophraſtus loquitur, ἐπακανθίζουσα, Spinis ſubhorrida radix. Flos quàm papaveris amplior, & roſeo colore ſaturatus, Caulis quaternis in longitudinem cubitis productus. Cum in hujus apice triginta veluti loculamenta in orbem diſpoſita veſparum orbiculari favo non diſſimilia, quæ prominentes leviter fabas complexa ſunt. At deceptos in his omnibus notis veteres fuiſſe non facilè mihi imponant recentiores.

p. 193.

COLOCASSIA Ægyptia florida.

Arum colocasia. Lin.

tiores. Scio fæcem ſuam habere ſeculum illud priſcum; ſed & hoc noſtrum obtinere ſuam ſpumam. Non vidi toto quod in Ægypto exegi quinquennio, vel Florem, vel fructum, qui veterum Colocaſiam referret: ecquid propterea negem ullibi gentium reperiri? Paucis in villis juxta Memphin, Heracleam, Peluſium, Alexandriam, conſpectæ ſunt à Proſpero Alpino, & à me, quas hic exhibemus, ex Ægypto plantæ. Hodiernum quidem Agyptiorum Colcas, Arorum generi lubentiùs adſcripſerim, ſive plurium radicum concretione μακρόῤῥιζον, & ampliatum; ſive ſimplicius ſit, & bulbacea rotunditate στρογγυλόῤῥιζον appareat: potiſſimùm bulbaceum hoc, quod radice, folliculo, fructu Aro montano, foliorum item immaculato virore, Aro vulgari par eſt. Nec facultatum ulla hic contrarietas: languidior tantùm Ægyptio Colcas acrimonia, quam & montaneum illud Arum coctione deponet univerſam: nec tamen hoc qualitatem leve deliquium ſpecierum diverſitatem parit.

Ad Cap. 33. De Culcas florido.

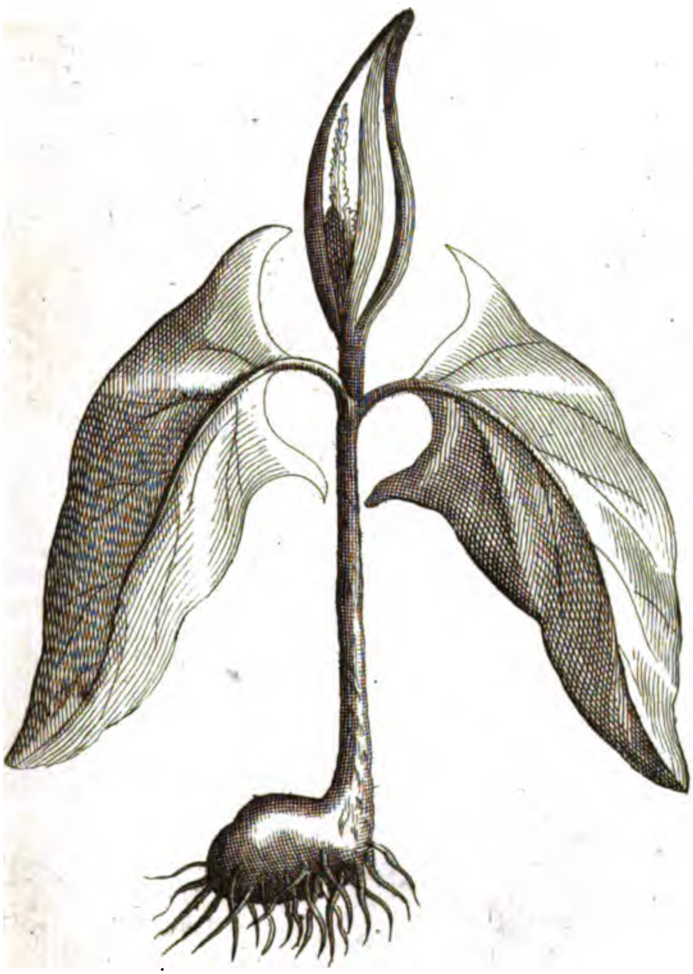
Ægyptiis Colocaſiis hanc quoque ſubjungamus, quæ inopinato partu in Proſperi noſtri Alpini horto fæcunda, bulbaceo ventre prætumida, eximium cultorem ſobole rarâ, ſed caducâ pluſculum exhilaravit. Mirabantur illi Floræ candidati è ſterili nympha progerminantem caulem, aſparagi habitudine, teretem & in rectum emicantem, læto virore foliis circumpoſitis ſupparem. Apice in folliculum dilatabatur, à laxiore fundo ſenſim adſtrictum, qui bidui ſpatio in longum dehiſcens, inexpectatum curioſis oculis fructum expoſuit, non tam vulgaris Ari piſtillum, penicillumve, quam Ari Ægyptii minoris thyrſum, aut Ariſari progeniem caudato imitamento exprimentem. Longitudine digitum minorem vixdum excedebat, craſſitudine macropiperis modum acquirebat, candido pigmento decorus, & femineis undique veluti rudimentis obſitus fuit. Cæterùm ut repentinus fuit exortus, ſic abortus. Jam enim triduum inter ſpectantium plauſus exegerat, quando lethali correptus marcore cum indumento ſuo periit, nihil cultori præ-

ter acre ſui deſiderium relicturus. Viſus & Neapoli, & Piſis hoſpes hic rariſſimus: ſed oſtendit ſe tantum terris, nec ultro eſſe potis. Cauſas, cur in Ægypto nec florem nec fructum det hæc velut iratâ Lucinâ producta planta, diligenter in Exoticis diſputat Proſper Alpinus; quem operæ eſt adire ipſum, ne aliena ſcrinia compilaſſe videar.

Ad idem Cap. De Culcas.

Arum hoc Ægyptium exiguum, & temperamenti harmonia, & partium omnium conformatione præcedenti Colocaſiæ cognatum, quidni huc inſeramus? quod in hortulo integerrimi viri Coſmi Nerii Venetorum Pharmacopæi cultum, ſæpiùs in urbe Cayro inſpexi. Radice fundatur bulbaceâ, nucis Ponticæ mediocris amplitudine, quæ fibris tenuibus, copioſis, in terram nutricem demiſſis, prompto germine ad vota coloni ſui properat. Caulem erigit altitudinè ferè dodrantalem, albidum, crebris veluti lentiginibus maculoſum. Eum folia complectuntur bina numero, vix ab Ari habitu quicquam mutantia; non lacteis Ariſari venis inſignita nec lituris nigricantibus ſugillata; ſed ſimplici cum nervulis viriditate decora. Caulis tandem paulò erectior in vaginam panditur membraneam, Ari involucro ſimilem, quæ paribus in longitudinem intervallis albis luteiſque radiis elaborata conſpicitur. Hac recluſâ, fructus apparet, penicillo canino haud abſimilis, internè ventricoſus, ſenſim tamen verſus apicem gracilior. Albo perfuſus eſt colore, ſed quem circumſparſa thyrſo feminea veluti inchoamenta non parum luteo ſuo obliterant. Qui fortè radices afferebat hortulanus, eas non minùs quàm Colocaſiarum edules, & acriùs etiam pervigilem Veneri ſuæ debentium opus promovere adſeverabat.

Ca-

TA. LV.

 NYMPHAEA *seu* **NUPHAR** *Ægyptium*.

Nymphaea lotus. Linn.
Neumphar. Lotos.

TA. L

Caput XXXIV.

De Nuſar.

Inter Iridis Oſiridiſque complexus natum ſpecioſum illud Nuphar, Ægyptia Nymphæa, celebris vetuſtiſſimorum auctorum ſcriptis, Nilotica Lotus eſt. Ejus hic effigiem, quæ compendioſo ambitu radicem, folia, florem, fructumque repræſentet, haud immeritò exhibendam arbitratus ſum. Proſper Alpinus eandem facit cum Europæorum Nymphæa. Differt tamen cùm à lutea majore, quæ radices in longum porrigit, tum ab alba illa vulgatiùs cognitâ, foliorum paulò contractiore magnitudine, & quod oras habeat levibus illis quidem, ſed latis inciſuris excavatas. Nervulis item copioſioribus pertexta: tum ſemina capiti papaveraceo incluſa, quam vulgaris Nymphæa magnitudine conſpectiora poſſideat. Quæ res facilè priſcos excuſet Botanographos, qui Niliacam hanc à reliquis Nymphæis ſejunxerunt. Qui florem, folia, radicem (prout nativâ magnitudine exſurgunt) curioſo dignatur aſpectu, Proſperi Alpini exoticis manum & oculos admoveat. Olim Ægyptiaci hujus Loti flos, ut auctor eſt Heliodorus, triumphantium coronis intexebatur. Hodiè expreſſus floribus & capite contuſis ſuccus Saccharo miſcetur, quod Arabes Sarbet Nuphar appellant, inſigni tum refrigerandi tum humectandi vi præſtans. Sarbet autem à ſerab vel ſerob deductum, communi nominis ſignificatu quodcunque poculentum denotat: ab his quoque ſerapii & ſirupi vox, in uſum ſalutaris ſcientiæ, profecta. Paratur Sarbet ſaccharo in aqua diſſoluto; quod evaporante ſupra ignem liquore, cùm ad eam ſpiſſitudinem redit, ut concreſcere denuo frigefactum queat, remoto jam ab igne ſub concretionis initium ſenſim Nymphææ probè depuratus admiſcetur ſuccus: ea tamen moderatione adhibitâ, ut largiore humiditatis acceſſione coalitum non impediat. Eundem in modum ex limonium, citreorum, roſarum, & violarum ſucco cum ſaccharo Sarbet ſuum concinnant, cui lautio-

ris fortunæ homines, ſub hyemem, aromata ſuaviora, ambramque permiſcent.

Caput XXXV.

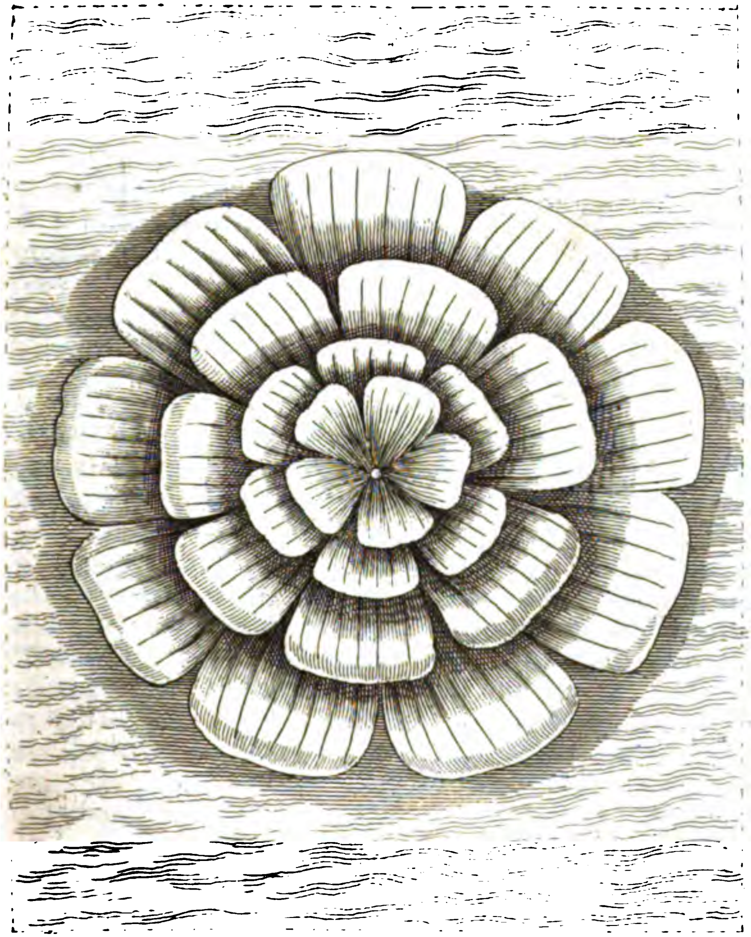
De Stratiote.

Jam ſexennium eſt, cùm ex Ægypto in Palæſtinam iter haberem adverſantibus navigationi ventis in Peluſiaco portu ſubſiſtens. Admiratus ex animo cultum amœnitatemque loci, omnia Nili ſui beneficio poſſidentis, quibus provocet, ut cum Marone loquar,

—— —— —— amœna vireta
Fortunatorum nemorum, ſedesque beatas.

conſpexi in ſtagnantibus circa proximas villas aquis plantam hanc, cujus Iconem Alpiniano Haij alem el maovi, id eſt, ſempervivo aquatico, ſubjicio. Eam quoque veterum Botanicorum Niliacam Stratiotem eſſe, abunde notis omnibus confirmamur: quamvis foliorum lineamenta diverſam præ ſe ferant figuram. Hæc Aizoo quidem, ſed majori illi, & arboreſcenti ſimilia diceres, ni majora multo forent, pariterque latiora. Surrecta pleraque videntur roſeoque conſeſſu ſtipata, & citra malæ ætatis diſpendium plicis in longitudinem rugisque non inelaganter criſpata. Circa exortum, ut ſolet, anguſtiora folia, paulatim deinceps dilatantur. Extremorum altero non in acumen exeuntia; ſed reflexis leviter oris pluſculum diducta ſunt: cætera dilutiùs vireſcentia verbaſci inſtar utrinque molliter hirſuta; quod in Icone pictor haud expreſſit. Flores, cùm Peluſium tranſirem (præceps enim jam menſis Julius erat) non obſervavi. Planta tota ſeſſili baſi Nilo incubat, &, ut loquitur Anazarbeus, ἐπινήχεται τοῖς ὕδασι χωρὶς ῥίζης, innatat aquis citra radicem: quamvis radicum vicem demiſſa terram verſus tenuiſſima fibrarum veluti filamenta ſuſtineant. At nomen ipſum Stratiotis, potiùs ab eximia ſanandorum vulnerum efficacia, quam naſcendi conditione ſortita fuit.

S T R A T I O T E S
Ægyptia Dioscorides.

Caput XXXVI.

De Papyro.

Imò hæc nobilis illa biblus, quæ vitæ humanitatem, ingenii præclara facinora, famoſosque mortalium labores, victuris chartis memoriæ quondam poſteritatis reſervabat, quæ ante repertas fruges Ægyptiis alimentum, ſtragulas, navium contextum, vaſorum utenſilia, florem ad coronandos Deos, & calceos horum ſacerdotibus præbebat. Hodiè ob ſtrenuam incolarum inertiam, aliunde advectis chartis, Ægypto natales tantùm ſuos, non æſtimationem debet. Aſſurgit ab arundineis fibroſisque radicibus circa Nili ſtagnantis ripas, caule numeroſo, triquetro, non raró ſeptem cubitorum menſuram ſpecioſâ proceritate cùm æquante, tum ſuperante. Folia circa utrumque ſcapi extremum, inferiùs ampliora, Sparganii, Cyperive inſtar repanda, ſupernè minora, quæ radiatum veluti calycem innaſcenti jubæ ſubjiciunt. Plinius caulem in gracilitatem faſtigiatum, thyrſi modo cacumen includere ſcripſit. Theophraſtus ipſi κόμην tribuit ἀχρείαν καὶ ἀσθενῆ, comam inutilem, debilemque, ſi reliquis cum partibus in comparationem deſcendat. Utrumque tamen obtinet. Nam & denſo tot ſtaminum ordine ſtipatum caulis faſtigium cæſariem exprimit, & circa ſummum hujus prominuli florei apices, quas pictor non adumbravit, obligatum circumplicatâ hedera thyrſum effingunt. Radix velut in uſum ligni olim cedebat, ſic tomentoſa caulium medulla, in niveum reducta gluten, philyrisque porrò tenuiſſimis compacta, chartam virginem ſcriptoribus exhibebat.

CAPUT XXXVII.

De Cypero.

Cyperi plures ſpecies, & antiquis cognitæ fuerunt, & recentiorum induſtriâ porrò indagatæ ſunt. Hinc præter radicum longitudinem & rotunditatem, foliorum latitudinem vel anguſtiam, ſaporis quoque tum amaritudo, tum dulcedo, odoris fragrantia, vel abſentia, radicum item in cibis aptitudo vel ineptitudo, diſcrimen aliquod invexit. Sed rotundior ille, ampliorque de quo hic Proſper Alpinus, potiſſimùm κύπειρε nomen univerſo generi tribuit: quem, ſi tam ſaporis acumen, quam odori halitus ſuavitas commendet, non dubitant Antidotis miſcere valetudinis humanæ providi tutores. Dioſcorides optimam Cyperi radicem innuit, quæ è Cilicia, Syria Cycladibusque petebatur. Plinius non ſine manifeſtâ intellectus confuſione Cypirum à Cypero diſtinguens, Ægyptium hunc, inter laudatos Cyperos infimæ claſſis eſſe ſcripſit: quod ipſum tamen eximiæ ejuſdem vires, & in obviis ſenſui qualitatibus præſtantia facilè convellunt. Vidi his quoque locis cum Abdelavi ſeminibus ſæpiùs venum circumferri Cyperi minoris edules, & avellanæ magnitudine dulces radices, quas Arabes Hab el ſelim nominant. Plantam ipſam Ægyptiam Theophraſti Malinathallam, ſeu Anthalium Plinii arbitrantur: quamvis in amœno Veronenſium agro ſedem pariter natalem invenerit.

CAPUT XXXVIII.

De Chatè.

Vulgatius Abdelavi genus, & in cibis magis conſuetum, non raro inſigni magnitudine adauctum in villis Ægyptiis deprehendi. Quâ parte ramo ſuo fructus adhæret, anguino flexu prius incurvatur, ſenſim deinde ventre gravido intumeſcens, versùs alterum extremorùm denuò gracileſcit. Sulcis tenuibus

LUFFA Arabum.

TA. LVII

bus in longitudinem interdum exaratus est, cortice molli, tenui, maturoque jam fructu ruſeſcente; non eâ ſaporis gratiâ, ut lautiorum aliquis menſa ipſum dignetur. Liquor Bacchæ est novi ſenſim à maturitate colliquata intus medulla colligitur, quem perforato cortice effuſum, percolatum, ſaccharoque mixtum, æſtuantes avidè hauriunt, non ſine ventriculi, & jecoris evidenti noxa, ſi quis eum immodeſtiùs ingerat, ob refrigerandi, quâ pollet, vehementiam. Proſper Alpinus Herniam, id eſt, Hydrocelen, ſive aquoſum ſcroti teſtiumque tumorem producere, non ſine ratione ſcripſit. Frequentiſſimum aliàs hoc morbi genus Ægyptiæ plebi, ob Nili turbidioris uſitatum potum, cujus aquæ copioſo permixtæ nitro, quâ penetrando, quâ laxando, valetudinis hoc incommodum accerſunt. Sed & promptum eidem remedium eſt, adacto per membranas ſcroti & teſtium phlebotomo, aquas conceptas compreſſis hiſce partibus elidere, poſt temporis aliquot intervallum redituras: atque hæc paſſim in balneis publicis aguntur. Meliorem affectus curam per medicamenta inſtituunt Arabes, præmiſſâ tamen aduſtione per cylindrum lineum, circa cervicem & principium ſcroti adminiſtratâ. Sed hæc alibi explicatiùs perſequemur.

CAPUT XXXIX.

De Cucumere Ægyptio reticulato, ſeu Luffa Arabum.

Eſculento cucumeri, quem Chatè nomine deſcripſit Proſper Alpinus, alterum addo, cibis quidem inutilem, partium tamen omnium elegantiâ ſpectatiſſimum. Arabs, in cujus horto propè Cairum urbem creſcebat, Luffam appellabat; mihi mirabilem ob plexum, quo ſemina incluſa circumdat, Cucumis Ægyptius reticulatus nuncupandus videbatur. Semina ad inclytum heroem Nicolaum Contarenum à me tranſmiſſa, in ejus non ruſticæ, ſed plus quàm urbanæ Floræ amœniſſimo pandocheo, plantam dederunt, quam hic expreſſam contueare. Foliis induitur hiſpidis, fuſcam viriditatem pallore hinc

inde

ASHMOLEAN OXFORD MUSEUM

inde. diluentibus & diviſuris inæqualibus profundiùs laciniata; Bryoniæ, vel Balſaminæ potius folia maſcula æmulantur. Florem educat amplum, ſpecie venuſtum, languidam flavedinem, ſtriatim inducto aureo pigmento, largiùs circum oras ſaturantem. Idem ſtamina capaci ſinu plurima ſubmittit, quibus appendices grandiuſculos flaventeſque connectit. Cæterùm inſtructa numeroſis capreolis planta, quaquaverſum reptabunda, proxima quæque cincinnis ſuis implicat: fructum promit ſemipedalem, ab anguſtò collo paulatim laxiùs tumente ventre gravidatum, ſuperficie modò lævior, modò tuberculis paſſim verrucoſior. Cortice velatur tenui, ex obſcuro virore pro maturitatis gradu plus minuſve flaveſcente. Eum vel nulli, vel tenues ſaltem excavant ſulci: in longitudinem tamen atris lineis eleganter inſcriptus, à colli principio ad umbilicum veluti centrum ſuum commeantibus. Cùm fructus benè maturus, cortice remoto, innumera in conſpectum veniunt albicantia filamenta, ſuccoſiore medullâ ſtipata: miro adeò ordine contexta omnia, ut planè fateri neceſſum ſit, non eſſe hoc rude, & tumultuarium opus; ſed quod egregius artifex cogitaverit priùs, quàm fecit. Idque evidentiſſimum evadit, cùm quis tabefactâ jam pulpâ ſimplicem plexum inſpicit. Sinum plexus hic triplicem efformat in longitudinem, in quo ſemina copioſa, candida, cortice nonnihil inæqualia, lacteſcente verò medullâ Melönum æmulà junctim aſſervantur. Uſus hujus fructus barbaro poſſeſſori ſatis exploratus non erat. In balneis tamen publicis, dempto cum ſemine cortice, plexum filamentorum ſucco ſuo madidum tergendis corporibus adhiberi confirmabat; quorum cutem Morphæa fœdæque vitiligines inſederunt, malum Ægyptio vulgo familiare. Reticulum ipſum qui diligentiùs tractaverit, lini macerati nerveis veluti fibris præditum agnoſcet. An igitur, quemadmodum Æthiopes, & Indi, authore Theophraſto, è laniferis arborum pomis, aut Arabes (ut ſubjungit Plinius) cucurbitis in arboribus genitis, lina parabant; ita ex hac plexu decenter arefacto malleo ſtupario contuſo corticatoque ſimile fieri potuerit haud negaverim.

C 1-

LUFFAE *Arabicæ*
Flos et Fructus.

TA. LIX.

Gramen Stellatum Ægyptium.

CAPUT XL.

De Neiem el Salib.

GRamini crucis, ſtellatum hoc Ægyptium adjungo, non minùs elegantiâ, quam viribus, generiſque ſocietate eidem cognatum, quod circa Heracleam oppidum ſive Roſſetum primùm conſpexi. Aſſurgit altitudine pedali, culmo rotundo, geniculorum aliquot internodiis diſtincto, circa quæ anguſta ſatis, & in acumen attenuata folia producit. Fulcitur radice firmâ, candicante, & ipſâ geniculis aliquot, quæ pictor haud delineavit, nodoſa; ſubdulci quadam acrimoniâ guſtum perſtringit. Calami in quinas ſenaſque paniculas dirimuntur, longitudine diſpares, Iſchæmo gramine breviores quidem, ſed longè denſiores, Averſâ facie in longum excurrente validâ carinâ, & porrectis à latere ſtatuminibus muniuntur, quibus ſquamatim compactilis ſpicea florum congeriès, virore flaveſcente renidens ſuperiùs inſtrata eſt. Congenera itaque hæc gramina ſunt. Nec mirum ullum, in ſtellas aliquid abire poſſe, quum crucem tulit. Uſum item medicum eundem obtinent; quamvis calculis intra veſicam duratis frangendis vires pares non poſſideant. Qui lapidoſum aliàs veſicæ ſynagma citra ſectionem eduxerit, ut alibi Proſper Alpinus ſcripſit, in magna Ægyptiorum Memphi, quamvis curioſè inquiſiverim, neminem deprehendi. Hominem tamen religioſum à monte Sinai, calculos extra veſicam in urethrâ ſubſiſtentes, compreſſâ ſuppoſito digito veſicâ, & meatu urinario per immiſſum anſerinæ pennæ tubulum validè inflato, eoſdem extrorſum propuliſſe, ab ægris ipſis acceptum ſatis & cognitum habeo.

De Scorſonera Orientali.

SElectioribus Orientalium plantis hanc etiam accenſeas licet raram nobilemque Scorſoneram, in Palæſtina ac finitimis

Ægypti naſcentem: cujus ſemina ad Illuſtriſſimum Nicolaum Contarenum à me curata, ſub tam ſplendido cultore dicam, an floreæ voluptatis promo, alteroque hujus ſeculi Alcinoo felici partu germen exoptatum excluſerunt. Radice ſuſtinetur, ut reliquæ Scorſoneræ ſolent, longa, ſimplici, quæ pollicis craſſitudine vix diducitur, crebris rugis ſulcatum corticem atrore quodam obfuſcat. Candida tamen intus eſt, quumque recens, lacteâ ubertim alimoniâ diffluit. Exſurgit à radice caulis ſingularis cubitum altus, gracili quidem habitudine, ſed firmâ, quem circumſtant rara, oblonga, gratum virorem cærulo cœleſti permiſcentia. Horum inferiora latiora ſunt & ampliora, circum oras leviter ſinuoſa, tum quinis in longitudinem exeuntibus nervis diſtincta, ſuperiora magnitudine & æquatis ſenſim oris contractiora cernuntur. Cauli flos inſidet pulcherrimus, ſuaviter odorus, ſcutati nummi ambitu dilatatus ſaltem hyemem aſperiorem expertus non fuerit. In eo duplex foliorum ſeriès in ſtellam radioſve digeſtorum, quæ candorem ſuum purpuræ miſcent. Circa umbilicum ſaturatior purpuræ ſplendor eſt, è quo per longitudinem foliorum ad extrema leviter ſerrata, coloris ejuſdem crebræ lineolæ ducuntur. Erigitur ex umbilico floris tutulus purpurâ ſuâ decorus, à baſi verſus cacumen frequentibus plicis adſtrictus. Hunc circumſiſtunt ex intervallis duodena, vel etiam plura vallorum ſtamina, ex cæruleo nigricantia, quorum extremum aureis capreolis utrinque retortis exornatur. Flori calix ſubjicitur oblongus ſquamatimque compactus, quo ſemina pariter oblonga molli potiùs copioſâque lanâ, quàm pappo involuta reconduntur. Ceterùm plantam ipſam Europeis Scorſoneris alexipharmacâ virtute minimè ſecundam eſſe, crebris graviſſimorum hominum experimentis, abundè patefactum eſt.

De Datura Ægyptia.

Solani varias ſpecies paſſim in Ægypto obſervare datur: nimirum Somniferum illud vulgatius, quod à baccarum forma nonnullis στρύχνον μελανόκερασον dicitur: tum alterum Frutico-

SCORSONERA Orientalis.

p. 203.

DATURA Ægyptia.

TA. LXII

coſum, quod Strychnodendrum, & Amomum Plinio nominatur: tertium item pomiferum, diligentius in hortis excultum, cujus fructus oblongus, durus, ob ſuavitatem inter cibos Ægyptiis receptiſſimus: quartum denique, de quo paucis hoc Capite Proſper Alpinus, cujus fructum ex communi ſententia, Nucem Methel, plantam ipſam verum Dioſcoridis Stramonium, pronunciat. Viri Clariſſimi, ad ſeminis vim deliram pariter ac ſtupefactoriam reſpicientes, Solanum maniacum Theophraſti, & Hippomanem Cratevæ nuncupant, ab Ægyptio vulgo Datura vel Tatura appellatur. Ramum ejus, quem in Exoticis jamdudum expreſſit Proſper Alpinus, hic quoque ſubjiciemus. Eum ab Illuſtriſſimo Nicolao Contareno acceptum, tanti fecit vir humaniſſimus, ut plantam hanc tam eximii Mecænatis nomine Daturam Contarenam vocaverit; probè ſibi conſcius, eam decentius, quam olim titulis Regum flores, hoc nobiliſſimo nomine inſcribi,

Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Poſſit diruere, aut innumerabilis
Annorum ſeries.

Ut Lyrici verba ſerio uſurpem. Fundatur itaque Datura longa craſſaque radice, quæ ſubrubro perfuſa colore, odorantium capitibus gravedinoſum Meconii halitum inſpirat. Surgit ab ea caulis ſingularis; ſed amplus, ramiſque plurimis porro diremptus. Vidi quaternis, quiniſque ferè cubitis adultum, totum rotundo ſchemate, violæ obſcurioris ornatu ſplendidè coloratum. Folia longis pediolis inſiſtentia, virorem ſuum nigredinis aliqua miſtura obſcurant: quorum inferiora producta amplius, magiſque dilatata, variis utrinque diviſuris inæqualiter exaſperantur. Florem producit, non vulgaris elegantiæ ſpecimen, unicum odoræ ſuavitatis in tota planta compendium. Hunc dentato calyce cinctum, ab anguſtiore cervice, medioque turgiduſculo ventre, tubuli inſtar ſenſim diducit. Foliis conſtat modo ſimplici, duplici modo, imo & triplici: quamvis hoc alterius additamentum videatur. Externa facie purpuræ decorem induunt, interna lacteo candore largius perfuſi flores. Omnium hoc proprium eſt, ut reſupinatis labris in lacinias ali-

quot dirimantur, quæ retortis ſenſim oris collectæ, velut in caudas attenuantur. Fructum edit plus minuſve rotundum, ſpinoſo horrentem cortice, nonnunquam innoxiâ ſcabritie æquabilorem, qui ſemina copioſa, flava primùm, tandemque palleſcentia complectitur, quorum tantùm rudimenta dempto cortice pictor in icone repræſentavit.

De Hyoſcyamo albo.

Hyoſcyamus albus Ægyptius, quem vulgari diſſimilem planè figurâ tradidit Proſper Alpinus, ipſus idem eſt, cujus hîc effigiem ex ejuſdem Exoticis depromptam exhibemus. Naſcitur cum Hyoſcyamo luteo juxta Pyramides Ægyptias, non minores illas, (quarum plures viſuntur) ſed majores tres circa Memphin urbem conſpicuas, immenſi laboris opera, & quæ non vanè Plinius regiæ pecuniæ vanam & inutilem oſtentationem judicavit. Exoritur à radice plerumque ſimplici, per fibras tamen craſſiores variè diditam, caule ſæpius unico, nonnunquam geminis ſurrectis, gracilibus quidem, ſed firmis. Hi pluribus deinde ramulorum brachiis multiplicantur, quibus mollis inſperſa lanugo canitiem ante ſenium addit. Per caules hinc inde ſparſa ſunt folia oblonga, ex mediocri latitudine in acumen deſinentia, vulgaris Hyoſcyami foliis longè minora. His pariter ex denſata veluti lanugine albicans tomentum, à pictore vix exprimendum, inſtratum eſt, oræque crebris inciſuris, dentium æmulis, propè medium imumque caulis, ſerratæ videntur. Flores circa ſummos caules, è caliculis ſuis emergunt, paulatimque ab anguſta cervice latiores, quina labella blandum in riſum diducunt. Exteriùs ſimplici candore nitens, interiùs admixtâ rubro flavedinis portione variegati. Dilapſis floribus, calycis hæredes ſemina ſuperſunt, alba, & puſilla; ſed quæ humorum, ac potiſſimùm ſanguinis impetum per venas uteri, ventriculi, pulmonum, efficaciter coërcent: dolorem item meningum, pleuræ membranæ, tum coli inteſtini graviſſima tormenta, mitigant.

De

HYOSCIAMUS *albus Ægyptius.* p. 204.

TA.LXIII

MYROBALANUS EL CHABUL Ægypti.

Phyllanthus emblica. Linn.

De Myrobalano Chebulo.

Myrobalanos ſi non invenere primùm, ſaltem vetuſtioribus Græcis incognitos, primùm Europæis patefecerunt Arabes, ſive eos ipſi poſſiderent, ſive aliunde facto cum exteris commercio reciperent, atque in uſum artis Medicæ transferrent. Qui Ægyptum hodiè incolunt Arabes, cùm aliis mercibus per ſinum Perſicum & Erythræum advectos, ab Indis Orientalibus nanciſcuntur. Errant qui tot myrobalanorum genera unius arboris fructus arbitrantur. Quamvis enim tam arbores, quàm myrobalani ipſi habeant, quo prunis conferri poſſint; ingens tamen in foliis diſcrimen, cum alia lauro, perſico alia, alia ſalici, ſorboque comparentur. Sed major è myrobalanis Chebulorum æſtimatio, quos è Biſnagar, Camboia, Bengala navitæ frequentiùs advehunt. Horum arborem in Cayro urbe non procul à vico Veneto, in Beii cujuſdam Turci viridario ſæpiùs inſpexi, quem horti præfectus Dileg el chabul nominabat. Rami ab eo decerpti effigiem, accuratè ſatis delineatam, hîc contempleris. Adoleſcit autem arbor ſpecioſa magnitudine, pruno vulgari longè conſpectior, cortice lævi & pallidulo, materia verò caudicis albicante, nec inſuaviter odoratâ. Ramos exinde porrigit denſos, longitudine proceros, ad flexum ut obſequentes, ſic contra vim externorum contumaces; in latera potiùs ſparſos, quàm in directum exeuntes. Spinis armantur longis, peracutis, firmis, perennantibus, quorum horridum agmen adſita propiùs folia plurimùm obumbrant. Horum verò bina communi petiolo inſidentia conjunguntur, à preſſula rotunditate obtuſiùs acuminata, nihil Perſicæ foliis, (quæ vulgo chebulis tribuuntur) figuræ cognatione devincta. Craſſitudo illorum mediocris eſt, è quibus quæ ſitu inferiora, ſuperioribus ejuſdem rami majora ſunt, intactis oris, ſecus quàm in Prunis & Armeniacis obtinet, nullas inciſuras admittentia. Fructus Chebulis Indicis ſimillimus exiſtit, eximiâ magnitudine, à tenui cervice anguloſum in ventrem diductus, &

ex atrore quodam rubeus. Medium ejus nucleus obtinet oblongus, ſtriis & canaliculis elaboratus; cujus ſucculenta circumfuſa caro, non injucundo ſapore palatum afficit. Cæterùm ſacçharo conditos hoſce myrobalanos Byzantium mittebat poſſeſſor, quorum vires caput, & ventriculum, quà purgandi, quâ corroborandi, non immeritis laudibus extollebat.

De Caſſab el darrir'.

Huc referre libet plantam Caſſab el darrir' dictam, quam Lib. 2. Cap. 7. Exoticorum, ſic deſcribit P. Alpinus. *Naſcitur hæc planta, ut relatione accepimus, in Ægypti locis humidis; etſi nos eo tempore, quo in ea provincia morati ſumus, plenè latuerit: non minùs etiam in Judæa juxta lacum Geneſareticum vocatum, & in Syriæ multis locis. Semicubitalis, & amplior frutex eſt, ferens ab radice caulem longum genicalatum ferè, ex toto rotundum, cavum, intus habentem medullam albam, ut Sambucus, colore fulveſcentem, ex eoque ex oppoſito ramuli exeunt recti, geniculati, è quibus geniculis in cauliculo utrinque duo ramuli exeunt ſubtiles flores ferentes, magnitudine & figurâ florum in lutea Lyſimachia, a quibus ſuccedunt parvi folliculi, oblongi, in acutum deſinentes, nigri, ſemen nigrum & minutum continentes; folia verò bina in ſingulis caulium geniculis utrinque ex oppoſito poſita cernuntur, oblonga, lata, inferiùs in acutum deſinentia, ſine petiolis adhærentia, cernuntur Lyſimachia foliis ſimilia, ſed minora tamen. Radix eſt craſſa, longa, in acutum terminans. Hæc planta videtur ſimilis ex toto luteæ Lyſimachiæ. Caules iſtius plantæ craſſiores non ſuperant craſſitiem digiti minoris, intuſque cavitatem plenam habent medullâ, ut in Sambuco, quibus caulibus ſiceſcentibus medulla ipſorum plurimum ſiccata, ut calami cavi evadunt, fulveſcunt colore, ſunt geniculati, facile franguntur, intuſque habent medullarem ſubſtantiam albam, quæ in ore agitata lenteſcit, inodori ſunt, vel exigui admodum, neque ingrati, præſertim radix: lignum cum aliquanta acrimonia eſt amarum. Quibus notis ex toto caules ii craſſiores cùm conveniant cum Calamo aromatico à Dioſcoride deſcripto,*

CASSAB EL DARRIR.

p. 206.

TA. LXV.

BAMMIA *Muſchata*.

TA. LXVI

ſcripto, haud injuriâ omnes Ægyptii, & Arabes iis caulibus, calamis ferè ex toto ſimilibus, pro calamo aromatico uſi ſunt, ac vel etiam nunc utuntur. Hoſque calamos appellant Caſſab el darrir': ubique locorum in medicis officinis venales reperiuntur.

In Italia, Germania, Gallia, & in aliis provinciis non pauci Medicorum, & Pharmacopæorum, mordicùs tenent hos caules eſſe legitimum calamum, ad medicinæ uſum recipiendum. De quo cum accuratè ſcripſerimus in Quinto libro de Medicina Ægyptiorum ultimò edito, nihil hîc aliud dicemus.

De Ab el moſch, ſeu Moſch Arabum.

Planta ſeminis odorati fragantiâ Moſchum provocans, inter Ægyptios hodiè ſatis nota, Ab el moſch, & ſimpliciter Moſch, non Bel moſch, ſemen autem aſpiratione adaucta Hab el moſch, granum moſchi ab Arabibus nuncupatur. Surgit à radice multiplici copioſis quaquaverſum venulis diffuſâ, caule ſingulari, amplo, ſurrecto, cubitalem menſuram altitudine conſueta facilè ſuperans, qui juxta cum ramulis ſuis rotundus, ab ipſa protinùs infantia, albicantibus veluti pilis hiſpidus caneſcit. Folia impari magnitudine, ad contactum aſperæ, Bamiæ foliis non tantum majora; ſed profundioribus etiam laciniis circum oras & frequentibus ſinuoſa. His flores ſuccedunt aureâ flavedine decori, quinis in ſtellam diviſis foliis radiantes, productis ſinu ſtaminibus appendices aureos adjungunt. Floribus tandem fato rerum cedentibus ſeminum cuſtodes capſulæ ſeſe proferunt, rotundum ambitum inductâ nigredine obfuſcantes: in quibus illa tenuem ſuaviſſimumque ſpiritum prodigè exhalantia ſpermata conſervantur: puſilla quidem, ſed compacta, quæque in ſinum utrinque recurvata, levi amaritudine guſtantium linguam imbuunt. Quis uſus eſſet gratiſſimi ſeminis, haud ſatis compertum erat barbaris hominibus, qui id ſæpiùs, & copioſè mihi deferebant. Hoc interim abundè conſtabat, ſeminis leviter exſiccati pulverem Caovæ miſceri, ut roborandi capitis, ventriculi, cordiſque majorem acqui-

quireret efficaciam. Sarbetis etiam intemperari ſalubri effectu, ab iis, quibus ſumptuum tenuitas ambræ moſchive uſum denegavit. Alii muliebribus impliciti curis, ſemina contuſa veſtibus intra bombacem infarciunt, ut ſuavi illo, ſi quis

Putor inhæreſcit membris, reprimatur odore.

De Braſſica ſpinoſa Ægyptia.

Eximiam, aculeiſque ſuis armatam plantam à P. Alpino Lib. 2. Exotic. Cap. 10. Braſſicæ ſpinoſæ nomine deſcriptam, non immeritò hîc inſerimus. De qua hæc tradit. *Alias cùm in Ægypto eſſem credidi Braſſicam ſpinoſam uſque ex Æthiopia delatam fuiſſe, ſed cùm à quodam ſtirpium ſtudioſo audiverim ſponte natam, & in Ægypto, & Judæa, & in Syria conſpectam fuiſſe, in eam veni ſententiam; iſtam plantam Ægypti, & conterminarum provinciarum eſſe propriam. Hanc, dum viridis eſt, decoctam ex aqua Indigenæ comedunt. Mihi etiam poſtea quam ex Ægypto patriæ reſtitutus Venetiis ad medicinam faciendam commorabar, ex ſeminibus ab Ægypto procuratis, hæc planta, & nata, & feliciter aucta eſt, atque eò uſque etiam, ut flores produxerit, fructus verò perficere non potuit. Hæc planta creſcit cubitali altitudine, & ampliori etiam, multis ramis ab una radice fruticans, longis, rotundis, mollibus, braſſicæ colore craſſis, & firmis, à quibus innumeri alii cauliculi exeunt in alios ramulos, plures angulos ferè facientes, diviſi: in cauliculorum ſummitatibus fiunt plures tenues albæ ſpinæ, acutæ, juxta quas floſculi fiunt hyacinthi floribus ſimiles in rubrum albicantes, quorum unus ſolum in ramo ſingulo viſitur: à quibus fiunt fructus rotundi parvi, ciceris fructuum magnitudine, in acutum deſinentes, qui dum recentes ſunt guſtui non videntur injucundi, ſed ſiccati lignoſam duritiem, & duram contrahunt; intùs colore albicant, & exteriùs flaveſcunt. Hæc planta eſt foliacea, ut braſſica, multa folia ferens ab radice, & à caulibus, longa, craſſa, braſſicæ foliis ſimilia, quæ dum viridia ſunt videntur ſimilis ferè ſaporis, & guſtus eſſe. Folia, ut dictum eſt, dum vereſcunt decocta ex aqua, aut jure gallinaceo ferculi modo comedunt, atque etiam non minùs cruda itidem folia cum ſale. Mihi ignotum eſt, an apud ipſos alios uſus habuerit.*

De

BRASSICA *spinosa Ægyptia.*

p. 208.

TA. LXVII.

p. 209.

LUPINUS Ægyptius ſilveſtris.

71

TA. LXVIII

De Lupino Ægyptio Sylveſtri.

Heracleam ſive Roſſetum Ægypti tranſiturus, circa ſepimenta villarum non uno loco natam hanc, cujus adumbratum ramum vides, plantam obſervavi. Eam non dubitavi Lupinum Ægyptium ſylveſtre appellare, cum ſativo illi, quod flore è cæruleo purpuraſcente prædītum, reliqua habitudine fructuque cognatum deprehendiſſem. Alii rectè Lupinum Arabicum nominarunt. Nec ambiguum ullum eſt, in finitimis etiam Ægypto provinciis gigni, & Arabes per hoc ſeculum, mutatâ rerum memoriâ Ægypti incolas eſſe. Proſper Alpinus in Exoticis Quinquefolium ſiliquoſum appellat, ſemine ab illuſtriſſimo Nicolao Contareno accepto, cujus munificentiâ, quemadmodum Alpini noſtri ſcripta in famam & ſeculum abierunt, ita felices Ponæ labores, & Clariſſimi Bauhini monumenta lætiùs vernant, quàm prata ipſa, ut cum Lucretio dicam,

quando ſpecies patefacta eſt verna diei
Et reſerata viget genitabilis aura FavonI.

Jam erigitur Lupinus hic à tenui, rectâ, parumque fibroſa radice, caule ſingulari, quique pedali altitudine ſurſum emicans, infernè luteus, ſuperiùs gratiore viriditate rotundam mollemque ſuperficiem colorat. Folia producit, cùm magnitudine, tum ſpecie diverſa: quorum quæ minora ſunt, trifolii faciem exprimunt, tenuibus petiolis ſubnixa: quo verò propiùs cacumen accedunt eò denſiora naſcuntur, & caulem undique proximo conſeſſu cingunt. Ampliora folia caulis inferiora potiſſimùm & media occupant, longiùs ab eodem recedentia. Pentaphyllum vulgatius æmulâ figurâ præ ſe ferunt, quinis laciniis altè diviſa, quamvis integræ oræ nullis inciſuris dentatæ conſpiciantur. Juxta ſuperiora & in apice caulis, inter foliola, facie triphylli prædita, ramuli exeunt, non ſedecim

tantùm, ſed plures numero, interdum etiam pauciores, longitudine pariter inæquales. Eorum ſinguli florem exhibent, tenui viridique calyce fultum, non uno, ſed quatuor foliorum concurſu productum. Aſſurgunt gracili, ſed in longum porrectâ cervice, inter ſe disjuncta folia: paulatim deinde ampliata; duobus veluti ſegmentis, currente per medium obſoleti coloris lineola compinguntur. Circa cervicem exortumque ſenſim violaceo colore imbuuntur, reliquo tamen corpore ſuaviter olida, lacteo nitore candent. A producto flore virgula protenditur, quæ rurſum flabelli inſtar quinis ſeniſque ſtaminibus, ſpadiceo colore tinctis, dividitur, quibus aurei tandem appendices annectuntur. Inter ſtamina ſingulari pedamento ſiliqua dependet, teres, exilis, utrinque in acumen attenuata, quâ ſemina perexigua, rotunda, nigricantia Lupino ſativo qualitatum diſpoſitione cognata, ſervantur.

De Sinapi marino Ægyptio.

Non vegetabilibus, ſed numinibus olim Ægypti annumeratum Sinapi marinum, Lib. 2. Exotic. Cap. 19. hunc in modum P. Alpinus expreſſit. *Plantam nobis ex ſeminibus ex Ægypto delatis natam in horto habuimus, quæ ex una radice longa, gracili, lignoſa, alba, caule unico, vel duplici, aſſurgit, rotundo, rubeſcente, pingui, macropiperis craſſitie obliquè ſurſum, & non rectè in aërem acto; qui hinc inde inæqualibus intervallis fert alios cauliculos in apice habentes flores cæruleos, ut in leucoiis, parvos, à quibus deflorescentibus, ſuccedunt ſiliquæ, parvæ, tenues, oblongæ, in acutum deſinentes, quæ habent minuta ſemina rotunda, guſtui accerrima, ad rutæ odorem inclinantia. Folia hæc planta habet pauca, longa, & lata, utrinque foliolis oblongis, ordinatis, quinis, Senecionis, aut Cinerariæ modo crenatis, craſſis, pinguibus, & ſuccoſis, Crucæ colore, & quandoque rubeſcentibus. Tota hæc planta valdè acris eſt, & ad erucæ odorem aliquatenus inclinare*

SINAPI *Marinum.*

TA. LXIX.

p. 211.

CONVOLVULUS *Ægyptius.*

nare videtur. Similis nobis viſa eſt erucæ marinæ Myconi, ſed tamen ea non eſt, quoniam habet folia majora, & nihil in guſtu amaritudinis præbet, ſed ſolùm acrimoniam, quæ non rutæ eſſe videtur, ſed ſinapi, & cùm cætera notæ à Sinapi ſilveſtri non abhorreant, Sinapi marinum eſſe idcircò credidimus. Neque Chebule etiam Serapionis eſſe poterit, cùm non habeat ſaporem ſalſum ſimilem nitro, qualem ſaporem Chakilen habere, ex Abice Serapio expreſſit. Calida hæc planta, & ſicca tertii ordinis ex valida acrimonia meritò eſſe videtur, omniumque maximè ſemina, quæ ob id erunt efficaciſſima, trita ex vino epota, ad movendam urinam, quò nimirum craſſos humores incidant, extenuent. Audio etiam dari aquam ſtillatitiam ex tota planta prolectam ad movendam urinam, darique etiam ad flatulentos dolores, quamcunque corporis partem diu vexantes. Nonnulli folia, & germina, in acetariis edunt, atque etiam decocta, ad frigidum ſtomachum roborandum.

De Convolvulo Ægyptio.

Vix cultior in Ægypto hortus eſt, cui non ornamentum commodet Alexandrinis tapetiis conſpectius, elegans hæç planta, quam, amœna potiſſimùm ſpecie ducti, Om el heſſen, matrem pulchram, Arabes nominant, Helxines ſive convolvulorum ordini, à Proſpero Alpino rectiùs adſcripta, quamvis rudiuſculè expreſſa. Fruticat à radice lignoſa, longa, fibrataque, cortice pallido, nodulis innumeris ſcabro, quorum opera facili reptatu, adminucula omnia tranſcendens, quocunque trahes retraheſque ſequetur. A caudice virgulæ exeunt numeroſæ, & lentæ, ſivè umbraculum mediteris, hortenſemque ſcenam, ſive conchyliatis omnibus & belluatis venuſtiora parietum peripetaſmata, cogites, prompto flexu ductoris arbitrium admiſſuræ. Folia longule productis petiolis inſiſtentia, lætoque virore grata, ſeptenis laciniis, profundè diſcriminantur, quarum inferiores additamenta quoque ſua nactæ ſunt. Sed

præcipuum plantæ ornamentum flos eſt, quem fœcundo partu non ſemel quotannis producit. Is vulgatis convolvulis amplior, ſimplici folio è calyce propellitur. Collectus primum contractusque, donec reſupinis oris, ſi non ſuavem naribus halitum, ſaltem amœnam oculis cærulamque purpuram largiter explicet, radiato foliorum emblemate conſpicuus. Sinum obſcurior inumbrat color, in quo brevis exſurgens columella, lepidum caput innumeris ſtaminulis & appendicibus onerat. Flos diſcuſſis umbris à ſole expergefactus ſeſe dilatat: eodem in meridie inclementiùs radiante, collectis oris connivet: abeuntem ad Heſperios ſolem, hiulcis denuò labellis blandè ſalutat, reliquo deinde noctis nemini copiam ſui facturus. Tandem emerito flore capſulæ ſeſe proferunt, lini capitula æmulantes, in quibus terna vel quaterna ſemina, orobi magnitudinem haud ſuperantia, fuſca, leviterque lanuginoſa reconduntur.

De Maro Ægyptio.

Non omittenda hîc uſu multiplici nobilis planta, quam inter Exotica Lib. 2. Cap. 20. Mari Ægyptii nomine ſequentibus deſcribit P. Alpinus. *Naſcitur in Ægypti locis ſiccis & ſqualidis juxta ædificiorum rudera planta quædam odorata, quæ caulem unum ab radice promit cubitalem, & ampliorem etiam, geniculatum, colore albicantem, ex geniculis utrinque folio longo, craſſo, Hormino Sylveſtri, & magnitudine, & figurâ proximo, inodoro, ac ferè inſipidi ſaporis ſiccantis cum quâdam levi adſtrictione, & lanugine alba, adeò ut ex ſingulis geniculis duo folia cernantur, æquè ex oppoſito poſita: & hoc obſervatur in parte inferiori ipſius caulis, in parte verò ſuperiori, ſcilicet à medio caulis ſupra, utrinque ex geniculis exeunt una cùm foliis ramuli graciles, breves, quadrati, qui utrinque in geniculis ferunt flores albos, Sclareæ ſeu herbæ Sancti Joannis floribus quam ſimilimos, qui unà cum ſuis foliolis gravem odorem, prævalidum, reſpirant, non tamen ingratum.*

MARUM Ægyptium.

TA. LXXI.

tum: quibus ſuccedunt in ſuis parvis thecis oblongis ſemina parva, rotunda, braſſicæ ſeminibus ſimilia, acutum odorem reſpirantia. Cauliculorum omnium cimæ cum foliis, floribus, & cauliculis ſunt admodum odoratæ. In umbra ſiccatæ ſervantur ad uſum veſtium. Illis enim inſertæ ipſas tuentur à teredinibus atque odorem gratum inducunt. Siccati verò ii cauliculi validum odorem in ſuaviorem mutant. Unde flores, & ſemina calefacientis ſunt facultatis, digerentis, & reſolventis, uſumque folia, ſed præcipuè cimarum ad dolores frigidos, & flatulentos ex vino decocta, atque dolenti parti appoſita, mirificum præſtant. Item foliorum ſuccus ex aceto & melle ad panas ex facie delendas præſtat.

Ad finem Cap. XXXXIII.

Hic explicit Proſperi Alpini de Plantis Ægyptiis labor, quarum ſelectiores, & quas Europæis minùs obvias exiſtimabat, huc præcipuè reduxit. Paucæ ſanè videbuntur, & quarum pars magna translatis ſeminibus in nobilioribus Italiæ hortis hoſpitata fuit. Imò paucas eſſe fateor, ſi veniant in comparationem earum, quas oculis uſurpare non licuit, quum praxeos Medicæ curis impliciti, neuter noſtrum ſerio ſtudio huic rei vacare potuerit. Denique paucas eſſe neceſſum eſt, quas, ut jam ante ſcripſi, paucis in locis, & plerumque velut in tranſitu vix conſtantibus oculis peregrinantes notamus. Quò laudabilius eorum inſtiutum eſt, qui digna curioſis ingeniis libertate ſecuri, minima omnia maximaque determinatis locis obſervando, rem herbariam utiliſſimis acceſſionibus auxerunt. Fecit hoc in Baldo ſuo, Apolline hoſpite digno Helicone, vir integerrimus Joannes Pona; fecit idem in Veneto littore Antonius Donatus, optimus & humaniſſimus Pharmacopæus; quorum uterque editis jam ſcriptis immortale decus, gratâ poſteritatis memoriâ conſecutus eſt. Sed è communibus plantis, quas in Ægypto naſci Proſper Alpinus ſcripſit, & illæ

illæ ſunt, quas è Byzantio huc transferunt Proreges, Turcarumque proceres: ſuntque Narciſſi & Hyacinthorum elegantiores aliquot ſpecies: quibus tamen in Ægyptio ſolo propagatis hoc accidit, quod Theophraſtus dudum prodidit, ut odoris ſi quam habent ſuavitatem ſenſin exuant. Aër enim, inquit, ὁμιχλώδης καὶ δροσοβόλος, caliginoſus & roſcidus exiſtit. Imò tantâ primùm aquarum ubertate, & calore deinde intenſiore, languida hæc corpora vehementiùs reſolvuntur. His accenſeas Amberboi Turcicum, decoram ex Jaceorum ordine plantam, quæ aculeatis foliis incana ſpinoſo capiti florem intexit, cyanoidem quidem, ſed amplitudine ſpecioſiorem, cærulo purpuraque mixtis imbutum, quem turbinatis involucris ornamenti gratiâ ſubnectunt, aliaſque hujus generis.

Poſt Similacem Aſperam.

Aſperæ Smilacis genera duo jam dudum rerum botanicarum ſtudioſiſſimi viri deſcripſerunt; quorum unum minùs ſpinoſum, brevioribus foliis, ex atrore quodam vireſcentibus præditum, quæ vel nullis, vel rariſſimis ſaltem aculeis obſita ſunt. Floſculi ſex veluti radiis ſtellati, carneo rubori albedinem ſuam miſcent; è quibus umbonis inſtar prominulus fructus, ætate jam maturus, dilapſis foliis, rubedinem ſuam nigredine permutat. Huic ſimilis illa, quam in Zacyntho repertam Proſper Alpinus expreſſit. Diſcrimen tamen in eo eſt, quod circa petioli acceſſum, folia ſinu deſtituta, nec in acumen altero extremorum producta ſint, nec capreolos proxima quæque implicantes ex alarum anguſtis proferat: quamvis radices ob natalis ſoli mollitiem Hiſpanis omnibus cùm magnitudine tum virium præſtantia non inferiores. Sed alteram illam aſperiorem Smilacem, cujus ſubjectam hîc effigiem vides, ſæpiùs mihi ſuppeditavit Nicolaus Contarenus, ille hoc ſeculo nobiliſſimus

Flo-

TA. LXXII.

Floræ ſacerdos, candidatus herbarum,
Quaſcunque Phœbus ſpectat, aut alit tellus
Non noſtra tantùm, ſed remota, ſed cuncta,
Quam Pontus ambit, aut Olympus involvit.

ut verè cum doctiſſimo Poetarum ſcribam. Hanc Smilacem non caule tantùm, ſed foliorum etiam oris extenſoque per medium eminentiore nervo aculeatam cernis. Viticulæ ex alarum ſinu plures proreptant, flores candidi racematim penduli, odore ſuaves: fructus item ætate provectâ rutilus, exiguis uvis Labruſcæ æmulus conſpicitur. Cæterùm, ut Proſper Alpinus ſeriò contendit, hanc ex Zacyntho Smilacem eſſe veram Hiſpanorum Salſam parillam, tam forma radicum, quàm viribus adductus; ita inter hanc, & Indicam ſive Peruanam, tum facultatum vigore, tum externæ figuræ lineamentis diſcrimen aliquod intervenire, curioſis rerum naturæ viris cognitum eſt. Vidi Lugduni Batavorum, ſub Clariſſimo Everhardo Vorſtio, præceptore meo, Indicæ Salſæ parillæ plantam natam, ab utraque aſperâ Smilace, foliorum brevitate, denſitate, ſinu, coloris obſcuritate, ſpinarum abſentiâ, non parum diſcrepantem. Notavit radicum quoque diverſitatem doctiſſimus Lobelius, qui ab uno radicis trunco amplo, ſtrumoſo, ſine geniculorum deinceps interventu, crebra illa valdèque prolixa radicis lora, cortice pulla, rugiſque ſtriata deducit. Talis perhibetur quæ ex Honduras provincia advehitur, natalis ſoli ingenio, Europæis Smilacibus, in profliganda Veneris lue, ſuperior.

Concluſio.

Hæc habui, mi Lector, quæ de Plantis Ægyptiis, amicorum hortatu, Proſperi Alpini libro ſubtexenda videbantur. Rudia illa dixeris, & ſoloci (ut Symmachus loquitur) filo

filo elaborata. Fateor ſanè talia eſſe: & dudum in his ſtudiorum primitiis cenſorium illud ſupercilium ferendum conſtitui. Quanquam ſi induſtriæ meæ inchoamenta quædam tibi primitùs exhibeo, nil eſt, cur exercitati roboris ἀποτελέσματα flagites. Næ tu quoque fruſtra es, ſi à ſcaturiente commodum fonticulo flumen exigis, ſub gelidis brumæ pruinis roſarum purpuram, ſub novella pampinorum umbra, muſtulenti autumni delicias quæris. Igitur æquum te mihi dabis, ſi quà vel calamus titubavit, vel officium memoria non fecit. Noſti quàm facile ſit, languentibus per occupationes oculis connivere. Denique, ut ex his quæ dedimus, colliges,

— *non omnis fert omnia tellus.*

IO

JOANNIS VESLINGII
MINDANI,

EQUITIS,

Et in Patavino Gymnaſio Anatomiæ, & Pharmaciæ
Profeſſoris primarii,

OPOBALSAMI VETERIBUS
COGNITI

VINDICIÆ.

ILLUSTRISSIMIS, ATQUE EXCELLENTISSIMIS

VIRIS,

D. BAPTISTÆ NANIO.
D. PETRO FUSCARENO.
D. ALOYSIO VALARESSIO EQ.
D. MARCI PROCURATORI,

PATAVI ARCHILYCÆI MODERATORIBUS PRUDENTISSIMIS,

JOANNES VESLINGIUS S. P.

QUÆ in florentiſſimo Gymnaſio veſtro, à multis iam annis, rerum naturæ curioſiſſimi viri publicè tradiderunt, non ſimplici priſcorum auctorum lectione; ſed obſervatione propria ſæpius edocti, dum magno vitæ, ſumptuumque diſpendio, remotas ab Europæ complexu provincias luſtrarunt,

—— *medioſque fugam tenuere per hoſtes.*

Eadem a livore, & aſperſis litigantium contentione tenebris vindicata, ſiſtere vobis, Illuſtriſſimi, atque Ex-

cellentiſſimi Rectores, & ad judicii veſtri ſolem examinare, tam officii mei ratio, quàm debita ſummis veſtris meritis obſervantia poſtulabat. De Opobalſamo enim agitur, eximiò medicamentò, cujus ſtirpem impenſo quondam ſtudio, regiis hortis Palæſtina colebat; nunc Arabia, mercium odoratarum fertilitate beata, patrio gremio feliciter fovet, atque educat. Perditam eam eſſe, vulgata dudum fama, etiam eruditis hominibus impoſuerat. Donec e Veneta nobilitate tot clariſſimi viri, qui Byzantio, Tripoli, Syriæ, & Cahiro ſubditis Sereniſſimæ Republicæ præfecti, ſalutarem Balſami lacrymam, in lucem poſtliminio reduxerunt, ut jam auſpiciis horum, in urbe ipſa Venetiarum, non in Muſeis tantum illuſtrium civium; ſed etiam publicis aromatum tabernis, longa annorum ſerie facile quærentibus obvia fuerit, atque etiamnum obvia nobis ſit. Quo mihi major illorum ingratitudo videtur, qui rem a tot ſeculis Veneto beneficio orbi Europæo redditam, & potiſſimum a Proſpero Alpino, Lycei veſtri Profeſſore quondam celeberrimo, ſcriptis abunde patefactam, auſi fuerunt obſcurare iterum, & ab officinis medicis,

—— ultra Sauromatas, & glacialem Oceanum

relegare. Idque dum Opobalſamo, partim notas aſſignant ejuſdem naturæ penitus repugnantes; partim rariſſimæ cujuſdam, & ineffabilis fragrantiæ ſpeciem induunt, nunquam tamen ſenſu narium ab iis perceptam. Itaque ſecutus veſtigia doctiſſimorum hominum, contra inſtandum, & utiliſſimæ reſinæ facultates ac ſub-

ſtan-

ſtantiam, ex veterum, qui accuratiſſime pleraque complexi, monumentis revocandam eſſe duxi. Non tam ut ſtabilirem, quæ nobiliſſimis Venetorum Conſulibus, atque Anteceſſoribus meis, rata probataque fuere; quam ut Rei Medicæ præſidium aſſererem, in propulſandis funeſtarum ægritudinum periculis inſigni virtute pauciſſimis poſthabendum; quoque Mithridatis & Andromachi ſaluberrima antidota, ſine virium evidenti detrimento, carere non poſſunt.

Quicquid eſt, in paucularum chartarum anguſtias contractum, oculis veſtris ſummittere non dubitavi. Neque ingratum fore arbitratus donum, quod per ſe non magnum, pondus ab animo meo accipiet univerſum. Dedi enim, quod hoc quidem tempore optimum habui in omni literario meo proventu. Cætera benevolentia veſtra commendabit, qua me publicis, geminatiſque Gymnaſii veſtri muneribus admotum, non prompte minus ſuſcepiſtis; quam conſtanter hactenus, & liberaliter foviſtis. Neque aliud de vobis mente præcipere debui, qui, invicta virtute Atlantes, cœlum patriæ ſuſtinetis, omnia pro Juſtitia prudenter, pro communi civium ſalute ſtrenue, pro univerſa Republica pie geritis; quique inter graviſſima Senatus onera, hunc ſaltem laborum fructum conſecuti eſtis, ut vos non publici tantum conſilii clariſſima ſidera; ſed etiam Sapientiæ penetrale, perſugiumque omnis doctrinæ ſeculum hoc fateatur. Numen illud veneror, ut ſervet ampliſſima rei Venetæ decora, annorumque ſemper renaſcentium felici ſerie diutiſſime proſperet.

JOANNES VESLINGIUS
LECTORI SUO S.

ACtum, ut ajunt, haud immerito agere videar, quod poſt laudatiſſimum Proſperum Alpinum, Anteceſſorem meum, de Opobalſamo ſcribere voluerim. Illoque ipſo, quod inclyta ſuaveolentibus ſylvis Arabia producit, & in hanc uſque lucem finitimis populis ſubminiſtrat. Vix enim quicquam eſt, circa balſamici ligni, ſeminis, ſuccique præſtantis naturam, & actiones, vel intellectu difficile, vel ſenſibus obſcurum, quod admota veluti clariſſima face, non ſic illuſtrarit, ut qui de tenebris adhuc, & caligine conqueritur, jure cum veteri dixerit Comico.

Τυφλὸν τά τ' ὦτα, τόν τε νοῦν, τάτ' ὄμματα.

Scripſerat P. Alpinus, tum ut Arti Medicæ deſideratum aliquot ſeculis medicamentum reſtitueret, tum eorum expectationi ſatisfaceret, quorum intererat, hiſtoriam ipſam Opobalſami, ſalutaris ſcientiæ cultoribus iterum innoteſcere. Invitarunt autem optimum virum, præcipue doctores ſui temporis pharmacopæi, ut Theriacam Mithridatumque compoſituri, (ſcilicet antidota quæ Opobalſamo deficiente non parum ab æſtimatione priſtina decedebant) palam factis legitimis ejuſdem notis, & natali ſolo, deinde excellenti hac reſina liberius uti, fruique poſſent. Miſcuerunt igi-

tur

tur Arabicum balſami ſuccum magnis alexipharmacis peritiſſimi quique, Veronæ Ioannes Pona, & Franciſcus Calceolarius, materiæ medicæ indagatores ſolertiſſimi. Bernardinus Cicala Brixiæ. Neapoli Ferrandus Imperatus, Rerum Naturæ ſcriptor indagatorque indefeſſus; Lucæ, Balthaſſar & Michael Campii, varia doctrina, artiſque pharmaceuticæ cognitione percelebres. Frequentius autem magnorum Hetruriæ Ducum lectiſſimi pharmacopæi: tandemque Romæ egregii viri, Vincentius Panutius, & Antonius Manfredus. Quorum hic Pharmacopolio præfectus, quod non tenui cenſu; ſed regiis impenſis, pauperum neceſſitati, inſtruxit Eminentiſſimus FRANCISCUS *Cardinalis* BARBERINUS: *beneficium illis exhibiturus, tanto magis cœleſte Deoque gratum, quanto propius divinam munificentiam, hoſtimenti nullius indigam, attingit.*

Ut mirari etiam ſubeat, utcunque paucis luſtris ab Alpini noſtri deceſſu exactis, iterum de Opobalſamo ſcribendum fuiſſe, impellentibus, tantumque non urgentibus pharmacopæis; quamvis ob cauſam occaſionemque omnino diſſimilem. Accidit enim, cum aliquot eorum Arabicam balſami lacrymam examinare conarentur, Proſperi Alpini fidiſſimo ductu, ſive Latini ſermonis inſcitia, ſive defectu libelli deſtituti, & vulgarium Dioſcoridis interpretum verbis inhærentes, ut circa liquoris balſamici ſubſtantiam, inhæſionem, maculæ inductionem, coagulationem, diſſolutionem, eos incurrerint paralogiſmos, ut rem incognitam damnare, falſi fictique inſimulare, non erubuerint. Graviore deinde affectuum impetu, ultra metam rectæ rationis abrepti, ſpreta clariſſi-

mo-

morum Medicorum ſententia, virorumque induſtriorum exemplis inſuper habitis, Advocatos ſibi quæſiverint, quibus hic potiſſimum ſcopus propoſitus; ut Proſperi Alpini candorem, ſi qua poſſent parte ſugillarent, virorum in cognitione Opobalſami verſatiſſimorum ſenſum, ac voces eluderent; fidem etiam eorum ſuſpectam redderent, qui propius natales Balſam terras acceſſerunt,

Eoaſque domos Arabum

Summa, quibus nihil magis curæ eſſet, quam ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, reique, incognitæ ſibi, quidvis potius tribuere; quàm quod ejus naturæ hominum peritiſſimorum conſenſus detulit.

Subverterunt tamen has machinas, ſolida doctrina, virtutumque omnium comitatu clariſſimi viri, Petrus Caſtellus, Baldus Baldus, Balthaſar Bonannus, Franciſcus Perla, publicis ſcriptis Opobalſamum pharmacopœis incognitum aſſerentes. Quibus hæc, quæ veritatis tuendæ ſtudio ſuffragatum ſummitto, tantum cedunt,

Puniceis humilis quantum ſaliunca roſetis.

In iis tamen hanc mihi præcipue operam ſumpſi, ut oſtenderem, nihil a P. Alpino de Balſami ſtirpe, lacrymæque præſtantis vel criteriis, vel facultatibus, literis divulgatum fuiſſe, quod non Dioſcoridis, inter veteres de Opobalſamo ſcriptores τελείως ἀριστεύοντος, *doctrinæ optime conſentiret. Peregrino deinde Pitorio me patefacerem, cui quæ de controverſo liquore teſta-*

teſtatus fueram, parum liquide conſtabant. Tuum erit, amice lector, æquiter omnia, & remoto, ut dicitur, velo expendere, quum nobilis ea, de qua contentio eſt, reſina, haud ſecus, quam priſcum illud, ſacrumque طبب كعبن, *ex aromatis ſuavibus compoſitum unguentum, Deo, bonæque Valetudini conſecrata fuerit: quorum illum, atque hanc, ut propitiam habeas, ex animo voveo.*

IN VINDICIAS OPOBALSAMI

PERILLUSTRIS ET EXCELLENTISSIMI VIRI

JOANNIS VESLINGII,

EQUITIS,

Et in Patavino Lyceo Anatomen, & Pharmacian in prima ſede profitentis,

ELOGIUM.

BAlſama odoratis demeſſa Orientis in oris
Sacrilegæ Solymis ſurripuére manus.
Cortice diſſecto jam non Opobalſama ſudant,
Ulla nec in cornu gutta ſerena fluit.
Sic periiſſe putant pretioſum vulgo liquorem,
Partus Idumei qui fuit ante ſoli.
Hunc tamen in lucem revocat VESLINGUS apertam,
Nec ſinit in terris ligna beata mori.
Nempe iidem manant fragranti e ſtipite ſucci,
Ploratu quondam quos ſua planta dabat.
Eja age, vir ſapiens, tibi fac durabile nomen,
Ut longum durat Balſami amœnus odor.
Hoc Arabes, Indive ferant; tibi laudis odorem
Hic liber ultra Indos, ultra Arabaſque feret.

Scipio à Grandimonte.

Prima Palæſtinæ ceſſantia Balſama ferro,
VESLINGI calamo jam rediviva vigent.
Hæc Equiti dives Nilo dedit arma Cairus,
Hæc Latio Solymis ille trophæa tulit.
Fidis plus oculis, quam famæ credimus uni:
Inde licet famæ ſit quoque nata fides.
Redde novo meritos victori Roma triumphos:
Innocuus turbis præſtat in Urbe liquor.

Joannes Rhodius.

JO. VESLINGII
OPOBALSAMI
ANTIQUIS COGNITI
VINDICIÆ.

DUO ſunt, quæ res clariſſimas, uſuque maximas, ſpiſſa nocte involvunt. Incuria generis humani, & vana cura: quorum altera deſidiæ torpentis abortus eſt, altera prurientis ingenii morbus moleſtiſſimus. Diligentiæ quidem priſcorum acceptum ferimus, quod cùm alia, quorum poſſeſſio vitam nobis jucundam peperit, tum humanæ valetudinis præſidem artem, que paucarum olim herbarum ſcientia fuit, multiplici remediorum varietate locupletatam obtinemus. Nihil enim iis intentatum, nihil deinceps occultatum fuit, quod profuturum poſteris ſcirent. Conſumpſerunt inter experimenta ætatem, diuque virorum illuſtrium certamen viguit, ne quid emolumento ſeculorum conjunctum in obſcuro longiùs deliteſceret. Excitavit percepti beneficii magnitudo gratam poſteritatis memoriam, ut rerum utiliſſimarum inventores Deorum ſuperum numero miſcuerit, aut vitam eorum cognominibus repertorum effecerit clariorem. Meritiſſimo ſane jure. Quis enim eſt, ut Lucretii verbis loquar,

Qui valeat tantum dictis, ut fundere laudes
Pro meritis ejus poſſit, qui talia nobis
Pectore parta ſuo, quæſitaque præmia liquit,

ſine quibus nec vivere hominem facile erat, nec valere jucundum. At incuriæ, deſidiæque diſpar genius, quæ cum veterno ſuo ante ſepulta ſit, quàm ſepulta, ſuam pariter atque alienam ſalutem flocci facit, & ne parata quidem alieno ſtudio bona a-

vet cognoſcere. Radiantem igitur in gemmis naturæ majeſtatem ignorat, quia non metalla tantum montium; ſed obvias etiam terræ glebas intactas relinquit. E nuce nucleum non adipiſcitur, quia frangere putamina piguit. Eadem infelicitatem bonis artibus invexit, dum tradita veteribus ſalubrium præceptorum ſemina turpiter abjicit, ut neceſſum deindè ſit, inter nitentia priſcorum culta, infelix dominari lolium, & ſteriles avenas. Verè Theophraſtus communem præ cæteris, magiſque evidentem rerum in pejus deflectentium cauſam eſſe negligentiam, πάντα γὰρ ὡς εἰπεῖν ἀπαγριοῦται. Omnia enim per hanc veluti agreſtia fieri. Atque utinam hoc tantum; nunc imminuuntur etiam, peſſundantur, abolentur. Augent è contrario calamitatem frivolæ mortalium, vanæque curæ. Quas enim turbas non excitat petulca mens, cum extra mundi convexa peregrinatur, laſcivitque circa ſacros myſteriorum ignes: cum dementium Aloidarum inſtar, in arcem divinæ providentiæ irrumpit, tantò citiùs fulmine peritura, quantò propiùs culmen cœleſte acceſſit. Nec minus in rerum naturæ contemplatione malè curioſus animus deficit, cum relicta ſenſuum, & experimenti conſultiſſima via, tantum ſcabra quædam, & confragoſa ſibi objicit, aut ſpinas colligit, languidum acumen inutili ſubtilitate exercentes. Pejus operam ludit, cum ſententias tantum alienas venatur, vellicat, pungit, jugulat: ignarus facilius eſſe magnorum auctorum cogitata ſubvertere, quam opiniones proprias aliorum judicio committere, ῥᾷον εἶναι τὸ ἀποσκευάζειν τοῦ κατασκευάζειν. Peſſime omnium exorbitat, cum carpit quæ non capit, præſtantiſſimiſque auctoribus ſtuporem ſuum impingit: cum è tribunali & veluti roſtris pronunciat, de re nec fideli ſenſu, neque experientia cautâ ſatis expenſâ. Idque vel eo periculoſius, quo fœdius vel invidiæ, vel avaritiæ virus corruptis affectibus illevit. Hoc itaque præſide ſi petenda nobis ſuffragia ſunt, periit Balſamum, & pretioſæ ex eodem lacrymæ,

Quas ungue duro ſaucius quondam pluit
Aegyptius fragrante cortex vulnere.

Periit odora ſuavitate, virtutumque æſtimatione excellens medica-

camentum, adeoque virium ſuarum diſpendium incurrunt nobiliſſima veterum antidota, potiſſimùm illa quæ, ob θηρία quæ recipit, auxiliumque θηριοδήκτοις collatum, haud immeritò Theriacæ nomen ſortita eſt. Quorum illud, vereor ut in parentem Naturæ maximum optimumque injurioſum ſit: hoc in graviſſimis morbis periclitantium ægrorum diſcrimine conjunctum. Quamvis enim deleto imperii Romani nomine, Perſarum, Turcarumque violenta manu, quicquid Palæſtina aut religione venerandum, aut utilitate ſuſpiciendum poſſidebat, miſerabili exemplo peſſum iverit, nec diſſimile fatum propinquam Ægyptum preſſerit; adeoque non abs re mentes hominum inſederit opinio, deletas pariter fuiſſe eximias Balſami plantas, quibus excolendis (ob lucrum quod in publicum exindè fiſcum redundabat) quamvis paucis in hortis, ſingularis impendebatur induſtria. Factum tamen eſt, mitigatis cœleſti benignitate calamitatibus, ut viri, pietate & genere inſignes, Palæſtinam atque Aegyptum peragrantes, commentariis itinerum, Balſami nomen, veluti Lethæis ereptum undis, hominum iterum memoriæ commendarint. Ipſi quoque proreges, rectoreſque provinciarum, principum Chriſtianorum legatis balſamicæ reſinæ ſuavitatem haud inviderint, ſecumque deinceps in patriam detulerint variarum ex Europa nationum nobiles præfecti, in Syria & Aegypto negotiorum cauſa degentium. Summam tamen opem, jam vulgi perſuaſione exemto rebus humanis Balſamo attulerunt viri, materiæ Medicæ ſtudioſi, qui poſthabitis vitæ, ſumptuumque diſpendiis, plantam Balſami, aut in horto Matahariæ Aegyptio cultam, aut ex recenti natam carpobalſamo viderunt, viſamque curioſè deſcripſerunt. Inter hos Petrus Bellonius Cenomanus, Franciſci Primi Galliarum Regis munificentia digniſſimus, qui cognoſcenda metallorum, plantarum, animantiumque natura veluti œſtro percitus, Græcia, Aſia minore, Syria, Aegyptoque perluſtratis, Balſami natale ſolum, plantæque germinantis habitum, & formam utiliſſimis itineris obſervationibus poſteris divulgavit. Notarat eandem in Aegypto Melchior Guilandinus, Boruſſus, eruditione, vegetabiliumque peritia ſeculi ſui

 decus,

decus, quem, piratis Mauritanis ſubductum, dignum habuit ampliſſimus Venetus Senatus, quem in Patavino Gymnaſio Rei herbariæ præficeret. Natas è carpobalſamo plantas alebat in Creta Honorius Bellius, eximius Botanicus, quas Carolo Cluſio, alteri Belgarum Cratævæ, curioſè deſcribit. Palmam tamen in hoc ſtadio currentibus præripuit Proſper Alpinus Maroſticenſis, in Patavino Athenæo Guilandini ſucceſſor laudatiſſimus. Nam cum ſub Illuſtriſſimo Georgio Hemo, Venetæ nationis conſule, triennium ultra in Cahiro Aegypti medicinam faceret, plantas è recentibus Balſami ſeminibus natas, ſingulari animi voluptate coleret, allatumque quotannis Opobalſamum ad ſenſuum rectæque rationis trutinam diligenter expenderet, quicquid olim inter principes veterum botanographos, Theophraſtus & Dioſcorides fando acceptum, atque ex his alii porrò monumentis literarum conſignarant de balſami liquore, ad normam revocavit, hiſtoriamque totam diſcuſſis ambiguitatum nebulis in clara luce repoſuit. Jamque per Italiæ tractus peritia medicamentorum, & induſtriæ laude clariores pharmacopœi, adepti ex Arabia Opobalſamum & examine Medicorum præſtantiſſimorum probatum, *multis* ab hinc annis, omiſſo ſuccedaneo, regiis antidotis miſcuerunt. Secuti laudabile horum exemplum in urbe Roma Antonius Manfredus, & Vincentius Panutius, primarii, ſpectatæque fidei aromatarii, & allatum ex Arabia balſami liquorem, à præſide, conſiliariiſque clariſſimi collegii Medici, tum quatuor urbis archiatris, aliiſque ſimplicium medicamentorum peritiſſimis viris exploratum prius, ac laudatum, Theriacæ miſcuerunt. Poſtquam confecta eſſet fama ſalubritatis expetita plurimis antidotis, irruere ecce pharmacopœi aliquot, & permiſtum Theriacæ Opobalſamum, falſum fictitiumque clamantes, compoſitionem apud Pontificem Maximum infamare, & tanquam picea transfixi Pythonis ſanie corrupta fuiſſet, projiciendam, Vulcanoque tradendam expetere, partim invidia alienæ proſperitatis lividi, partim metu agitati, ne paratas domi ſuæ Theriacas vilior titulus, adeoque difficultas emptoris antiquaret. Amoliebatur frementium proterviam ſummus Anti-

tiſtes, quæque ſingularis ejus prudentia fuit, judices cognoſcendæ cauſæ viros delegit, quos faciendæ Medicinæ dexteritate, virtutumque omnium ornamentis præcipuè cognitos habebat. Docere voluit incautos, non theologam ſed medicam eſſe controverſiam: neque litigioſis diſceptationibus in Themidis foro implicandam; ſed frequenti, ſedulaque rerum ambiguarum inſpectione, atque inter ſe comparatione dirimendam. Imò non alios ſibi quærere doctores pharmacopœos debere, quam à quibus materia componendorum ipſis præſcribitur, & ratio pariter modusque miſturæ præcipitur. At illos, archiatrorum ſuorum auctoritate ſpreta, jam in gurgitem contentionum detulerat turbidus animus, adeòque amiſſo melioris conſilii arbitrio, ne ſine cortice deinde natarent, patrocinium Stephani de Gaſparis Medici Romani impetrarunt. Hic autem in re ſibi incognita, funditùs ſubruenda, quantum veri, juſtique finibus exceſſerit, unius Franciſci Perlæ, Medici Romani, docta pariter, atque elegans diſſertatio, & phyſicarum oppugnationum propulſatio, clariſſimè demonſtrat. Imò ne ſoli in hoc controverſiæ freto natarent Opobalſami delatores, tres item pharmacopœos Venetos ad ſuffragium ſibi ferendum impulerunt, quos cum Petrus Caſtellus, in Mamertinorum Academia Sicula primarius rei Medicæ profeſſor, acrius invaderet, eorumque Theriacis inclementer diceret, ne vox & latera deeſſe viderentur, à Peregrino Pitorio Medico advocationem quæſiverunt. Qui dum ex virorum doctiſſimorum ſcriptis, Opobalſamum falſum, fictitiumque eruere conatur, Epiſtolas quoque meas ad Baldum Baldum in Romano Gymnaſio practicæ Medicinæ profeſſorem clariſſimum, quarum una natalem hoc ævo balſami terram, illiusque varietatem retuli: altera, probatum ab ipſo Opobalſamum, legitimum teſtabar, ſic obvertit, contraque ſenſum meum detorquet, ut me non legitimum, ſed terebinthina vitiatum, & communi tantum Opobalſami nomine ſubornatum ſuccum aſſeruiſſe perſuadeat. Huic ut paucis me declarem, partim Medicæ facultatis emolumentum exigit, cui remedii utiliſſimi, de quo agimus, acceſſio debetur; partim fides, quam prudentiſſimis achiatris, in-

li-

liquoris accuſati probatione ingenuè datam, pari conſtantia inviolatam conſervabo, Aeternum illum bonorùm omnium auctorem teſtatus, verique conſciam mentem, me nihil hic, vel amicitiæ, vel precibus dediſſe; ſed inſcitia aliquot pharmacopœorum abjectum liquorem, jam ante inter Arabes à me ſæpius obſervatum, & examinatum, poſtquam cunctis decenter notis exploraveram, verum, legitimumque Opobalſamum pronunciaſſe. Proponam autem prius quid annos ultra quinque, dum in Aegypto ſub Illuſtriſſimis viris Aloyſio Cornelio, & Joanne Donato, Venetorum Conſulibus, liberali ſtipendio medicinam feci, de Balſamo, ejuſque liquore cognitum mihi fuerit, tum quod hic ipſe receptum antiquitùs Opobalſamum ſit, ex optimorum apud piſcos autorum ſententia, poſt eximium antaeceſſorem meum, Proſperum Alpinum, brevibus ſubjiciam.

Eſt itaque plantæ Balſami natalis tèllus Arabia, odorifera illa, dives, ac beatæ cognomine olim inclyta. Odorum enim ea circumfluit copia, ut faſtidium incolis pariat aſſiduitas voluptatis, imo καρηβαρίαν, gravedinem inferat capiti, quam priſcos Aſphalti nidore & tragopogone diſcuſſiſſe refert Strabo, eoſdemque reges ſuos παρὰ τοὺς κοπρῶνας, circa ſterquilinia ſepeliviſſe. Divitias accumularunt auri glebulis, Beryllo Smaragdoque junctis, quibus metalla in confiniis ſcatebant. Potiſſimùm verò deſideratæ Europæis populis mercis ingenti pretio, qua juxta cum Indis, & Seribus, minima computatione, millies centena ſeſtertium millia, annis omnibus Imperio Romano adimebant. Beatam faciebat, ut ſeriò conqueritur Plinius, hominum etiam in morte luxuria, cum honori cadaverum acervatim congererent, quæ Diis per ſingulas micas dabantur. Excitabat hæc ejus felicitas, avidam apud ſummos dynaſtas, imperii dominiique ſitim. Alexander Macedo, ab Indis redux, Arabiam ſedem ſibi regiam conſtituere decreverat, jamque illius invadendæ prætextus dabatur, utcunque levis, ἐπειδὴ μόνοι τῶν πάντων οὐ πρεσβεύσαιντο οἱ Ἄραβες, quod ſoli inter omnes, haud oratores miſiſſent Arabes, ſummiſſionis aut amicitiæ nuncios. Vexabat eadem Auguſtum Cæſarem cupiditas, qui cum exercitu mittebat Aelium Gallum, ut regionem, &

gen-

gentem perquireret, cum ſpem aleret certam, aut divitibus ſe amicis uſurum, aut hoſtes ſuperaturum intactis opum theſauris celebres. Nec voto tamen potitus Cæſar, quum Sylæus Nabatæorum legatus, patriæ, propriiſque rebus ſtudens, Aelium per ambages duceret, atque à præda quam inhiabat abduceret. Strabo incolas μέγιστον ἔθνος, gentem maximam non injuria appellavit. Equidem ruente jam mole ſua Romanorum imperio, quantum illius ex adverſo gloria ſe protulerit, notum eſt ex hiſtoriis. Conſtantem Byzantii imperatorem prælio profligarunt, Irenem, & Heraclium tributa ſibi pendere coegerunt, cum Syria, & Palæſtina primò, hinc Perſide, atque Aegypto potirentur. Sub Abdalla Duce Africæ maritima, ſub Muza Hiſpaniam domarunt, vix integro ſeculo magnis triumphis Europæ univerſæ formidabiles. Quamvis autem Tomumbejo ultimo Aegypti, Syriæque rege à Selimo Turcarum imperatore deleto, Arabes quoque ſub validam ejus manum conceſſerint, retinent tamen eximia priſcæ virtutis documenta. Duodeni anni ſunt, ex quo inſatiabilem proregum avaritiam exoſi, jugum Thracicum excutere auſi fuerunt; bis, dum in Aegypto perſiſterem, fruſtra bello petiti. Poſſederunt olim aromatum pretioſorum omne genus, ſedulo cum propinquis Indis, & Aethiopibus commercio. Potiſſimùm autem odoratis in ſylvis, collibus, montibuſque propriis, Myrrham, atque ex eadem contuſa modicè ſtillantem liquorem, veteribus ideò Stacten dictum. Maximè Olibanum, cujus primos omnium Arabes commercium feciſſe refert Plinius, tum بلسان Balſan ipſis dictam plantam, Græcis ſcriptoribus βάλσαμον, Balſamum. & ex ea collectam ſingularis ſuavitatis reſinam, quam دهن بلسان dohen balſan nominant, pingue quid ex balſamo, lentum, inungique aptum innuentes. Græci ſimpliciter Ὀποβάλσαμον, Opobalſamum nuncuparunt, ſive Balſami ſuccum, vocabulis deinceps à Latinis retentis. Naſcitur, non in παραλίοις maritimis tantum, ut Strabo prodidit; ſed etiam mediterraneis, editis, planiſque locis, ſine cultu, & cura hominum frequentiſſima. Ut Larimnum taceam, Straboni εὐωδέστατον θυμίαμα, ſuffimentum ſuaviſſimum, herbaſque alias

inſigni fragrantia ſenſum narium demulcentes, quas ob habitum, moremque ſoli ſingularem, nobilis peninſula producit. Sedulam tamen Arabes ab omni ævo dederunt operam, ne ſtirpium apud ſe odoratarum notitia ad exteros pertingeret: idque palam eſt in ſolo ture, cujus licet maximum proventum ad provincias vicinas extruderent; arborem tamen ejuſque cultum ſtudioſè celabant, cum tanquam Numini ſacram venerarentur, certiſque tantum, ac religioſis familiis inciſionem caudicis committentes, ne conſpectum quidem ejus profanis indulgerent. Hinc ille circa turiferæ arboris faciem veterum ſcriptorum diſſenſus, aliis eam folio pyri, terebintho aliis, aliis lentiſco ſimilem tradentibus. Juba Rex, iis voluminibus, quæ ſcripſit ad C. Cæſarem Auguſti filium, fama Arabiæ, ut loquitur Plinius, ardentem, eandem arborem intorti eſſe caudicis retulit, ramiſque aceris Pontici; quæ omnia ex Arabia venientes legati incertiora fecerunt, utcunque virgis arboris in Italiam commeantibus. Nec minor veterum de Myrrha diſcrepantium ſententiarum conflictus obſervatur. Arborem ejus Juba Oluſatri ſimilem tradidit, nonnulli Junipero compararunt. Folium quidam olivæ contulerunt: liquorem ipſum myrrhæ è turifera arbore prodire memorabant. Ut haud immeritò expreſſa *Plinio* vox ſit: „Res in Arabia geſſimus, & arma Romana in magnam ejus partem penetravere. C. Cæſar, Auguſti filius, gloriam „indè petiit, nec tamen ab ullo, quod equidem ſciam, Latino „facies arboris tradita eſt.„ Eandem in cognoſcendo Balſamo difficultatem experti fuere veteres, cum jam ad Judæos, & Aegyptios tranſlata planta, regiis tantum in hortis impenſo ſtudio coleretur. Hodiè, quando Chriſtianos, non propter animi curioſi ſagacitatem; ſed religionis diſſidium, hoſtili affectu perſequuntur, quis ſperet, quicquam apud Arabes accuratiùs ab iis perveſtigari poſſe? Vix Solymis liberius oculos circumtuliſſe advenæ Chriſtiano impune ſit; quantò minus in regione illa, quæ Mahometis incunabulis, & ſepulchro, venerabilis præcipuè ſectæ ipſorum habetur. Cœtus peregrinantium hominum, etiamſi communibus ſacris addictorum, denos ultra dies apud ſe non ferunt; adeòque ne diutius ſubſiſtant, pu-

blico

blico Setiffi edicto faceſſere jubentur. Primum Balſami plantas è patrio ſinu ad exteros detuliſſe ferunt, Sabæis Arabibus imperantem Reginam, cum eas Salomoni, ſapientiæ fama longè clariſſimo regi, inter alia pretioſa munera dono daret. Cujus rei cognitionem, etiam Joſephi Hiſtorici ævo, nondum memoria Judæorum temporis diuturnitas exemerat. Attamen erraſſe largiter Joſephum contendunt, quod imperatricem Sabæorum, γυναῖκα βασιλεύουσαν τῆς Αἰγύπτου ϗ τῆς Αἰθιοπίας, regnantem apud Aegyptios & Aethiopes mulierem ſcripſerit, quum neutra harum regionum aromatum divitiis, auri, gemmarumque metallis olim claruerit. Neque Aegyptus in اقاصي البوهي finibus terræ priſcis cognita ſit, unde reginam illam veniſſe perhibet ſcriptura. Neque Aethiopia, quæ in Africa ad Auſtrum, & Occidentem ſe porrigit, Balſami unquam productione celebris fuit. De Aegypto Joſephum difficulter excuſem; facilè de Æthiopia. Hujus enim nomen commune eſt locis omnibus ſub fervido Sole poſitis, quibus, ut Cari noſtri verba uſurpem,

Degunt nigra virum, percoctaque ſecla calore.

Itaque veri ſimile eſt, ad Aſiaticos reſpexiſſe Joſephum, non Africanos Aethiopes, quibus Arabes illi εὐδαίμονες haud accenſentur. In ſacris utique ſcriptis, Græci codices Imperatricem illam, βασίλισσαν νότου, Reginam Auſtri deſignant; ſed Judææ reſpectu, idque communi Aethiopibus terrarum ſitu. Preſſiùs autem Arabum libri الملكة التيمن, meliket el tiamen, Reginam Tiaman, ſive Jaman nominant, qua appellatione etiamnum, Arabia Felix omnis, & præcipuè qua parte ad latus Mechæ dextrum ſe diffundit hodie gaudet. يمين Jemin enim dextram ſignificat. Iterum Arabibus Balſami ſtirpes ſubduxit Caitbejus, quibus hortum Aegyptium Mathariæ exórnaret, Arabia tota bello domita, ut recentiore annalium fide perhibetur. Hunc proreges deindè Aegypti plures ſecuti, pro ut ſingulos aut curioſitas humani ingenii, aut omnia involandi aviditas impulit. Collectum è Balſamo ſuavem liquorem, ab antiquiſſimis ſeculis, ad Perſas, & Syros ante detulerunt Arabes, quam in Regios Palæſtinæ, atque Aegypti hortos planta recepta

 fuit

fuit: adeoque nobile illud vulneribuſque levandis expetitum צרי ſeri, quamvis communem reſinæ ſignificationem præ ſe ferat, à montibus Gilead (non ſemel annuentibus divinis literarum monumentis) aliis cum mercibus in Palæſtinam aſportatum, hoc ipſum ex Arabia profectum Opobalſamum fuiſſe, claris auctoribus perſuaſum eſt. Ibant ex Arabia Felici mercatores frequenter Damaſcum: nec longius a Sabæis ad ipſum Hierichuntis φοινικῶνα, ſeu palmetum, quàm dierum quinque iter, metitur Strabo. Cur autem Theophraſti ævo, & vigentibus imperii Romani rebus, Balſami curam ſuſque deque habuerint Arabes, in obſcuro vetuſtas premit. Probabile tamen eſt, cum & Theophraſto ſuperſtite, in Syriæ Palæſtina ſtudioſè jam excoleretur, & Cæſarum tempore Balſamum ſereret fiſcus, neque unquam numeroſior ante planta fuerit: imò ſic propagatos in Iudæa balſamiferos παραδείσους aſſerat Solinus, ut latiſſimis etiam collibus Opobalſamum exciperetur: adeoque ab Arabibus non amplius peteretur, aut operæ pretio merito vendi inter Aegyptios, Syroſque non potuerit, ab iiſdem ad Perſas, Indoſque propinquos fuiſſe delatum. Quin, cum ex aliis odoratis mercibus abundè quæſtus afflueret, contingere potuit, ut labori parum utili ſuperſederint Arabes, qui tenui lentèque mananti lacrymæ, circa ſingulos ramulos ſub ardenti ſole colligendæ, atque abſtergendæ impendendus erat, præſertim cum, auctore Strabone, ἀργοὶ καὶ ῥάθυμοι τοῖς βίοις, ſegnes eſſent Arabes, vitamque curis & moleſtiis ſejunctam agerent. At mutarunt ſe deinde rerum memoriæ. Nam, ut ſuperius memini, cum gravi bellorum turbine, tum Palæſtina, tum Aegyptus affligeretur, jamque perditis cultoribus, alieno in ſolo non infeliciter hoſpitatæ Balſami plantæ, penitus periiſſent: excitavit iterum Arabes ad cultum pretioſæ ſtirpis, amiſſi proximis in provinciis Opobalſami deſiderium. Longè verò magis, ex quo tempore crebris Luſitanorum, Belgarum, Anglorum, in ſinum Perſicum navigationibus, maximam partem in Europam avehuntur gemmæ, & aromata, quibus Syriæ, & Aegypti emporia quondam Arabes ditabant, indigenis mercibus, gummi, olibano, mirrhæ, balſamoque diligentiorem operam navant. Has quocunque poſ-

poſſunt pretio, Perſis, & Meccam, quotannis commeantibus mercatoribus divendunt. Concurrit in Ægyptum è variis imperii Turcici regionibus, ingens hominum multitudo, ut ex veteri inſtituto, ſolennem verſus Meccam peregrinationem celebret, adeòque جمل الكسوة deportationem veſtis. Sic enim apellant ex ſerico viridi, auroque pictum undique velum, quod præter alia ad Seriffum munera Byzantio mittit Imperator, ut Mahometis in Medina ſepulti monumentum cingatur. Init profectionem Caravana, ſive cœtus peregrinantium, die decimo poſt Ramadani menſis feſtum, quadraginta in abitu tranſigens, totidemque in reditu. Defert ſecum in Cahirum Aegypti veſtem Mahometis veterem, cujus pars Byzantium ad imperatorem remittitur cum muneribus; partem prorex Aegypti ſumit, atque inter proceres urbis dividit. Inter alias autem merces, & textiles è Xylo ſericoque ſubtiliſſimos pannos, Opobalſamum afferunt mercatores, Balſamique fructus, & ramos. Simplici omnium, & conſtanti aſſertione, a quo tempore Selimus Imperator in Aegypto atque Arabia rerum potitus eſt, nullo non anno feſtiva ea peregrinatione, tum præpotentibus Turcarum monarchis, eorumque præfectis Opobalſamum à Seriffo transmitti, tum in Mecca, & Medina, à quàm plurimis emptum, in ampliſſimi imperii urbes nobiliores deferri: quæ mihi quidem, & quotquot jam diu exactis annis in Cahiro Aegyptio degerunt Europeis hominibus certiſſima ſunt. Ramuli Balſami quos عود البلسان lignum Baſami, adeòque cum Græcis ξυλοβάλσαμον appellant, teretes ſunt, & recti, nodulis inæqualiter obſiti, externo corticis colore ſubrubro, interno viridi, ligno candicante, medulloſo, ſuavem Opobalſami odorem artriti fractique reddentes. Quamvis illius, dum ſub inclementi ſole longo advehuntur itinere, multum ante reſolvitur, quàm in Aegyptum ramuli perveniant: plurimùm, antequàm in Europam: niſi recenter empti, ex Alexandrino portu ſecundantibus ventis citiùs adducantur. At fructibus, quos حب البلسان, baccas Balſami, adeoque καρποβάλσαμον nuncupant, ſingularis eſt magnitudine figura, coloreque cum Terebinthi fructibus ſimilitudo. Calyculo innituntur exili, à ro-

rotundo ventre in utrumque extremum leviter attenuati. Membrana velantur exterius nonnihil ſtriata, fuſcoque rubore decolorata, exili: reliquis indumentis denſioribus, ſub quibus ſemen aſſervatur, flaveſcente melleoque ſucco uberatum. Linguam guſtantis blando amarore atque acrimonia vellicant, & ſuavi Opobalſami halitu odoratum demulcent. Rugoſior ſeneſcentium facies, jamque exhauſto vetuſtorum liquore, ferè inanes intus folliculi deprehenduntur; jucundo tamen ſi terantur odore, conſumpti ſucci grata veſtigia diutius manifeſtant. Afferuntur hi fructus nonnunquam ſatis integri, ut non in Aegypto tantùm terræ commiſſi germina promant; ſed in hoc pariter inferioris Italiæ tractu, non ſemel plantas aliquot dederint Danioto noſtro, diligenti feliciqve ſtirpium exoticarum cultori, cum Illuſtriſſimi Dominici Mori Tarviſinum prædium, plantis lectiſſimis exornaret. Viderunt apud ipſum vegetam Balſami ſobolem, Eminentiſſimus Cardinalis Aldobrandinus, Petrus Aſſelineus, & Gulielmus Sohierus, ille medendi peritiâ, hic Attica eruditione, florumque venuſtiorum ſtudio non è multis, manantem è folii decerpti pediculo fragrantem liquorem odorati. Conſpectum mihi optimæ notæ Opobalſamum, antequam in Orientales proficiſcerer provincias, Venetiis, apud Illuſtriſſimum & Excellentiſſimum Joannem Juſtinianum, nunc pro Sereniſſima Republica Veneta ad Ferdinandum tertium Rom. imperatorem legatum. Apud Pompejum Sprechium, virum optimum, atque inter Venetos aromatarios peritiſſimum. In Aegypto deinde apud Othomanum Abutalibem, Muſtafæ proregis vicarium, quod eo ipſo anno dominus à Seriffo Arabum dono acceperat. Reſina autem erat liquida flaveſcens, pellucida, odore ſupra terebinthinam, eximiaque ſuavitate grata. Sinceritatem ejus, an adhuc illibatam judicaret, cum ſciſcitarer, guttam liquoris, aquæ amplo in vaſe detentæ, inſtillabat, quæ momento diſparens, mox tenui atque albeſcente pellicula, ſuperficiem totam obducebat, quam cultri cuſpide iterum collectam educebat totam, ſpiſſiorem, inodoram, & manifeſto coloris diſpendio lacteſcentem. Frequentius porrò ſingu-

lis

[illegible]s annis ex Arabia delatum in Cahiro vidi, & examinavi, præcipue facem prælucente Illuſtriſſimo civium Venetorum conſule, Aloyſio Cornelio, viro cum antiquitatum Aegyptiarum diligentiſſimo inveſtigatore, tum Opobalſami, quod ſæpius in patriam mittebat, acri pariter, ac docto cenſore. Deferebatur à mercatoribus in lagenis, quibus derepentè apertis, qui nares admovebant, prodeuntem à liquore acrem halitum, vix præ moleſtia ſuſtinebant. Hujus quod ſuperiora vaſculi occupabat, tenuius ſemper, liquidius, clariuſque notavi; idque ſejunctum a partibus reliquis, vitroque puro conſervatum, halitu mox gratiore ſe commendabat. Minus clarum, ac tenue, quod medio vaſis continebatur, eoque minus adhuc, quod fæcibus proximum, nidore quodam injucundo fragrantiam odoris violabat. Legitimum ſincerumque judicabatur Opobalſamum, cujus gutta aquæ indita, mox per ſummum ejus tenuem in telam expandebatur, ſtyli deinde acumine integrè recolligebatur, evidenti pallore lacteſcens: quod odorem cum allati recenter Balſami fructibus, & ramulis eundem ſpirabat, amarore, & mediocri acrimonia linguam guſtantis perſtringebat. Cujus gutta lacti inſtillata, per ſuperficiem celeriter diffundebatur, cumque ſtylo revocaretur, concreti ſecum lactis portionem ducebat. Denique veſte excepta gutta, quo primùm inſederat orbe perſiſtebat, neque in latum profundumque ſe ſpargebat, ſicque vel humida etiamnum, tepidâ ſubindè admotâ, frictuque leni tollebatur, vel ſiccata, digitorùm impulſu abſcedebat. Hoc non Veneti tantum noſtri; ſed Galli, Siculi, Angli, Belgæ, confidenter ſibi comparabant, cum non aliud, meliuſve foret, quod Theriacæ miſcebant Medici, qui in Moreſtano Cahiri pro imperatore Turcarum antidotum Andromachi componebant. Impellebat eos præcipuè quod ad virulentos ſerpentium morſus nihil efficacius pollere uno ore teſtarentur Arabes, apud quos frequentes eſſe has feras, καὶ δήγματα ἔχοντας ἀνήκεστον, præter alios è veteribus, Strabo prodidit. Ad peſtilentis utique veneni vim, aut abarcendam, aut domandam, haud ſcio, utrum hoc ipſo, de quo loquor, balſami ſucco, inter magnates Aegyptios, vel

uſu

uſu receptiùs, vel æſtimatione majus quicquam fuerit, cum nullo non anno, vel Tunetenſium, vel Byzantinis triremibus, Alexandriam primò, deindè & propinqua in oppida, lues inveheretur. Aſſumunt, aut ſimplicem liquorem, aut quod utilius eſt, pulvere probati adverſus peſtem medicamenti, largiore doſi permiſtum. In publicum prodeunt, nares eodem, & pectus, ſive præcordia delibuti: adjectoque Agallocho, & ambra, hypoglottides parant, quas ore diutius circumferant.

Mihi quoque volupe fuit, cum medicinam inter Aegyptios facerem, grato hoc, & familiari proceribus medicamento, frequentius uti. Expertus autem ſum eximium, & ſalutare, ad graves lienis, renumque obſtructiones ſummovendas: Ad impediendam, ſiſtendamque pulmonum putredinem maximè profuit, ſyrupo ſymphyti maculoſi dilutum, & arteriæ aſperæ crebro linctu inſinuatum. Compertum mihi idem ſucceſſu ſingulari, in Al Manſore equite Arabe, diuturno renum ulcere laborante, cum id florum hyperici, roſarumque pulvere denſatum, boli forma ſumeret. Quantum purgandis, glutinandiſve vulneribus Naturæ opitularetur, magnis experimentis, etiam in vulgo percrebuit: noruntque rem optimè ludiones Ægyptii, cum ſtipem à plebe, horridioris ſpectaculi motu facilius impetraturi, laterum, brachiorum, pedumque cutem, plurimis hinc inde ſagittis ſibi tranfigi patiuntur. In variis denique chronicis morbis quid præſtet, & quibus in cuticulæ cura blandiatur, Proſper Alpinus libro de Plantis Aegyptiis, pluribus complexus eſt.

Hunc itaque tam excellentem liquorem, à Mauro ſibi oblatum è Mecca redeunte, pretio admodùm tolerabili, emit in Cahiro vir honeſtiſſimus Coſmus de Nigris, per annos viginquatuor Venetæ nationis in Aegypto pharmacopœus, integritate vitæ & artis ſuæ peritia inſignis, quippè cui penitiſſimè cognitum erat, hunc eundem eſſe Balſami ſuccum, quem tot exactis annis clariſſimi Venetæ, Gallicæque nationis conſules, & eorum Medici, modis propoſitis prius examinatum, patriæ proceribus, & amicis tranſmiſerant. Venetias reverſo Coſmo,

mo, non opus erat de hac nobili merce, ſuſpenſa, ut aiunt, hedera: protinus enim emptorem nactus eſt, à quo deinceps Antonius Manfredus, & Vincentius Panutius, pharmacopœi Romani, Opobalſamum hoc, in theriacæ componendæ uſum conſecuti ſunt. His verò concinnata jam antidoto, quas turbas dederint invidi æmuli, tetigi ſuperius. Quorum ob pervicaciam factum eſt, ut tantum non projecti cum theriaca liquoris partem, opera reverendiſſimi Epiſcopi Tomaſini, Patavium ad me curaret Baldus Baldus, vir animi, ingeniique cultu laudatiſſimus. Poſtulabat, ut poſthabitis amicitiæ lenociniis, quid de liquore judicarem, libere, & confidenter proferrem.

Mihi nefas viſum eſt, æquiſſima petenti, obſequium haud præſtare, correptamque avidè, quamvis etiamnum familiarem oculis, naribus, & palato lacrymam, obviis mihi domi, & apud amicos, balſamicis reſinis comparavi, & poſtquam notis omnibus ad amuſſim exactis, animi ſententiæ reſpondere comperi, legitimum Arabici balſami ſuccum, ipſumque adeò cognitum antiquis Opobalſamum pronunciavi, & ob eandem tum ſubſtantiæ, tùm qualitatum facultatumque rationem in præſenti publicè pronuncio, & obteſtor. Ut autem è ſolidis ducam fundamentis, idem eſſe Arabum, & quod priſcis innotuit Opobalſamum, Dioſcoridem veluti Cynoſuram ſequar, Galeno judice, τῶν περὶ ἰατρικὴν ὕλην σπουδασάντων οὐδενὶ δεύτερον, eorum qui circa materiam medicam verſantur, nemini ſecundum: eodemque auctore omnia perfectiſſimè complexum. Utpote, qui ſingulis notas addiderit, quibus probatiora a vilioribus maximè diſtingui poſſunt. Non deflexit ab hoc ſidere oculos Abenſina, inter Arabes ſive numine, ſive nomine verè quondam princeps: quamvis barbarus ejus interpres, plurima vitioſè Latinè tranſtulerit, nulla non interpolaverit, quædam negligenter omiſerit. Dioſcorides itaque libri primi de materia Medica, capite decimo & octavo ſic infit,

Βάλσαμον τὸ μὲν δένδρον ἐστὶ μέγεθος λυκίου, ἢ πυρακάνθης βλέπεται.

 Bal-

Balſamum quidem arbor, ſecundum magnitudinem lycii aut pyracanthæ cernitur.

Natum apud Arabes Balſami nomen, apud quos nata planta; neque à Syris, Aegyptiis, Græcis veteribus, ac Latinis alteri propriè ſtirpi tributum fuit. Recentiores tamen, audaculi nominum uſurpatores, & alpeſtre ledum, & æmulos præcipuè Opobalſami liquores ab Indis petitos, & quicquid oras vulnerum efficaciter jungit, ſive ſimplicis naturæ ſuccus, ſive miſtus ſit, balſami nomine inſigniunt. Arborem aſſerit balſamum Dioſcorides, & ante ipſum Theophraſtus, ſed exiguam, & fruticis potiùs humilitate ſummiſſam, utpote, quæ Lycii aut pyracanthæ altitudinem, id eſt, pauculorum cubitorum menſuram haud excedat. Abenſina, قامتها قامة شجرة العضض, altitudinis arbuſculæ Lycii tantum meminit.

Tale Arabicum noſtrum eſt, ut confirmant quotquot illud in natali terra conſpexere; adeoque verè Strabonis ſenſu φυτὸ θαμνώδες, planta fruticoſa, ultra liguſtri, aut cytiſi adoleſcentiam ſeſe non extollens. Magnitudinem tamen variat, non alimenti ſolùm ubertas; ſed etiam cultus, atque; ut Theophraſtus ſuggerit, ἡ τῶν ῥάβδων τομὴ, ramorum amputatio: *quum* fieri nequeat, crebrius coercitis frondibus, ut ſatis ſeſe explicet plantæ germinantis impetus. Subjicit porrò Dioſcorides.

φύλλα ἔχον ὅμοια πηγάνῳ, λευκότερα δὲ πολλῷ, καὶ ἀειθαλέστερα.

Folia habens ſimilia rutæ, candidiora verò multo, & perpetuò magis virentia.

Comparatio foliorum balſami cum rutâ, optimè in Arabicam plantam expetit. Fundamentum ſimilitudinis, partim in ordine foliorum locatum eſt, partim magnitudinis diſparitate. Impar enim eorum conſeſſus eſt, ternorum, quinorum, ſeptenorum, tum extremum cauliculi ſui quod occupat, cæteris amplius eſt, à quo reliqua ex oppoſito ſe ſpectantia, quò remotiora ſunt, eò contractiora ambitu cernuntur. Forma ipſa foliorum à rutaceis aliena non eſt; rei tamen herbariæ periti qui

qui oculis uſurparunt ſingularem in ea cum terebintho, & lentiſco convenientiam deprehenderunt. Colorem in foliis ruta multò candidiorem aſſerit Dioſcorides. Theophraſtus ſimpliciter ἔκλευκον, exalbidum: Abenſina اضربها الي البياض vergere ad albedinem ſcripſit.

Varietatem hanc coloris, & cultus parit, & locorum mutatio. Major equidem in ſylveſtri balſamo foliorum candor eſt: minor in hortos tranſlati. In Aegypto educati jam ſaturatior, magiſque lætus viror exiſtit: maximè illius, quod in Italiæ hoc tractu, è ſeminibus Danioto noſtro pullulavit. Diſcrimina eadem etiam propinquioribus è locis in hortos admiſſæ patefaciunt plantæ, erigerum, polium, verbaſcum, dictamnus Creticus, potentilla, medica marina, aliæque plures. Denique perennantibus magis foliis præditum eſſe balſamum, imò Theophraſto auctore ἀείφυλλον, dubium non eſt, climate Arabiæ perpetuo ſtirpium virori favente. Non indulget eum aliarum regionum acrior hyems: ut etiam in Aegypto viciniore, folia per Septembrem Balſamo defluxiſſe viderit Bellonius; ſed cujus nova jam cum foliolis germina juventæ ſpem redintegrabant.

Γεννώμενον ἐν μόνῃ Ἰουδαίᾳ κατά τινα αὐλῶνα, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ.

Genitum in ſola Judæa in quadam valle, & in Ægypto.

Vallem hic intelligendam eſſe Hierichuntis, Strabone, Juſtino, & Joſepho auctoribus perſuademur. Erat ea montibus undique veluti muro, caſtriſque clauſa, & inſignem ob amœnitatem, ſylvarum palmas ferentium amplitudinem, cultumque duobus in hortis balſamum, digna Archelao viſa, quam alterius regia ſede exornaret. In ea valle ſola balſamum fuiſſe, cum Theophraſto refert Dioſcorides, colligitque pretii inde magnitudinem Strabo, ὅτι ἐνταῦθα μόνον γεννᾶται: quoniam ibi ſolùm naſcitur. Neque implicat rem Joſephus, qui & Hierichuntis vallem balſami feracem ſcribit, & Engadinum agrum egregia complecti palmeta, & opobalſamum. Quamvis enim haud unum Engadi, & Hiericho locum deſignent; notum tamen eſt, ex D. Hieronymo, Euſebio, aliiſque claris auctoribus,

bus, in Hierichuntis aulone comprehenſum fuiſſe Engadi vicum: Joſephumque adeò ab urbe præcipuâ Hierichunte balſami hortos deſignaſſe, quamvis duobus, nec multum tamen diſſitis locis ſejungerentur. Galeni tamen ævo, non una tantum in valle; ſed diverſis Palæſtinæ locis obvium fuiſſe Balſamum, cùm & Sagadini meminerit, & ὄντων ἐν ἄλλοις χωρίοις Παλαιστίνης, eorum quæ in aliis Palæſtinæ regionibus, credere par eſt, ſimul cum lucri cupiditate, plantæ colendæ ſtudio creſcente.

In Aegypto etiam naſci balſamum addit Dioſcorides, veroque ſimillimum eſt, à Ptolomæis, & potiſſimùm Cleopatra, cum teſte Plutarcho Judææ regionem balſami feracem à M. Antonio triumviro in donum accepiſſet, tranſlatas in Aegyptum fuiſſe plantas, in luxum, & delicias diffuſæ mulieri, multis nominibus expetitas. Imò placuit earum cultus ad noſtra uſque tempora, quoniam dominantibus in Aegypto Caliſſis, & præcipuè rem publicam adminiſtrantibus hodiè proregibus, ſive Baſſis, non è Palæſtina quidem; ſed Arabia frequenter repetitæ fuerunt. Abenſina Aegyptiam adeò nominat plantam balſamum, gignique tantum, ait, in loco يقال له عين الشمس, quem appellant oculum, aut fontem Solis. *Imò illo* ipſo, quem المطهرة, locum luſtrationis Chriſtiani Aegypti indigenæ nuncupant, non tam ad corporis, quàm animi ſcabitudinem expiandam, religione celebrem fontem exhibens, cujus ſalutaribus rivulis peregrinam hanc, nobilemque balſami ſtirpem inſigniter profeciſſe, etiam adverſa Chriſtianæ pietati pectora non diffitentur.

Periiſſe autem in Palæſtina jamdudum balſamum, publica magis fama divulgatum eſt, bellis atrocibus cum ipſis hortis cultores perdentibus. Periit ſanè frequentius in Aegypto, quia proregibus, qui paucis annis ad clavum imperii ſedent, ſæpe nihil minus quàm balſamum curæ eſt: preſertim ex quo lignum ejus, & fructus, & liquorem copioſius Arabia ſuppeditavit. Cæterùm quod olim de Palæſtina Theophraſtus, id de Aegypto multo magis accipiendum eſt, ſylveſtre in ea Balſamum nuſpiam repertum. Nec favet ſatis plantæ regionis ha-

bi-

bitus, quippe quæ non collibus acclivis; ſed ab utraque Nili ripa in planiciem æquatur.

Διαφέρον αὐτὸ ἑαυτοῦ τραχύτητι, καὶ μήκει, καὶ ἰσχνότητι λέγεται γοῦν τὸ λεπτὸν, καὶ τριχῶδες τοῦ θάμνου, θεριστόν. Ἴσως, διὰ τὸ εὐχερῶς θερίζεσθαι ἰσχνὸν ὄν.

Præſtans à ſe ipſo aſperitate, & tenuitate. Dicitur itaque tenue & capillaceum fruticis, demeſſile; forſan quia facilè demetatur, gracile exiſtens.

Scribit eadem Abenſina, يختلف بالخشونة والطول والرقة præſtat, inquit, aſperitate, altitudine, & exilitate ſua; quamvis interpres Latinus verba hæc omiſerit. Atque hanc etiam in ramis Arabici Balſami varietatem facilè deprehendet, quicunque faſcibus illius Meccano itinere in Cahirum delatis, manus oculoſque admoverit: imò vel uno in faſce differentes amplitudine, aſperitate, atque exilitate frondes agnoſcet. Quamvis enim verè Theopraſtus, ὅσα τὴν οἰκείαν χώραν λαμβάνει, μᾶλλον δύναται, τὰ γένη διατηρεῖν: magis ſervare genera ſua poſſe, quæ familiarem ſibi locum nanciſcuntur. Aſperior tamen, etiam conſtante ſibi ſpecie, balſami habitus fuerit, ſi parcior aridam terram humiditas temperet, aut de tenuiore alimento plus juſto ſubducant, illa ut cum poëta loquar

— *æſtivi radiantia tela diei.*

Nutrimentum item æqualem ſicci humidique miſturam haud obtineat. Lætius balſami incrementum eſt, cum frequenti cultu, ſylveſtrem, ut ait Maro, animum exuit. Ἀθροωτέρα γὰρ εἰργασμένων ἡ βλάστησις: plenior enim magiſque conferta cultorum germinatio.

Accedit etiam magnitudini pluſculùm, quotieſcunque ſucci plenum terræ altricis uber, jam rariorem, humidioremque materiam efficit. Exilius conſpicitur, & capillacea ſurculorum tenuitate facilem tonſuram admittit, quod minuta ſobole propagationem ſui conſequitur. Hoc robuſtioris pariter ſtirpis notam exhibet, nec ſylveſtrium moris adhuc oblitæ, quibus inter alia tribuit Theophraſtus, ἐν πολλαῖς εἶναι, καὶ μικρὰς τὰς μονίμους ἀρχάς: numeroſa obtinere, minuta germinum permanentium principia. Quæ verò Plinus hic de balſami ſpe-

ciebus adſtruit, optimè expendit Cl. Salmaſius, vir ſummus, quem in exercitationibus ad Solinum operæ eſt conſulere ipſum.

Τὸ δὲ ὀποβάλσαμον λεγόμενον ὀπίζεται ἐν τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασιν ἐν τεμνομένου σιδηροῖς ὄνυξι τοῦ δένδρου; ῥεῖ δὲ ὀλίγον, ὡς καθ' ἕκαστον ἔτος μὴ πλεῖον ἢ ἑπτὰ χοέας συναθροίζεσθαι. Πωλεῖται δὲ ἐν τῷ τόπῳ πρὸς διπλοῦν ἀργύριον.

Opobalſamum verò dictum excipitur ſub canis ardoribus, inciſa ferreis unguibus arbore. Fluit autem modicum, ſic ut ſingulis annis non plus quam ſex aut ſeptem congii colligantur. Venditur in loco (quo naſcitur) argenti duplo.

Jam liquorem balſami proprium, quem communi ὀποῦ ſucci nomine compellatum innuit Dioſcorides, in quo cenſu habuerint veteres, optimè traditum eſt a Theophraſto. Nam cum propoſuiſſet inſitum plantis humorem, τῶν μὲν πάχος ἔχειν μόνον ὥσπερ τῶν ὀπωδῶν: τῶν δὲ καὶ δακρυώδη γίνεσθαι, καθάπερ ἐλάτης, πεύκης, τερεβίνθου, aliorum craſſitudinem tantum obtinere, ut in ſucculentis: aliorum etiam in lacrymæ modum gigni, ut abietis, pini, terebinthi, & ſimilium. His ſubjungit olibanum, & myrrham, quandoquidem & ipſa, inquit, lacrymæ ſunt: itemque βάλσαμον, καὶ χαλβάνην, balſamum & chalbanam, & ſi quid aliud tale. Hæc eadem εὔοσμα benè olentia ſcribit, utpote quæ πιότητά τινα, καὶ λίπος, pingue quid habent, & unctuoſum, exactiore coctione diſcuſſis partibus aqueis, à quibus odorati halitus obtunduntur.

Δάκρυον itaque ſive lacryma eſt balſami ſuccus, ſed lacryma pinguis, & oleaginoſa, adeòque ab ipſo protinus ortu, γάλακτι γλισχρῷ παραπλήσιος, lacti viſcido, ut refert Strabo, ſimilis. Imò reſina eſt opobalſamum, quam à gummi, (quod ipſum lacrymis pariter annumerat Ereſius ſenex) pinguior, & oleoſa magis ſubſtantia diſtinguit. Hinc reſinarum in modum, & oleo promptè miſcetur, & in flammam ignis contactu facilè ſeſe explicat. Dudum in lucernis adhibuiſſe opobalſamum veteres, & ex iis Eliogabalum perditæ prodigalitatis principem, auctor eſt Lampridius. Inter Chriſtianos item dynaſtas Conſtantinum imperatorem; ſed ſacros in uſus, & religionis

ve-

venerationi dicatum. Abenſina, & cum eo recentiores Arabes omnes, elicitam balſami reſinam دهن dohen nuncupant. Qua voce, licet, ut ſupra ſcripſi, aliquid illini, injungique aptum exprimant, adeòque pinguem, & oleagineum liquorem: imo unguenta ipſa, ut balaninum, cyprinum, myrthinum, liliaceum, non] erat tamen, cur interpres Latinus eam olei magis vocabulo deſignaret, quod زيت zeit, communi loquendi uſu; non dohen nuncupatur: idque etiam de Græca βαλσαμελαίου voce habendum eſt.

Hanc itaque ſubſtantiæ conditionem exactiſſimè refert his quem aſſerimus Arabici balſami liquor. Lacryma enim eſt; ſed reſinoſa, facilè tum oleo miſcibilis, tum inflammabilis igne. Non tantum poſtquam à genetrice planta depluit; ſed in ramulis etiamnum, & ſeminibus obhærens, γλισχρὰ, tenax, & lenta, quæque cum eliquata eſt, turbida viſciditate lacteſcens conſpicitur.

At liquor hic, primùm ipſius naturæ providentia hominibus innotuit, cum ſalutari quadam excretione ſucci redundantis onere ſe levaret, quemadmodum in picea, terebintho, lentiſco, ſimilibuſque conſuevit. Notavit rem inter priſcos auctores Theophraſtus, qui veluti myrrham, & olibanum; ſic opobalſamum etiam αὐτομάτως γίνεσθαι, ſponte fieri, tradidit. Id verò cum paucum admodùm, & lacrymas ſalutares expetentium deſiderio minimè ſufficiens ſit, ars, ſedula naturæ imitatrix, partim perita corticis inciſione, partim ſucculenti ſeminis expreſſione, partim caloris miniſterio liquorem proliciendo, majorem ejus copiam ſibi comparavit.

Inciſionem arboris balſamici declinante jam æſtate in Palæſtina, & Aegypto peractam fuiſſe memorat Dioſcorides,

—— rapidos cum Syrius ignes
Exſerit ——

Abenſina بعد طلوع الشعري post ortum canis id factum confirmat, tempore ſatis huic operi convenienti. Tolerabilior enim tunc circa plantam mora, cum ſpirantibus ab Aquilone jucundis auris, æſtus aeris miteſcit; cum ſuccus à ſole, dum circa Tropicum æſtivum verſatur, optimè concoctus, vali-

lidusque etiamnum calor eſt, qui ſpiramenta balſami laxet, & exſuperantem humorem ad exſudandum compellat. Non obligant ſe tamen Ephemeridum legibus Arabes. Nam cum ſtirpes balſami validas poſſideant, æſtatem præterea ſex menſium ſpatio productam, non ſemel; ſed ſæpius eas ad lacrymas fundendas incitant.

Percuſſas quoque in Palæſtina ter omni æſtate fuiſſe refert Plinius, cum major eſſet ſucci colligendi aviditas. In Aegypto, vel menſe Martio artificem plagam admiſerunt. Nec ſumma tantum flagella petunt inciſores; ſed etiam ſtipitem, atque ut Theophraſtus loquitur, καὶ τὰ στελέχη, καὶ τὰ ἄνω.

Inſtrumentum quo cortex balſami ſolvebatur, ungues fuiſſe ferreos, tradit cum Theophraſto Dioſcorides. Abenſina ſimpliciter يشرط بحديد vulnerari ferro ſcribit. Uſi alias vitro antiqui, & ut Joſephus teſtatur ὀξέσι λίθοις acutis lapidibus. Arabibus recepti ſunt eburnei cultelli, ut minus penetrabile, minuſque noxium vulnus faciant. Nec ferrum tamen odit natali in ſolo educata arbuſcula. Ab eo enim quemadmodum ſuperfluorum amputationem; ſic plagam etiam, quæ clementi impulſu corticem tantum dividit, abſque diſcrimine patitur. Itaque de validiore ferri vi, accipienda Taciti verba, & de vulnere quod in lignum, & medullam, adeoque vitalia adactum fuerit.

Facta corticis ſolutione, ſequitur lentæ, tenuique ploratu manantis lacrymæ collectio, eaque non paucis ab illato vulnere diebus; ſed ut Theophraſtus meminit ὅλον τὸ θέρος, æſtatis decurſu toto. Stillantem à planta liquorem vaſculis, & conchis parvis, ut ait Strabo, exceperunt veteres, defluentis ejuſdem aut hærentis abſterſionem lana perficientes. Abenſina يجمع ما يرشح بقطنة colligitur, inquit, id quod exſudat goſſipio. Faciunt idem Arabes, nec dubium munditer ſic haberi, & inquinamentis minus obnoxium fieri.

Per ſeminis expreſſionem collectum olim opobalſamum, nec purum ſatis, nec ſincerum fuiſſe, non difficulter perſuadeat Plinius, qui miſturam ejus cum ſtillatitio, adulterii crimine infamat. Recepta magis ſubſequentibus ſeculis opobalſami

per

per ignis operam collectio, ramuſculis & ſarmentis demeſſis, & aquæ incoctis. Prodidit eam dudum ex Arabibus ipſis Meſuè, clariſſimus Medicus, & Damaſco patria locis balſami natalibus propinquus. Certiùs eandem aſſerebat, è primariis Cahiri Medicis, Ahmet Habibus Luſitanus, Cl. Ludovici Mercati olim auditor, qui repetita peregrinatione Meccam, & finitimas al Jamini provincias luſtrarat, & maximam liquoris partem elici ramis, frondibuſque plantæ (quo tempore plenior eſt, gemmuliſque prominentibus formoſior) demeſſis, conciſis, & contuſis. Demitti eos in vaſa ampla, aqua a ſubjecto igne jam calente plena: tumque leni decoctione, pinguem; aëriumque ſuccum aquæ ſummum petere, quem cochlearibus curioſè ſeparatum, calentem adhuc vaſis lageniſque recondunt. Cum nihil amplius in aquæ ſuperficiem effertur, exemptam congeriem, ut ſuperſtes humidi reſinoſi portio, violenta compreſſione elidatur, torculari ſubjici. Qui decoctione blanda ſic eductus eſt liquor, eum poſtquam per ætatis veluti gradus ad vigorem pervenit, tum qualitatibus, tum agendi viribus ſtillatitio proximum eſſe; tenui tantum amariuſculi ſaporis, & fragrantiæ remiſſioris diſcrimine relicto. Sequioris autem conditionis commemorabat, quod à coctione frondibus expreſſum, valida coactione terreis ſimul partibus propulſis. Facilius denique, citiuſque ſic opobalſamum colligi, quam lento guttæ ploratu, non tam ob ſucci levitatem, quàm ejuſdem in ramulis etiam extremis foliorumque nervulis ſingularem ubertatem, ſecus atque in aliis plantis, reſinas propinquis in montibus eliquantibus, obtinere deprehendimus. Apud Indos, quid in odoratis hujuſmodi reſinis colligendis fiat, à Monardo jamdudum, aliiſque recentioribus proditum eſt.

Sed revertimur ad Dioſcoridem, qui de ſtillatitio locutus cum Theophraſto οὐκ εἶναι πολὺ τὸ ῥέον, non eſſe multum, inquit id quod fluit, cum ſingulis annis, non plures, quàm ſex ſeptemve congii colligerentur: quæ non immeritò Cl. Salmaſio mira videntur. Quamvis enim Alexandri Magni ævo, quo Theophraſtus vixit, in utroque Palæſtinæ paradiſo, quatuordecim hemichoeæ; id eſt, ſeptem congii annuo proventu

complerentur ; vero tamen ſimilius eſt , longè majorem ejus copiam fuiſſe Dioſcoridis ætate , qui vel paulò ante Plinium vixit , vel eidem , ut eruditis quibuſdam viſum , σύγχρονος fuit, cum non Græcis tantum, & Aſiaticis; ſed Romanis, vigente jam cum imperio luxu , expeteretur: adeòque ex re ipſa lucri certitudo publicam magiſtratus curam excitaret , & Dioſcoridem hic ; nòn quid opobalſami annus tempore ſuo tulerit, ſed quid Theophraſtus ſcripſerit, ſpectaſſe. Non minus ſuſpectum eſt, cum de Aegyptio loquitur Abenſina, interpretem Latinum quinquaginta librarum mentionem facere uſque ad ſexaginta, quod pondus parum abeſt a ſeptem congiorum menſura , quam reglis Palæſtinæ hortis cum Theophraſto adſignarat Dioſcorides. Equidem ſummam hanc non determinat codex Arabicus Medicæus; ſed apertè, مما يجاوز في السنة ارطالا, non permeant in anno aliquot libræ. Eſt autem retolo , Giggejo quidem libra duodecim unciarum ; in hodiernis tamen Aegypti Fagamiis ſeu Aromatopoliis , pondus centum & quadraginta drachmarum. Itaque cum nihil hic determinatum agnoſcam , hortique al Mataharia non adeò laxum ambitum ſciam, iterpretis veſtigia nec ſequor, nec aſſequor. Equidem Plinii ævo , abundantius apud Judæos opobalſamum proveniſſe, dubium ex eo non eſt, cum validiores, majoreſque ſcribat tunc fuiſſe plantas, & ter omni ætate percuſſas. Largior item ſeculis ſequentibus copia reperta eſt , cum ex Aegyptiis fundis, ut refert Anaſtaſius Bibliothecarius, templa Romana centum & ſeptuaginta Opobalſami libris, Conſtantini imperatoris beneficio fruerentur : quamvis probabilius ſit, cum Aegyptus alendo balſamo parum idonea ſit , neque alibi quàm intra Matahariæ conſeptum plantam educaverit, aſſiduo cum propinquis Jamini populis commercio, liquorem illius prædiis Aegyptiis affluxiſſe.

Quid Arabes tandem ? apud quos, licet odoratæ hujus reſinæ annuam συλλογὴν , certa definiri menſura non liceat; inſignem tamen eos opobalſami proventum hodiè poſſidere , tam emolumentum arguit ingens , quod ex locatis balſami arbuſtis ad Seriffum redundat; quam mercatorum multitudo, qui ſingulis an-

annis, in Perſici, Turcicique imperii provinciis illud diſtrahunt. Ex eo verò minimum eſt τὸ αὐτόῤῥυτον, quod ſponte naturæ laxato, ruptove cortice manavit: exiguum item tenuior ſtillatitii per inciſionem educti portio, & veluti flos, regiis tantum, magnorumque procerum manibus deſtinatus. Major autem ejus, quod repetito caudicis frondiumque vulnere fluxit: præcipuè quod ignis miniſterio comparatum, cujus maximam colligi partem Habibo auctori acceptum refero. Longè profectò ampliorem Opobalſami copiam Arabes promerent, ſi Europæorum ſtimulis ad culturam numeroſarum ſtirpium ejus incitarentur. Nunc quandoquidem ſuccedaneis antidota inſtruere uſus obtinuit, adeoque pauciſſima Opobalſama expetantur, & cognoſcantur, ſatis habent Arabes, ſi tantum odorati hujus ſucci colligant, quantum magnatibus ſatis eſt, & facilis emptor abducere denuò, venumque præbere poteſt. Oblatum illud tamen ultrò Venetis mercatoribus, ſæpè cum in Aegypto degerem vidi, neque inopiam ejus incidiſſe memini, præterquam in publicis provinciæ turbis, quæ Anno ciↄ. ıↄc. xxxı & ſequentibus, Arabes & Seriffum involvebant.

Olim, ut cum Theophraſto refert Dioſcorides, argenti duplo rependebatur, cum prodiga odorum voluptate deliniti mortales, non capillis tantum; ſed toto corpore unguentis maderent: cum eadem in potus adderent, & in caſtris quoque miles, pulverulentas, cuſtodiiſque horridas aquilas unguentis corrumperet. At non ea Perſas hodiè, Turcaſque vexat inſania, quibus in Valetudinis ferè commodum Opobalſama placent. Fœminæ cultus ſui cauſa raro eadem admittunt, Liguſtro, Stibioque contentæ: non ignaræ, tunc ſe magis placere viris, cum minus olent. Defunctorum tamen honori aliquid Opobalſami datum novi, non corpori univerſo; ſed locis putredinem ſpirantibus cum goſſipio admoti. Moderatum itaque rei apud Arabes pretium, quæ nec avidè adeo diripitur, neque in numeroſarum hodiè plantarum fœcunditate, poſtquam ignis opera addita eſt, adeò laborioſè, difficulterque conquiritur, ut Coſmus noſter in Cahiro, cum fortè copioſiùs adferretur, mercatore pecuniarum indigo, libram opobalſami, ſcutato

 num-

nummo comparare ſibi potuerit.

Ἔστι δὲ καλὸς ὀπὸς ὁ πρόσφατος τῇ ὀσμῇ εὔτονος, καὶ εἰλικρινὴς, καὶ μὴ παροξίζων, εὐδίετος, λεῖος, στύφων, καὶ δάκνων μετρίως.

Eſt autem bonus ſuccus, qui recens, odore validus, & ſincerus, & non ſubacidus, facile ſolubilis, lævis, adſtringens & mordens modicè.

Subjungit porrò Dioſcorides, quæ ſucci balſamici bonitatem, & virium adeò incolumitatem arguant. Ac primo quidem πρόσφατον laudat, ſive recentem. Optimo jure! quis enim haud fateatur calidiora eſſe, ſpirituumque pleniora, quæ ortui ſuo propinquiora ſunt? Nec tamen hic recentiſſimum, & à matre ſua etiamnum calentem laudat, quem veluti maris, terrarumque ingens intervallum nobis denegat; ita nec idoneam ſatis adverſus morbos operam præſtare poſſe conſtat, utpote qui περιττωματικώτερος, ut cum Ariſtotele loquar, partiumque nondum à colore inſito mitigatorum multitudine ἀκατέργαστος: turbidus adeó, & digeſtionis ulterioris indigus. Alexius Comicus eleganter,

Ὁμοιότατος ἄνθρωπος οἴνῳ τὴν φύσιν,
Τρόπον τινα ἐστι. Τὸν γὰρ οἶνον τὸν νέον.
Πολλή γ' ἀνάγκη καί τὸν ἄνδρα ἀποζέσαι
Πρώτιστον, ἀφυβρίσαι, κἀπανθῆσαι, πάλιν
Σκληρὸν γενέσθαι ——

Similimam, inquit, hominis, & vini naturam quodam modo eſſe. Vinum enim novum, & hominem, valdè neceſſum eſt deferveſcere; primùm omnium ſordes & ſpumam ponere; tandem aſperum fieri. Idem in hac nobili reſina obtinet, quæ tunc demum nativam indolem exſerit, quando ingeniti caloris auxilio ſuperfluorum impedimenta abjecit, ut recens hic nobis ſit, non quod nuper collectum eſt Opobalſamum; ſed quod à peracta digeſtione qualitatum ſuarum perfectionem adeptum eſt, ex craſſo tenuius, ex turbido clarius evaſit, poſt albidum, & vireſcentem, aureum colorem induit.

Alterum, quod in liquore noſtro requirit Dioſcorides, eſt τῆς ὀσμῆς εὐτονία, odoris validitas. Hæc enim, Galeno judice, certum præſtantis integræque naturæ argumentum in medicamen-

mentis præbet, adeòque ſubſtantiæ aëriæ, & igneæ vigorem ſpondet. Acutiſſimus autem in fervefcente odor eſt, quippe quem acris admodùm, & fervens halitus vehit: mitior jam digeſti: debilis, & obſcurior in eo, quem ὁ χρόνος ἄδικος ἰσχὺς iniqua temporis vis, ut Sotades loquitur, ſenectuſque labefactavit. De odore Opobalſami, nil adeò mirum prædicant, quos hic ſequimur principes auctores. Dioſcorides lignum ejus εὐῶδες, benè odoratum ſcribit, ipſumque adeò ſuccum τῶν μύρων ςύμμασι, ſpiſſamentis unguentorum addi. Galenus balſamum partium tenuium aſſerit ἕως τῆς εὐοσμίας, ad odoris uſque bonitatem. Inter Arabum proceres Abenſina شبيهة الرائحة بالسذاب ſpeciem odoris rutaceam pronunciat. Theophraſtus odoræ jucunditatis apud priſcos arbiter optimus, Ὀποβάλσαμον διαφορόν τι φαίνεται κατὰ τὴν εὐοσμίαν. Opobalſamum præſtans quid videri, odoris ſeu bonitate, ſeu vigore. Ramos item & fructus balſami, odore valdè ſeu grata, ſeu valida judicat. Neque Hercules injuria. Nam cum lacrymas arborum omnium reſinas fundentium, ἐνόσμους bene odoratas appellaſſet, inter reſinas vero terebinthinam εὐωδεστάτην, odore gratiſſimam, quidni balſami liquor ipſi præſtans quid, & excellens viſum fuerit? qui utcunque terebinthinæ odorato halitu cognatus admodum ſit; fragrantiam tamen, etiam cum notæ optimæ non eſt, ſpirat omninò majorem, adeòque inter odoratas merces, in priſcis myropoliis eximiam. Priſcis dico, quibus apud Theophraſtum σπουδαιότατα τῶν μύρων, elaboratiſſima unguenta, Cinamomo, ſtyrace, nardo, amomo, cypero, myrrha, croco, iride, cardamomo, amaraco, loto, anetho, ſimilibuſque componebantur, adeoque opobalſamum, non optimis, & fragrantiſſimis; ſed vel mediocriter olentibus unguentis adulterari potuit, ut in Dioſcoride clarum eſt. Cumque non odore tantum jucundo placeret; ſed medendi quoque virtute, nulli antiquitùs cognito remedio opobalſamum cederet, quid miremur, ſcripſiſſe Plinium liquorem hunc ſuavitate, utilitate, pretioque tam inſignem, omnibus odoribus præferri? Flavium quoque Joſephum balſamum τῶν ἐν Ἱεριχοῦντι τιμιώτατον, rerum in Hierichunte obviarum pretioſiſſimum exiſtimaſſe? Non hæc tamen

impellere Clariſſimum virum, Petrum Servium debuere, ut Opobalſamum laudatis hoc ævo præcipuis odoribus præferret, quibus locellos ſuos dum farcit delicatior ſexus, non ineptè ſibi videtur,

— ceu nectare poto
Efflare ætherei immortalia munera ſucci.

Diſſuadebit enim rem omnem quiſquis diſcernendis odoramentis, non tantum rationis trutinam; ſed benè temperatum quoque ſenſum attulerit. Mihi quidem ſelectius opobalſamum odoranti (odoratus autem ſum frequenter) eximiam ſemper fragrantiam ingeſſit optimi olibáni, myrrhæque διόσμως ſuperiorem. Non eam tamen, quam ſimplicis vel ambræ, vel moſchi eminus perceptis odoribus prætulerim, quos geſtantium corpori, aut veſtimentis conciliant. Non jucundis Hermeticorum, qui hodiè, multis liquoribus: ne ſupra Sambac quidem Arabum, & Abel moſchi ſeminum, quamvis magis obviorum, ſuaveolentiam extulerim. Habeat Opobalſamum limatiſſime Theophraſti judicio præſtans quid, & odore excellens, ſed inter ὑγρότητας δακρυώδεις, lacrymales humiditates, quales abietis, pini, terebinthi, lentiſci, olibani, myrrhæ, & ſi quas hujus ordinis alias Ereſia Suada recenſet, longè retro actis ſeculis cognitas.

Cæterùm odora ſucci balſamici gratia, non eodem gradu ſenſui humano blanditur. Summam in eo perhibent, quem pollens viribus ſuis natura ſponte excluſit, virtutum omnium perfecta collectione pretioſum. Validior item, magiſque jucunda ſpirat in tenuiore, & puriore parte illius, qui ab artifici plantæ vulnere manavit: minor in craſſiore, quæque cum fæcibus ſuis diutiùs colluctata. Suaviſſimus Opobalſami odor quem vegeta juventus ſpargit: languidus & immitis illius, quem ſenecta jam ætas confecit, vere Ariſtophani ὥσπερ βωμὸς, καὶ ἐργαστήριον τῶν κακῶν, velut ara, & ergaſterium malorum. Norant etiam antiqui, majorem eſſe ejuſdem fragrantiam, ſi lacryma ſemen præceſſiſſet; à ſummis potius virgulis, quam imo caudicis prodiiſſet, iiſque in aprico magis & collibus, quam umbroſis, & oriente ſole averſis locis educatis. Gratius

dius ſemper, & clarius Opobalſamum obſervavi, quod pedes, aut eques è Mecca attulerat; quam quod longo itineris tractu, cameli dorſo vehementiùs agitatum fuerat. Nec dubium mihi ullum, regionum quoque diverſitatem, odoris aliquod diſcrimen olim peperiſſe, quum *Sagadinum Opobalſamum Aegyptio, aliiſque in Palæſtina naſcentibus Galenus prætulerit.

An autem idem Sagadinum Arabico noſtro, præſtantius odore fuerit, non facilè curioſis ingeniis dederim. Quamvis enim cum propinquis Indis aſſiduo commercio, non parum odoratæ mercis Arabes colligerent; propria tamen ſylvarum ſuarum odorifera fertilitate, nulli exteræ nationi quicquam invidebant: maximè Sabæi, apud quos, teſte Plinio, captis è mari & ſylvis quæ venderent, maximè opes Romanorum, Parthorumque ſubſidebant. Cum itaque balſamum eo loco ſponte natura producat, quo deliciis mortalium odoratis educandis, & perficiendis, tum ſolem habet faventem, tum uberem benignamque terram: quid hæſitemus, plantam hanc in eadem ſummam naturalium qualitatum perfectionem conſequi? De virtute, cujus experimentum nobis facere libuit, dubium nullum: qua veteris è Palæſtina opobalſami laudes, non implere tantum videtur; ſed etiam tranſcendere, ſi vires attendimus, qua peſtilenti contagio reſiſtit. Inficias tamen ire nolim, Opobalſamum Arabicum in patrio ſolo indiligentiùs aſſervatum, longoque rurſum itineris ductu, fervido ſoli negligenter expoſitum, citius lenteſcere, adeoque tum odoris fragrantis ἔκλυσιν, tum facultatum propriarum detrimentum incurrere poſſe.

Tertia bonitatis nota Dioſcoridi ſinceritas, εἰλικρίνειαν, quæ non tam claritatem arguit, perfectioris digeſtionis comitem; quam ſubſtantiæ liquoris ſimplicitatem, rei alienæ ſubdolis miſturis adverſam. Hoc verò titulo, non illud ſolum accipimus Opobalſamum, quod ſtillatim planta ſuppeditavit; ſed etiam quod è frondibus ramuliſque ignis miniſterio comparatum eſt; ſaltem ut prius, nulla heterogeneorum acceſſione vitiatum ſit. Genuinus enim balſami ſuccus eſt, non ſecus atque arundinis ſuæ ſaccharum, ſubſtantia, qualitatibus, agendi-

que

que facultatibus idem, & viribus ipſis ſtillatitio proximus, ſi ritè artifex ignis opera uſus fuerit.

An genuinum item, ſincerumque ſit Opobalſamum, quod ſemina geniali ſucco adhuc turgidula ſuppeditant, ambiguum reddidere veteres, qui miſturam ejus cum ſtillatitio ex ramulis reprehenderunt. Ego ſimplicem eos purumque ſeminis liquorem abjeciſſe minimè exiſtimo, apud quos adulteratum habebatur, non quod integræ naturæ eſt; ſed quod alieni conſortio fœdatum. Equidem ſubſtantia illa pinguis, & aëria quæ ramulos imbuit, eadem eſt cum reſina quam complectitur ſemen: adeoque non temperamenti ſolùm; ſed etiam effectuum quos recenſet Dioſcorides, ratione ſimilis. Primam quidem præcipuamque agendi vim lacrymæ tribuit; proximam tamen ſemini. Non quia caloris minus ſpirituumque ſeminalis ſuccus poſſideat; ſed quia terreis involucrorum partibus impeditus, exſerere virtutem non ita poſſit. Verè Theophraſtus, ſemina κυριώτατα, καὶ πρῶτα τῆς φύσεως ἔργα, præſtantiſſima refert & prima naturæ opera, illiusque τελειώσης, jam perfectæ, non intra rudimenta nobilium functionum balbutientis: quippe quæ non calidi tantum vitalis; ſed formarum ipſarum compendia ſint. Igitur ut ramuli recentes, ita ſucci plena balſami ſemina, ſiquidem Spagyricis laboribus exercitatum nanciſcantur artificem, Opobalſamum dabunt, tam ſuavi odoris halitu; quam virium excellentia ſaluberrimum, jurèque Ariſtotelis illud hic obtinebit, ἐπιτελεῖν τὴν τέχνην, ἃ ἡ φύσις ἀδυνατεῖ, perficere artem, quæ natura non poteſt.

Quartò, laudabilis Dioſcoridi balſami ſuccus ὁ μὴ παροξίζων, qui non ſubacidus. Quemcunque enim talem guſtus deprehendit, propriam temperamenti ſymmetriam non obtinet. Detrimentum hoc non una; ſed plures accerſent cauſæ: fitque cum liquorem planta per ætatem jam affecta tulerit, eumdemque protinus ab initio ἐλλείψει δυνάμεως τοῦ πέπτοντος, languore facultatis coctricis haud perficit, aqueas frigidaſque partes, non diſcutientis, non reſolventis. Aut optimum alioquin ſuccum; diſſlata pingui & aëria ſubſtantia, fervor ambientis exhauſit. Denique vaſis ab Opobalſami vetuſti fæcibus non purgatis,

gatis, recentes lacrymas ſordidus cultor immiſerit, vitioſam hanc qualitatem paulatim induit. Mihi quidem balſami ſuccus, qui ſapore ſic affectus fuerit; haud dum obſervatus, crediderimque proniorem in hanc mutationem fuiſſe, quem Aegyptus olim, & Palæſtina, temperatiores quam Arabia provinciæ, dedere. Commune quidem eſt, dum à recenti ploratu effervescit Opobalſamum, calorque inſitus heterogenea diſpellit, ut vaſis recluſis, acrem admodùm, & acidum vaporem naribus propinquis ingerat, quam ſubſequens exactior concoctio ſenſim mitigat. At nævus, de quo auctor noſter, non vigorem inſiti calidi; ſed labem ejuſdem, & impotentiam arguit.

Quintum eſt, quod in bono balſami ſucco exigit Dioſcorides, ut ſit εὐδιάλυτος ſolvi facilis, aut liquari. Sic enim interpretantur vocem hanc, Attica eruditione viri principes, alias neque rei, neque auctori ſuo ſatis vindicandam. Hoc ipſum autem eſt, quod veluti ſincerum deinde commendat idem Dioſcorides, quodque aquæ, aut lacti inditum χεῖται ταχέως, funditur celeriter, & ut ex eodem hauſerunt Arabes ſcriptores, Serapion, & Abenſina, ſolvitur ſubitò ينحل بسرعة. Neque abs re hanc probandi liquoris conditionem expreſſit Anazarbæus. Quiſque enim ejuſmodi eſt, ſenſum guſtantium facili penetratione celeriter afficit, &, ut cum veteri loquar Poëta,

——— per caulas omne palati
Diditur, & raræ per plexa foramina linguæ.

Imò quod pluris eſt, gravibus in morbis expeditum, deſideratumque virium ſuarum ſpecimen præbet. Improbus itaque fuerit, quandò potiore ſui parte, ſpiritu ſcilicet, & calore deſtitutus, terrenoque impeditus lentore, nec facilè dilabitur, nec tenues corporis meatus ſubire valet.

Addit his bonitatis indiciis λεπτότητα, lævitatem Dioſcorides. Etenim cum humiditates plantarum, ut jam ante propoſitum, alias ſimplici craſſitudine conſiſtere tradiderit Theophraſtus, alias autem in lacrymæ modum gigni, Balſami ſuccum non aqueis illis, ſed pinguibus atque oleaginoſis annumerat,

quorum proprium eſt, lævitatem rebus aliis, & lubricitatem inducere. Hoc itaque nomine liquorem innuit, etiamnum recentem, palatum, parteſque quas imbuit, pingui lubricitate lenientem. Sequioris verò conditionis, qui craſſior, & ſpiſſitudine nimia digitos ungentis difficulter ſequitur.

Poſtremò, laudabilis Dioſcoridi balſami ſuccus, *ὁ στύφων καὶ δάκνων μετρίως*, qui adſtringit, mordetque mediocriter. Equidem cum nobilis hæc reſina, inimicum humano temperamento calorem non obtineat, guſtum non niſi blandè afficit, & modeſtè. At Dioſcorides *ὄντα θερμαντικώτατον*, ſuccum balſami maximè calefacientem conſtituit; ſed hac tenus, ut ligno, propriiſque fructibus conferatur. Nam ut in ligno parum, plus in fructibus caloris percipitur; ita plurimum ejus in ſucco dominatur. Optimè tamen Galenus, & hyperbolem Dioſcoridis veluti coercens, balſamum calefacere, & ſiccare exceſſu ſecundo ſcribit. Liquorem quidem ſubtiliorem eſſe partium, quàm ipſa planta, non adeò tamen calidum, quemadmodum quidem exiſtimarunt. Jam enim experientia ſatis cognitum erat viro diligentiſſimo, balſami ſuccum in nullo affectu, qui calore validiore indigebat, evidenter opitulatum fuiſſe, quod vim ægritudini parem non afferret. Inſiſtit præceptoris veſtigio Abenſina, cumque ligno ſimilem temperamenti normam adhibuiſſet, Opobalſamum ipſum, in principio calidorum tertii ordinis reponit, additque cum Galeno, ليس فيه من الاسخان ما يظن non eſſe caliditatem in eo quam arbitrantur. Placidus igitur quâ mordicandi, quà ſtringendi in balſamico liquore effectus, quemque in ſenecta ætate vel exiguum exiguum exhibet, vel nullum.

Atque his bonitatis ſignis conſpicuum ſæpè obſervavi, quod etiamnum felix ejus proventu Arabia ſuppeditat Opobalſamum. Erat enim, quantum in tanto locorum intervallo fieri poteſt, virium ſuarum integritate recens, ſuavi adhuc odore validum, non heterogenei cujuſdam acceſſione adulteratum, clarum etiamnum, haud ſubacidum, facilè ſolubile, lævum, modicè adſtringens, & mordens.

Δολοῦνται δὲ ποικίλως· οἱ μὲν γὰρ κηρώματα μίσγουσι αὐτῷ, ὥς τὸ

τέρ

τερεβίνθινον, κύπρινον, σχίνινον, σούσινον, βαλάνινον μετώπιον, μέλι, κηρωτὴν, μυρσίνην ἢ κυπρίνην ὑγρὰν λίαν.

Vitiatur autem per fraudem variè: ſunt enim qui unguenta ipſi miſcent, veluti terebinthinum, liguſtrinum, lentiſcinum, liliaceum, nucinum, metopium, mel, ceratum myrthinum, & liguſtrinum valdè humidum.

Variè per improbos emptores corrumpi ſolitam balſami lacrymam, καὶ πολλὴν δέχεσθαι κρᾶσιν, multamque capere miſturam, nec in Græcia adeo, niſi rarò, ſincerum vendi, vetus Theophraſti querela eſt. Quid Dioſcoridis deinde, aut Plinii ævo, cum ingenioſus diſperdendis unguentis luxus, in tantum ſuaderet augere liquorem; Cum parum eſſet unguentum ſumere, ni bis die, terque, ne in corpore evaneſceret, renovaretur. Cum expeterent homines, quibus ſingulas corporis partes, atque etiam veſtigia pedum tingerent: tranſeunte fœmina odor invitaret etiam aliud agentes, metuque proſcriptionis latentes proderet: denique parietes balinearum unguentis ſpargerent, & temperarent ſolia. Ridicula voluptate, etiam cum honeſtiſſima judicaretur. Fœtor, inquit Satyricus,

Nunquam non mortalis erit mortalibus, unde
Exierint, & quo tendant diſcetur odore.

Superabat tamen hominum perfidiam ſummorum principum ſtudium: iidemque illi, qui herbarios ſuos in Creta inſula alebant imperotores, per præfectos ſuos, quibus Aegypti, & Palæſtinæ regimen commiſerant, genuinum Opobalſamum ad antidotorum compoſitionem facilè conſequebantur. Adeòque Galenus, inter optima alia quæ ſyntaxis nobilium medicamentorum exigebat, & mel Hymettium, & Opobalſamum Romæ olim obvium fuiſſe teſtatur.

Hodiè cum tanto ambitu non expetatur, non ea libido Arabes quidem vexat, ut ſalutarem lacrymam alieni ſucci fraudulenta miſtura vitient. At Cahirum poſtquam allata eſt, in ampliſſima urbe tot ſycophantarum manibus diſtracta, non uno modo redditur deterior. Frequenter Cypria, Arabicave terebinthina miſcetur, fraude, ut minus noxia, ita non difficulter cognoſcibili. Sic enim affectum, non per ſellas; ſed

 len-

lento veluti fili tractu delabitur, odore debili, minuſque ſuavi, turbidum aſpectu, colore pallidius difficulter ſolubile, denſando lacti ineptum, atque inſtillatum veſtimentis, adhæſu tenaciore ſeſe jungit. Memini, & oleum zacconis à perfidis hominibus hic uſurpatum, quod veluti claritate, colorisque flavedine; ſic vulnerum jungendorum efficacia, ſucci balſamici æmulum. Eſt autem zaccon in Hierichuntis planitie naſcens pruni ſpecies, folio anguſto, & ſpinoſo, fructu myrobalano citrino ſimili, ex quo contuſo, vinoque prius irrorato, Arabes, & qui Solymis commorantur religioſi viri oleum dictum exprimunt. Dolus tamen facilè detegitur. Nam nec odor in illo; qui cum Opobalſamo vel comparatione dignus ſit, nec lactis portionem ullam cogit, quamvis ſapore aſperum, & adſtringens. Innatat liquorum aqueorum ſummo olei inſtar communis, vel ſtipatum, vel in radios concuſſu diſtractum. Laneis veſtibus inditum, ſeſe latius diducit & profundiùs inſinuat, vixque eluendam iiſdem maculam impingit. Itaque permiſtum Opobalſamo, tum fragrantiam ejus minuit, tum reliquis omnibus notis induit, quibus per olea & unguenta corruptus balſami ſuccus, à Dioſcoride mox deſcribetur. Tentatum idem oleo ex Mauritania, quod plurimorum annorum decurſu ſpiſſius redditum, conſiſtentia, colore flavo, vulnerumque levandorum efficacia, lacrymæ balſamicæ aliquantum ſimile. Cæterum cum aliis indolis ſuæ ſignis ab eadem plurimùm diſcrepet, vel mediocriter in Opobalſami δοκιμασίᾳ verſatus, vitium additum agnoſcet.

At veteribus in magna unguentorum aviditate, major adulterii libido fuit, eratque obſcuriſſimum vitium ſi terebinthinum miſcerent, aut lentiſcinum: manifeſtius ſi mel, cujus ſapor latere non poteſt; evidentiſſimum ſi liquida cerata: nequiſſimum item Plinio ſi gummi adderent. Pro cerato autem liguſtrino, cur, Pliniana imitatione, ceram Cypriam verterit Latine Ruellius, cauſa nulla fuit. Optimè Abenſina Dioſcoridis ſententiam expreſſit, cum balſami liquorem depravari ſcriberet, cerâ in oleo liguſtrino ſoluta, بشمع يذاب في دهن الحنا. Liguſtrum enim communiter el hennà, Arabibus dictum. Plures

res etiam Opobalſami fraudes ſe didiciſſe profitetur Galenus, & per quas vel peritiſſimis imponi potuerit; ſed quas, hominum impoſturas veritus, in publicum proferre non ſuſtinuerit. Tales ex pini, terebinthi, abietis, piſtacei ſtillaticiis liquoribus, oculata manus facilè concinnabit. Tutus nihilominus ab errore fuerit, quiſquis in his technis conſilium Galeni ſequetur, & non ſimplici auctorum lectione contentus, velut ἐκ βιβλίων ἐργάτης, in locis, quibus Opobalſamum lectiſſimum obvium eſt, non ſemel: ſed ſæpius illud examinabit. Qui partem optimi liquoris, vel ipſe indè ſecum detulerit, vel per amicos ſpectatæ fidei, ſibi conquiſiverit: denique alias hoc nomine celebres lacrymas, cum ſincero illo comparaverit, non de manifeſtis minus qualitatibus, quam agendi viribus ſolicitus. Melius de poſteritate meretur Dioſcorides, qui ſigna proponit, quibus adulterantium dolos deprehendamus. Pergit enim, &

Ἐλέγχεται δὲ εὐχερῶς ὁ τοιοῦτος. Ἐπισταγεὶς γὰρ ὁ ἀκέραιος εἰς ἐρεοῦν ὕφος, καὶ ἐκπλυθεὶς, κηλῖδα οὐ ποιεῖ, οὐδὲ σπίλον. Ὁ δὲ δεδολωμένος προσμένει.

Arguitur autem facilè qui talis. Inſtillatus enim ſincerus in laneum pannum, & elotus, maculam non facit, neque notam: qui verò dolo vitiatus, immanet.

Diſcrimen itaque primum ſinceri opobalſami, & olei unguentiſque corrupti, quod ſincerum veſtibus inſtillatum, lotione ſic auferatur, ut macula, veſtigiumque non amplius oculis obſervetur. Contrarium enim obtinet in vitiato, quia veſtimentis exceptum penitiùs ſe inſinuans, & diffundens, vix delebilem lotione maculam exprimit. Hæret itaque pura lacryma, & quo ſuſcepta primitùs fuit orbe, perſiſtit; mox ſi calido eluatur, eximitur prorſus, & aboletur: ſi relinquatur, diſcuſſa parte tenuiore, minor indies evadit, jamque ſiccior ob calorem ambientis, etiam digitorum impulſu facilè reſolvitur, & ſeparatur, nulla ſuperſtite ſui nota. Promptiſſimè tamen lotione tollitur opobalſamum, quod a recenti ploratu tenuius: non ita facilè quod viſciditatem majorem adeptum eſt. Optimè ſuggerente Theophraſto, τὴν γλισχρότητα ἀντιληπτικὴν εἶναι: viſciditatem apprehendendi vim obtinere: longè difficiliùs abſce-

ſibi facultate. Nam veluti propoſito jam indicio, juxta cum aliis lacrymatis, reſinoſiſque ſuccis, ab oleorum miſtura intactum ſe convincit; ita lactis condenſatione propriam magis naturam, indolemque manifeſtat. Hæc verò condenſatio, non de coagulatione propriè accipienda eſt, qua lac per admiſti coaguli particulam, veluti gelu vinctum hæret, figiturque totum; ſed de ſpiſſatione & condenſatione partium lactis, opobalſamo concreſcenti propinquarum, quam cum Proſpero Alpino, debilem, imperfectamque coagulationem haud immeritò nominare libet. Equidem compactionem illam, quæ coaguli facultatem æquaret, etiam in recenti admodùm, optimoque balſami liquore nunquam factis experimentis cognovi, quamvis haud exiguam lactis portionem cogeret. Nec veterum quiſquam hanc coaguli energiam, opobalſamo literarum monumentis tribuit, aut ratio aſſignavit ulla. Quomodo enim pares afferant compingendi vires, quæ tam diſſimilis ſunt naturæ? Miſcetur enim lacti coagulum promptiſſimè, utpote eidem homogeneum, & Ariſtotele quoque finitore, Γάλα ἔχον ἐν ἑαυτῷ πῦρ, lac habens in ſe ignem. Itaque factu facillimum eſt, cum ſale ſubtiliſſimo, ſpirituque πηκτικῷ familiarem ſibi ſubſtantiam quaqua verſum penetrent, eamque ſibi alligent undique,

—— *ut liquefacta coagula durent.*

At non ea balſamicæ reſinæ conditio eſt, quæ pinguis, & aëria, nihil magis quàm rerum aquearum conjugium aſpernatur: adeòque lacti comminùs inſtillata, non illi ſe miſcet; ſed celeri motu per ſummum ejus explicita, tenuem veluti in telam diducitur, tumque partim frigidi contactu, partim exhalante repentè ſpiritu debilitata, ſi quid roboris ſupereſt, quo cogat, aut denſet, in propinquas ſibi lactis partes tantum diffundit. Neque adſtringendi facultas, ſub qua concretionis opera plurimùm proficit, ſingularem in Opobalſamo ἐξοχὴν ſortita eſt, quam optimo illi non niſi mediocrem Dioſcorides adſcribit.

Accedit, eundem uſurpare verbum πήγνυσι, cui optimè reſpondet Arabicum illud اجماد: eoque non ſimpliciter τὸ ἐμπιτυάζειν, coaguli inſtar congelare; ſed latioris ſignificati comple-

plexu, quamcumque compactionem, concretionem, condenſationemque paſſim Græci ſcriptores exprimunt. Ariſtoteles, πᾶν τὸ ὡρισμένον, καὶ τὸ συνεστηκὸς, ἢ μαλακὸν, ἢ σκληρὸν, ταῦτα τῇ πήξει εἶναι. Rem omnem, ait determinatam, & conſiſtentem, aut mollem, aut duram, concretione talem eſſe. Cumquè de particularibus ſermo eſt, πήγνυται τὸ μέλι ὑπὸ ὕδατος, ſpiſſari denſarive mel ab aqua: τὸ ὀπτόμενον κέραμον πήγνυται ἐξιόντος τοῦ ὑγροῦ: coctum fictile compingi exeunte humido. Utitur eodem frequentius Theophraſtus, cumque de reſinoſis loquitur liquoribus, non eandem, inquit, omnium eſſe horam τῆς ἐντομῆς, καὶ πήξεως, inciſionis, & concretionis: copiſiorem eſſe item humidi fluxum, in iis, ὧν αὐτόματος ἡ πῆξις quorum ſponte facta eſt condenſatio. Denique hunc ipſum, de quo agimus balſami ſuccum, Strabo, ἀναληφθέντα εἰς κογχάρια λαμβάνειν πῆξιν, receptum parvis conchis, acquirere ſpiſſitudinem ſcribit. Quæ cum ita ſint, & vel in optimi opobalſami gutta, mira illa coaguli vis nec ſit, nec perſiſtere queat, qua ſubditi lactis magnam quantitatem parva mole veluti congelat, atque immobilem efficit, nec Dioſcorides, atque Avicenna, quicquam ejus ſigillatim exprimant, non eſt quod Plinium, multa hic ἀκυρολέγως proferentem, de propriè ſic dicto, perfectoque coagulandi effectu interpretemur.

Cauſam condenſationis qui communiter expendunt, ad partium lactis balſami ſucco ſubjectarum exſiccationem, cum Ariſtotele reſpiciendum monent, qui verè ſanguinem fibris carentem, οὐ πήγνυται ὅτι οὐ ξηραίνεται, non concreſcere dicit, quia non ſiccatur: ipſumque πήγνυται ξηραίνεται πῶς, concretionem eſſe exſiccationem quodammodo, ſive ea manifeſtam humidi conſumptionem excitet, ſive ἄδηλον διαπνοὴν & imperceptibilem. Efficit eam tam calor, quam frigus. Calor quidem humorem abſumendo; frigus calorem expellendo, cum quo pars humidi tenuior pariter faceſſit. Neque obſcurum eſt, utrumque obtinere in balſamico liquore, qui calore ſuo portionem lactis tenuiorem diſcutit, eodemque mox exhalante, prævalente jam frigido ſiccoque elemento, partem propinquam lactis cogit, ipſumque pariter concreſcit. Optimè Her-

metici πῆξιν corporum naturalium, inſito iiſdem ſali, tanquam propiori cauſæ tribuunt. Accipiendum autem hic ſal γενικῶς, pro ſubſtantia miſti terrea, à calore plurimùm attenuata, per quam aptitudinem conſequitur, promtè & ipſum concreſcendi, & aliena quoque corpora, quibus humore, ſpirituque mediantibus communicatur, ſimilem in modum afficiendi. Ita ſaccharum, chalcanthum, nitrum, diſcuſſo per quem diluebantur humore ſupervacuo, tum ex ſe coagulantur, tum ea quibus condimentum præbent, denſant ſecum, atque indurant. Hoc ipſum itaque Opobalſamo congenitum ſal, dum evaporat odoratum ejus ſulphur, concreſcit, ſibique conjunctas affinitate naturæ lactis partes colligit, ac conſtipat.

Cæterùm hanc denſandi lactis proprietatem, non eodem ſemper vigore poſſidet balſami reſina. Potentius agit quæ recentior, quia terreas partes concretionis auctores, calor vix dum rerum potitus, in ordinem haud redegit, atque ut cum Chymicis loquar, Mercurius ſpirituſve acidus, ſalium ſubtiliſſimorum vehiculum, nondum ab inſito ſulphure ſatis domitus. Debilior actio eſt, cum acquiſita humidi nimia viſciditate, vires ſuas expedire terreæ partes nequeunt: lentoque jam phlegmate, veluti compedibus induta ſalia, ὁρμὴν naturalem, impetumque non promunt. Major autem hæc cogendi lactis potentia, in Syriaco veterum Opobalſamo fuerit, an in Arabico noſtro ſit, non ſatis liquet, cum alterius defectu comparatio facultatum fiere nequeat. Mihi probabilius, Syriacum his viribus præcipuè polluiſſe, cum in temperatiore productum climate, partium frigidarum pluſculùm poſſideret, nec clementior calor ſpiritum ſalium hoſpitem immoderatiùs exigeret.

Actio ipſa condenſationis, haud iiſdem abſolvitur monumentis temporis. Celerior eſt, cum tenuior balſami liquor, adeoque ſolutu promptior, viribuſque penetrandi inſtructior. Tunc enim vix peractâ ἀποζέσει, nondum cœnum ſuum à cœlo diſtinxit, ſpirituſque digeſſit, ſalibus tartareis aſperſos. Tardiùs ergo fit concretio, quum per cauſas contrarias mora fit.

Aben-

Abenſinæ interpres vetus, experimentum, inquit, olei balſami eſt, congelatio lactis, ſtatim, cum ſuper illud deſtillatur. At codex Arabicus Medicæus, particulam, ſtatim, non habet, ſed دهنه اجماد اللبن اذا قطر منه علي لبن, Alaffridhu. Pinguedo ejus cogit lac, quando ſtillat ab eo ſuper lac.

Ἔτι ὁ ἀκέραιος ἐπιχυθεὶς γάλακτι ἢ ὕδατι χεῖται ταχέως, καὶ γαλακτοῦται, ὁ δὲ δεδολωμένος ἐπιπλεῖ καθάπερ ἔλαιον συστρεφόμενος ἢ διαχεόμενος ἀστεροειδῶς.

Amplius qui ſincerus, infuſus lacti aut aquæ funditur celeriter, fitque lacteus: at per fraudem vitiatus innatat ſicut oleum, converſus, & diffuſus in modum ſtellæ.

Tandem quid communiter aquæ & lacti inditum præſtet Opobalſamum ſincerum, perſequitur porrò Dioſcorides. Hic verò effectus tanti eſt apud Arabes, ut vel eo ſolo evidenter ſe proferente, indubitatæ bonitatis liquorem emptoribus ejus ſpondeant. Ac primùm quidem ſincerum balſami ſuccum, aquæ aut lacti immiſſum, celeriter fundi ſcribit; quibus ex amuſſim reſpondent Abenſinæ verba, ينحل بسرعة ſolvi cum celeritate, ut momentum rationis vix habeat interpres Latinus, cur receptiſſima verbi ſignificatione poſthabita, non ſolutionis; ſed miſtionis in aqua & lacte meminerit, quo ſenſu dum ab orbita veri non parum ſecedit, ducit etiam ſecum in plexus, quotquot in eandem ſententiam concedunt: quibus opinionem peperit, jungere ſeſe intimè lacti & aquæ opobalſamum: eademque viribus ſuis undique imbuere, id quod a veritate alieniſſimum eſt. Quamvis enim hoc dem, promptè miſceri aliis, quæ facilem admittunt ſolutionem; id hactenus tamen conceſſerim, ut ſint ὁμοιομερῆ, quæ coire debent, & ſubſtantiæ cognatione invicem devincta. At ea lacti, & aquæ cum Opobalſamo non intercedit. Nam cùm hoc aëriæ, ſpirituoſæque ſubſtantiæ plurimùm poſſideat, lac & aqua frigidioris elementi viribus prævaleant, difficilis ſemper, & infirmus concurrentium nexus eſt. Itaque ſi cominus aquæ aut lacti balſamica gutta admoveatur, non mergitur, non miſcetur; ſed ſimul atque utrumvis contingit, in ſummo ſeſe æquore diffundit; ac dilatat. Ex alto ſi deſtilletur eadem, pondere ſuo abrepta

mergitur quidem; ſed mox ſuperficiem repetit, atque in eam ſe expandit.

Funditur ergo pinguis hæc lacryma; ſed funditur ταχέως celeriter. Quamvis enim reſinoſi liquores alii, per aquæ ſuperficiem ſeſe explicent; nullus tamen, vel antiquitus, vel hoc primùm ævo cognitus, tam expedito, tamque celeri motu, aquæ lactiſque ſummum occupat. Conferantur ſinceri ac recentis opobalſami, tum ex abiete, pino, & terebintho reſinarum in aqua & lacte expanſio, patebitque clariſſimè, quàm.

—— nil tremulis facere artibus hædi
Conſimile in curſu poſſint, & fortis equi vis.

Tanta enim in diſſolutiònis velocitate differentia eſt, ut balſamici liquoris guttula recens, momento quaſi temporis diffundatur, quo reſinæ reliquæ non niſi lento paſſu prorepunt. Accedit huic celeri ſolutioni amplior dilatatio, cum vel unica opobalſami lacryma. cyatho ſatis capaci receptam aquam, tenui pellicula totam obvelet. Cur autem aqueis liquoribus inditum hoc medicamentum celeriter disjiciatur, non ſatis, fateor, explicitum eſt. Vero tamen ſimillimum videtur, cum recentis hujus ſucci colliquatio, nulla vel arte, vel agitatione indigeat, fieri eam ob motum partium ſpirituoſarum & calidarum, naturali diſſidio contactum aqueorum averſantium. Hæ, dùm velut è centro per radios ad circumferentiam abripiuntur diducunt ilicet, diſtrahuntque ſecum liquorem ipſum, cui amico naturæ fœdere conjunguntur. Itaque deminuitur hæc actio, cum in eodem, ut poeta loquitur Carus,

—— minutatim vires, & robur adultum
Frangit, & in partem pejorem liquitur ætas.

Abſcedunt enim paulatim ea, quæ Hippocrates ὁρμῶντα σώματα nominat, ſicque lentore ſuo præpeditus ſuccus, ad expanſionem redditur difficilis: maximè ſi robore ſuo jam defectum Opobalſamum, aquæ aut lacti intenſius frigidis inſtilletur.

Cæterùm diſſolutionem balſamicæ reſinæ, excipit ejuſdem condenſatio, cujus ratio præcedentibus jam expoſita. Huic conjungit Dioſcorides τὸ γαλακτοῦσθαι: lacteum fieri: ſignum e-

ximium, quodque ſucci concretionem pari velocitate comitatur. Nam ſimul atque in membranulam hic extenſus eſt, non aureus amplius, non flavus; ſed manifeſto pallore decolor conſpicitur. Tunc verò ſtyli cuſpide recollecta gutta, (nam colligi diſſoluta integrè poteſt) etiam evidentiore candore lacteum ſuccum exprimit. Nec deeſt mutationi ratio. Nam ut in humano corpore, florem naturalis coloris leve ſpirituum deliquium carpit, & per ægritudinem aliquam repente ingruentem, nitor ille,

Ac fulgor teneris qui radiat genis
Momento rapitur ——

Ita hic aureum Opobalſami ſplendorem ſpirituoſi ſulphuris effluxus lacteo pallore commutat.

Habet itaque hæc lacryma, ut præ reliquis hactenus cognitis reſinis celeriter ſolvatur, ampliter dilatetur, & coloris etiam citam inſignemque mutationem ſubeat. At igne elicitum è juniperi baccis oleum, ſimili facultate præditum conſpicitur, cum celeri motu ipſum quoque per aquam diffundatur: inventique à curioſis hominibus liquores, qui tum lactis aliquid cogere, tum aquis infuſi lacteum candorem æmulari cernebantur. At hæc non efficiunt, ut vel balſami liquores diverſos nobis præbeant, aut in genuina lacryma ſuſpectam integritatis fidem reddant: facilèque patimur, junctim poſſidere Opobalſamum, quæ in aliis ſeorſim occurrunt, & ſingula. Sint enim quorum maculæ promptè lotione tolluntur, quæ lac coagulant, quæ celeriter in aqua liquantur, quæ colore lacteſcunt: imò quæ manantibus tam à temperamento, quàm à tota, ut cum Galeno loquar, ſubſtantia facultatibus paria præſtent. Opobalſamum tamen aliud genuinum habendum non eſt, quàm reſinoſus ex ipſa balſami planta ſuccus. Qui probus utique fuerit, ſi viribus ſuis etiamnum pollet, adeoque ſuavem ligni fructuumque ſuorum odorem ſpirat, linguam mordicando atque adſtringendo mediocriter afficit. Sincerus item, ſi maculam pariat lotione delebilem, lac cogat, denique aquæ aut lacti immiſſus celeriter fundatur, extendatur, albeſcat.

Subjungit porrò Dioſcorides ſuccum balſami, dolo vitioſum, olei inſtar innatare, converti, atque in ſtellæ modum expandi. Confirmat idem, & verbis propemodùm iiſdem Abenſina, cum ſcribit,

المغشوش يطفوا مثل الزيت ويجتمع او يتفوق فيصير بمنزلة الكوكب Innatat (adulteratus) ſicut oleum, & ſummum occupat, idque fit ſimilitudine ſtellæ. Nam cum recentis legitimique Opobalſami gutta quaquaverſum exporrigatur, occupetque celerrimè oram vaſis omnem, haud reperit quo ſe proferat ulterius, adeoque nullis diſtractum radiis, ſimplici continentis corporis ambitu definitur. Ne ſenio quidem languidior balſami liquor olei volutatus in aqua exhibet. Nam in frigidam conjectus petit fundum; in calidam, modicè dilatatur: in fervidam miſſus, diſcuſſis ilicet ſpirituoſis reliquiis, vix diſſolvi amplius poteſt. Memorabile item quod addit hic Dioſcorides,

τῷ μὲν τοι χρόνῳ ὁ ἀκέραιος παχυνόμενος ἑαυτοῦ χείρων γίνεται. Πλανῶνται δὲ οἱ νομίζοντες τοῦτον ἀκέραιον ἐπισταγέντα ὕδατι χωρεῖν εἰς βάθος πρῶτον, εἶτα ἀναπλεῖν εὐδιάχυτον.

Cum tempore verò ſincerus craſſefactus, ſe ipſo deterior fit. Hallucinantur autem qui exiſtimant, hunc ſincerum ſuper aquam ſtillatum, petere fundum prius, deindè ſurſum meare, facilè ſolubilem. Refert eadem ex auctore noſtro Abenſina, totidemque verbis,

يغلط من يظن ان الخالص ذا قطر علي الما يغوص اولا في عمقه ثم انه يطفوا عليه وهو غير منحل

Errat qui exiſtimat ſincerum, cum ſtilletur ſuper aquam deſcendere primùm in fundum, deinde remeare ſuper eam, eſtque hic ſine ſolubilitate, ac bonitate. Purum itaque balſami ſuccum, ætatis melioris decurſu jam craſſefactum, fieri deteriorem, verè nimis, ac seriò fatetur Dioſcorides, ut Crateti vetuſtiſſimo Comico meritò applaudendum ſit, qui

Ὁ γὰρ χρόνος μ' ἔκαμψε τέκτων οὐ σοφός.
Ἅπαντα δ' ἐργαζόμενος ἀσθενέστερα.

Me, inquit, tempus incurvavit, faber haud bonus, omnia quippe efficiens imbecilliora.

Quid

Quid igitur? non incolumes permanent in genuina balſami reſina notæ illæ a Dioſcoride nobis commendatæ, quibus indolem ejus ad veri obruſſam exigimus? Ita iis ſane videatur, qui propoſita junctim ſigna, pro differentia nobis objiciunt, εἰδοποιὸν ſpeciem rei conſtituentem, quæ Porphyrio præceptore, ἄλλο, οὐκ ἀλλοῖον, alium, non diverſum efficiat Opobalſamum, non magis admittat & minus, non ætatis, temporiſque mutationibus obnoxia ſit, ut varietas quidem in calorem, ſaporem, odorem, innatationem, aliaſque notas cadere queat, non queat in maculæ delebilis productionem, lactis concretionem, celeremque liquationem. Sed hæc plura ſunt, & majora, quam ut iis capiendis Opobalſamum par eſſe poſſit. Nam cum liquor hic non ſit in æternarum ſubſtantiarum cenſu, quibus, ut verè docuit Ariſtoteles, τὸ ἐνδέχεσθαι ἢ εἶναι μηδὲν διαφέρει, eſſe & potentia non differunt; ſed propter communem caducis materiæ labem, corruptioni ſubjectum. Neceſſum eſt, ut in ſe ipſo habeat, cujus ductu poſt exortum ſuum abeat ad occaſum, & fortuitorum etiam occurſu rapiatur eodem. Quemadmodum autem optimum factum, collectis balſamici ſucci facultatibus & affectionibus, ab aliis eundem curioſè diſtinguere, cujus non ſecus ac de plantarum partibus aliis ſenſit Ariſtoteles, οὐκ ἔστιν ἀκριβὴς ὁ λόγος, non eſt ſatis exactè cognita ſubſtantiæ ratio; ſic iniquum eſt, qualitates naturales, quæ ſeorſum ſpectatæ, ne propriæ quidem ſunt, in formarum eſſentialium ordinem redigere.

Sed revera in nobili hac reſina, nihil eſt quod vim temporis, adeoque ætatis effugiat: nihil quod locorum, cultuſque varietate, mutationem accidentium non admittat: ut quæ coloris, odoris, ſaporiſque diſcrimen invehunt cauſæ, varient pariter, intendant, remittant qualitates, actioneſque reliquas. De craſſitie, per quam ſinceriſſimi alioquin ſucci conditio redditur deterior, fatetur Dioſcorides. At hanc duo conſequuntur; adhæſio ſcilicet in pannis pertinacior, quæ deinceps elotionem ſecum trahit operoſiorem: tum ſolutionis, expanſioniſque difficultas, veluti in allatis ſuperius abundè expoſitum. Neque aliter de lactis condenſatione ſentiendum eſt, ſive

hanc

hanc viri docti a temperamento deducant, ſive totius naturæ viribus acceptam referant. Nam terreæ partes, acquiſita per ſenectutem humidi viſciditate illaqueatæ, quò ſe exporrigant, tanto minus reperiunt, quanto major ſpiſſitudo liquorem compingit. Nec conſtantiores hercules ſunt, manantes à tota ſubſtantia facultates, ut crebrò nimis in alexipharmacis, catharticis, aliiſque pretioſis medicamentis experimur, & *ſalutaris* ſcientiæ parens ἐμπειρία dudum detexit. Credant itaque *Dioſcoridi* citra exceptionem fidei probatiſſimæ teſti: credant Abenſinæ, qui diſertè,

للعتيق فلا قوة له الا وهي قوة يسيرة

In condenſato antiquo, non eſt, inquit, robur partium, quod ſit robur efficax: ſciantque balſami etiam puriſſimi liquorem, per varios ætatis caſus, quamvis externus fortuitorum impetus non accedat, notis quotquot obtinet omnibus, varium ſe præbere, atque, ut cum Ariſtotele loquar, ἀορίστως ἔχειν.

Porrò explodit Dioſcorides errorem eorum, qui ſincerum quidem; ſed longiore tempore craſſefactum Opobalſamum prius fundum petere arbitrabantur, deinde ſurſum remeare, facilèque diſſolvi. Nam quodcunque hujus conditionis eſt, aucto jam frigidioris elementi pondere, fertur deorſum, *etiamſi* non eminus; ſed comminus aquæ inditum fuerit; & citra validum projicientis impulſum. Tum verò, ſi partibus aëriis nondum penitùs deſtitutum, languide, tardèque ſurſum nititur, tardè ſolvitur, nec tenuem undique in telam panditur; ſed olei inſtar, intra exiguum orbem coercitum, innatat. Quod ſi ſpirituoſis partibus fortior concretio vim extremam intulerit, non ſurſum contendit, perque ſummum aquæ deducitur; ſed in fundo perſiſtit, &, ut Pythagorei olim ſentiebant, ἐν Διὸς φυλακῇ, in Jovis carcere.

Sed hic Plinius nobis in pleno curſu remora objicitur, qui ſuccum balſami probatum in aqua ſidere, ſcriptum reliquit. Hunc Saladinus ſequitur, & Setus, & quotquot poſthabito ſubſtantiæ Opobalſami examine, ſimplici auctorum aſſertione ducuntur

— *ceu nervis alienis mobile lignum.*

Mihi quidem Plinius etiam inter eximios ſcriptores locum ſuum

ſuum retineat; minimè tamen Dioſcoridi atque Abenſinæ in materiæ medicæ πραγματείᾳ ἔμπροσθεν ὥσπερ αὐτῶν γέγραπται καλῶς: ἀλλὰ ὥσπερ ἁπάντων οὕτως οὐδενὶ multa vetuſtiores (de ſimplicibus medicinis) benè ſcripſiſſe; neminem tamen omnium æquè benè de omnibus. Alter ingenio, judicioque princeps, quemadmodum de ſalutaris ſcientiæ præceptis; ſic de remediorum uſitatiorum facultatibus, non minus probanda eddit, quàm

Pythia quæ tripode ex Phœbi, Lauruque profatur.

Quærant, per me licet, viri docti, quo diſſentientem Plinium, cum præſtantiſſimis auctoribus in gratiam reducant. Ego mille mendis, erroribuſque fœdato ſcriptori manus haud commodo, cujus maculis delendis, ſe vix parem agnoſcit eruditorum phœnix, Salmaſius. Dioſcoridi noſtra præter experientiæ certiſſimam fidem abundè patrocinatur ratio, quæ pinguem aëriamque lacrymam, quamdiu nativam ſervat indolem, ſummum aquæ occupare debere, (niſi externa vis deorſum cogat) tam ſuperantis elementi viribus; quàm recentium omnium reſinarum exemplo, penitiſſimè convincit. Igitur maculam oleorum inſtar non facere, lac denſare, celeriter diffundi, olei inſtar haud innatare, propoſitæ a Dioſcoride balſamicæ ſinceritatis notæ, cum in Arabico ſimplici dohen baleſan, quamdiu provectioris ætatis vitio nondum exhauſtum eſt, optimè omnes ſe manifeſtent, neceſſario relinquitur, eundem omninò eſſe cum illo, quem veteres agnoverunt, ſuavem è Palæſtina, pretioſumque balſami liquorem.

His expenſis pergit ad Xylobalſami, & Carpobalſami, adeòque ligni fructuumque balſami examen: & lignum, inquit, quod Xylobalſamum vocant, probatur recens. Enim vero de junco, calamoque aromatico quod ſcripſit Theophraſtus, παρακμάζειν ταχὺ, citò à vigore ſuo deſciſcere, de balſami ſurculis meritò fatendum, qui niſi recentes ſint, ob facilem partium tenuium diſſolutionem, quas tum fervidius Arabiæ clima, tum ſub acriore ſole longius deindè iter imminuit, conceptæ de ſe virtutum expectationi, Europæis raò ſatisfacere poſſunt. Addit laudari λεπτόκαρφον, ſurculo tenui præditum.

Hoc enim ipſum illud eſt, ut ſuperius explicitum, cujus vegeta magis natura, nec dum cultu diuturniore effœminata, quodque ſucco meliore perfuſum, Πυῤῥὸν, ἰῶδες, τραχὺ, πνέον ὀποβαλσάμου, ſuave olens, rufum, aſperum, idque externa corticis ſcabritie: denique Opobalſamum ſpirans, quia ſic indicium exhibet certiſſimum propriæ ſtirpis, roboris item præſentis, & unguentis apud veteres nobilioribus aptum erat, quibus incoquebatur. Proſtant hi opobalſami ſurculi, notiſque *allatis* optimè reſpondentes, in Venetis, Siculis, Hetruſcis, & Maſſilienſium emporiis, iique probatiſſimi, ſi in Cahiro emantur recentes, & expeditior deinde ex Aegypto, breviorque vento ſecundo navigatio contigerit.

Fructus præterea ſive carpobalſami, neceſſarium incidiſſe uſum refert Dioſcorides, quoniam & unguentis adhibebatur, & immiſcebatur antidotis. Eligendum autem monet ξανθὸν, ſive id rufum interpretemur, ſive flavum. Nam externo folliculi ambientis colore, ſurculis rubentibus fructus ſimilis eſt, & intrinſecus, membrana ſuccum melleum propiùs aſſervante, flaveſcit. Plenum denique, cum non corticum, ſed incluſi potiſſimùm ſucci gratia carpobalſamum expetatur. Quamvis autem poſſibile non ſit, ut idem ex Arabia in Europam tranſmittendum, deſideratam ab utiliſſimo ſucco plenitudinem exhibeat, validis cauſis diſcuſſioni ejuſdem incumbentibus, ſecus quam olim contigit, cum in Palæſtina, atque Aegypto, Græcis, Italiſque hominibus obvium eſſet. Satis tamen in tanta locorum intercapedine, probabilis exiſtimandus fructus balſami, qui nondum penitùs exſuccus, & arefactus deprehenditur; nec odore adeò proprio, ſaporeque deſtituitur.

Jungit Dioſcorides plenitudini carpobalſami amplitudinem & pondus: Subeſt enim utrique horum major odorati ſucci copia, qui veluti in minore fructu minor; ſic in leviore quoque magis abſumptus eſt. Magnitudinem ipſam haud exprimit Anazarbæus, disertè verò Theophraſtus, παρόμοιον τερεβίνθῳ, καὶ μεγέθει καὶ σχήματι καὶ χρώματι, aſſimilem terebintho tradidit, magnitudine, figura, colore. Similem magnitudine: nam cum à duabus terebinthi fœminæ generibus, altera lentis ſpecie

fru-

fructum edat, altera fabæ, priori utique non ineptè carpobalſamum comparaveris. Similem quoque retulit ſchemate fructum, quo ad rotundam ſe figuram componit. Similem denique colore, qui in extima membrana rufus apparet. Porrò carpobalſamum guſtu mordax commendat Dioſcorides, & πυρωῦ, fervore ſive acrimonia linguam feriens; ſed μετρίως, moderatè: quam vocem malè interpretes a guſtabili qualitate ſemotam, conjungunt odori. Nam ſuccus balſami, quamvis Dioſcoridi θερμαντικώτατος, maximè calefaciens dicatur; blanda tamen per ſe cùm adſtrictione, tum mordacitate guſtantem afficiat: blandius idem præſtiterit fructus, qui agendi viribus δευτέραν δύναμιν, ſecundariam potentiam adeptus eſt. Tandem Opobalſamum redolere fructus debet, quoniam hoc involucris ſeminis largiùs, quàm reliquis partibus plantæ natura congeſſit: unde neque ita facilè diſſipabilis in eo fragrantia, nec debilis obſervatur, veluti in ſurculis, ſolè acriore extenuatis. Neque adeò abs re Theophraſtus, εὐώδης σφόδρα καὶ τοῦτο, καὶ μᾶλλον τοῦ δακρύου, carpobalſamum benè odorum & ipſum eſſe prodidit, & magis quàm lacrymam, utpote quod exquiſitius ab inſito calore ſubactum liquorem, ſpirituque plenum contineat: quamvis accuratiſſimus ſenex de prædmaturo, admodumque recenti balſamico ſemine intelligendus ſit.

Cætera viſum quidem Galeno fuit, lignum fructuſque balſami adulterio haud obnoxia eſſe: monet tamen ingenuè Dioſcorides, quid callidi olim impoſtores hic quoque auſi fuerint. Nam aſportari, inquit, è Petra oppido ſemen hyperico ſimile, quo carpobalſamum vitiatur, cognoſcique fraudem, quod illud majus ſit, inane, ἀδύνατον, facultate, viribuſque deſtitutum, πιπερίζον τῇ γεύσει, ſapore piperis. Cum verò non percepiſſet Dioſcorides, quid eſſet, quod per fraudem ſubſtituebatur; ſed cui id ſimile fuiſſet, exiſtimarunt viri doctiſſimi, aut terebinthi ex Arabiæ Petra delati ſemen ſubſtitui potuiſſe, quod veluti genuinò carpobalſamo colore, figura, magnitudine; ſic lenticulari hyperici ſiliquæ diſſimile non eſt: aut ex eadem regione ſylveſtris balſami fructum ſupponi. Quorum

alterutrum ſi ita fuit, innoxia ſanè fraus extitit, ob naturæ, virtutumque inter hæc ſingularem conjunctionem.

Sequitur naturalium affectionum deſcriptionem, actionum particularium explicatio, variiſque in morbis profligandis utilitates ſummæ. Hanc etiam inter veteres optimè omnium, & diligentiſſimè recenſet Dioſcorides, cujus veſtigia pari paſſu Abrabum princeps preſſit. Orditur autem à liquore, cui δύναμιν ἐνεργεστάτην, vim efficaciſſimam tribuit, utpote qui maximè calefaciat. Hoc verò qua ratione determinandum ſit, habito ligni, fructuumque reſpectu, ſatis ſuperius ex Galeni, & Abenſinæ ſententia declaravimus. Inter particulares effectus, abſterſionis meminit, τῶν ἐπισκοτούντων ταῖς κόραις, eorum quæ tenebras pupillis offundunt. Quo nomine, licet innuere videatur ſordium remotionem, exterius è regione pupillæ ceratoiden oculi tunicam obfuſcantium: interpretandus tamen etiam de diſcuſſione excrementorum pituitoſorum, circa uveæ membranæ oras, & in ipſa pupilla obhærentium, cumque viſionis diſcrimine ſpiſſitudinem acquirentium. Imò, quid velit hic Dioſcorides optimè declaravit Strabo, cum Opobalſamum τὰς ὑποχύσεις, ἀρχομένας, καὶ ἀμβλυωπίας ſuffuſiones incipientes & hebetudinem oculorum ſolvere ſcribit. Apponitur *oculi* affecti palpebris, molli linteolo illitum: cumque medicamenta hypochymati exactius convenientia, non ſolùm tenuius humidum diſcutere debeant; ſed etiam craſſefacta attenuare, atque indurata remollire; balſamica ſubſtantia tàm calore ſuo, quam pinguibus reſinoſiſque partibus, malo oculorum enarrato modis omnibus egregiè opitulatur, ſaltem incipiens ſit affectus. Nam quæ pedem jam fixit ægritudo, ſine chirurgia tolli nequit. Addit Strabo, eandem λύειν τὰς κεφαλαλγίας θαυμαστῶς, ſolvere mirè capitis dolores. Neque enim obſtat, quod ſcripſerit idem, Arabes ſuaveolentium rerum uſu ſtupore corripi, qui graveolentium adhibitione removendus ſit. Etenim

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines.

Ultra quos, citraque, vel ſaluberrima remedia vertuntur in perniciem. Rectè Heſiodus.

Πάν-

Πάντων μέτρον ἄριστον, ὑπερβασίη δ' ἀλεγεινή.

Juvat autem Opobalſamum, qua aſſumptum, qua exterius admotum. Aſſumptum, quia redintegrata cibi digeſtione, vaporum ad caput aſcenſus minuitur; admotum verò, quia collectos vapores diſcutit, & reſolvit. Matricis refrigerationibus porrò mederi teſtatur Dioſcorides, cum Cerato adhibitum roſaceo, menſtrua mulierum, ſecundinaſque ducere, & extrahere fœtus, quæ partim calori, qui recentiore adeoque tenuiore ſucco magis penetrabilis, partim ſuavi ejuſdem halitui, quo uteri expultricem roborat, accepta ferenda ſunt. Rigores illita ſolvit, facta vaporum putridorum diſſipatione. Ulcera ſordibus fœda purgare, chirurgis cognitiſſimum eſt. Per os item acceptum Opobalſamum ventriculi facultatem concoctricem adjuvat, cietque urinas, undè inter calculos minuentia, eaque ſelectiora dudum inclaruit: quippe, quod non tantum penetrabili calore ſynagmata ſive concreta lapidoſa diſjungat; ſed contractam renum debilitatem, ſiccitatemque, unguinoſo madore temperet, & corrigat. Exhibetur hunc in finem utiliſſimè boli forma, quemadmodum in uſu terebinthinæ conſuevimus, anonidis, aut lithoſpermi pulvere ſubactum. Convenit anheloſis, atque, ut inferius meminit Dioſcorides ὀρθοπνοικοῖς, ægrè nec niſi recta cervice ſpiritum ducentibus; quorum bronchis impacta lenta pituita, cum non ſimplicem tantum exſiccationem poſtulet; ſed validam etiam abſterſionem; ipſi præterea pulmones à putredine vindicandi ſint, vix erit medicamentum, quod in hoc ſymptomate ſublevando, Opobalſamo præferamus. Sumitur ad ſcopum hunc conſequendum per os, radicum helenii pulvere permiſſum, & linctu pariter aſperæ arteriæ inſinuatum, oleo prius amygdalarum dulcium ſolutum. Exhibuerunt idem veteres in lacte, iis qui aconitum hauſerant, ocyſſimum venenorum, & quod non vanè è ſpuma Cerebri natum fabulati ſunt. Quin & à vipera demorſis: neque, alia hercules cauſa, quod balſamicum liquorem optimis quibuſvis antidotis permiſcuerunt. Quamvis etiam acopis addiderint, id eſt, medicamentis laſſitudinem, colorumque mo-

leſtias eximentibus, & malagmatis ſive indurata præter naturam emollientibus.

Verùm ut δραστικωτάτην δύναμιν, vim efficaciſſimam Opobalſamo; ſic proximam potentiam fructui ſive carpobalſamo tribuit Dioſcorides. Hoc igitur, præter enarratos effectus omnes, quos præſtat, etiam pleuriticis, peripneumonicis, tuſſientibus, potu datum benè facere ſcribit. Non tamen exiſtimandum conferre poſſe, cum validæ inflammationes pleuram, pulmoneſque inſederunt; ſed cum his, aut quieſcentibus, aut remittentibus, purulenti ſinus expurgandi ſunt, corruptela partium inhibenda, facileſque ἀναχρέμψεις, ſive expectorationes accelerandæ. Accedit ex iiſdem utilitas iſchiadicis, epilepticis, & vertiginoſis, quotieſcunque immodicè ſuccreſcens phlegma, partim abſumendum, partim ad ureterum ductus derivandum, cerebrumque ipſum Hippocrati ἡ ὑγροῦ μητρόπολις, ſiccandum, & corroborandum fuerit.

Poſtremò, lignum balſami quamvis minimum virium fortitum ſit, uſu tamen had aſpernandum eſſe concludit Dioſcorides. Etenim adverſus cruciatus, alvique tormina, tum cruditates, & venenatos ſerpentium morſus auxiliari teſtatur, ex aqua decoctum, & potum. Imò βοηθεῖν τοὺς σπωμένους, juvare contractos: nam ſive morbum frigidior nervoſarum partium intemperies invexerit, ſive Hippocrate auctore ingentes πληρώσιες, ἢ κενώσιες, repletiones aut inanitiones, utique tam calore ſuo profecerit medicamentum, quo frigus inimicum oppugnat, & ſuperflua diſcutit, quàm reſinoſa ſubſtantia qua convulſa relaxat. Capitis item vulneribus, cum Iride ſicca aptum Xylobalſamum tradit, idque non de cutaneis tantum; ſed gravioribus, adeòque oſſium, meningum, ipſiuſque cerebri diviſionem inferentibus, habendum eſt. Nam ut ex auctore patet, arefacti Xylobalſami pulverem iridi miſtum, denudatis capitis oſſibus, & in quibus τῶν λοπίδων ἀναγωγὴ, ſquamarum eductio procuranda, uſurparunt. Conſuetum id aliàs priſcis Chironibus fuit, qui contuſorum oſſium ſeparationi ſtudentes, ex ariſtolochia, corticibus radicum panacis, Olibano, iride Illyrica ſiccos pulveres, tum aliis, tum cranio præcipuè læſo inſpergebant,

bant, cephalicos ob hoc ipſum appellatos, ſuadente pariter hoc auxilium medendi præceptore Galeno. Inutiles quidem eos judicat vir clariſſimus Ludovicus Septalius, ſi ex Magati ſententia raro vulnera detegantur, calor partium naturalis foveatur, decenſque puri collecto exitus paretur. Attamen haud raro contingit, ut inſignis partium ſauciatarum debilitas, adeoque purulentæ ſordis ingens proventus, & ob ſitum vulneris decliviorem effluxus excrementorum difficilis, majus ab exſiccantibus pulveribus propoſitis præſidium efflagitet; efficacior tamen, & evidentior etiam oſſibus læſis Opobalſami profectus eſt. Utor eo, dum hæc ſcribo, in puero, cui temporum os dextrum ex lapſu, duplici fiſſura graviter læſum erat, feliciſſimo ſucceſſu. Nam poſtquam exiguo, ſtellatoque terebello oſſe perforato, viam aperuiſſem coërcito ſubtus puri, liquoris Arabici tepidis aliquot guttis, pini lacryma dilutis, & vulneri inditis, partium contuſarum ſeparationem, carniſque regenerationem, facili opera natura conſecuta fuit. Subjicit his omnibus Dioſcorides, ſpiſſamentis unguentorum Xylobalſamum eſſe adhibitum, neque id ſanè inconvenienter. Cum terrea ſiccaque ſui portione bibere liquidiora potuerit, ſimulque denſare, & ſuavi etiam halitu gratiam unguentorum vel fovere, vel augere.

Hæ tam præſtantium facultatum dotes, cum in Arabici balſami liquore, non tam meis, quam Aegyptiorum, Arabumque crebris pariter, ac certis experimentis clariſſimè refulgeant: cum notas etiam tam bonitatis, quam ſinceritatis eaſdem ad amuſſim exhibeat; plantam denique genitricem, natura, atque habitu eandem ſortitus fuerit, quam nobiliſſimi auctores deſcripſerunt, quiſquis illum genuinum veterum opobalſamum hauddum agnoſcit, eum palam eſt, aut ſenſuum aut rationis impotentem eſſe. Judicarunt idem, præter allegatos initiò. I. C. Scaliger, E. Cæſalpinus, G. Fallopius. I. Coſtæus, C. Cluſius, M. Lobelius, P. Mattheolus, viri materiæ medicæ cognitione hoc ævo principes.

Cæterùm, ut olim antidotos celebriores componentibus, non raro propter paucitatem deerat hæc gratiſſima reſina; ſic etiam ho-

hodiè, ob cauſas ſuperiùs adductas, & ingentem Theriaces in tot urbibus componendæ quantitatem, pauciſſimis ſufficit. Cogitarunt itaque viri ſalutis publicæ ſtudioſi, quid opobalſami deficientis locum viceſque ſubire poſſet. Aptiſſimum judicantes, quod eidem ſubſtantiæ ratione cognatum, quod facultatibus, vel omnibus, vel ſaltem præcipuis proximum exiſtit. Galenus ſummorum principum judicio, in antidotis componendis accuratiſſimus, abſente balſami lacryma myrrham ſtacten adoptabat. Fuit hæc, ut diſertè protulit Theophraſtus, ἐκ τῆς σμύρνης κοπτομένης ἔλαιον ῥέον, ex lacrymata recenter myrrha, jamque concreta pars tenuior, ejuſdem contuſione, & expreſſione eliquata. Dicitur oleum, quia fluida, oleique lentore prædita deprehendebatur: ſtacte item, διὰ τὸ μικρὸν ςάζειν, quod paulatim ſtillaret: quemadmodum reſiduum ejus in offas convolutum, myrrha ficta, σμύρνη πλαστή. Miſcèbatur quidem aliàs myrrha Theriacæ; ſtacten tamen Opobalſamo ſuccedaneum conſtituit rei medicæ iiaſtaurator, quandoquidem hæc, poſitis partium craſſiorum impedimentis, tam reſinoſa ſubſtantia, quam temperamenti harmonia, & actionum omnium æmula virtute, balſami liquorem proprius attingebat. Nec fugiebat medendi præceptorem, quod aucta myrrha, myrrhinus odor antidoto conciliaretur, (qui diſplicuit Oddo) quia balſamicarum virium acceſſionem potiùs; quàm odoris conſueti mutationem aliquam reſpiciebat. Imitabimur Galeni diligentiam, ſi myrrham ſelectiſſimam vini ſpiritu ſolutam, ſemotis prius terrenis fecibus, ſpirituque caloris artifici gradu iterum abſtracto, ad liquidioris reſinæ modum, habitumve revocemus. Incedunt eadem cum Galeno viâ, qui cognitas hoc ævo præcipuas reſinas opobalſamo vicarias conſtituunt. Tales ex Indiis allatæ ſunt Tolytana, & Peruana lacryma, quarum utrique, propriis appellationibus poſthabitis, vulgus mercatorum balſami nomen fecit. Præſtantior ex his Tolutana, quam Pino ſimilis arbuſcula, vulnerato cortice fundit, tam odora fragrantia, quàm virtutum omnium explorato ſpecimine Arabum opobalſamo valdè cognata. Eligenda, quæ aurei adhuc coloris, ſaporis haud ingrati, Jaſmini ſuaveolentiam quodam-

quammodo ſpirans, nondum valdè condenſata; ſed quæ putaminibus nucum Indicarum modicè calefactis promptè effluit, quibus incluſa plerumque mittitur in Europam. Harum quoque defectum ſupplere liquidas, & fragrantes lacrymas, quas è tenellis terebinthi, abietis, piſtacei, pinique ramis, laxatus perità manu cortex, vernantis anni tempore promit, nemo dubitabit, qui juſtis ponderibus, tam ſubſtantiæ cum opobalſamo, quàm facultatum conſenſum examinabit: licet è terebintho Cypria flavus liquor, arte Hermetica prolicitus, cum ſit calidior, tenuiorque ejuſdem pars, Meſue, Fallopio, Renodeo, Lobelio, viris in æſtimanda ſimplicium medicamentorum natura peritiſſimis, dignus viſus fuerit, quem deficienti Opobalſamo ſubſtituerent. Ad vires magis excellentes reſpexerunt, quàm temperamenti, & facultatum ſimilitudinem, qui deſtillatum è baccis juniperi, lauri, mace, earyophyllis aromaticis oleum, aut è ſeminibus citri & nuce myriſtica expreſſum, balſami reſinæ ſubmittendum judicarunt: quorum tamen hoc, quemadmodum ſtillatis oleis temperatius, odore ſuavius, paratuque facilius; ita clariſſimorum virorum punctis, calculiſque magis receptum eſt. Fructui balſami cubebas in Commentariis ſupponit P. Matthiolus, cl. Alaymo ſurculis illius utriuſque lauri corticem. Vix tamen carpobalſamo, maturis terebinthi fructibus, & Xylobalſamo vegetis ejuſdem ramulis, quicquam ſimilius obvium habemus.

Hæc ſunt, mi Peregrine Pitori, quæ pro declaranda Dioſcoridis ſententia de balſamicæ reſinæ tam natura, quam facultatibus, in Patavino Sereniſſimæ Reip. Archigymnaſio, variarum nationum auditores publicè docui: adhibita etiam in examen illa ipſa, quam pharmacopœis aliquot patrocinaturus rejicis; quam miſtæ, larvatæ, falſæ, factitiæque titulis proſcribis. Aſcendere tribunal voluiſti, quod diu ſub Auguſto Cæſare corruiſſe memorat Dio, ſpretaque lege Clodia, tanquam reo provocationem adempturus, egiſti cenſuram; quodque iniquius, de re neque inſpecta diligentius, neque experimentis tibi cognita. *Solis, inquis, ex Cl. Baldi dictis, quaſi per cuniculum quendam, ad totam hanc labefactandam doctrinam irrepere, & ex*

Nn *ſcrip-*

ſcriptoris dicere veritatem mihi propoſitum eſt, quando non amplius experimentum haberi poſſit. Avidi enim non minus medici, quàm pharmacopæi, pretioſa antidota componendi, ilicet atque Venetias adductus eſt liquor, Theriacas pararunt, omneque protinus diſſipavere reſiduum. Atque utinam intra cenſoriam gravitatem, & modeſtiæ fines, quam verbis tuis tibi quidem tribuis, contineri potuiſſes, aut innatæ mentibus humanis caliginis meminiſſe, quam exordio libelli inducis. Nunc irrumpis, & laudatum à prudentiſſimis, doctiſſimiſque Urbis archiatris balſami ſuccum *tanquam perſonatum generoſiſſimis auſis te propulſare præſeris, atque à cunctis exſulem Europæ provinciis, ad Capitolinam tandem arcem, veluti ſecuriſſimum periclitantis auxilium, & delinquentis aſylum confugientem, ab ea dare præcipitem, jamque tædioſam lucis ſarcinam ſuſtinentem, merita laceratione diſperdere.* Mox *puſillum te bellatorem ſcribis, & cum robuſtiſſimis hoſtibus manum conſerere non pertimeſcere, ut parmam albam illuſtri hoc facinore delineare poſſis.* In progreſſu poſita clava, & leonino exuvio, viris præſtantiſſimis, B. Baldo, & P. Caſtello effuſè blandiris, quorum huic ſummam doctrinam, ingenii mirandam oſtentationem, & præclara merita: illi charitatem, maximamque pietatem tribuis, quod approbarint, & defenderint liquorem, quem ceu falſum, larvatumque diſperdis, & exulare jubes.

Campios non minus varia doctrina; quàm materiæ medicæ noticia laudatiſſimos, commendationem, inquis, mereri, quod ſenſum ſuum, licet non verè, liberè tamen, & ſincere propoſuerint; quamvis in ſcriptis eorum, ubi tenebræ tuæ fuerint, ne verbo quidem innuas. Nec juvat, te cenſore, ſinceritas, & libertas ulla Joſephum Donzellium; Franciſci Perlæ teſtimonio, ſimplicium medicamentorum inveſtigatorem ſolertiſſimum, quem ſolum inverſo pollice damnas, quoniam *auctoritati tantum quorundam confiſus, rationem, & experientiam dimiſerit, & de ignotis ſibi pronunciare non puduerit.* At verò Pitori, dum aliorum dictis, ſcriptiſque totus intentus, hanc tantum cenſuræ tuæ excuſationem affers, quod excell. virorum aſſerta, vel infirma, vel à judicio tuo aliena ſint: dum de re tibi non per-

ſpecta,

ſpecta, alienum affers experimentum, non tuum, quas tibi compedes ipſe fabricaris, quove flammeolo pudori tuo conſulueris, tute videas. Suſpicionem quoque moves malæ cauſæ; quod ſententiam judices de medicamento delato nondum tulerint. At ea penitus vana eſt. Quis enim cum Menandro neſcit, ἄγει πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος, veritatem in lucem extrahere tempus? moramque hanc non crimen in re; ſed cognitionis difficultatem arguere. Cæterum abſolverunt Opobalſamum viri, qui maximè de natura ejus, atque optimè judicare potuerunt, in quorum ſuffragiis haud dubito clariſſimos arbitros pariter acquieſcere: quorum hic ſingularem imitari prudentiam debebas, quod in materia non omnibus modis ſibi perſpecta, Hippocraticum illud ſeriò ſequendum exiſtimarint, μηδ' εἰκῇ, μηδὲ παρορᾷν. Exceſſus denique improbati à te Opobalſami, tam emptores, quàm aſſertores. Illos quia ſibi comparaverint id, quod ex meis dictis commune balſamici liquoris nomen præ ſe tulerit: hos, quia probaverint ſuccum, in cujus diſtinctione cum verum à falſo cernendum, etiam peritiſſimos quoſque falli potuiſſe, fateatur Galenus. Te interim extra peritiſſimorum diſcrimen ponis, dum aſſumpto non Dioſcoridis, ut reris; ſed interpretis filo, jam explicitum te labyrintho, jam ignorantiæ monſtrum jugulaſſe ſcribis, perfectæque notitiæ portam reperiſſe non dubitas: nempè quia lippos hic arbitraris clariſſimos Urbis archiatros; te ſolum

—— tam cernere acutum,

Quàm aut aquila, aut ſerpens Epidaurius.

Quibus coloribus cum etiam cæcutiens facis exprimas, quos affectus ad hoc tribunal attuleris, quaque animi moderatione cenſorium officium peregeris, parcam ego operæ, & expreſſum parma tua facinus, ſiquidem publicæ luci exponere placuit, æternum eſſe facilè patiar.

Tangam igitur in ſcripto tuo ea præcipuè, quæ P. Alpinum, celeberrimum anteceſſorem meum, meque propius ſpectant. *Immerguntur*, ais, *ævi noſtri doctores innumeris difficultatibus; dum non contenti his quæ Europa quotidiè ſubminiſtrat, Opobalſamum, antiquis pretioſiſſimum, noſtris deſideratiſſimum factum;*

Nn 2 *hu-*

huc uſque advocant, ex Arabia, &c. Sed immergantur, Pictori, difficultatibus, non ſubmergantur; imò enatent, atque ex alto illo rerum naturalium educant nobiles veluti uniones, quibus rem medicam locupletent, & augeant, publico bonæ Valetudinis commodo. Quos ſtimulos generoſis, doctiſque animis in hoc ſtudio gloria tantum non admovit? In exemplum venit poëta Carus, qui, cauſas phyſices accuratiùs inveſtigaturus,

Non me, inquit, animi fallit, quàm ſint obſcura, ſed acri
Percuſſit thyrſo laudis ſpes magna meum cor,
Et ſimul incuſſit Muſarum in pectus amorem.

Nec inanes fuiſſe laudabiles conatus, oſtendit ex utriuſque Indiæ mercibus, utilium medicamentorum ingens acceſſio. Veteres utique pharmacis Europæis contenti non fuere, ſed, undecunque cœleſtis favor oſtendit ad morbos remedium, grata manu ſumpſerunt.

Ὀυ θέμις ἐςὶ ἀπόβλητι θεῶν ἐρικύδεα δῶρα.

Ne Theriacam quidem magna parte Europæeis præſidiis inſtruxerunt; ſed exoticis ex Aſia, Aphricaque petitis. Alebant in Creta rizotomos ſuos Imperatores, qui non dictamnum tantum,

Puberibus caulem foliis, & flore comantem
Purpureo ——

Sed etiam ſcordium, chamadrin, marrubium, obvias Italiæ plantas, ciſtellis plenis urbi ſubmittebant. Facti rationem affert Plinius, quoniam invaſerat animos perſuaſio infinito præſtare quæ in Creta naſcuntur, iis quæ tellus alibi producit, quantumvis ejuſdem generis. Diligentiam igitur antiquorum æmuletur neceſſum eſt, quiſquis eorum inventis frui volet, vitandiſque difficultatum ſcopulis viam eandem ineat, quam veſtigiis ſuis illi expreſſerunt. Chiragogum hic optimum è priſcis ſe præbet Galenus, atque in hoc ipſo, quem contemnis, eximio ſucco. Nam in ejus exquiſitiore cognitione, cum fraudibus, & technis adulterantium vix explicare ſe poſſet, profectus in Palæſtinam ipſe fuit, ut cultam regiis in hortis plantam videret, & illa

—— *ode-*

— *odorato ſudantia ligno*

Balſama —

Particulam indè liquoris ſumptam, ſemper ſecum babuit, ſpurio, legitimoque dignoſcendo veluti regulam. Itaque inclamat etiam hodie ſtudioſis, præcipuum eſſe in materiæ medicæ cognitione, eam videre ipſam, nec ſemel; ſed frequenti inſpectione, quale ſit optimum obſervare. Fugiendum eſſe Pamphili inſtitutum, qui quas non viderat herbas ſcriptis divulgarat. Ridebat olim id hominum genus Heraclides Tarentinus, & præconibus ſimilimum ferebat, qui formam, ac notas fugitivi mancipii, licet nunquam viderint, voce tamen ſua publicant: fierique, ſi forte is quem præconio indicarunt propè adſiſtat, eum tamen ut non agnoſcant, At, inquis, ex Arabia advocant Opobalſamum antiquis petioſiſſimum, noſtris deſideratiſſimum ſuccum.

Advocandnm autem ex Arabia nunc eſſe, fateris ipſe, quippe quæ natalis ejuſdem tellus, & ex qua tot jam ſeculis repetitum fuit, quicquid in Imperatorum principumque manus pervenit, quod genuini opobalſami titulo peritiſſimus quiſque dignatus eſt. Scio, inimicam eſſe, & infeſtam Chriſtiano nomini regionis hujus gentem; adeòque aleæ periculoſæ plenum opus, curioſius quicquam in ea ſcrutari. Nec profectò tanti eſt, abjectis Chriſtianæ profeſſionis inſignibus, niveo turbine caput impedire, Mahometanumque ſimulare, ut conſtet balſamicum ſuccum, vulnerato cortice, an ignis opera barbari colligant. Subſtiti ergo in propinquis Aegypti emporiis, quibus nullo non anno, quod melius, deteriuſve opobalſamum, quod ſimplex, aut miſtum, haud difficulter diſcere potui. Fecerunt idem inclyti viri, quorum induſtriæ notitiam & uſum eximii hujus medicamenti debemus. Advecabimus igitur ex Arabia Opobalſamum, & injuſtis ereptum poſſeſſoribus, in rem noſtram vindicabimus. Sumemus à profano populo ſanitatis curandæ auxilia, à quo thura accipere non dubitamus, quæ damus Deo.

Cur pretioſiſſimum antiquis Opobalſamum fuerit, expoſui ſuperius, tuis cur id deſideratiſſimum ſcribas, mirari ſubiit, in

ea urbe, quæ aſſiduo cum Syris, Aegyptiiſque commercio, apud nobiliſſimos civium copiam ejus haud contemnendam ſemper obtinuit, ſemper obtinebit, ut minimè tibi deſperandum jurè exiſtimes, ab Excell. Aemylio Pariſano, quod aſſereret voluit Opobalſamum, in urbe Veneta poſſe demonſtrari. Mihi id paucis menſibus in ea degenti, antequam orientales provincias cogitarem, optimæ notæ conſpectum fuiſſe *jam* ante affirmavi, certuſque ſum, apud aromatarios diligentiores obvium eſſe. Obſervavi id in eadem urbe, paucis antequam hæc prælo ſubjicerentur menſibus, laudabile, ſatiſque copioſum, quod Illuſtriſſimus Antonius Capellus, Venetæ nationis olim in Aegypto conſul in patriam ſecum attulerat: quodque meritò à Clariſſimis Romanis archiatris laudatum, dignumque habitum fuit, ut omiſſo ſuccedaneo, per Antonium Manfredum, virum in componendis veterum antidotis accuratiſſimum, Theriacæ denuo miſceretur. Poſſident idem in hac Patavina civitate, pharmacopæi primarii omnes, & in Muſeis ſuis, viri Cl. Io. Dominicus Sala, & Guilelmus Soiherus, quod à Matthia Rom. Imperatore, Lignicenſis princeps dono olim acceperat. Quamvis omninò fruſtra ſit, quicunque in Opobalſamis, temporis diuturnitate jam plurimùm denſatis, recentis liquoris notas, & experimenta præſtolatur.

Pejus illud eſt, quod non immeritò a quibuſdam dubitari refers, an veri balſami lignum ad nos, & ſemina ferantur. Sed dubitent homines, qui paralogiſmis ſuis impliciti mentem exporrigere nequeunt. Ego plurimùm utriuſque quotannis ex Arabia delatum conſpexi, ex quo Venetis, Belgis, Anglis, Gallis in Cahiro degentibus, æqua ſemper emendi poteſtas fuit. Hoc ipſo quo ſcripſi anno, tam ſemina, quam ramulos genuini balſami, etiamnum probos, & odoratos Venetiis accepi, quos inter auditores, cum publicè naturam horum & egregias facultates explicaſſem, diſtribui. Cur autem inſitam odoris εὐτονίαν, adeòque virium ſuarum robur non adeò longo tempore ſuſtineant, in præcedentibus expoſitum eſt. Sed hæc ut non tam eam, quàm graviſſimorum virorum, qui ſe legitimum balſami lignum fructuſque, vidiſſe: teſtantur, auctoritate tibi perſua-

ſua-

ſuaderi tandem pateris; ita *licentioſum nimis fore*, & *temerarium ſcribis*, *talem ac tantam ejus copiam conſtituere*, *qualis & quanta quotidiè in officinis viſitur*, *nec verum à falſo*, & *à falſo factitium ſeparare*. De quorum altero, ſententiam tuam libens amplector, & ἀκρίβειαν in examinandis hujus generis liquoribus laudo. Quæcunque tamen hic ſecerni queunt, eum optimè cum Galeno diſtincturum aſſero, qui non tantum notas à veteribus traditas in eorum libris peritè & curioſè expendit; ſed confirmatum multiplici inſpectione ſenſum, & judicium pariter adhibet.

De copia illa Opobalſamorum, quam in officinis vis quotidie videri, judicent viri exercitati, Arabicæ, propriéque ſic dictæ balſami plantæ liquores ſint, an ex Indicis reſinis odorati ſucci. Equidem Opobalſami Arabici recentis, cum illa ſcriberes, non copiam in officinis Venetis; ſed inopiam fuiſſe, ſatis à te proditum eſt, cum teſteris, liquorem, tibi quidem abjectum, *ilicet atque in urbem adductus*, *à medicis non minus quàm pharmacopolis*, *antidota pretioſa componere cupientibus*, *avidè coemptum*, & *reſiduum ejus omne diſſipatum fuiſſe*. Concedam interim, optimi quidem illius; ſed annoſi, jamque obſoleti ex Arabia Opobalſami Venetiis apud proceres, & illuſtres cives, urbiſque aromatarios, majorem quam in ulla Europæ civitate quantitatem haberi, diverſis temporibus ex Aegypto aut Syria allati, quod ipſum tamen ob ætatis vitium, ſpeciei ſuæ ordine expellere, & nomine gentilitio privare; vel tuis verbis licentioſum foret, ac temerarium. Abundare autem poſſe Arabes, pretioſa veteribus lacryma, nemini obſcurum eſt, cum abundent ejuſdem genetrice planta quæ tam actis ab radice germinibus, quam ex fœcundo ſemine, facilem ſui propagationem admittit. Aegyptii paucis luſtris calami ſacchariferi cultu tantum profecerunt, ut jam non ſuos; ſed Byzantium, & Venetias inſigni ſacchari proventu inſtruant: fieri idem poſſe de balſami ſucco, ſi cura ſimilis & ſtudium accedat, ambiguum non eſt.

Itaque nec in Proſperum Alpinum ſatis æquus es, virum optimè hic, maximéque promeritum. Duo enim ſunt quæ objicis,

cis, *ignorantiam veteribus ignoranter eum attribuiſſe; ſuccum deindè tibi deſideratiſſimum, adeò trivialem conſtituiſſe, ut cuilibet habendi facultatem conceſſerit.* Utrumque Pitori parum circumſpectè. Nam veterum ſcriptis ſiquis cum oculis animum acriter advertit: ſi quæ de balſami planta, ſurculis, ſucco, ſeminibuſque Juſtinus, Pauſanias, Solinus, Tacitus, Plinius tradidere, prudenter examinat, tam diſſona, frontibuſque adverſis pugnantia, in argumentum ignorantiæ non trahit, illi parum liquidè conſtare poteſt,

quid diſtent æra lupinis.

Illos ipſos rei herbariæ ſummates ſcriptores, arbuſculæ balſami faciem integram exactiùs haud cognoviſſe, minimè obſcurum eſt, Theophraſtus enim quæ de balſamo ſcripſit, aliena fide retulit: adeoque hiſtoriam ejus his orditur, παραδείσους εἶναι φασὶ δύο μόνους, hortos eſſe ajunt duos tantum: quemadmodum capite præcedenti de Caſia & cinnamomo, περὶ δὲ κινναμώμου, καὶ κασίας τοῦτο λέγουσι de caſia & Cinnamomo hæc dicunt. Dioſcoridem autem palam eſt, Theophraſtum auctorem ſequi. Quamvis enim ſeſe plurima δι' αὐτοψίας, ſive inſpectione propria obſervaſſe profiteatur, quædam tamen ἐξ ἱστορίας συμφώνου, ex hiſtoria conſentiente ſe deprompſiſſe, non diffitetur.

In altero quod objicis, quis P. Alpini mentem, etiam per ſparſam à te nebulam haud intuetur? Dederat opobalſamum Magnis Hetruriæ ducibus, obſervantiæ ſuæ monumentum & pignus. Itaque nil humile, nil abjectum in trivio de re ſentiebat, cujus Virtutem ſcriptis quoque opere maximo extulerat. At cuilibet, inquis habendi facultatem conceſſit. Cui verò bono id non ſit bonum? & vel cum Craſſo aliquo de munificientia contendat Proſper noſter. Conceſſit autem exteris omnibus, annis ſexaginta jam exactis, in Aegypto ſecum degentibus. Hodie an major in Cahiro, & Alexandria balſamicæ hujus reſinæ copia reperiatur, affirmare non auſim: præſertim cum jam ab annis tredecim in tumultus exarſerint Arabes, concuſſo quo premuntur, Scythico jugo, ſi non excuſſo. Tum verò quid fieri amet, &

quo

— quo diſcordia cives
Perducat miſeros —
in aperto eſt omnibus. Ut contingere poſſit, etiam Byzantii primatibus aliquando non ſuppetere, quod in re populi tranquilla repertu non difficile erat. Ad dynaſtas imperii Turcici, quantum olim Opobalſami pervenerit, ſatis Alpinus indicavit. Mitti enim imperatori tres quatuorve libras ſcripſit, Aegypti proregi libram, præfecto ſeu duci peregrinantium ſemilibram, quæ tum ab ipſis, tum in amplis ipſorum gynæceis, quam cito diſperdantur, in compitis Cahiri notum eſt.

Sed præter longinquitatem regionis balſamiferæ, cauſam alteram litium & errorum affers, quod medici veſtri ab antiquis doceri nolint. Mihi tamen, Pitori, certum eſt, optimum quemque, & eruditiſſimum veſtrorum, doctrinam antiquorum haud aſpernari: nec transfugam hic ullum eſſe in aliena caſtra, niſi qui λαβὴν τῆς φιλοσοφίας, anſam philoſophiæ, ut Xenocrates olim ajebat, capere nequit. Cæterum, quandoquidem è priſcis illis doctoribus, ſi Galenum excipias, vix aliquis eſt, qui viventibus oculis, vel plantam balſami, vel ſuccum ejus in Palæſtinæ viridariis uſurpavit, laudo quam maximè, quod Ariadnen tibi ſequendam proponis Anazarbæam, cujus filum tanquam probatiſſimum omnium, unicè Galenus nobis commendat, planèque confirmor, ſaltem id dextrè teneas, evaſurum te dolos illius tecti, & monſtrum debellaturum τῆς ἀγνοίας.

— miſtumque genus, prolemque biformem:
Nunc altius diſcurſus, ut ais, tui fundamenta jacturus, non Plinium tantum, vix à Virbio ſaluti reſtituendum, Dioſcoridi jungis; ſed etiam Sethum, & Saladinum, auctores, qui diverſa, imò contraria Dioſcoridi ſcribendo, quid aliud agunt, quam rupto quo regebas veſtigia filo, in laborem ut abducant, & errorem inextricabilem.

Proponis ex Proſpero Alpino primùm Opobalſami veri qualitates; quas eum tempore mutabiles vocas, atque ex his odorem, ſaporem, colorem, & in craſſitie aut tenuitate ſubſtantiæ modum. De odore ſatis habes, ſi ſcribas, thure, & tere-

binthina præſtantiorem eſſe; cætera non multum de eo te ſolicitum. At ſecus in hoc odoratorum examine egit Galenus, qui Caſiam, & Cinnamomum exploraturus, inter neceſſarias præcipuaſque notas odoribus intentus fuit. Equidem roſas, androſæmum fœtidum, anonidem luteam, dictamnum, caryophyllos, ſcrophulariam, coſtum hortenſem, inter mille plantas proprius odor facilè manifeſtat: neque id ſolùm cum integritatem, aut bonitatem reſpicimus, ut videri vis; ſed quoties inveſtigamus, & quærimus ipſas.

At hanc, inquis, *provinciam, tanquam optimè ſuperatam*, Stephano de Gaſparis te concedere. Fruſtra Pitori. Quàm vellem non ſuperaſſet; ſed cum P. Alpino, proprium Opobalſami odorem deſignans, in majore thuris, & terebinthinæ fragrantia, qua par erat moderatione, perſtitiſſet, quam veluti per gradus inſiti caloris vigor, ejuſdemque diſſolutio, intendit, ac remittit. Nunc contra ſenſum peritiſſimorum hominum, contra ſententiam tuam, ridiculâ penitùs hyperbole, rei, juxta tecum cum ſcriberet incognitæ, ſuavitatem affingit, non Indicis tantum odoratis mercibus majorem; ſed ut verbis ejus utar, ambra, moſco, zibeto, belzoino, & *quacunque re odorata, quæ in noſtro hemiſpherio ſeu à natura produci ſeu ab arte conſtitui poteſt*. Hoc tibi quidem probatiſſimum ſit aſſertum, hæc maximè miranda doctrina: ego Stephanum intra ſenſus, ac rectæ rationis gyrum revocandum, viris doctiſſimis libens permitto. Neque illum tamen apertè tibi adverſari perſpicis. Totam enim Opobalſami naturam in odore ponit, adeòque indelebilem ab eo vim exiſtimat: tu ne quidem inter ſigna, ſuccum hunc ab aliis diſtinguentia, odori locum relinquis. Ille infectionis abſentiam, condenſationem lactis, celerem diſſolutionem, & lacteſcentiam, non propria Opobalſami attributa; ſed ipſius balſamici *odoris germina, & immediatos effectus* pronunciare ſuſtinuit. Tibi nihil magis cordi, & curæ eſt, quàm ut ex iiſdem attributis differentiam extruas ſpecificam, quæ Opobalſamum ab omnibus, ut loqueris diverſi generis ſuccis diſtinguat: & in quam magis minuſque non cadat: quorum hoc quantum abeat à vero, ſuperius expendi.

Inter

Inter notas probi Opobalſami cum Dioſcoride requiris, ut ad acorem non vergeat, cui rei ratio conſtat evidentiſſima. Cave tamen exiſtimes, vetuſtatis tantum id vitium. Nam quodcunque vegetæ naturæ Opobalſamum, ſine cauſarum externarum gravioribus injuriis ad ſenectam ætatem pertingit, aciditatem nec guſtanti manifeſtat, neque odoranti. Præterea, ſcripſi ad Cl. Baldum, balſamicum liquorem lac non niſi debiliter coagulare; imò ne hoc quidem præſtare, niſi recens; niſi ſpiritu acidulo etiamnum prægnans fuerit: quorum poſtremum ſic te accepiſſe conjicio, ut notam ex eo collegeris, inter malas haud infimam, *quaque mediante*, ut ſcribis, *Dioſcorides, non optimum expertus fuiſſet Opobalſamum; ſed peſſimum.* Mihi verò Pitori nunquam in mentem venit, ut exiſtimarim, Opobalſamum recens optimæque notæ, quodque acido adhuc ſpiritu præditum aſſero, ſapore acidum eſſe, quem potiùs abeſſe debere, ſeriò cum Dioſcoride contendo. Equidem, quod fugere te non decet, ſeparat inſitus calor, ſubjectæque materiæ domitor, vaporis ſpecie ſubſtantiam aqueam tenuem, particulis aëriis terreiſque ſubtiliſſimis permiſtam, quam ſpiritum Hermetici, & Mercurii nuncupant. Hanc recluſis quibus liquor continetur vaſis, qui naribus haurit, acrem percipit, atque evidenter acidam: imò & ſapore talem, ſiquidem arte exceptus halitus in ſubſtantiam priſtinam reſolvatur. Effundunt hunc ſpiritum copioſè, reſinæ omnes recentes, & præcipuè dulces ſucci, cum efferveſcunt, ut in muſto, melle, pomorumque ſucco notiſſimum eſt; ſalva tamen ſaporis dulcedine, quamdiu penes calorem ingenitum victoria ſteterit. Eundem quâ pyrotechnia tum ex reſinis ſucciſque dictis, tum ex miſtis corporibus cunctis educere liceat, paſſim in tyrociniis ſuis inculcant al Kimiæ magiſtri. Hoc itaque volui, & in recentis optimique balſami liquore, ſupereſſe adhuc, tenuem hanc acidulamque ſubſtantiam, celerioris penetrationis, majoriſque condenſationis præcipuam cauſam, quamvis ſaporem ipſe acidum non obtineat, quamdiu penes inſitum calorem dominium viget.

Porrò τὸ δύδιετον Dioſcoridis, cum interprete per facilem diſſolutionem exprimis, addiſque rationem rei prorſus adverſantem:

nempe quia tunc facillimè cum aqua miſceatur, forſan arrepto verbo, quod contra mentem Abenſinæ imprudenter interpres pro ſolvitur, invexit. Te verò ſcire decet, quæ facilè diluuntur ſolvunturque, promptitudinem quidem miſturæ ſortiri; non omnia tamen omnibus ſic affecta miſceri. Liquor de quo agimus reſina eſt, ſive Theophraſti verbis, ὀπὸς δακρυώδης πιότητα ἔχων.

Affers ex additamentis etiam translatorum nomen levitatis, cum λειότητος ſignanter meminerit Dioſcorides: quorum hoc, ut lenitatis, & lubricitatis nomine capias facilè permittitur; non item ut levitatis, cujus ſenſus aliorſum tendit.

Sed hæc minoris æſtimationis: accedis mox *ad facultates illas, quæ ut pudiciſſimam Opobalſami naturam valent revelare, neque in ſe ipſis mutationem ullam à loco, à tempore, à planta & ætate recipiunt.* Mirabar ſanè Pitori, cum hæc legerem, diuque ambiguum mihi fuit, an hæc dum aliò mentem ſenſuſque diviſas, calamo excidiſſent, niſi eadem, utcunque mutatis verbis, ante, retroque repetita cognoviſſem. Dum inquiro, quæ illa non mutabilium qualitatum ſyndrome, *Omni, ſoli, & ſemper Opobalſamo conveniens*, notas adducis Dioſcoridis, quibus liquorem hunc unguentis admiſtis vitiatum, à ſincero diſtinguit. Verùm in rem caducam, communes rebus caducis affectiones expetere, notius eſt, quàm probatione ulla ut indigeat,

—— redolent ſemper ſua flumina piſces,
Hi fatuas ſtagni, ſalſas illi æquoris undas.

Quapropter quod ſcribis *Busbequii Opobalſamum, à Cæſareis Medicis in dubium verſum fuit, quod omnibus non ad amuſſim notis legitimo reſponderet, licet certo certius ex illo eſſe ſciret, quo in Matabariæ hortis collecto, ab Hali Baſſa donatus fuerat: talis defectus non cadebat in maculam; ſed vel in calorem, vel in craſſitiem, odorem, ſupernatationem, vel in alias notas:* tam facilè nego veritati conſentaneum eſſe, quàm tu chartis id committere potuiſti, totamque differentialem illam (ut verba tua referam) notarum ſyndromen, ex inhæſione, coagulatione, celeri fuſione, & lacteſcentia Opobalſami factam, non minus ex loci, tempo-

ris,

ſis, ætatiſque mutatione, varietatem ſubire affirmo, quàm colorem, odorem, ſaporem, & alias his cognatas qualitates. Et ſubire quidem neceſſariò, quia cauſæ mutationem afferentes ſunt neceſſariæ. Nam cum affectus non inficiendi, lac denſandi, celeriter ſe diffundendi, temperamentum liquoris ejuſque ſyſtaſin perpetuò comitentur, utrumque autem, partim ob inſiti caloris in humidum ſibi ſubditum inceſſibilem actionem: partim aëris ambientis reciprocas noxas, mutari neceſſum ſit; neceſſum pariter fuerit, & ea mutari, quæ temperamentum, & habitudinem ſubſtantiæ conſtanter ſequuntur. Rem ipſam abundè nimis patefaciunt, quotquot hoc ævo, atque antiquitùs cognitæ fuerunt, odoratæ pingueſque lacrymæ, in quarum claſſe Opobalſamum Arabicum, nemine veterum prohibente conſtituo.

Sed ô bone, quàm in te Menandri illud monoſtichon convenit.

Η' γλῶσσ' ἁμαρτάνουσα, τ' ἀληθῆ λέγει.

Nam dum fateris, *facultates illas non inficiendi, lac cogendi, &c, nullam in ſe ipſis mutationem recipere, niſi quatenus craſſitiem ſuccus ſeneſcens acquirit, & ob difficiliorem ejuſdem diſſolutionem, tardiores quoque hujuſmodi effectus reddit:* quid aliud prodis, quàm magis minuſque admittere has Opobalſami notas, atque ut tardiores, ſic languidiores indies fieri; tandem etiam languidiſſimos, cum ſpiſſitudo liquoris ſic increvit, ut liquiditatem ſuam amiſerit Opobalſamum, quamvis optimum puriſſimumque extiterit. Memini recentioris, & ſinceri hujus ſucci portionem, vaſculo vitreo incluſam, cum in calidiore cubiculi angulo detineretur, intra annuum ſpatium, acquiſito lentore notabili, gnoriſmata Dioſcoridis propemodùm exuiſſe omnia. Hoc itaque cenſuræ tuæ temperamentum adhibe, & quotieſcunque Arabica hæc reſina, in tanto locorum intervallo, fortuitorum injuriis quàm plurimis expoſita, non omnibus notis qualitatum facultatumque ſuarum integritatem exhibet, non larvis protinus induendam & præcipitandam exiſtimes: denique non infectionis, coagulationis, diſſolutionis &c. notas; ſed etiam ſingularem ejus odorem, tum ſaporem, coloremque in

examen adhibeas, quorum etiam in vetuſtiſſimo balſami ſucco veſtigia non difficulter agnoverit, quicunque in recentis Opobalſami theoria pluſculùm ſe excercitaverit.

Mones tandem ex Oddo & Matthiolo, ab artificialibus nomine tenùs Opobalſamis, *& venalibus illis, maximè cavendum eſſe pharmacopolis, neque ea priùs emenda, quàm omnia exactè experimenta ex Dioſcoride, aliiſque probatis auctoribus repetita fuerint*. Utrumque autem libens tecum amplector, eòque magis quo major hodiè cognatarum Opobalſamo reſinarum, in pharmacopoliis Europæis copia reperitur. Attamen experimenta ſic capienda ſunt, ut non repugnent rei ipſius naturæ, neque adeò ſenſui tum veterum, tum recentiorum, qui diuturna inter Arabes mora notitiam balſami exactiorem acquiſiverunt. Doctores item & interpretes non agant, qui docendi ipſi, quique Dioſcoridis, veterumque Græcorum ſcripta, nec legere poſſunt, neque intelligere.

Pergo ad cenſuram tuam, qua negas Opobalſamum verum, ac ſincerum fuiſſe, quod à Priore, & Conſiliariis Clariſſimi collegii Medicorum urbis Romæ, tum quatuor ejuſdem archiatris approbatum, theriacæ miſcuerant Manfredus & Panutius, primarii, peritiſſimique pharmacopœi. Hanc verò triplici ſtabilire tibicine conaris, *rationis*, *experimenti*, *atque auctoritatis. Rationem adducis, quoniam non omnibus differentialibus notis ab auctoribus aſſignatis convenit*, *eamque probatam remanere ſcribis*, *tum ex ſupra à Te dictis*, *tum ex infra dicendis*, videlicet experimento pharmacopœorum, quibus advocationem quæris, & veteris juſtitiæ proceſſu. Quæ ſuperius à te dicta ſunt, cum expendo, video partim ſententias te carpere doctiſſimorum virorum, B. Baldi, & P. Caſtelli; partim fidem adimere teſtibus, qui juxta cum illis contemptum à te liquorem, genuinum ex Arabia Opobalſamum aſſeverarunt. Mihi quidem, Pitori, propoſitum non eſt, cauſam agere virorum præſtantiſſimorum, tam rei medicæ theoria, quàm ſolida virtute ſpectatiſſimorum: multo minus proterviam eorum extollere qui frontem iis obvertere voluere. Tritum nimis eſt, etiam Andabatas ex pugna quæſiviſſe gloriolam, jamque ab anti-

antiquiſſimis ſeculis Theocrito monitore,

Ὗς ποτ' Ἀθηναίην ἔριν ἤρισε —

Illud tamen exploratum habeas, non alios in Opobalſami à te damnati examine, diligentius Proſperi Alpini orbitam preſſiſſe, quàm memoratos eximios Medicinæ profeſſores. Nec meliorem te auctorem nactum fuiſſe, per quem in ſucci balſamici cognitionem venires, cujuſque doctrinam ſubſterneres tuis fundamentis.

At, inquis, de eſſentia probati liquoris valdè dubius eſt Cl. Baldus, quum indeciſum reliquerit, per inciſionem corticis, an decoctionem frondium elicitus ſit. Fateor Pitori, dubitaſſe virum prudentiſſimum, nec ſine ratione dubitaſſe, cum non ſimplici tantum lacrymæ ploratu; ſed etiam ignis opera Opobalſamum colligi accepiſſet: maximè cum monitus à me fuiſſet, in aſſerto liquore præſtantioris, & defæcatioris Opobalſami odoram ſuavitatem, non adeò exactè deprehendi. Ea enim res effecit, ut cum optimi & perfectiſſimi ſucci ideam animo ſubjiceret, non omnia ad amuſſim huic noſtro convenire fateretur. Nunc, cum diminutæ nonnihil fragrantiæ cauſam planè accidentalem agnoverim, diſcuſſis ambiguitatum nubeculis, virum præſtantiſſimum ſecurum eſſe volo de hac cura, neque ipſe dubitandi amplius cauſam ullam habeo, per inciſionem balſamicæ ſtirpis comparatam eſſe reſinam, quam cum doctiſſimis archiatris, theriacæ miſcendam duxeram. Collectionis autem modus, cum eſſentia ſuaveolentis cujuſdam lacrymæ tibi minimè confundendus eſt, cujus exiſtentiam qui conſenſu graviſſimorum teſtium confirmarat, eſſentiam amplius in dubium vocare nullatenus poterat. Quod ſi tenebras hic objectas exire voles, è limine ſcholarum metaphyſicarum facem mutuabis.

Properas ad differentiales, ut vocas, notas; inter quas primum & principale experimentum conſtituis, maculam poſt ablutionem haud relinqui, & cui adeò confidere quoſdam ſcribis, ut ex eo ſolo habeant de adulterato judicium. Sed habeant, Pitori, quicunque ſunt, & tibiam, talumque arbitrentur, ubi rectè ſentientes jugulum. Profectò Arabes, qui mercium

cium indigenarum peritiores ſunt æſtimatores, non à maculæ ſublatione; ſed guttulæ in aqua & lacte celeri diſſolutione, δοκιμασίαν Opobalſami ordiuntur, & præcipuum in ea integritatis ſpecimen collocant. Hos te potius ſequi par eſt, quam quos in ſucci hujus natura cognoſcenda, ſenſus & exactior ratio deſtituit. Jam de improbato à te opobalſamo ex animo teſtor, experimentum de macula fide optima ſuſtinuiſſe, meque laneo craſſoque panno, non impactum quidem; ſed inſtillatum hunc liquorem, in loco calido, aqua ſimplici calida ſic abſtuliſſe, ut notam ſui nullam relinqueret. Neque ambigo, viris inclytis idem obſervari potuiſſe, ſi balſami recentiorem lacrymam ritè pannis eluere tentaſſent. Rectè interim Dioſcoridem cum Proſpero Alpino interpretantur, qui referunt, Opobalſamum ob reſinoſæ ſubſtantiæ viſciditatem inhærere quidem veſtimentis; oleoſam tamen maculam, quæ profundius inſideat, latius indies ſeſe ſpargat, denique lotioni pertinaciſſimè reſiſtat, minimè producere, idque in rejecto tibi ſucco pariter evidentiſſimum fuit.

Jam poſthabito P. Alpino, potiùs Matthiolo, in materia medica exercitatiſſimo, ſtandum eſſe ſcribis, quia Opobalſamum ſe vidiſſe aſſerit, quod omnibus notis ab antiquis adductis reſponderit. Apage cum inerti hoc livore, cum iſta ingratitudine, o Pitori! Proſperum enim Alpinum notis omnibus legitimum Opobalſamum, non frequenter ſolùm vidiſſe, poſſediſſe, dynaſtis dono obtuliſſe; ſed etiam balſamicæ ſtirpis, plantarumque exoticarum cognitione, longè Matthiolo quamvis laude applauſuque poſterum digno præſtitiſſe, non ego; ſed monumenta illa loquuntur, quibus orbi jam Europæo notiſſimus, viam terit æternitatis. At quod in Franciſci Calceolarii theriaca tanquam legitimum Opobalſamum probarat Matthiolus, quodque ut genuinum laudat Carolus Cluſius à Jo. Pona ſibi donatum, atque celeritate ſolutionis, lacteſcentia, guttæ collectione, odoriſque privati criteriis examinatum, hoc ipſum fuiſſe, quod à rupe Tarpeia præceps dare minitaris, teſtatur Franciſcus Pona, Joannis filius, vir eruditiſſimus, & inter ævi hujus Machaones, ut ſeriò cum Homero loquar,

πολλῶν ἀνταξι© ἄλλων.

Alterum experimentum, quod in lactis condenſatione poſitum, laudato ab archiatris liquori defuiſſe putas, quoniam imperfectè, neque univerſum cui inſtillabatur lac coagulaverit. Te verò quis antiquorum docuit, pauculas Opobalſami guttas vas lacte plenum integrè perfectèque condenſare debere? nullus profecto. Nec modum igitur ex iiſdem facultatis ſtatuere potes, quem ſilentio prætereunt, nec in re vim agendi determinare, cujus differentias, cum cenſoriam ſumeres auctoritatem, nulla dum experientia præceperas. At Opobalſamum quamvis optimum, paucis guttis lac copioſum, ut arbitraris, afficere non poteſt. Nam ut ſcripſi jam ante, lacti nullatenus miſcetur; ſed in ſuperficiem tantum ejus celeriter explicatur. Tunc verò pari velocitate, exhalantibus cum calore ſpiritibus, partibuſque tenuioribus diminutis, non niſi in propinquas ſibi lactis partes agere poteſt, idque vel eò debilius fiet quo fuerit ætate provectius. Denſaſſe autem proximas lactis partes, proſcriptum à te Opobalſamum, certò, clarèque mihi compertum eſſe, confirmo.

Venis ad experimentum tertium, de celeri ſolutione, quàm negas in improbato tibi ſucco, conſpectam fuiſſe, quia lacti, aut aquæ permiſtus haud fuerit. Sed nihil tale in reſinoſam, pinguemque lacrymam convenire poteſt, nec motu, atque agitatione perfici in recenti, nedum vetuſto: ut in oleoſis aliis aquæ conjunctis, etiam pueris unguentariorum notum eſt. Nec Dioſcorides noſter miſtionis vocem ullam uſurpat, cujus filum, arrepto interpretis Abenſinæ alieno vocabulo, ſine piaculo non amiſiſti.

Duo tamen ſunt quæ objicis. Expanſionem ſuper aquam, ſuccis reſinoſis, qualis terebinthina, facilè accidere, adeoque *communem eſſe; non differentialem notam*. Plinium item, & ex eo Sethum, & Saladinum retuliſſe, optimum etiam Opobalſamum petere fundum. In quorum priore, largior tibi reſinoſis liquoribus communem eſſe ſupra aquas ſui dilatationem: modum tamen in Arabica lacryma, ab omnibus hactenus deprehenſis, diverſum eſſe refero. Nam vel guttula hujus recenti-

Pp or,

or, in tantum ſe exporrigit, in quantum vix integra terebinthinæ drachma: deindè momentanea velocitate eò diffunditur, quò terebinthinæ portio, non niſi tardè pertingit. Itaque non ſimplex ſuper aquas dilatatio; ſed τὸ ταχέως χεῖσθαι, celeriter fundi, Opobalſamum noſtrum ab aliis diſcriminat, ut cum Dioſcoride præcedentibus expoſitum. Atque hoc ipſum eſt, non olei more innatare, aut ſuperficiem in ſtellam radioſque ſeſe explicare. Id verò cum ſpreti a te balſami liquor habitio à me, viriſque clariſſimis examine, optimè præſtiterit, merità laude privandus non fuit. Alterum ex Plinio quod affers, vel tua confeſſione, non de recenti, adeòque viribus integro Opobalſamo; ſed propter partium tenuiorum diſſipationem, ad omnia deterius reddito, habendum eſt. Itaque, cùm de priore quæſtio nobis ſit, miſſo Plinio, quantumvis egregio ſcriptore, Ariſtotelis illud ſequemur, ὅσιον εἶναι τῆς φιλίας προτιμᾷν τὴν ἀλήθειαν, ſanctius eſſe amicitiæ, auctoritati, veritatem anteferre.

De lacteſcentiæ experimento, quod Opobalſamum à te rejectum evidentiſſimè ſuſtinuit, rem pariter ſuſpectam reddere conaris, dum & reſinaceis aliis communem eſſe ſcribis, neque extra aquam tantum; ſed intra conſiderari debuiſſe. Hic verò, quemadmodum paſſionum, affectionumque communionem inter reſinas, jure tecum admitto; ſic illud ingenuè moneo, nullam hactenus cognitam reſinam, adeò repentè, latèque ſuper aquam explicari, nullam adeò celeriter, inſigniterque lacteſcere, quam hæc ipſa, quam Arabicum balſamum fundit lacryma. Cæterum intra aquam, vel extra, coloris mutationem quiſquam conſideret, nihil difficultatis exhibet, vel ambiguitatis. Certum enim eſt, quam ſtyli cuſpide recolligimus guttulam, jam ante pallorem induiſſe lacteum, quàm aquâ eximeretur.

Tandem ad teſtes procedis, quorum partem tacito, ut ajunt, pede præteris. Baldaſſarem, & Michaelem Campios, tum Joſephum Donſellum, non expenſis eorum ſcriptis, ſimplici plaga abſolvis. Me præcipuè, & celeberrimos viros, Aemylium Pariſanum, & Joannem Narpium in quæſtionem advocas, quia datis literis miſſum nobis Opobalſamum, verum le-

legitimumque teſtati fuimus: & ſententiam ea in re noſtram ideò flocci facis, quia nec conſtare nobis, nec uniformiter loqui tibi videmur. At ego perlectis eorum literis, hoc unum conſtanter eos mecum aſſerere ſentio, verum, legitimumque fuiſſe Opobalſamum, quod archiatri Romani theriacæ indendum ſuaſerant. In cujus ſententiæ confirmationem, diverſis eos rationibus uſos haud nego; nego pugnantibus uſos, aut contrariis.

Me quod attinet, adducis prioris epiſtolæ meæ ad Cl. Baldum partem, verbis cùm tranſpoſitis, tum diminutis, in hunc modum. *Quod ad Aegypti proregem militumque præfectum, in donum ex Arabia mittebatur, quantitate exiguum. At non ejuſdem conditionis erat, quod communiter balſami nomine venditabant Aegyptii. Alterum nempè decoctione elitum, alterum plus & minus terebinthina, ſimilibuſque reſinoſis admiſtum, cujus longè major proventus, cujus, ſi seriò conſtet ex Arabia Cahirum, & binc Venetias adductum eſſe, &c.* AT EGO SENSUM MEUM SIC EXPRESSERAM. *Non ejuſdem equidem conditionis erat, quod communi Opobalſami nomine venditabant. Nam ad Aegypti proregem, militumve præfectum, quod mittebatur, tenuius obſervavi, odore ſuavius, colore ex citrino albicans, quantitate exiguum. Reliquum ut copioſius, ita pretio parabilius, idque cùm æſtimatione, tum bonitate rurſus diverſum. Nam vel purius erat, atque ex plantæ ramis, fructibuſque ignis opera elicitum; priori tamen, & ſyſtaſi, & odoris fragrantia, & virium pariter incolumitate cognatum, quo in dyſpnæa, pulmonumque putredine, tum dyſuria, & vulneribus felici ſucceſſu uſum: vel terebinthina ſimilibuſque reſinoſis, plus aut minus permiſtum, cujus major longè proventus, &c. Quod veſtris Opobalſami nomine Venetiis tranſmiſſum eſt, ſi Alexandriæ, vel in Cahiro emptum, atque illac ex Arabia vicina allatum eſſe seriò conſtet, non temerè pharmacopœis rejiciendum fuerit, &c.*

Hic aſſignare me ſcribis, notas ab antiquis valdè diverſas, & locum etiam in crimine ponere. At hic, Pitori, valde erras. Nam neque notas explicare Opobalſami propoſitum meum eſt, neque aſſero quicquam, quod vetuſtis ſcriptorum mo-

ASHMOLEAN
OXFORD

numentis haud conſignatum ſit. Meminerunt enim, & ſponte naturæ eliquati liquoris, & innoxio corticis vulnere eliciti: atque hujus quidem tum ſinceri, tum adulterati, particulariter admiſta terebinthina, ut ſuperius expoſitum. Parari idem artificioſa molitione, dudum inter Arabes ſcriptores Meſue prodidit. Atque utcunque hæc non ſint. Quis unquam prohibuit, veteris doctrinæ cenſum, acceſſione utilium obſervationum augere, quantumvis diverſorum; cum non unum nobis limitem ipſi deſignaverint, per quem eamus. Non domini noſtri; ſed duces fuerunt, adeòque non præripuerunt poſteris quæ inventis adjicerent; ſed aperuerunt. Taceo quæ de loco ſubjicis, quoniam Opobalſamum ex Arabia, & Cahiro accerſendum ſeriò contendo. Non enim aliud huic ſucco natale ſolum, nec me, teque fugit, variantibus pro climatum intervallo, rerum generabilium cauſis,

—— quas leges, æternæque fœdera certis
Intulerit natura locis, ——

Illud nos maximè omnium collidit, quod ex Epiſtolarum mearum altera ad Cl. Baldum, probare conaris, damnatam à te balſami reſinam, ex infimo eſſe genere à me deſignatorum: adulterari potuiſſe, denique artificialem non naturalem eſſe concludis. Scripſeram autem quæ ſequuntur. *Habui tandem à Clariſſimo Tomaſino, quem proximis ſpondebas literis balſami liquorem, cognovique ſimul atque odorem hauſi, illum ipſum eſſe, quem in Aegypto Venetis noſtris, reduces ex Arabia mercatores venum exbibent. Hoc præcipuè* τεκμηρίῳ *puritatem ejus aſſerentes, quod aquæ indita guttula, protinus in pelliculam ſeſe explicet, iterumque ſtyli cuſpide commota, colligi tota queat, ob tenuiſſimi ſpiritus deliquium pallidior: reliquas indolis notas, ætate plus minuſve provecta, facilius obſcurari. Quibus eò libentius ſuffragitum ivi, quo major ſucco, cum recentis carpabalſami ſapore, & odore cognatio fuit, in quo, ut cum Hermeticis loquar,* τὸ ἔμφυτον θεῖον, *innatum ſulphur, ſenſuum fidem evidentius provocat. Igitur, quamvis tranſmiſſus mihi balſami liquor, ſpontaneæ concretionis lacrymam ſuavitate non referat; quocunque tamen artificio ſit elicitus, legitimum balſami antiquis cogniti ſuccum, adeoque Opobalſamum*

mum judico, etiamnum Arabibus doben baleſan, unguen balſami dictum, &c.

Hic verò quid clarius eſt, quam de induſtria te quæſiviſſe lacunas, quibus eximium naturæ munus deturpares, bacchanalia vixiſſe, cum ſimulares Curium. Complexus enim ſum: communi Opobalſami nomine, non illud tantum quod terebinthina permiſtum; ſed etiam purius, adeòque vel inciſo cortice lacrymatum, vel ignis miniſterio plantæ ramulis, fructibuſque ſubductum: imò optimum omnium, & defæcatiſſium, quamvis huic κατ' ἐξοχὴν, & proximè opobalſami nomen conveniat, mox ſincero non defæcato: minus adulterato. Quare cum id ipſum quod rejeciſti purum aſſeram, legitimum, & antiquis cognitum opobalſamum, licet id ſub communi ſtirpis ſuæ nomine complexus fuerim, facilè animadvertiſti, non id infimæ claſſis eſſe me voluiſſe; ſed naturæ, viriumque integritate, vel optimo proximum conſtituiſſe.

Adulterari idem facilimè potuiſſe putas, admiſto vel thure, vel terebinthina: ſaporem etiam, odoremque fructuum balſami, & frondium adminiculo conciliari. Ego fieri hæc omnia poſſe minimè ambigo: factum autem fuiſſe in hoc noſtro, cui præcipitium minitaris Opobalſamo, conſtanter nego, pernego. Nulla enim penitùs nota defuit, nulla facultas, quibus indolem genuinæ ſubſtantiæ, ſimpliciſque naturæ patefacere debuit. Obſervaſſe me quidem profiteor, quod recentius, tenuius, clarius, odoratius, quale id quod tempeſtivè fæcibus ſuis ſejunctum, purius deindè concrevit. Hoc tamen ipſum de quo litem agitas, claritate, tenuitate, odore ſupra terebinthinam præſtantiore, quamvis longa itineris ambage copioſis fæcibus innataverit, abunde ſe mihi tale præbuit, ut id legitimi, veri, probique Opobalſami Arabici nomine privare & fama, nefas exiſtimaverim.

Cæterum de naturali balſami ſucco quæſtionem eſſe ſcribis, non artificiali. Tanquam verò naturalis eſſe deſinat, & liquor rei proprius, qui artificioſa quadam ratione eidem ſubductus eſt. Veteres utique optimum illum circumſpectâ valde, & perita inciſione eliciebant, quod adhibita ferri vi, ut lo-

quitur Tacitus, paveſcerent venæ. Plinius incidentis manum artifici temperamento libratam refert, nequid ultra corticem violaretur. Ita Solinus, plantam artifici plaga vulneratam fuiſſe ſcribit. Hæc animo obverſabantur meo Pitori, cum ſcriberem, *quocunque tamen artificio ſit elicitus, legitimum balſami antiquis cogniti ſuccum eſſe*, & artificioſum educendi modum in utroque ſpectabam, tam qui diviſo frondium cortice ploravit; quàm qui caloris ſynergia collectus eſt. Scio, majoris eſſe operæ, atque adeò pyrotechniæ non ignobile ſpecimen, reſinoſum hunc ſuccum, partibus terreis, aquoſiſque ſejungere. Eundem tamen, ut artis eſt, ſeparatum, neque additamentis heterogeneorum ullis vitiatum, haud minus naturalem balſami liquorem aſſero; quàm picem abietis, vel piceæ: ſaccharum harundinis, melleo ſucco farctæ: quàm naturales ſunt plantæ, quas blando hypocauſti calore, & arbitrariis irrigationibus, ad vigorem floremque perducimus: quàm naturales ſunt pulli, quos ſine matrum incubatu, miti furnorum calore Aegyptii ovis ſuis excludunt. Μιμεῖται ἡ τέχνη τὴν φύσιν, imitatur naturam ars, inquit Ariſtoteles, & quicquid illa viribus ſuis haud aſſequitur, innixa naturæ fulcris ars, æmula organorum applicatione perficit, & conſummat.

Te duo ſunt quæ involvunt: primùm, quod hermetica analyſi collectæ balſami lacrymæ, valdè à natura ſua diverſæ ſint, atque alteratæ vi ignis: de quo cum Plinio dubitas, plura ne pariat, an perdat. Alterum, quod Cl. Petrus Caſtellus, hanc quæ Vulcani beneficio peragitur balſami extractionem, in dubium vocet. De primo ſi tacuiſſes Pitori, te credidiſſem in artificioſa miſtorum diſſolutione, de qua Plinio ſermo non eſt, ſaltem mediocriter verſatum. Noſti diverſum eſſe ignis effectum, ſi gradus caloris diverſus eſt. Hunc autem rebus in elementa ſua dirimendis, convenienter adhibere, non idiotæ, ſed artificis periti munus eſt. Quemadmodum & ἐμπυρεύματος ſive ſtilaginem corrigere, ſi qua per ignem validiorem contracta fuiſſet, ut abundè te docebunt, qui hæc enchiremata ſcriptis, & opere profitentur. In altero, facilè permitto doctiſſimum virum ſenſu ſuo abundare. Diverſum enim iiſdem in rebus tenere,

re,

re, quos jucundo foedere ſtudiorum communio junxit,

Id licuit ſalva ſemper amicitia.

Audita tantum de artificioſo balſami apparatu refero, non viſa, quæ tamen, cur probabilia mihi viſa fuerint, tetigi ſuperius. Convenire nos in eo perſpicis, quod abjectum tibi liquorem, genuinum & ſincerum Opobalſamum veterum agnoverimus: nec ſuſpectum mihi amplius, an corticum ſtirpis artifici plaga elicitum fuerit.

Secundum cenſuræ tuæ fulcimentum eſt, examen Opobalſami nobis probati, factum è tribus Aromatariis, qui illud *turbidum, inodorum, inſuave, maculam relinquens, non coagulans, parum lacteſcens, minus liqueſcens, in ſuperficie ſe ad inſtar terebinthinæ diffundens: adeoque inane, falſum variiſque miſturis refertum judicarunt.*

Mallem ego Pitori, æſtimationi bonorum hominum conſuluiſſes, & factum ipſum prudenti potiùs ſilentio involviſſes; quàm in publicam lucem, & eruditi ſeculi cognitionem protuliſſes. Palàm enim eſt, judicium de Opobalſamo ex Dioſcoridis notis ferre non poſſe, qui naturam ipſius rei perſpectam non habet, quique nobiliſſimi ſcriptoris fontes integros haud acceſſit, aut ea ſaltem non cognovit, quæ Proſper Alpinus, ut hærentes in hoc plexu dirigeret, de balſamo, ejuſdemque lacryma literis divulgavit. In quorum neutro cum examinatores illi ſeriò ſibi conſtiterint, auſi tamen fuerint, rem à clariſſimis doctiſſimiſque medicis jam probatam, damnare & conviciis proſcindere, & veluti è Parnaſſo datis literis, ſacram Apollinis, Muſarumque ſedem illotis pedibus inquinare, quo pacto excuſes, videas; ego delendo huic nævo ſpongiam reperio nullam.

Quod ſi tamen pharmacopœis in materia medica cenſenda locum deberi contendas, oppono tribus illis, ex Veneto aromatariorum collegio plures, qui contrarium tuentur. Oppono Joſephum Donzellum, materiæ Medicæ accuratam cognitionem, merito laurus philoſophicæ brabeo illuſtrantem. Baldaſarum item, & Michaëlem Campium, pharmacopœos integritate fidei artiſque ſuæ peritia minimè inferiores. Imò collegium pharma-

macopeorum Neapolitanum univerſum. His enim miſſa liquoris portio, quem ſolum vertere jubes, verum legitimumque Opobalſamum habitum fuit: quibus ſubſcripſerunt Domæ, ex iis qui diutius inter Arabes degerunt, Joannes Molinus, linguarum orientalium interpres, Baptiſta Valtrotus, & Marcus Avamtius Chirurgus, præſentem in urbe liquorem explorantes. Quanquam parum obeſt approbato nobis Opobalſamo, quod illud aliquot pharmacopœi non cognoverint: quin ſumma potius accedit æſtimatio, quod occaſione commotæ litis, viderint, examinarint, laudarint, viri quos nunc fovet Italia, artis Medicæ gloria, rerumque naturalium cognitione præſtantiſſimi. Et è publicis quidem profeſſoribus, Clar. Petrus Caſtellus, Joannes Manelphus, Baldus Baldus totius Eccleſiaſtici ſtatus Archiater, & Alexander Menchinus. E practicis celeberrimis, Marius Schipanus regni Neapolitani protomedicus generalis. M. Aurelius Severinus ſeculi hujus Chiron alter, Baldaſar Bonannus, Paulus Zacchias, & Joannes Nardius, monumentis literarum, &

—— *fama ſuper æthera noti.*

Quibus album adjecit calculum Illuſtriſſimus eques, Caſſianus de Puteo, non tam ſplendore natalium, fortunæque muneribus; quàm cognitis phyſices lectiſſimis arcanis, & hominum eruditiorum patrocinio pauciſſimis comparandus. Ab his, quod cum Stephano de Gaſparis diſſentire volueris, nil detrahit quidem rei laudatæ: utrumque tamen veſtrum ex animo velim ὑγιαίνειν.

De fæcibus ſive miſturis, quas in fundo vaſis ſuperfuiſſe ſcribis, non eſt quod vel ſuſpicionem moveas corrupti ſucci, cum optimum etiam, & quàm accuratiſſima inciſione elicitum olim Opobalſamum, fæces ſuas depoſuerit, ut ex Galeno inter veteres docemur.

Tandem ultimum cenſuræ tuæ fundamentum inducis, & *unam præ omnibus aliis auctoritatem te afferre ſcribis, quæ ſicut in dubium verti non poteſt, ita controverſi liquoris naturam perbellè manifeſtare valet. Hanc eſſe proceſſum ab Illuſtriſſimo veteris Juſtitiæ magiſtratu formatum, inque eo conſtare Coſmum de Nigris,*

vas

vas liquore ſub opobalſami nomine plenum, a Mauro quodam Mecha redeunte accepiſſe, ſingulis pro qualibet libra argenteis impenſis, & mercatoribus Venetis ad quatuor coronarum inſigne vendidiſſe: indè illum tam pretioſum ſuccum Romam deduxiſſe, quem ex Veſlingii dictis, plus minuſve terebinthina, aliiſque rebus permiſtum, communi Opobalſami nomine venditabant Aegyptii.

Hic verò Juſtitiæ veteris proceſſus, quid de Opobalſami natura tibi manifeſtarit neſcio: hominibus ſanè, qui cum Menandro διπλῆν ὁρῶσι, planè manifeſtat nihil. Niſi, quemadmodum jam ante modum collectionis, ad eſſentiam balſamici liquoris pertrahere fruſtra conabaris, ita nunc ad naturam ejuſdem exiſtimes pertinere, quis vendiderit, quis emerit, & quanti. Quis denuò ſibi comparaverit, & venum dederit. Illud approbato viris eximiis ſucco abunde favet, quod ex Arabia delatus, à Coſmo de Nigris emptus, venditusque fuerit, viro cognoſcendis Arabum odoratis mercibus, componendiſque medicamentis exercitatiſſimo, quem ob probitatem, fidemque tot annis compertam, Illuſtriſſimi viri Joannes Donatus, & Antonius Barbadicus, etiamnum cœleſti favore ſuperſtites, Aegypti quondam conſules, clariſſimique Senatus ornamenta, in amore, & inter familiares habent.

At libram, inquis, integram argenteo nummo comparatam eſſe. Quid tum verò? Mihi ſanè juxta cum doctiſſimis archiatris ſatis conſtitit, genuinum, & probum fuiſſe, quod vilius emptum eſt Opobalſamum. De Mauri venditoris facto non laboramus. Dextrè rem acquiſiverit; an ſiniſtrè. Inſcitia ejuſdem nobilem liquorem proſtituerit; an manciparit, & extorſerit pecuniarum indigentia. Immotum interim eſt, non ideò naturam ſuam exuiſſe Opobalſamum, quoniam vilius emptum eſt. Quemadmodum colorata Europæorum vitra, non ideò vitra eſſe deſinunt, quia pretioſis Indorum gemmis, ac mercibus ſæpè permutantur. Cætera quæ Juſtitiæ veteris proceſſui ſubjungis, technas potius tuas; quàm quodvis aliud manifeſtant. Nihil enim vel dictum a me, vel ſcriptum de hoc, quem exulare præcipis ſucco, quum intra vendentium manus detineretur; neque alium poſtquam vidi, viſumque examinavi, quam

cognitum antiquis, & legitimum Opobalſamum vel dixi, vel ſcripſi.

Plura non adtexo, ſatis enim habui, viris egregiis, qui dudum in pulvere hujus circi ſudarunt, potiùs applaudere, quàm pugnata jam pugna ventilationem ordiri. Doctos autem & prudentes materiæ medicæ perveſtigatores monitos velim, ne Arabicæ balſami lacrymæ fragrantiam ultra captum veterum extollant; ſed notas è fontibus Dioſcoridis petitas, eidem ſic applicent, ut reſinoſi liquoris naturæ, ſubſtantiæque non repugnent: denique non tam cultorum defectu; quàm incuria hominum nobis ſubductam, in uſum antidotorum, ſi non communium; ſaltem eorum quæ proceribus aut principi ſuo paraturi, ſtudioſè revocent. Philemonis illius memores,

Ἐὰν οἷς ἔχωμεν τοῖσγε μηδὲ χρώμεθα,
Ἃ δ' οὐκ ἔχομεν, ζητοῦμεν, ὧν μεν διὰ τύχην,
Ὧν δὲ δι' ἑαυτοὺς ἐσόμεθ' ἐστερημένοι.

Si quæ habemus, iiſdem haud utimur, quæque non habemus quærimus: aliis nos per fortunam ſumus, aliis per nos ipſos privaturi.

Noi Reformatori del Studio di Padoa

HAvendo veduto per fede del Molto R. P. Inquiſitore del S. Officio di Padoa, che nel Libro intitolato Joannis Veſlingii Opobalſami Veteribus cogniti Vindiciæ, non ſi trova coſa alcuna contra la Sante Fede Catolica, inparimenti per atteſtationi del Segretario Noſtro, non vi ſi trova coſa alcuna contra Principi & buoni coſtumi, concedemo licenza, che ſia ſtampato, dovendoſi oſſervar quanto per legge in propoſito di ſtampe, con conditione che non ſia venduto ſe prima non vien preſentato uno per la Libreria publica, giuſta la parte dell'Eccell. Senato de 2. Decemb. 1622. In quorum fidem, &c.

Venetia a' 3. di Novembre 1643.

{ Batiſta Nanni Reff.
Pietro Foſcarini Reff.

Aluiſe Querini Seg.

Joanni Veſlingio Equiti, Viro clariſſimo, Aloyſius Quirinus S. P.

VIndicias tuas Opobalſami veterum, contra recentiorum quorundam inſcitiam vidi, legi, & approbavi. Veſlingii enim ſunt, hoc eſt, doctiſſimi viri, qui ſcientias omnes callet, & in his ſtudoſiſſimè ſummo poſterorum fructu ætatem conſumpſit. Laudent ii qui profitentur tanta hæc, cum illa deguſtarint, palatoque ſuaviſſima experimento comprobarint. Quare quantò citius effice ut edantur, &c.

Die 16. Octobris 1643.

OPus cui titulus Joannis Veſlingii Opobalſami Veteribus Cogniti Vindiciæ, quod fuit examinatum ab Excell. D. D.

Joanne Cottunio, & Octavio Ferrario, cujus initium, Quæ in florentiſſimo, &c. Et finis, Laboremus, &c. fuit pro impreſſione Paduæ viſum etiam & approbatum ſup. Die, & anno, cum nihil contra fidem, Principes, ſeu bonos mores in ipſo reperiatur.

Ita eſt, ego Fr. Antonius Vercellus à Lendenaria
Inq. Generalis Paduæ.

ERuditiſſimum hoc opus Præclariſſimi, & Excellentiſſimi Joannis Veſlingii Equitis, & in Patavina Univerſitate Botaces, & Anatomiæ Primarii Profeſſoris, Hortique Medici Præfecti; cui inſcriptio, Opobalſami Vindiciæ, Ego Joannes Cottunius diligentiſſimè, ac ſumma cum voluptate perlegi. Nec quicquam in eo reperi à Catholica pietate morumve probitate devium. Quin verò doctrinæ ſoliditate, & ſingulari elegantiæ candore ita ubique eſt firmatum, atque inſperſum, vt per manus, & ora doctorum hominum volitare mereatur. In quorum fidem, &c.

Joannes Cottunius
Philoſ. primi loci ordinarius
qui ſupra.

REverendiſſimi P. Hæreticæ pravitatis Quæſitoris juſſu, Vindicias Opobalſamo ab Joanne Veſlingio Viro Clariſſimo latas legere, pretium fuit. Quo in opere, non modo nihil occurrit quod Chriſtianum lectorem moretur, aut turbet, quodque politica torvitas ſecus dictum interpretetur: ſed ſuus ſuperis honos conſtat, qui in eo ſucco quoddam immortalitatis ſimulacrum poſuerunt: nec indignatur ſuperis æqua poteſtas Regium liquorem in ordinem privati uſus cogi, qui omnem ſeculi morumque tabem procul habebit. Patavii VII. Kal. Novembris MDCXLIII.

Octavius Ferrarius,
Eloquentiæ, & Græcæ linguæ
Prof. ordinarius.

IN-

INDEX RERUM &c.

IN

PROSPERI ALPINI

ET

JO. VESLINGII

Libros de Plantis Ægypti.

A.

Ab el Moſch 207
Abdellavi plantæ atque fructuum deſcriptio. 54. 198
Abdellavi melonis icon. 55
Abiſſina Caſſia quæ, & ejus uſus 4. 5
Abrus deſcriptio. 40
Abrus mira converſio. 184
Abrus ſeu Phaſeoli rubri icon. 46
Abſus herba. 43. 44. 191
Acacia quibus in locis proveniat. 6
Acaciæ arboris deſcriptio 6. 7
——— arborum differentiæ. 6. 7
——— ſuccus. 6. 7
——— icon. ib.
——— ſucci uſus apud Ægyptios. 7. 8
——— ſucci loco, quem ſuccum Itali parent. 8
Acaciæ ſuccus optime præparatus. 163. 167
——— maris, & fæminæ deſcriptio. 7
——— quando flores edat. 7
Acaciam eſſe arborem fœcundiſſimam. 7. 8
——— fert gummam, quam Arabicam medici vocant. 7
——— quæ ſpecies in Zacyntho Inſula proveniat. 64
——— Zacynthinæ deſcriptio. 65
——— Acetoſæ Zacynthinæ deſcriptio. 64
Achaovan deſcriptio. 56
——— uſus ad medicinam. 57
——— Icon. 56
Achaovan Abiat, ſeu Artemiſiæ albæ deſcriptio. 43. 44. 187
——— Cineraria, Jacobæa marina idem 43. 44
——— vires & uſus. 44
——— Icon. 44
Actuarius. 161
Ad Alvi fluxiones Acaciæ uſus. 9
Ad Anum Uterumque foras prolabentem Acaciæ utilitas. 9
Ad Articulos roborandos Acaciæ uſus. 9
Ad augendam Venerem Electuarium. 60
Ad Pectoris Pulmonumque morbos

ſemina urticæ conferre. 60
Ad cutis infectiones Nigellæ utilitas. ibid.
Ad mulieres, quæ non purgantur Nigellæ uſus. 59
Ad cutis infectionem valere ſemina Urticæ. ibid.
Ad febres, omneſque calidos affectus aqua Anguriarum el Maovi utilis. 55
Ad Nervos ſiccatos, & ſcirroſos tumores ſeſami uſus. 47
Ad podagricos Acaciæ uſus. 9
Ad Renum calidos morbos Chate uſus utilis. 55
Ad Somnum conciliandum Solani ſomniferi uſus. 60
Ad Uteri fluxum confert Acacia. 9
Ad Sanguinis ſputum confert Acacia. ibid.
Ad Ulteri duritiem Mumia. 44
Ad Ulcera canceroſa Cinerem ſeminum urticæ conferre. 60
Ad Articulos roborandos Acaciæ uſus. 9
Adamas inſignis in Mahometi ſepulchro. 175
Ægypti fertilitas. 157. 167. 188
—— aër roſcidus. 213
—— cultura. 160
—— hodierna facies. 159. 170
Ægyptiarum plantarum utilitas ad medicinam. 1
Ægyptios per Caſſiarum loca mane odoris gratia obambulare. ibid.
Ægyptii Caſſiis non utuntur ante quartum menſem. 4. 5
Ægyptii Caſſiæ pulpa ad quos morbos utantur. 4. 5
Ægyptii Mel Carnub ex ſiliquis expreſſum in uſu habent. 5. 6. 162
Ægyptii quæ condiunt melle Carnube parent, & eo ad quæ utantur. 6
Ægyptii Catarrhi expertes. 169
Ægyptiis Hydrocele familiaris. 198
Ægyptus Acacia excepta aliis arboribus gummas ferentibus caret. 8
Ægyptus arborum ferax. 160
Agiahalid arboris deſcriptio. 20. 21
—— foliorum uſus. 20. 21
—— an Lycium. 20. 21
—— Icon. 20
—— hodie non exſtat. 172
Ajugæ deſcriptio ex Dioſcoride Kellù an conveniat. 58
Alexandria Ægypti Cappares producit. 60
Alpini (Proſperi) inſtitutum. 158
Alpinus (Proſper) aſſeritur. 165. 174. 186. 214
—— explicatur. 213
—— emendatur. 166. 180
—— excuſatur. 213
—— laudatur. 164. 184. 193. 203
—— locupletatur. 186. 195. 201. 209. 214
Amaracum ſulveſtrem eſſe Marum Creticum. 68.
Amberboi Turcicum 213
Amomum Plinii, 203
An Æthiopia Veterum India. 169
Andreas Matthæolus in Acaciæ cognitione deceptus. 7
Anguriæ aquoſæ. 56
Anguriarum, Elmaovi aquæ facultas, atque uſus. 55
Anthyllidis ſpeciem Kellù eſſe. 59
Anguriis omnes Ægyptii libenter veſcuntur. 55
Animadverſio Veſlingii in Alpini ſtirpium figuras. 171. 172. 173. 201. 211
Anthalium. 213
Apollonii hallucinatio. 176
Apocynum verum naſci in Italia. 63
Aquæ ex cucumeribus Chatè diſtillatæ utilitas. 54
Aquæ ex Anguriis deſtillatæ utilitas. 55
Aqua Anguriarum quos morbos juvat. ibid.

Aqua

I N D E X.

Aqua Machalef. 35. 36.
Aquæ Calaf facultas, ac uſus. 35. 36.
Aqua Anguriarum Diuretica. ibid.
Arabiam Felicem perpetuo fuiſſe locum proprium Balſami. 27
Arabes Ægypti incolæ. 209
—— Hydrocelen per lini uſtionem tollunt. 199
Arabum indoles. 175
—— victus. 176
Arabum vita, atque mores 175
Arbor Elhanne Tamarendi eſt Liguſtrum Ægyptium. 23
Archenda pulvis, quid, atque ejus uſus. 25
Arbor ab Ægyptis Sant vocata eſt vera Acacia. 6
Arbor Palmæ Dachel vocatur. 17
Arbores Carub in multis Italiæ locis vivere. 5. 6.
Artemiſia alba. 43
Aſpalatum in Creta naſci 69
Aſpalati Cretenſis deſcriptio. ibid.
Aſperam Similacem duas radicum differentias habere. 66
Arle eſt Tamariſcus. 19
Athenæus. 163. 192

B.

Bahobab atque ejus uſus, 16. 37. 38
—— eſt fructus Æthiopis jucundiſſimus. ibid. & 180
—— icon. 37. 38
Bahobab idem cum Abacco. 173
Baldus mons. 213
Balnea Agyptiorum. 172
Balſami plantam Sabam Reginam primo Regi Salomoni dono tuliſſe. 27
Balſami plantæ, quas Ægyptus aluit unde venerint. 26
Balſami plantas multas ex Arabia in Ægypto inſertas. 27
Balſami feracem fuiſſe Arabiam Felicem. 26. 27. 28.
Balſami plantam nunc in Ægypto non vivere. 26
Balſami planta perpetuo in Arabia vivit. 27
Balſami ſolum proprium Ægyptum vel Judæam nunquam fuiſſe. 27
Balſami liquor. 174
—— mangonium. 174
—— vires. 177. 178
Balſamum Antiquos recte noviſſe, eſt dubium. ibid.
Balſamum in Arabia naſci, ex Pauſania, & Strabone. 28. 174.
Balſami plantas in monte arenoſo Arabiæ Felicis multas miraculo vivere peregrini affirmant. ibid.
Balſamum naſci in Arabia ex Diodoro Siculo atque multis aliis. ibid.
Bammiæ deſcriptio atque uſus. 44
Bammiæ facultas, & quos morbos curet. 44. 188.
Bammiæ icon ibid.
Ban ſeu Calaf deſcriptio. 35. 36
Ban ſeu Calaf icon. 35
Ban utilitas atque uſus. ibid.
Ban aliud ſeu Bon. 36
Batechæ al Maovi liquor ventriculo & jecori adverſus. 199
Bauhinus (Caſpar) 209
Beidelosfar deſcriptio. 43. 186
Beidelſar planta quid. ibid.
Beidelſar uſus. ibid.
Beidelſar planta lacticinoſa. ibid.
Beidelſar lactis facultas. ibid.
Beidelſar lactis uſus ibid.
Beidelſar icon. ibid.
Beidelſar fructus, atque icon. ibid.
Bellha, Dactyli maturi. 17
Bellus (Honorius) 180. 185
Biſciolæ error detegitur. 174
Bon ejus temperamentum, vires ac uſus. 179. 180
—— decoctum. 180
—— nucleus ſaccharo obductus. 179
Bon ſeu Ban deſcriptio. 36. 179
Bon icon. 36
Botanici recentiores notati. 189

ve-

—— veteres excuſantur 196
Braſſica ſpinoſa Ægyptia edulis. 208
Buncho Avicennæ. 179
Byſſus quid. 38
—— duplex. 176. 177
—— olim auro par. 176
—— Xylina ſubtiliſſima. 177

C.

Cadaverum conditura apud Ægyptios. 178
Calamus. 206
Calculi veſicæ miranda curatio. 162
Caleb. 178. 179
Camerarius. 186
Cammaronus. 190
Chamadrys arborea quo in loco proveniat, ejuſque deſcriptio. 163
Caovà decoctum menſes imminutos juvare. 36
Capitis ornatus apud Turcas. 214
Capitis affectibus remedium. 189
Caput roborans. 207
Cappares qui in Ægypto proveniunt. 60
Capparorum uſus qui. ibid.
Carbones, quibus Ægyptus & Arabia utitur, ex Tamariſco parantur. 18
Carub vel Carnub arboris deſcriptio. 5. 162
Carub arbores in multis Italiæ locis vivere. 5
—— icon. 5
Caſſias recentes immaturas Ægyptii condiunt. ibid
Caſſiæ arboris deſcriptio. 2. 3. 161
Caſſiæ arborem nuci eſſe ſimilem. ibid.
Caſſiarum fiſtulæ. 2. 3. 4.
Caſſiæ arbores quo tempore florent. ibid.
Caſſiæ Cayri Alexandriæque naſcentes quales. ibid.
Caſſiæ Peluſii naſcentes quales. ibid.
Caſſiarum quæ cæteris bonitate præſtent. ibid.
Caſſiæ optimæ quæ ibid.
Caſſiam immaturam non colligi. ibid.
Caſſiarum recentium uſus noxius atque inutilis. ibid.
Caſſiarum uſus apud Ægyptios qualis ibid.
Caſſiarum facultas, atque utilitas. *ibid.*
Caſſiarum differentiæ. ibid.
Caſſiæ quos morbos ſanent. 5
Caſſiæ fiſtulæ. 161
Caſſiæ fiſtulæ crepitantes. 161
—— deciduæ uſui ineptæ. 162
—— ligantur. 162
—— caſſiæ pretium. 162
—— corruptæ noxa. 162
—— flores conditi. 162
Caſſiarum vera icon. 8
Catarrhi remedium. 169
Cayrus Caſſias cæteris omnibus præſtantiores fert. ibid.
Ceronia Theophraſti. 199
Chatè. 198. 199
—— P. Alpini. 188
Chatè, quid atque ejus uſus. 54
Chatè cucumerorum ad varios morbos uſus. ibid.
Chatè cucumerorum deſcriptio. ibid.
Chatè cucumerorum uſus apud Ægyptios, qualis. 54
Chatè cucumis quos morbos juvet. ibid.
Cineres unde parent Ægyptii. 59
Cineris ſeminum urticæ uſus ad quæ. 60
Cluſius (Carolus) laudatus. 165. 180
Clyſterium ex decocto Acaciæ ejusque uſus. 9
Coccymelea Theophraſti. 165
Colici doloris præſidium. 204
Colocaſia. 192. 193
Colocaſia Aegyptia florens 198
Colocaſiam neque florem neque fructum ullum edere 48

Colocaſiam neque florem neque fructum ullum edere 48
Colocaſſia caule, floribus, fructibuſque caret. ibid.
Colocaſſiæ veræ icon. 48
—— Ari ſpecies, 179. 194
Cennarum Athenæi ſitne Nabca? 165
Contareni (Nicolai) encomium. 189
202. 203. 209. 214
—— Hortus elegans. 199
Convolvulus Aegyptius 211
—— Septifolius. 162
Corchorum Plinii. 188
—— Cor confortans. 207
Corippus. 178
Coriandro herba Ægyptios veſci. 61
Coriandrum herbam virentem eſitatam nihil mali facere. ibid.
Coriandri herbæ ad cibum apud Ægyptios uſus. ibid.
Coriandrorum uſu neminem læſum. ibid.
Coriandri facultatem eſſe calidam. ibid.
Coriandrum homini venenum, falſum. ibid.
Coriarii Cayrini ſucco Acaciæ utuntur ad denigrandos pelles. 7
Corticum Capparis uſus ad medicinam. 60
Corticum fructuum Mauz uſus. 41
Cucumerorum Chatè uſus apud Ægyptios qualis. 54
—— quos morbos juvet. ibid.
Cucumis Ægypt. reticulatus. 199. 200
Cucumeris icon. 117
Culcas ſive Colocaſiæ deſcriptio. 48. 49. 192
Culcaſſiæ radicum uſum conferre ad venerem. 48. 49. 194
Cyperi rotundi deſcriptio. 53. 54
Cyperi radicum facultas atque uſus. ibid.
Cyperi rotundæ radices quos morbos juvent. ibid.
Cyperi rotundæ multam copiam Nilum flumen producere. ibid.
Cyperi rotundæ Icon. 53
Cyperi deſcriptio ex Plinio. ibid.
Cyperi minoris radices edules. 189
Cyperus rotunda ad morbos frigidos utilis. 25
Cyprum Plinii eſſe Liguſtrum, & Elhanne Ægyptiorum. 25
Cyperus. 198
ejus diverſitas. 199
Cyperus rotundior Antidotis receptus. 199

D.

Dachel vocant Arabes Palmam. 14. 168.
Dactylorum differentiæ. 14. 168
Dactylorum immaturorum uſus ad medicinam. 16
Dactylorum maturorum ad medicinam uſus. ibid.
Damiata Muſarum fæcunda. 40
—— Contarena. 203
Damiata olim Peluſium. 40
—— civitatis ſitus. 51
Datura. 203. 203
Decocti El vocati utilitas, & uſus. 36
Decocti ex Muſis utilitas. 41
Decocti Tamarici utilitas atque uſus. 18
Decocti ex Siliquis dulcibus parati utilitas, & uſus. 18
—— ex ligno Tamarici utilitas & uſus. 18
Decoctum vel infuſum pulpæ Tamarindorum ad quos morbos Ægyptii uſurpant. 20
Democriti peregrinatio. 158
Democritus tangitur. 164
Dialogus de Balſamo Cayri conſcriptus. 26
Donatus (Anton.) Botanicus. 213
Diodorus Siculus balſamum naſci in Arabia ſcripſit. 28
Dioſcorides explicatus. 168

—— probatus. 166. 192. 196. 198. 203
Dux involucrum dactylorum. 17

E.

Electuarium ad augendam venerem. 60
El hanne, ſeu Tamarendi in quo differat à Liguſtro. 24
El hanne Ægyptiorum ejuſdem eſſe facultatis cum Liguſtro. ibid.
El hanne ex foliis Arhenda vocata pulvis paratur, atque ejus uſus. 52. 173
El hanne ſeu Liguſtri Ægyptii icon. 23
El Mataria hortus. 162
Emplaſtrum ad tumorem lienis. 60
Epithymi, & Epithymbræ utilitas, ibid.
Epithymum. 64
Equi Arabes. 176
Equites Arabum. 176
Error quorundam. 170

F.

Faba Ægyptia an Culcas ſit. 48. 49
Fabæ Ægyptiæ ſeu Colocaſſiæ uſus veneri confert. ibid.
Fæcem olei Seſami maxime pinguefacere. 47
Fænugræci uſus apud Ægyptios. 63
Fatima filia Mahometi. 175
Felfel tavil. 190
Ficus Ægypti, Sycomorus idem. 12
Ficum Ægyptiam eſſe vaſtiſſimam arborem. ibid.
Ficuum Sycomori uſus atque utilitas. 13
Fiſtularum Caſſiarum differentiæ atque præſtantia. 2. 3. 4
Fiſtulas Caſſiarum non colligi immaturas. ibid.
Florum Calaf utilitas. 35
Flores Gelſimini Arabici. 39
Flores Caſſiarum odorati. 3
Folia quarum plantarum Solem in Ægypto ſequuntur. 20
Folia Tamarindi ſolem continuè ſequi. ibid.
Foliorum Palmarum uſus apud Ægyptios. 15
Foliorum Liguſtri commercia. 24
Fructus Bahobab Icon. 37
Fructus Mauz facultas, & uſus. 41
Fructus Mauz noxii ſtomacho. ibid.
Fructus Maūz quæ corporibus mala inducant. ibid.
Fructuum Mauz ſeu Muſæ utilitas ad tuſſientes ſuſpirioſoſque. ibid.
Fructuum Sebeſten uſus ad medicinam. 17. 18
Fructuum Tamarici uſus. 18

G.

Galenus. 175
Galenum non rectè Opobalſami uſus videri noviſſe. 32
Gabrielem Falopium cognoviſſe aſperam Smilacem eſſe Salſam parillam. 64. 65
Græci Ægyptiis Romani. 190
Gramen ad Crucis Ulcera, Vulneraque utile eſſe. 56. 57
Graminis Crucis deſcriptio. 56 57
Graminis Crucis ad medicinam uſus. ibidem.
Graminis ſeminum decoctum ſecretum eſſe ad juvanda Exanthemata in Febribus Peſtilentibus. ibid.
Graminis Radicem ſudorem movere. ibidem.
Graminis Crucis Icon 56
Graminis decocto mulieres ad Variolas & Morbillos puerorum, atque Menſtruorum ſuppreſſionem uti. 57
Gramen ſtellatum Aegytium. 201
-- Veſicæ calculum non frangit. 201
Gelſimini Arabici Icon. 39
Gelſimini Arabici deſcriptio. 39
Gelſimini florum uſus apud Ægyptios

ptios. ibidem.
Goſſipii ſeminum uſus. ibid.
Giumez Ægyptiorum eſt Sycomorus. 13
Goſſipium arborum. 38. 181
Goſſipii arborei Icon. 21
Goſſipium, quo utuntur Ægyptii aliunde advehunt. 38. 181
Groſſulariæ ſuccus. 162
Gumma Acaciæ qualis ſit. 8
Gumma Arabica non tota eſt vermicularis ac alba. ibid.
Gummæ Arabicæ cognitio. ibid.
Gummam Arabicam eſſe gummam Arboris Acaciæ. 8
Gummam Arabicam in Ægypto veram colligi ex Acaciis. ibid.
Gummarum copiam quæ ex Alexandria advehitur eſſe totam Acaciæ. ibid.

H.

Hab el moſch. 207
Hab el Salim. 198
Hæmorrhagiæ remedium. 204
Heliodorus. 160. 195
Herbarum copia in Aegypto. 188
Herniarum multarum per Ægyptum vagantium cauſæ. 55
Herniæ aquoſæ cauſa. 199
——— Remedium. 199
Herodotus. 187
Hippomanes Cratevæ. 203
Hiſtoria peregrinorum Meccham, & Medinam euntium. 29
Homerus. 190
——— explicatur. 158
Horatius. 203
Hyoſcyamus albus qui in Ægypto provenit. 61. 204

I.

Icones plantarum Ægyptiarum nullum rectè prodidiſſe. 1
Iecoris abſceſſui remedium. 177
Imperatus (Fer.) 190
Iuventutem conſervare opobalſamum, & quomodo illo utantur. 34
Ioſephi puteus. 160
Itineris Aegypto in Arabiam Felicem narratio. 29

K.

Kalli geniculatum. 58. 59
Kalli album. ibidem.
Karob. 162
Kellù ſeu kalli tertiæ ſpeciei deſcriptio. ibidem.
Kellù omnes ſalſas, & acres guſtui. ibidem.
Kellù Kalli tres ſpecies. ibid.
Kellù ſub qua Anthyllidis ſpecie reponatur. ibidem
Kellù facultas purgatrix. ibidem.
Kellù ſeu kalli primi icon. 59
Kellù ſecundi icon. 60
Kellù tertii, quod Ægypti proprium videtur, icon. 60
Kernab. 162
Κεράτια veterum. 162

L.

Laab. 183
Lablab eſt Phaſeoli ſpecies atque ejus uſus. 39. 183
Lablab ſeu Phaſeoli nigri icon. 39
Lac Beidelſar dyſenterias facere. 43
Lactis Beidalſar utilitas ad cutis infectiones. 43
Lactis Beidelſar uſus. ibid.
Lactis Beidelſar facultas ſolutivæ quæ. ibidem.
Ladani plantæ Cretenſis deſcriptio. 69
Ladanum plantam eſſe plane differentem ab ea quæ hactenus herbariis fuit

fuit cognita. 69
Ladanum eſſe ciſtum fœminam. ibid.
Ladanum in quo à ciſto fœmina differat. ibidem.
Lapides Renum atque Veſicæ cur Ægyptiis ſint familiares. 56
Laſerpitium. 73. 74. 309. 310
Libri Sacri Medinæ. 175
Ligni Balſami uſus. 35
Liguſtrum Ægyptium. 24
Liguſtri Ægyptii icon. 23
Liguſtri foliorum atque florum eſt uſus apud Ægyptios. 24
Liguſtri utilitates ex Dioſcoride. 25
Linimentum ex Acacia pro articulis debilitatis. 9
Linum Indis arboreum. 200
Lipſii ſententia de Byſſo. 177
Lobelius (Matth.) 215
Loti Ægyptiæ flos coronis inſertus.
Loti mirabiles ad ſolem converſiones in Margheræ lacubus obſervari. 50
Loti caules Ægyptii crudos mandunt. ibidem.
Lotum in Italiæ locis copioſe provenire, & in quibus. 50
Lotum Ægyptiam eſſe Nymphæam. ibid.
Lotus Ægyptia quid. 49. 50 77. 78. 307. 308
Lucretius. 209
Luffa Arabum. 199. 203.
Lupinus Ægyptius ſilveſtris. 209
Lycii Indi arboris deſcriptio. 22
Lycii, quo utuntur Ægyptii, adulterati notæ. ibidem.
Lycii facultas. 23
Lycii ſucci uſus. ibid.
Lycio vero non uti Ægyptios. 22. 23
Lycium Indum, quo in loco Ægypti proveniat. ibidem.

M.

Mahemetis pſeudoprophetæ Turcarum ſepulchrum ubi ſit. 29. 175
Malinathalla. 198
Marum Ægyptium. 212. Creticum quid. 68. atque ejus deſcriptio ibid.
Marum Cretenſe eſſe Amaracum ibid.
Mattheolus de Ladano deceptus. 69. 166
Mauz ſeu Muſæ deſcriptio. 40. 41
Mauz foliorum mira magnitudo. 184
Mauz fructus venerem augere. ibid.
Mauz icon. 40
Meccha civitas Arabiæ Fælicis. 28
Mel ex ſiliquis dulcibus Carub Aegyptios colligere. 5
Mel dulcium Siliquarum ſive carub quos morbos juvet. ibid.
Melanthii ſeu nigellæ uſus apud Ægyptios. 60. 61
Melle ſiliquarum dulcium ſacchari loco Aegyptios uti. 5
Meliloti Ægyptii deſcriptio. 57
Melililoti ſeminum apud Ægyptios eſſe uſum. 57
Mellis Carub uſus, & utilitas. 8
Melochiæ deſcriptio. 45. 185
Melochia in cibis nihil Ægyptiis familiarius. ibid.
Melochiæ facultas atque uſus. ibid.
Melochiæ uſus quas offenſas faciat ibid.
Melochiæ Semina purgant. ibid.
Melochiæ icon. 45
Melones Abdellavi quid. 54. 55
Melonum Abdellavi ſeminum facultas, & utilitas. 55
Memphis arx. 160
——— Aquæ ductus. 160
Meningum doloris auxilium. 204
Methel nux. 203
Morphæa Ægyptiis frequens. 200
Moſch Arabum. 208
Moſchi ſuccedaneum. 208
Mucagine, ſeu mucilagine Pſyllii Ægyptii ad quos morbos utantur. 61

Mu-

Mucilaginem Pſyllii conferre ad diarrhœas bilioſas, & dyſenterias. 38
Mucilago ſeminum Goſſipii quos morbos ſanet. ibid.
Mucilaginis ſeminis Goſſipii uſus. 38
Mulieres Ægyptiæ quomodo ſterilitatem amoveant. 33. 34
Mulieres urticæ ſeminibus utuntur ad promovendos menſes. 60
Muſam eſſe inſitionem Cannæ Saccharinæ ſupra Colocaſiam. 13
Muſæ fructus qui. 40. 41
Myrobalani arboribus diſtincti. 205
foliis a Perſico diſſident. 205
caput & ventriculum roborant. 206
Myrobalanus Chebulus. 205
apud Arabes in uſu. 205
ejus locus natalis. 205

N.

Nabca fructus apud Turcas eſſe in magno pretio. 10. 11
Nabca ſpinoſa, & non ſpinoſa. 165
Nabca bis in anno fructus edit. ibid.
Nabca, Paliurum, Canorum, idem eſſe. ibid.
Nabca eſt Paliurus Athenæi. ibid.
Nabcæ icon. 10
Nabcæ poma in Febribus putridis. 165
Nejem el Salib. 201
Nepenthes. 158
Nicander. 168
Nigella, quæ in Ægypto provenit. 60
Nigellæ ſemina vermes necare. 60
Nigris (Coſmus de) laudatus. 164. 194
Nufar a Nymphæa noſtrate diverſa. 195
Nux Methel eſt Stramonium. 62
Nympheæ vel Loti Ægyptii uſus ad Medicinam. 50
Nympheæ uſus ad ſomnum conciliandum. 50
Nympheæ radicis uſus pro ſecreto ad Gonorrhœam, & ad Dyſenteriam. 51

O.

Ocymi Ægyptii deſcriptio. 62
Ocymum Ægyptium odoris jucunditate aliis præſtare. 62
Ocymi Ægyptii uſus. 63
Olei ſeſami uſus ad multas cutis infectiones. 48
Olei Gelſimini ex floribus uſus. 39
Oleum Gelſiminum uteri affectibus multis conferre. 39
Oleum ex Gelſimini floribus quomodo paretur. 39
Om el heſſen. 211
Operis occaſio, & forma. 215
Opobalſamum vulnera ſimplicia glutinat. 177
Opobalſami hiſtoria. 37
Opobalſami notæ. 31
Opobalſami facultas. 32
Opobalſami uſus apud Ægyptios cogniti. 32
Opobalſamo Petrum Marianum ex vulnere capitis effatu digno curatum. 32
Opobalſamo quomodo utuntur mulieres ad juventutem in facie ſervandam. 34
Opobalſamum quos morbos ſpeciatim ſanet. 32
Opobalſamum ſterilitatem curat. 33
Origanum Creticum. 189
Oxalis Zacynthina in quo ab Italica differat. 63

P.

Paliuri fructuum deſcriptio à Serapione. 11
Paliuri fructuum facultas ex Serapione

ne. 11
Paliuri uſus. 11
Paliuri deſcriptio ex Agathocle, 11
Paliuri Athenæi deſcriptio. 11
Paliuri Athenæi Icon. 11
Paliurum novit Athenæus ex Agathocle. 11
Paliurus Athenæi eſt Napca Ægyptiorum. 11
Palmæ fructuum ſeu Dactylorum differentiæ. 14
Palmæ Icon. 15
—— cerebrum. 168
Palmæ uſus apud Ægyptios. 14. 168
Palma mas, & fœmina. 14
Palmæ ſteriles quæ in Ægypto. 15
Palmæ foliorum utilitas. 16
Palmæ caudicis uſus. 16
Palmæ fructuum utilitas atque uſus. 16
Palmæ partes ad uſum medicinæ. 16
Palmæ deſcriptio. 14. 160. 167. 168
Palmam fæminam ſine mare non concipere, neque fructus edere. 14
Palmas fœcundas quomodo Ægyptii efficiant. 15
Palmam aëre nutriri putant Egyptii. 14
Palmam breviſſimis radicibus conſtare. 14
Palmarum conceptiones non fieri radicum contactu. 14
—— quando fructus ferant. 14
Panarum faciei remedium. 213
Papaver. 162
Papyri deſcriptio atque uſus. 53
Papyri aqua ad oculorum ſuffuſiones, caligines, & obſcuritates. 35
Papyri Icon. 53
Papyrus. 197
—— ejus uſus. 197
Partes palmarum, quibus Ægyptii ad medicinæ uſum utantur. 16
Pauſanias defenditur. 174
—— laudatur. 176
Pediculorum remedium. 197
Peluſii nunc Damiatæ civitatis viridaria. 51
Peluſium Caſſias fert bonitate Cyrenis inferiores. 3
Petrus Marianus ex vulnere effatu digno opobalſamo ſanatus. 33
Peſtes inſectis opobalſamum auxilio eſſe. 33
Phaſeoli rubri Abrus vocati *deſcriptio*. 76
Phaſeoli rubri icon. 40
Phaſeoli nigri Lablab vocati deſcriptio. 39. 40
Phaſeoli nigri arborei icon. 39
Phaſeolorum rubeorum uſus. 40
Phaſeolorum nigrorum uſus. 40
Philoſtrati lapſus. 176
Pingueſcere mulieres uſu *ſeminum* Seſami. 47
Piper longum, facultas, uſus, atque ejus icon. 46
Plantæ Ægyptiæ. 1
Plantæ Ægyptiæ, ſoliſequia. 20
Plantarum Ægyptiarum ad medicinam utilitas. 2
Plantarum Ægyptiarum icones *veras* nullos delineaſſe. 2
Plantas peregrinas in viridariis cuſtodiri. 27
Plantas locorum patrias ubique naſci. 59
Pleuritidis remedium. 204
Plin. laudatur. 177. 182. 189. 192 196, 200
—— explicatur. 166
—— emendatur. 167
—— notatur. 198
Podagricos dolores maximè juvari Acacia. 9
Pona (Io.) 209. 213.
Prunus Ægyptia Plinii. 165
Proclus. 160
Proverbium in amaritudinem. 187
Pſyllium copioſiſſimè in Ægypto provenire. 59
Pſyllii uſus ad medicinam. 59

Pſyllium in Ægypto non eſſe venenum. 59
Pueris in variolis palmarum decocti uſus. 17
Pulmonis ulceribus remedium. 177
Pulpæ Caſſiarum uſus & utilitas 4
Pulpæ Bahobab uſus ad medicinam 37
Pyramides Ægypti majores. 204
Pythagoræ peregrinatio. 158

R

Rauwolfus. 172
Ramich vocant Dactylum pene immaturum. 17
Renum abſceſſus auxilium. 177
Rhapontici plantæ deſcriptio. 125
Rob. 163
Roſſetum, aliis Heraclea. 201. 209
Rhabarbari plantæ deſcriptio. 63
Rotob Dactyli ſubputridi. 17

S

Sadar Serapionis eſt Nabca Arabum ac Aegyptiorum. 11
Sacerdotum Ægyptiorum veſtes. 181
Salſa parilla Lugdumi nata. 215
Salſa parilla Zacynthi quomodo inventa. 65
Samarrhich quid. 17
Sambac. 182
Sanguinem expuentibus ſuccum Acaciæ auxilio eſſe. 9
Sant arborem ab Aegyptijs vocatam eſſe veram Acaciam. 6
Sarbet quid. 195
—— ejus compoſitio. 195
—— condimentum. 195
Sarbet Nuphar. 195
Scorſonera Orientalis. 201
—— Alexipharmaca. 202.
Sebeſten arboris duplex genus. 17
Sebeſten arboris domeſtici & Sylveſtris deſcriptio. ibid.
Sebeſten icones. 17
Sebeſten. 169
Secamone deſcriptio. 62. 63
Secamone ſucci facultas. ibid.
Secamone quid. ibid.
Secamone an ſit Apocynum. ibid.
Secamone icon. 63
Secretum ad pruritum tollendum ex oleo ſeſami. 48
Semina Abdellavi Melonis in refrigerando cæteris præſtare. 55
Semina Loti ſeu Nymphææ homines ad venerem impotentes reddere. 51
Seminum Seſami uſus ad cibum. 47
Seminum Coriandri uſus. 62
Seminum Bon facultas, & uſus. 37
Seminum Goſſipii uſus. 38
Seminum urticæ uſus. 60
Semina urticæ quos morbos ſanent. ibid.
Seminum Pſyllii uſus apud Ægyptios. 59
Seminum Meliloti facultas, & uſus. 58
Sempervivum aquaticum. 196
Seneca. 176. 183
Seriph, Arabum Princeps, trucidatus. 176
Seriph Mecchæ Dominus. 29
Seriph Mecchæ quæ munera mittat Turcarum Rex. 29
Seſami Plantæ deſcriptio. 47. 191
Seſami foliorum, ſeminumque facultas. 47
Seſami decocto in quibus morbis utantur. ibid.
Sami ſive Sempſem icon. ibid.
Seſami uſus apud mulieres. ibid.
Seſamo pingueſcere corpora. ibid.
Sesban deſcriptio. 42
Sesban uſus in Ægypto. ibid.
Sesban ſeminum uſus. ibid.
Sesban icon. 42
Siliquas Tamarindorum Arabes condiunt earumque uſus. 19. 20
Siliquarum Caſſiæ differentiæ, & præſtantia. 2
Siliquas Caſſiæ immaturas non colgi. 2
Siliquas Caſſiæ recentes & parvas Ægy-

gyptii condiunt. 2
Siliquarum conditarum utilitas, & uſus. 2
Siliquas Caſſiæ recentes ad uſum puerorum Ægyptii condiunt. 2
Siliquas Carub apud Ægyptios eſſe in uſu. 5
Siliquarum dulcium Carub vocatarum uſus ad medicinam. 6
Sinapi Antiquis Ægyptiis inter Numina habitum. 210
Sinapi marinum Ægyptium. 210. 211
Smilacis aſperæ Zacynthinæ deſcriptio. 65. 66
Smilacis aſperæ duæ radicum differentiæ. ibid.
Smilacem aſperam in Zacyntho provenientem ab ea quæ in Italia naſcitur eſſe differentem. 67
Smilacis aſperæ Zacynthinæ icon. 64
Smilacem aſperam eſſe Salſam parillam. 65
Smilaces aſperas Italas à Salſa parilla differre. 66
——— non ſemper ἀνάκανθ@. 186
Smilax aſpera minus ſpinoſa. 214
Smilacis aſperæ radices Zacynthi craſſas & oblongas ſpectari; contra in Italia. ibid.
——— Zacynthi cum Salſa parilla Hiſpanorum eadem. 214
Smilax aſpera in ſiccis duriſque locis inventa cur non repreſentet Salſam parillam. 66
Smilax aſpera quibus notis Salſa parilla eſſe dignoſcatur. 65. 66
——— ab Indica differt. 215
Solani radicum corticibus ad quæ Ægyptii utantur, 60
Solanum in Ægypto quadruplex. 208
Solanum ſomniferum quod provenit Alexandriæ. 60
Solani ſomniferi uſus. 61
Stramonium. 203
Stratiotes. 196
——— vulneraria. 196
Stratiotes ex Dioſcoride. 51. 52
Stratiotis Dioſcoridis icon. 51
Stratiotes quibus in locis Ægypti naſcatur. 51
Stratioten quomodo Ægyptii atque Arabes appellent. 51
Stratiotes ad ſiſtendam quamcumque humoris fluxionem multum valet. 51
Stratiote ad quos morbos Ægyptii utantur. 51
Stratiotis facultas, & uſus. ibid.
Strabo Balſamum ait in Arabia naſci. 28
Stramonii uſus. 61
Styrax in Creta Inſula. 69
Succo ex prunis Sylveſtribus Italos pro Acacia uti. 4
Succus Acaciæ quomodo ab Ægyptiis paretur. 8
Succi Acaciæ præcipuæ vires. 9
Succi Acaciæ uſus apud Ægyptios. 10
Succus Acaciæ quos morbos ſanet. 9
Succi fructuum Paliuri Athenæi uſus. 11
Sues liene carere qui cibum in vaſis ex Tamariſco paratis aſſumunt. 58
Suffitus ex ſeminibus urticæ ad promovendos menſes. 60
Sycomori deſcriptio. 12. 166.
Sycomori Gal. meminit. ibid.
Sycomorum eſſe inſitionem Fici ſupra Morum. 13
Sycomorum cur in arenoſis Aegypti locis Deus produxerit. 13
Sycomorum apud Matharea nunc vivere, qui olim Chriſtum puerulum texit, Aegyptij dicunt 13
Sycomorus fructus non fert, ni prius verberibus multis laceretur. 13
Sycomorus quo modo propagetur. 13
Sycomori ficuum uſus, & utilitas. 14

Sy-

Sycomori Icon. 12
Syrupum ex Dactylis immaturis Aegyptij parant, atque ejus uſus. 16

T

Tacitus explicatur. 174. 175.
Talla quid. 60
Tamar Dactyli ſicci maturi. 20
Tamarindi arboris deſcriptio. 19. 20. 170
Tamarindum Arabes vocant Derelſide. ibid.
Tamarindi folia ſolem ſequi. ibid.
Tamarindi arborem ali in deſerto D. Macharij. ibid.
Tamarindi foliorum uſus. ibid.
Tamarindorum ſiliquas condiri ad uſus viatorum per Africæ loca. ibid.
Tamarindorum pulpæ uſus. 20
Tamarindi arboris Icon. 19
Tamariſcus luis Venereæ remedium. 170.
Tamariſcus Italiæ qui ignotus. 18
Tamariſcus ſilveſtris ubi proveniat. ibid.
Tamariſcus domeſtica quibus in locis proveniat. ibid.
Tamariſci arboris deſcriptio. ibid.
Tamarici fructus, qui. ibid.
Tamarici arboris uſus. ibid.
Tamarici foliorum utilitas. 19
Tamarici Icon. 18
Tatura. 203.
Theophraſtus Ereſius emendatur. 174
——— excuſatur. 182
——— exponitur. 159. 164. 168. 192.
——— laudatur. 160. 180. 181. 184. 196. 198. 200.
Theriaca hujus temporis cur ea quæ antiquitus parabatur ſit imperfectior. 36
Theriacam hujus temporis morſos à ſerpentibus non curare. ibid.
Theriaca hujus temporis nemo venenatos curare confidit. ibid.
Thymi Cretenſis deſcriptio. 68
Thymus ſecundus in Creta inventus. ibid.
Thymbra. ibid.
Tineas (ad) veſtium remedium. 213.
Tuſſientibus conferre oleum Geſſiminum. 6
Tumores duros Seſamum ſanare. 47
Turcas, & Arabes omnes affirmare innumeras Balſami plantas ali in Arab. 2
Turcæ quomodo angurijs utantur ad cibum 55

V

Vanitatis typus. 187
Variolarum remedium. 179
Velum in ſepulcro Mahometis. 175
Venenatis Opobalſamum auxilio eſſe 33
Venerea lues Ægyptiis mitior. 169. 170.
——— ejus remedium. 170. 215
Veneni Alexpharmacum. 189
Ventriculum roborans. 189. 207
Veronenſis agri Cyperus. 198
Veſlingii (Jo.) excuſatio. 215
——— Obſervatio. 163. 168. 172. 173. 174. 176. 182. 183 184. 185. 192. 196. 198. 201. 203. 205. 214
——— animadverſio. 185. 186
——— Conjectura. 200
——— Inventio. 168
——— Sententia. 168
Viperæ Arabibus ſacræ. 174
V rgilius. 186
Uigues mulierum in Ægypto picti. 173
Viſci ex fructibus Sebeſten præpa-

ratio. 17
Viſci hujus facultas, atque uſus. 17
Ad quos morbos Ægyptii eo utantur. 17
Vitiligo Ægyptiis familiaris. 200
—— ejus remedium. 201
Vorſtius (Everhardus) 215
Urtica quæ Alexandriæ provenit. 60
Urticæ ſeminum uſus. 60
Uteri duritiem ſanari Bammia. 44
Uzeg arboris deſcriptio. 21. 22
Uzeg eſſe Licium Indum. ibid.
Uzeg vel Lycii Indi icon. 21

X.

Xabra Rhaſis. 190
Xylobalſami uſus Ægyptiis noti. 32

Z.

Zaaf ſunt folia palmarum. 17
Zatar endi Icon. 46
—— deſcriptio & & uſus. ibid.

INDEX SECUNDUS,

SIVE

INDEX

MEMORABILIUM IN VINDICIIS OPOBALSAMI &c. JO. VESLINGII.

A.

Abenſina accuratè rem medicam tractavit. 272
Abenſinæ de opobalſami caliditate ſententia. 258
Abenſinæ interpres de verbo Solvi notatus. 267
Abenſinæ interpres de opobalſami quantitate explicatus. 250
Abenſinæ interpres de condenſatione notatus. 267
Abenſinæ interpres accuſatur. 241
Abdalla dux Saracenorum. 233
Abietis, & pini lacrymæ opobalſami ſuccedanea. 281
Acidus ſpiritus an in opobalſamo. 291
ineſt etiam dulcibus. 291
facilè reſinis educitur. 291
Ægypti hortus balſamum alens. 240
Ægyptus non eſt balſami natale ſolum. 243 quare educando balſamo non idonea. 244
Ægyptus ſacchari copiam producit. 287
Aëria & terrea non junguntur. 267
Ahmet Habibus laudatus. 249
opobalſamum ignis opera colligi prodidit. 249
Albedo opobalſami per aquam diffuſus. 237
Alpinus, (Proſp.) plantarum exoticarum peritus. 297
balſami illuſtrator. 230
rectè veteribus ignorantiam objecit. 282
an opobalſamum triviale fere. ibid.
opobalſamum magnis Hetruriæ Ducibus donavit. ibid.
Proſperi Alpini de adhæſione opobalſami dubium. 262
ab eodem recognita ſublatum. 263
Antiqui de opobalſamo pugnantia ſcripſere. 288
iisdem non immerito ignorantiam objecit Alpinus. ib.
pleraque auditu de opobalſamo acceperunt. ib.
exotica medicamenta in antidotis uſurparunt. 285
falſo Judæam balſami patriam inſtituerunt. 235
Antiquarum diligentia in rerum utilium inventione. 227. 228
luxus in unguentis diſperdendis. 160
proclivitas in opobalſamis adulterandis. 160
Aquarum fontis Matabariæ virtus. 244
Arabes maxima gens. 232. 233
multis victoriis clari. ibid.
hodie Turcis rebelles. ibid.
quomodo balſami ſuccum colligant.
cur olim balſamum colere deſierint. 236
cur denuo excolant. ibid.
thuris & myrrhæ arbores celarunt en-

exteros. 234
an decoctione opobalſamum parent. 249
opobalſamum quo ordine examinent. 252. 282
balſami arborem quando & quoties incidant. 248
Arabia quare felix habita. 232
pluribus locis balſamum alit. 234
ab Auguſto Cæſare expetita. ibid.
ab Alexandro M. deſiderata. ibid.
odoratis gignendis apta. ibid.
ſerpentes habet lethiferos. 239
Arabes odorata lædebant. 232
reges circa ſterquilinia ſepeliebant. 232
Arabes exarſerunt in tumultus. 283
Arabibus unde divitiæ 232
Arabes pigri, & diſſoluti. 236
Arabes infeſti Chriſtiano nomini. 285
Ars naturam imitatur. 302
Ars naturam perficit. 156
Arte producta ſunt ſecundum ſe naturalia. 302
Aſperitas plantarum unde. 245
Augmenti lætioris in plantis cauſa. 251
Marcus Avantius Chirurgus opobalſamum agnovit. 304

B.

Baldus Baldus opobalſamum Patavium mittit. 241
Balſamum facilè propagatur. 287
Balſami arboris magnitudo. 242
quare fruticoſa. ibid.
folia cur rutæ comparata. ibid.
folia an perennia. 243
foliorum color quomodo mutetur. 243
Judæa ubi balſamum aluerit. 243
an duobus tantum hortis. ibid.
Exilitatis ramorum balſami cauſa. 245
Balſami differentiæ in longitudine, aſperitate, tenuitate. 245
Balſami plantam quis ex Arabia ad extera detulerit. 235
Balſamum quare perditum viſum. 228. 229
Incisio balſamici corticis non ſemel tantum facta. 248
quibus inſtrumentis facta. 248
Ferrum quomodo reformidet balſamum 248
Balſami planta difficulter apud Arabes cognoſci poteſt. 234
qui revelarint iterum Europæis. 236
Lacryma balſami raro & parcè ſtillavit. 248
eſt ſpontanea vi elicita. ibid.
Lacrymam balſami quomodo exceperint. 249
Lacryma balſami maculam parit, & non parit. 262
non reſolvitur in ſpiritus. ibid.
Lacrymæ balſami terebinthina vitiatæ cognitio. 250. 260
Lacryma balſami veſtibus inſtillanda. 262
neceſſario adhæret. 262. 263
non diffundit ſe ut oleum. ibid.
ablutione tollitur. ibid.
quæ facilè vel difficile lotione auferatur. ibid.
Liquor balſami vitiatus velut oleum innatat. 256
non vitiatus quaquaverſum expanditur. 269. 270
craſſeſcens fit deterior. ibid.
ſincerus non petit fundum. 270
Succus balſami facilè ſolubilis quis ſit. 257
Liquor balſami facile ſolubilis quare laudetur. 257. 258
Liquoris balſami levitas laudatur. 258
Balſami ſuccus neceſſario mutabilis. 270. 271
per quas cauſas mutetur. ibid.
Balſami ſuccus celerius funditur aliis reſinis. 268
celerius funditur terebinthina. 268
Succi balſamici boni notæ. 252
recens quare laudetur. 252
recens quis nobis habendus. 252
Succus balſami quomodo lac denſet. 264

quando

quando fortiter, aut imbecilliter denſet. 264
Succus balſami adulteratus quis propriè habendus. 255. 256
Balſami ſuccus quomodo calidiſſimus, 257
non eſt tam calidus ut arbitrabantur. 258
Balſami ſilveſtris ſemen. 275
Lignum & fructus balſami adulterari negat Galenus. 275
Fructus balſami quo adulteretur ſemine. 275
Baſſæ Ægypti balſamum ex Arabia petunt. 235
eorum incuria cauſa perditi balſami. ibid.
Bellius (Honorius) balſami plantas aluit. 229
Bellonius (Petrus) balſami obſervator. 229
Bonannus (Balthaſar) opobalſamum defendit. 304
Busbequii opobalſamum cur medicis ſuſpectum. 292

C.

Calceolario opobalſamum quale fuerit. 296
ejusdem laus, & induſtria. ib.
Caliſſi balſamum in Ægyptum retulerunt. 235
Carpobalſami deſcriptio. 237. 238
affertur ſæpè recens. ibid.
ex eo natæ in Italia plantæ. ib.
Carpobalſami examen & uſus. 273
ſit flavum aut rufum. ibid.
plenitudo ejus quæ ſatis ſit. ibid.
amplitudo & pondus. ibid.
ſimilitudo cum terebintho. ibid.
ſit guſtu fervidum. 275
Opobalſamum redoleat. ibid.
ejus calor quatenus intenſus. ibid.
ſecundariam habet agendi vim. ibid.
odoratum admodum. ibid.
cur odorem diutius ſervet. ibid.
quomodo odoratius ſueto. ibid.
Carpobalſamum viribus opobalſamo ſimile. 278
variis pectoris affectibus conducit. ibid.
an peripneumonicis conveniat, & quando. ibid.
Iſchiaticis & epilepticis qua ratione opituletur. ibid.
Carpobalſami ſuccedaneum. 281
Cephalici pulveres antiquis probati. 279
a L. Septalio, cum Magato rejiciuntur. 279
quomodo & quando proſint. ibid.
Chalcanthum quomodo concreſcat. 265
Chymica arte elicita, an naturales re partes. 256
Chymicè elicitorum differentia. 256
Chymicè præparata an à natura ſua valdè diverſa. 304
Chymici eſt empyreum ab igni contractum auferre. 304
Cleopatra, balſami regione donata, 244
Coagulare propriè quid. 264 265
Coaguli natura & vires. 264. 265
Coagulum lacti facillimè miſcetur. ibid.
Coagulatio opobalſami eſt imperfecta. ibid.
Coagulatio non poteſt è reſinoſis fieri. ibid.
Coagulationem lactis quid in opobalſamo impediat. 272
Coloris mutati in corpore humano cauſa. 269
Concretionis cauſa Ariſtoteli. 265
Concretio lactis non eodem tempore abſolvitur. 266
Condenſationis cauſa Chymicis. 265
Conſtans Imperator ab Arabibus victus. 233
Conſtantinus an ex ſola Ægypto opobalſamum habuerit. 250
Conſtantinus opobalſamum templis dicavit. 246
Cornelius (Aloyſius) conſul opobalſami aeris cenſor. 238. 239

Corruptioni Sublunaria ſunt obnoxia. 271
Creta ſubminiſtrabat herbas ad antidota. 219
Cretæa plantæ infinito præſtare aliis viſæ. 284
Curæ vanæ quo impellant homines. 227
Caſtelli (Petri) de opobalſamo decoctione elicita dubitatio. 302

D.

Daniotus balſami plantas aluit. 237
Denſare non eſt coagulare. 263
Denſatio in lateribus, melle, & opobalſamo non eſt coagulatio. 263
Dioſcoridis ex Galeno encomium. 240
Dioſcoridis laus in manifeſtandis fraudibus opobalſami. 261
Dioſcorides omnium optimè de materia medica ſcripſit. 273
quædam ex hiſtoriis aliorum hauſit. 289
de caliditate opobalſami explicatus. 258
de quantitate opobalſami explicatus. 249
nomen levitatis opobalſamo non tribuit. 291
quo modo de macula opobalſami interpretandus. 295. 296
Ipſi quid vox ἰνδῆιτ☉ ſignificat. 291
Divinis poſſe & eſſe idem eſt. 271
Doben quid Arabibus. 247

E.

Effectus temperamentum conſequentes cum eo mutantur. 292
Engaddi oppidum in valle Hierichuntis comprehenſum. 243
Ευδῆτον quid Dioſcordi. 257
Expenſio ſuper aquas reſinis & opobalſamo quomodo communis. 298

F

Fœtor (Mortalibus) cognatus. 259

G.

Galenus opobalſami adulterationem ſubticet. 259
Galeni ſtudium in cognoſcenda materia medica. 284
Galenus Palæſtinam opobalſami cauſa acceſſit. 284
Gallus (Ælius) Arabes invadit 232
Gaſparis (Stephanus de) patronus pharmacopœorum 231
naturam opobalſami in odore ponit. 289
extollit odorem ſuper omnia noſtri hemiſphærii odorata. ibid.
Giggejo quid Retolo. 264
Guilandinus (Melchior) balſamum in Ægypto vidit. 229

H.

Heliogabalus opobalſamo abuſus. 246
Hemus (Georgius) conſul Venetus. 230
Heraclides Tarentinus quos præconibus compararet. 285
Herbarii imperatorum in Creta. 284
Hermeticorum de concretione ſententia. 265
Hierichuntis vallis amœnitas. 243
balſamum poſſidebat. ibid.
Homogenea tantum miſcentur. 267
Hyperici ſeminis ſimilitudo cum terebintho. 275

I.

Ignis plura perdat an generet, dubitat Pitorius. 302
Ignis pro gradu intenſionis diverſimodè operatur. 302
Incuriæ damna. 228
Indi opobalſamo ſimiles reſinas decoctione parant. 249
Difficultas inveniendorum non abſterret generoſos animos. 283
Joſephus de Sabæ regina explicatus. 235

Joſe-

Joſephus à contradictione vindicatus. 243
Joſepho cur opobalſamum pretioſiſſimum. 253

L.

Lacteſcere num opobalſami proprium ſit. 298
Locus quomodo ſit mutationis cauſa. 299

M.

Manelphus (Joannes) opobalſamum laudat. 57
Manfredi (Antonii) laus. 230
Cognitio medicamentorum ex auctorum lectione eſt inſufficiens. 262
Mel Hymettium & opobalſamum Romæ obvium fuit. 259
Menginus (Alexander) opobalſami aſſertor. 304
Meſue opobalſamum coctione colligi ſcribit. 249
Mercurius Chymicorum eſt ſpiritus. 265
Miſturæ vox de opobalſamo non uſurpata. 297
Joannes Molinus linguarum Orientalium interpres. 304

N.

Nardius (Joannes) opobalſamo aſſertor pertitiſſimus. 304
Nigris (Coſmi) de laus. 240
opobalſamum damnatum Venetias attulit. ibid.
opobalſamum vili emere potuit. 251. 252
opobalſamum à quo, & quanti emerit. 305
ejusdem virtus æſtimata. ibid.

O.

Oculus ſolis Abenſinæ bodie bortus el Matabaria. 244
Odor aromatum magni à Galeno habitus. 289
Odor manifeſtat non bonitatem tantum plantæ, ſed & ipſam. 289
Odorata an cephalalgian curent. 276
Mediocria optima. 276
Odor validus quid indicet. 253
Odor & ſapor in examine opobalſami non negligendi. 294
Oleum juniperi celeriter diffunditur. 269
Mauritanicum oleum pro opobalſamo venditum. 260
ejus differentiæ à balſami ſucco. ibid.
Oleum aliter maculat, quàm opobalſamum. 296
Cauſæ opobalſamum neceſſario mutantes. 393
Opobalſami controverſia ubi & à quibus diſceptanda. 231
Opobalſamum eſt Særi, cujus in ſacris literis ſit mentio. 236
ab antiquiſſimis ſeculis in Palæſtinam & Syriam delatum. 236
Opobalſami conſiſtentia varia. 239
odor acris recluſo vaſe. ibid.
odor ejus circa fæces. ibid.
uſus in theriaca. ibid.
Opobalſamum quomodo coctione frondium paretur. 249
Lana abſterſum opobalſamum. 248
Opobalſami copia tempore Plinii & Solini. 236
Opobalſamum in & extra aquam lacteſcit. 298
Opobalſami fragrantia non eſt nimium extollenda. 306
notæ debent ejus naturæ conſentire. ibid.
De opobalſamo quis optime judicare queat. 288
Opobalſamum facilè inter Arabes abundare poſſe 287
Sincerum opobalſamum quod. 255
Opobalſamum improprie ἔλαιον *oleum dici.* 247
Opobalſamum an ſemine adulteretur. 256
Recens opobalſamum non petit fundum. 298
Ca-

Caniculæ ortus Opobalſamo colligendo aptus. 247
Opobalſamum intra annum inſigniter denſari. 293
Opobalſamo nil obeſt quod ab aliquot pharmacopæis non fuerit cognitus. 304
Opobalſamum eſſe reſinam. 247
Eſſentia opobalſami non conſiſtit in collectionis modo. 305
non in conditione emptoris aut venditoris. 305
non in pretii magnitudine aut vilitate. 305
Opobalſami gutta multum lactis non denſat. 297
denſat partem lactis quam attingit. ibid.
ſoluta ſtatim debilior fit. ibid.
Opobalſamum eſſe ſuccum pinguem, eſſe viſcidum. 247 248
Opobalſamum etiam optimos fæces deponit. 247. 248
Acidum opobalſamum ſapore Veſlingio non perceptum. 291
Opobalſamum decoctione parari quare facile. 249
Opobalſamum arte elicitum eſſe genuinum ejus ſuccum. 302
Opobalſamum ſpiſſamentis unguentorum additum. 277
Odor opobalſami rutæ ſimilis. 253
terebinthina & thure præſtantior. 254
ſuavior reſinis veteribus cognitis. 254
Opobalſamum vino & homini quomodo ſimile. 252
Læve opobalſamum unde, & quale ſit. 257
Adſtrictio & mordacitas opobalſami qualis. 257
Odor opobalſami qualis veteribus habitus. 253
cur eximius Theophraſto. ibid.
Odor opobalſami non ſuperat ambræ fragrantiam. ibid.
non Jaſmini & Bammiæ moſcatæ. 254
Odora ſuavitas opobalſami varia. 254
pro ratione ætatis, collectionis, conſiſtentiæ. 254. 255
ratione loci, & vecturæ. ibid.
Odor in Syriaco opbalſamo an ſuavior, quam Arabico. 255
Subacidum opobalſamum improbatur. 256
propter quas cauſas tale fiat. 256
Syriacum opobalſamum facilius aceſcere potuit. 257
Opobalſamum recens ſubacidum vaporem ſpirat. 257
Opobalſamum quando defuit. 250
Othmannus Abutalib opobalſami examinator. 238
Arabicum opobalſamum habet notas omnes ſinceritatis. 273
eſt idem cum illo, quod Judæa quondam produxit. 273
Arabes Opobalſamum an adulterent. 260
Arabes cur non adeò copioſum opobalſamum colligant. 251
Opobalſamum ex Arabia nunc temporis petendum. 285
Arabicum opobalſamum lac denſat 267
Arabicum opobalſamum lotione aufertur. 263
Arabicum opobalſamum habet omnes bonitatis notas. 258
Adulteratio opobalſami quibus facta fuerit. 258
antiquiſſimis ſeculis recepta. 258
Cabiri opobalſami vitiatus. 259
Byzantii aliquando opobalſamum deeſſe. 288
Opobalſamum rarò in Græcia purum reperiebatur. 259
Venetiis opobalſamum ſatis obvium. 286
Opobalſamum vetus non ſuſtinet examen recentis. 286
Patavii qui opobalſamum poſſederint. 286
Opobalſamum multa ſimul poſſidet, quæ in aliis ſingula. 269. 270
Opobalſamum recens non manet ſub

aqueis

aquels. 267
Opobalſamum an hodiè tam copioſum dubitatur. 268
Opobalſamum ſecundum ætatem variat. 272
quando fundum petat, & ob quàm cauſam. 272
quando ſurſum remeet, & quando non. 272
Odorem opobalſami parvi ducit Peregrinus Pitorius. 289
quomodo à Proſpero Alpino ſit determinatus. ibid.
ture & terebinthina ſuaviorem eſſe. ibid.
Opobalſamum non parit maculam. 262
lac denſat, & quomodo. 263. 264
lacti & aquæ non miſcetur. 264
non adſtringit fortiter. 264
expanſione debilitatur. 264
ſalem habet coagulantem. 264
Notæ opobalſami puri an immutabiles. 270
an conſtituant differentiam ſpecificam. 271
Lacryma unica opobalſami latè ſuperficiem occupat. 268
Lacryma opobalſami artificioſa plaga elicita. 303
Craſſitiem opobalſami ſequitur pertinacior adhæſio. 270. 271
Opobalſamum quodnam habendum genuinum. 269
quodnam bonum, & incorruptum. 269
Senectus in opobalſamo omnia deteriora facit. 270
Expanſio opobalſami eſt æqualis. 268
Solutio opobalſami non indiget agitatione. 268
Solutionis repentinæ cauſa. 269
Solutionem opobalſami quid retardet, & tollat. 268
Solutionem opobalſami conſequitur ejus condenſatio. 268
Opobalſamum denſatum lacteſcit. ibid.
cauſa lacteſcentiæ in opobalſamo. 269
Dilationem opobalſami quid impediat. 272
Opobalſamum celeriter funditur. 268
Opobalſami celerior fuſio ſignum Arabibus præcipuum. 266
Fundi opobalſamum idem eſt quod ſolvi & liquari. 266. 267
Solutio opobalſami non eſt miſtio. 267
Opobalſamum Syriacum an magis denſet quàm Arabicum. 266
Syriacum opobalſamum temperatius. 266
Succedanea opobalſami quæ. 280
Opobalſamo ſubſtituta myrrha ſtacte. 280
Opobalſami uſus in vulnere temporum cum fractura oſſis. 279
Opobalſami vis adverſus aconita & viperæ venenum. 278
Opobalſami utilitas in affectibus ventriculi, & uteri. 276. 277
in difficultate reſpirandi. ibid.
in calculis renum. ibid.
Opobalſamo Tolutana & Peruana lacryma ſubſtituta. 280
oleum ex terebinthina flavum deſtillatum. ibid.
oleum nucis moſcatæ plurium conſenſu adhibitum. ibid.
Opobalſamum quomodo vim habeat efficaciſſimam. 276. 277
oculorum affectibus quibus & quomodo medeatur. ibid.
capitis dolores miré mitigat. ibid.
Opobalſami adverſus peſtem vires. 278
in vulneribus. 240
Opobalſamum defunctis datum. 251
Opobalſami unguentis violati cognitio. 262
Turcarum Imperatori quantum opobalſami mittatur. 289

P.

Pamphili herbarii ſcriptoris vanitas. 285

Vincentii Panutii diligentia. 230
Partum & ſecundinas quæ promoveant. 277
Peruana lacryma balſami ſucco ſubſtituta. 280
Pharmacopæos quid impulerit ad opobalſamum damnandum. 231
Pharmacopæorum impetus in opobalſamo damnando. 230
Philoſophiæ anſa. 288
Philemonis Comici ſententia laudata. 306
Pinguia ſemper ſuperſtant aqueis. 274
Peregrinus Pitorius pharmacopæorum propugnator. 299
epiſtolis Veſlingii abutitur. 299
Peregrinus Pit. fruſtra dubitat an carpobalſamum deferatur. 286
quantitate opobalſami offenditur. 286
Peregrini Pitorii impetus in oppugnando balſami ſucco. 282
blanditiæ erga Baldum. ibid.
judicium de Donzellio. ibid.
Cenſura P. Pitorii quibus fundamentis nitatur. 287. 288
P. Pitorius rationes Cl. Baldi infirmas docuit. 282
negat Manfredo uſurpatum opobalſamum fuiſſe ſincerum. ibid.
experimentum de macula principale exiſtimat. ibid.
Alpinum ſubſternere cogitat fundamentis. ibid.
Peregr. Pit. à venalibus opobalſamis cavendum cenſet. 294
Per. Pitor. Alpinum Matthiolo poſtponit fruſtra. 298
Peregr. Pitorius teſtibus de opobalſamo fidem abnuit. 298
P. Pitorii proceſſus veteris juſtitiæ nil derogat opobalſamo. 308
Peregr. Pit. opobalſamum ſpiſſius fieri confitetur. 294
Peregr. Pit. notæ ſinceritatis ſunt immutabiles. 291. 293
Peregrinatio ſolemnis Meccham. 237
quare Geſtatio Veſtis dicta. ib.
quando & quot diebus abſolvitur. ib.
Pharmacopæorum de opobalſamo judicium. 301
Pharmacopæi neque Dioſcoridi neque Alpini ſcripta intellexere. 303
iidem ob proterviam vix excuſabiles. ib.
iiſdem opponuntur pharmacopæi rectius ſentientes. ib.
Plinius ſcribit quæ Dioſcoridi adverſantur. 289
Plinius multis mendis fœdatus. 273
Plinius de ſubſidentia opobalſami rejicitur. 272
in materiæ medicæ æſtimatione Dioſcoridi poſtponitur. ib.
Plinius cur odorem extulerit opobalſami. 253
Ponæ patris obobalſamum idem cum noſtro. 296
Ponæ filii teſtimonium de opobalſamo Arabico. 296
Idem laudatus. ib.
Petra oppidum Arabiæ. 275
Πήγνυται *quid Dioſcoridi: quid Theophraſto, & Ariſtoteli.* 264
Pulli in furnis excluſi ſunt naturales. 304
Pulmonibus obſtructis quæ remedia meliora. 278
Caſſianus de Puteo eques laudatiſſimus. 304

R.

Rotelo quid Arabibus. 250
Reſinoſi liquores omnes qualitates variant. 293
Ruellius de effuſione, & inhæſione opobalſami anſam præbuit dubitandi. 261
Ruellius de cera Cypria notatus. 260

S.

Sabæ regina Salomoni balſamum donat. 235

an

an Æthiopum Regina & Ægypti fuerit. 235
fuit Regina al Jamini. ibid.
Saccharum eſt ſuccus naturalis calami ſui. 304
Saccharum quomodo concreſcat. 265
Sal chymicis quomodo accipiatur. ibid.
Sal eſt cauſa proxima concretionis. ibid.
Jo. Dominicus Sala laudatus. 286
Saladinus & Sethus de opobalſami ſubſidentia rejiciuntur. 272
Cl. Salmaſii laus. ibid.
animadverſio in Plinium de generibus balſami. 246
Marius Schipanus opobalſamo ſubſcribit. 304
Veterum ſcripta quis ſpernat. 289
Selim Imperator Ægyptum & Arabes domat. 233
Seriffi munera ad imperatorem Turcarum. 237
Marcus Aurelius Severinus Chiron alter. 304
Ludovicus Septalius notatus. 279
Petri Servii opinio. 254
Gulielmus Sobierus laudatus. 237
Strabo de viribus Opobalſami. 276
Succus ὀπὸς quotuplex Theophraſto. 246
Succi lacrymati quales. ibid.
Lacrymati ſucci ſunt odorati. 246
Suffuſioni quæ remedia apta. 276
Sulphuris balſamici effluxus pallorem efficit. 268. 269
Sulphur inſitum opobalſami in quo copioſius. 303
Sylæi Arabum legati aſtutia. 233

T.

Tacitus de inciſione balſami explicatus. 248
Tempus fabro malo comparat Crates. 270
Oſſis temporum perforatio. 279
Tenacia difficilius abluuntur. 272
Terebinthina odoratiſſima Theophraſto. 253
Terebinthi cum balſamo ſimilitudo. 281
ejus lacryma, oleum, fructus, & ramuli balſami ſuccedanea. 281
Expertis & oculatis teſtibus credendum. 294. 295
Theophraſtus opobalſamum ex aliorum relatione deſcribit. 288
Arbor thurifera Deo ſacra. 234
Tolutana lacryma cur opobalſamo ſubſtituenda. 280
quæ non eligenda pro ſuccedaneo. ibid.
Turcæ unguentis non ſunt dediti. 251
eorum fœminæ ſtybio & liguſtro contentæ. 251

V.

Valtrotus (Joannis Baptiſta) opobalſamum probavit. 304
Veſlingius de controverſo opobalſamo quid ſenſerit. 305
Veſlingium balſamum controverſum legitimum aſſerere. 300
nullis heterogeneis admiſſis vitiatum. 301
odore tantum conſueto paululum deflexiſſe. ibid.
Epiſtola Veſlingii ad Baldum Baldi prior. 299
ejusdem epiſtola altera. 300
Veſlingium à veteribus diverſa aſſerere nil prohibet. 302
Opobalſamum decoctione elici fando tantum accepit Veſlingius. 302
Veſtimenta quibus inſtillatum opobalſamum varia. 262
Veteres duces noſtri non domini fuerunt. 300
Gratitudo veterum adverſus benefactores. 227
Viſcida adhærent tenacius. 261
Vitra Europæorum magno pretio redimunt Indi. 305
Unguenta præſtantiora veterum qualia fuerint. 253
Luxus veterum in unguentis. 259

Unguenta quibus opobalſamum vitiatum. 260
Urbani VIII. Pontif. Maxim. prudentia. 231
Exemplum curati periculoſi vulneris adhibito opobalſamo. 280

X.

Xylobalſami deſcriptio. 237. 238
odor facilè reſolvitur. ibid.
Xylobalſami ſuccedaneum. 281
Xylobalſami examen. 273. 274
Xylobalſamum requiritur recens. ibid
cito reſolvitur, & quare. ibid.
ſit tenui ſurculo, & rufum. ibid.
ſpiret opobalſamum. ibid.
affertur ſæpè recens. ibid.
ſemine ſeu fructu balſami debilius. 278
quibus morbis medeatur. 278
quomodo convulſis auxilietur. 278
Convulſioni cauſæ quæ ſint. 278
Xylobalſami uſus in vulneribus 278
pulvis ad oſſium læſorum deſquamationem confert. 279
pulvis unguentis additus. 279

Z.

Zacchias (Paulus) opobalſami vindex. 304
Zacconis oleum opobalſami titulo venditum 260
quale ſit, & quomodo paretur. 260
ejus differentia ab opobalſamo. 260

ASHMOLEAN OXFORD MUSEUM